

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ-
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΣΑΤΜ-ΜΓ)
ΔΠΜΣ "ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ"

Μεταπτυχιακή Εργασία

**Οριοθέτηση νέων Θαλάσσιων Προστατευόμενων
Περιοχών στον Ελληνικό θαλάσσιο χώρο**

Νίκη Καρτσακλή

Επιβλέπουσα: Μαρία Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια Ε.Μ.Π

Ιούνιος 2022

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ- ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΣΑΤΜ-ΜΓ)
ΔΠΜΣ "ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ"

Μεταπτυχιακή Εργασία:
Οριοθέτηση νέων Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών στον
Ελληνικό θαλάσσιο χώρο

της Νίκης Καρτσακλής
Μηχανικού Χωροταξίας και Ανάπτυξης , ΑΠΘ

Επιτροπή Επίβλεψης Μεταπτυχιακής Εργασίας:

Επιβλέπουσα

Συν-Επιβλέπων

Συν-Επιβλέπων

Μαρία Παπαδοπούλου
Καθηγήτρια Ε.Μ.Π

Δημήτριος
Παπακωνσταντίνου
Δρ ΣΑΤΜ-ΜΓ, Ε.Δ.Ι.Π
Ε.Μ.Π.

Ιωάννης Μάζης
Ομότιμος Καθηγητής
Ε.Κ.Π.Α

Αθήνα
Ιούνιος 2022

Copyright © Καρτσακλή Νίκη, 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Στον πατέρα μου που έφυγε νωρίς ,

Ευχαριστίες

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος ΔΠΜΣ «Γεωπληροφορική» της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών-Μηχανικών Γεωπληροφορικής (ΣΑΤΜ-ΜΓ) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και σηματοδοτεί την ολοκλήρωση του κύκλου των μεταπτυχιακών μου σπουδών. Η εκπλήρωση αυτής της εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την συμβολή προσώπων του ακαδημαϊκού χώρου και όχι μόνο.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κ. Μαρία Παπαδοπούλου, και τον Δρ. Δημήτριο Παπακωνσταντίνου, μέλος Ε.Δ.Ι.Π, για την προτροπή ενασχόλησης με το συγκεκριμένο ερευνητικό πεδίο, την αμέριστη στήριξη, καθοδήγηση και την άριστη και εποικοδομητική συνεργασία μας καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Επίσης θέλω να ευχαριστήσω τον ομότιμο καθηγητή του ΕΚΠΑ κ. Ιωάννη Μάζη για την συμβολή του και την καθοδήγηση του στο τομέα της γεωπολιτικής, τμήμα της παρούσας εργασίας.

Επιπρόσθετα θα ήθελα να ευχαριστήσω την Δήμητρα Πέτζα, υποψήφια διδάκτορα του τμήματος Ωκεανογραφίας και Θαλασίων Βιοεπιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου για την συμβουλευτική της υποστήριξη, στο τμήμα της εργασίας που αφορούσε στην οριοθέτηση των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια και τους στενούς φίλους μου για τη στήριξη τους και τη δύναμη που μου δίνουν για να επιτύχω τους στόχους μου.

Περιεχόμενα

Ευρετήριο Εικόνων	8
Ευρετήριο Πινάκων	9
Συνομογραφίες	10
Περίληψη	11
Abstract	12
Εισαγωγή	13
1. Γενικά στοιχεία για τις θαλάσσιες ζώνες με έμφαση στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ) και την αιγιαλίτιδα ζώνη	15
1.1 Βασικοί ορισμοί των θαλάσσιων ζωνών	15
1.1.1 Εσωτερικά ύδατα	15
1.1.2 Αιγιαλίτιδα ζώνη.....	16
1.1.3 Συνορεύουσα Ζώνη	17
1.1.4 Υφαλοκρηπίδα.....	17
1.1.5 Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ).....	19
1.2 Ιστορική αναδρομή	21
1.3 Οφέλη και κυρίαρχα δικαιώματα της Α.Ο.Ζ	23
1.4 Οριοθέτηση	24
1.4.1 Η μέθοδος της κανονικής γραμμής βάσης.....	25
1.4.2 Η μέθοδος ευθειών γραμμών βάσης	25
1.4.3 Η μέθοδος της μέσης/πλάγιας γραμμής γραμμή των ίσων αποστάσεων.....	26
1.5 Συνοριακό καθεστώς-γκρίζες ζώνες.....	28
2. Οριοθέτηση Α.Ο.Ζ : Η περίπτωση της Ελλάδας με τα γειτονικά της κράτη	32
2.1 Αίγυπτος, Ιταλία: Ανάλυση Συμβάσεων.....	32
2.1.1 Αίγυπτος: Ανάλυση Συμβάσεων.....	32
2.1.2 Ιταλία: Ανάλυση Συμβάσεων	35
2.2 Αλβανία, Κύπρος, Τουρκία, Λιβύη: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης.....	38
2.2.1 Αλβανία: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης.....	38
2.2.2 Κύπρος: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης	41
2.2.3 Λιβύη: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης	44
2.2.4 Τουρκία: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης	45
3. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων στο Θαλάσσιο χώρο- Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός(Θ.Χ.Σ)	49
3.1 Θεσμικό πλαίσιο Θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού.....	49
3.1.1 Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο για τον Θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό	49
3.1.2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο για τον Θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.....	51

3.2 Ορισμός του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	53
3.2.1 Αρχές και κατευθύνσεις του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	54
3.2.2 Δομή θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού	58
3.2.2.1 Κατευθύνσεις ανά οικονομική δραστηριότητα στο θαλάσσιο χώρο	59
3.3 Θαλάσσιο Κτηματολόγιο	61
3.4 Ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (Ο.Δ.Π.Ζ)	64
3.4.1 Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την Ο.Δ.Π.Ζ	64
3.4.2 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την Ο.Δ.Π.Ζ	66
3.5 Σύνδεση Θ.Χ.Σ με Ο.Δ.Π.Ζ	68
4. Προτεινόμενη οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών(Θ.Π.Π) ..	69
4.1 Ορισμός και κατηγοριοποίηση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (Θ.Π.Π)	69
4.2 Θεσμικό Πλαίσιο για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π)	71
4.2.1 Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π)	71
4.2.2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π)	72
4.3 Χαρακτηριστικά ορισμού για τις νέες Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές(Θ.Π.Π)	74
4.4 Τύποι θαλάσσιων ενδιαιτημάτων και ειδών πανίδας για τα οποία απαιτείται ο χαρακτηρισμός προστατευόμενων περιοχών	76
4.4.1 Ανάλυση των ειδών της θαλάσσιας πανίδας που βάση αυτών εφαρμόστηκαν τα εναλλακτικά σενάρια οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών	80
4.5 Προτεινόμενη ιεράρχηση ειδών της θαλάσσιας πανίδας στον Ελλαδικό χώρο	91
4.6 Σενάρια- προτάσεις οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών	94
4.6.1. 1ο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών -Συντηρητικό σενάριο	95
4.6.2. 2ο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών -Ρεαλιστικό σενάριο	99
4.6.3. 3ο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών –Αισιόδοξο σενάριο	101
5. Η σημαντικότητα της γεωπολιτικής του θαλάσσιου ελληνικού χώρου για την οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.....	104
5.1 Βασικοί Ορισμοί Γεωπολιτικής.....	104
5.2 Βασικές Θεωρίες Γεωπολιτικής.....	105
5.2.1 Θεωρία του «ζωτικού χώρου» (Θεωρία Lebensraum)	105
5.2.2 Η θεωρία για την περιοχή της «καρδιάς» της υφελίου (Θεωρία Heartland).....	106
5.2.3 Η Θεωρία της «Ενδοχώρας – περιφερειακής ζώνης – ανασχετικού δακτυλίου» (Θεωρία Pivot - Heartland).....	106

5.2.4 Θεωρία «Ανασχετικού δακτυλίου» (Θεωρία Rimland).....	107
5.3.Σύνθεση των γεωπολιτικών θεωριών για την νοτιοανατολική Μεσόγειο και την Ελλάδα.....	109
5.4 Γεωπολιτικές υποθέσεις και σύνδεση με την οριοθέτηση νέων θαλασσίων προστατευόμενων περιοχών	112
5.5 Προτεινόμενοι δίαυλοι διέλευσης πλοίων εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12ν.μ.	120
5.6 Η σημαντικότητα των διασυνδεδειγμένων αγωγών East Med και EuroAsia στην οριοθέτηση των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών	125
5.6.1 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του Eastern Mediterranean (East Med).....	128
5.6.1.1 Επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα.....	129
5.6.1.2 Επιπτώσεις στη θαλάσσια βιοποικιλότητα	130
5.6.1.3 Επιπτώσεις στα Ύδατα.....	132
5.6.2 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του EuroAsia.....	134
5.6.2.1 Επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα.....	135
5.6.2.2 Επιπτώσεις στην θαλάσσια βιοποικιλότητα	135
5.6.2.3 Επιπτώσεις στα ύδατα	136
6. Συμπεράσματα.....	139
Βιβλιογραφία	142

Ευρετήριο Εικόνων

Εικόνα 1.Τα εσωτερικά ύδατα σε σχέση με τις άλλες θαλάσσιες ζώνες (πηγή: Βογιατζής, 2020).....	16
Εικόνα 2.Η οριοθέτηση των θαλασσιών υδάτων κατά το διεθνές δίκαιο(πηγή: Τσίγκα, 2017).	20
Εικόνα 3.Απεικόνιση κανονικής γραμμής βάσης-ακτογραμμής (πηγή: Λαπατσιώρας, 2019).	25
Εικόνα 4.Απεικόνιση ευθειών γραμμών βάσης. (πηγή: Λαπατσιώρας, 2019).....	26
Εικόνα 5: Χάρτης οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής ζώνης (Α.Ο.Ζ) μεταξύ της Ελλάδας και Αιγύπτου(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).	34
Εικόνα 6:Χάρτης οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής ζώνης (Α.Ο.Ζ) μεταξύ της Ελλάδας και Ιταλίας(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	37
Εικόνα 7:Χάρτης τεμαχισμού των 13 οικοπέδων της Κυπριακής Α.Ο.Ζ με της εταιρίες που δόθηκαν άδειες Έρευνας Υδρογονανθράκων (πηγή: Υπουργείο Ενέργειας-Εμπορίου και Βιομηχανίας της Κύπρου, 2020)	42
Εικόνα 8:Οι ζώνες διαχείρισης του παράκτιου χώρου(πηγή:Δημοπούλου κ.α,2007)	67
Εικόνα 9:Χάρτης συντηρητικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 12ν.μ.(πηγή: Ιδία Επεξεργασία)	98
Εικόνα 10:Χάρτης ρεαλιστικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 12ν.μ(πηγή: Ιδία επεξεργασία)	100
Εικόνα 11:Χάρτης αισιόδοξου σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π εντός 12ν.μ (πηγή: Ιδία επεξεργασία)	102
Εικόνα 12:Απεικόνιση θεωρίας Rimland-Heartland (πηγή: Λυγερός, 2021)	108
Εικόνα 13:Ο Χάρτης της Σεβίλλης(πηγή: Suarez de Vivero και Rodríguez Mateos, 2006). ..	113
Εικόνα 14:Χάρτης συντηρητικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 6ν.μ.(πηγή: Ιδία Επεξεργασία)	115
Εικόνα 15:Χάρτης ρεαλιστικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 6 ν.μ(πηγή: Ιδία επεξεργασία)	117
Εικόνα 16:Χάρτης αισιόδοξου σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π εντός 6ν.μ (πηγή: Ιδία επεξεργασία)	119
Εικόνα 17:Χάρτης προτεινόμενων διαύλων ‘αβλαβούς διελεύσεως’ εντός των 12ν.μ(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	121
Εικόνα 18:Χάρτης προκρινόμενου δίαυλου ‘αβλαβούς διελεύσεως’ εντός των 12ν.μ(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	124
Εικόνα 19: Χάρτης οδεύσεων αγωγών East Med και EuroAsia εντός της ζώνης των 12 ν.μ (πηγή :Ιδία Επεξεργασία).	127
Εικόνα 20:Χάρτης χάραξης όδευσης αγωγού EastMed (πηγή:IGI POSEIDON S.A).....	129
Εικόνα 21:Χάρτης χάραξης όδευσης γραμμής EuroAsia Interconnector(πηγή: EuroAsia Interconnector, 2017)	134

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1:Λίστα Γεωγραφικών Συντεταγμένων (WGS84) της οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ Αίγυπτου-Ελλάδας (πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 2020b).....	34
Πίνακας 2:Λίστα Γεωγραφικών Συντεταγμένων (WGS84) της οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ Ιταλίας-Ελλάδας (πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 1978, Ελληνική Δημοκρατία, 2020α και Ιδία επεξεργασία).....	37
Πίνακας 3:Κατάλογος των χαρακτηριστικών στο παράρτημα 2 του Νόμου 3983/2011.(πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 2011b)	52
Πίνακας 4: Είδη οικότοπων που εκεί όπου εντοπίζονται απαιτείται ο χαρακτηρισμός τους, ως θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	76
Πίνακας 5:Είδη θαλάσσιας πανίδας εκεί όπου εντοπίζονται απαιτείται ο χαρακτηρισμός τους ως θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)	78
Πίνακας 6:Είδη οικότοπων που εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν δεδομένα στον Ελλαδικό χώρο (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	78
Πίνακας 7:Είδη θαλάσσιας πανίδας που εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν δεδομένα στον Ελλαδικό χώρο (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)	79
Πίνακας 8:Πίνακας κατηγοριών ιεράρχησης βάσει του IUNC(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).	92
Πίνακας 9:Πίνακας προτεινόμενης ιεράρχησης ειδών θαλάσσιας πανίδας (πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	94
Πίνακας 10:Συνολικός πίνακας ποσοστών επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης και της Α.Ο.Ζ.(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	103
Πίνακας 11:Πίνακας εκτάσεων σε km των 5 προτεινόμενων διαύλων (πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	122
Πίνακας 12:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση της κατασκευής του αγωγού EastMed (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	133
Πίνακας 13:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση της λειτουργίας του αγωγού EastMed (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	133
Πίνακας 14:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση κατασκευής της όδευσης του EuroAsia Interconnector (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	138
Πίνακας 15:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση λειτουργίας της όδευσης του EuroAsia Interconnector (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία).....	138

Συντομογραφίες

Ελληνική

Α.Π.Ε: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Α.Ο.Ζ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Ε.Ε: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Ζ.Δ: Ειδικές Ζώνες Διατήρησης

Ε.Χ.Σ: Εθνική Χωρική Στρατηγική

Ζ.Ε.Π: Ζώνες Ειδικής Προστασίας

Θ.Π.Π :Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές

Θ.Χ.Σ: Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός

Ν.Μ: Ναυτικά Μίλια

Π.Ο.Α.Υ: Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών

Ο.Δ.Π.Ζ: Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών

Τ.Κ.Σ: Τόποι Κοινοτικής Σημασίας

Ξένα

East Med: Eastern Mediterranean

EuroAsia: EuroAsia Interconnector

IUCN: International Union for Conservation of Nature

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια γίνεται λόγος για συνεχείς πολιτικοοικονομικές εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Συγκεκριμένα γίνονται προσπάθειες από την ελληνική κυβέρνηση για την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της στα 12 ναυτικά μίλια (ν.μ.) και την οριοθέτηση των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (Α.Ο.Ζ.) της, με συνεχείς διαβουλεύσεις και συναντήσεις με τα γειτονικά εμπλεκόμενα κράτη. Επίσης γίνονται συζητήσεις για το πως μπορούν οι κυβερνήσεις αυτές να εκμεταλλευτούν τις Α.Ο.Ζ. για την εξόρυξη ενεργειακών πόρων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Υπάρχουν αρκετά κριτήρια (κοινωνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά, γεωπολιτικά κτλ.) για να επιτραπεί ή όχι η χωροθέτηση των οικονομικών δραστηριοτήτων στον θαλάσσιο χώρο με γνώμονα πάντα την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η παρούσα διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία επικεντρώθηκε στην οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η ανάπτυξη εναλλακτικών σεναρίων οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και πως μπορεί η γεωπολιτική να συνεισφέρει στην χωροθέτηση των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Ουσιαστικά έγινε μια προσπάθεια ισχυροποίησης της επέκτασης των 12 ν.μ. για την Ελλάδα, μέσα από κάποιες γεωπολιτικές υποθέσεις όπου εντός αυτών έγινε και η σύνδεση με την οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.

Για να επιτευχθεί αυτή η ανάλυση, έγινε αρχικά η αναφορά των βασικών ορισμών των θαλάσσιων ζωνών. Στην συνέχεια, για την Α.Ο.Ζ έγινε η καταγραφή των υφιστάμενων συμβάσεων που έχει υπογράψει η Ελλάδα με τα εμπλεκόμενα κράτη καθώς και η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης με τα κράτη όπου δεν έχει έρθει σε συμφωνία. Επιπρόσθετα λήφθηκε υπόψιν η σημαντικότητα του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού. Στο βασικό μέρος της εργασίας έγινε η ανάλυση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος καθώς και η ιεράρχηση των ειδών που χρήζουν προστασίας όπου βάση αυτών υλοποιήθηκαν τα 3 σενάρια (συντηρητικό, ρεαλιστικό και αισιόδοξο) οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών τα οποία εκτείνονται μέχρι τα 12 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης. Τέλος έγινε ανάλυση της σημασίας της γεωπολιτικής του θαλάσσιου ελληνικού χώρου για την οριοθέτηση των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και η ισχυροποίηση της επέκτασης των 12 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Λέξεις Κλειδιά: Θαλάσσιο περιβάλλον, Προστατευόμενες Περιοχές, Αιγιαλίτιδα Ζώνη, Α.Ο.Ζ, Γεωπολιτική, Οριοθέτηση, Ενέργεια, Αγωγοί Ενέργειας

Abstract

In recent years there has been considerable debate about the ongoing political and economic development in the Eastern Mediterranean. Efforts are being made by the Greek Government to extend its coastal zone to 12 nautical miles (n.m) and to designate the Exclusive Economic Zone (E.E.Z) with constant with neighboring states. Also, discussions are taking place on how Greek Governments can exploit E.E.Z for the extraction of energy resources while protecting the marine environment. There are numerous criteria (social, economic, environmental, geopolitical, etc.) to decide whether to allow the establishment of economic activities in the marine space and at the same time to ensure the protection of the marine environment. This thesis focuses on demarcating new marine protected areas.

The purpose of this thesis is mainly the designation of new marine protected areas by developing alternative scenarios and analyzing how geopolitics can contribute to the determination of new marine protected areas. Essentially, an attempt was made to strengthen the argument to establish the 12 (n.m) limit for Greece through certain geopolitical hypotheses related to the designation of new marine protected areas.

To achieve this objective, this thesis first determines the fundamental definitions concerning E.E.Zs, continental shelf, etc. Afterwards, the current treaties concerning E.E.Zs between Greece and foreign states involved are listed and an analysis of current situation with foreign states with which no final agreement has been reached is presented, concerning the importance of maritime spatial planning. Then, the current environmental legislation for the protection of the marine environment is presented and a prioritization of endangered species is carried out. Based on this, three scenarios (conservative, realistic and optimistic) for the determination of the new marine protected areas extending up to 12 n.m were developed. Finally, a reference to the importance of the geopolitics for the Greek maritime space and the determination of new marine protected areas and the strengthening of the extension of the 12 n.m of the coastal zone is performed.

Keywords: Marine environment, Protected Areas, Territorial waters, E.E.Z, Geopolitics, Demarcation, Energy, Energy Pipelines

Εισαγωγή

Στην Ελλάδα, η οριοθέτηση των Προστατευόμενων Περιοχών, είναι γεγονός και αποσκοπεί στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Σε διάφορες περιοχές της χώρας μας έχουν καθοριστεί τέτοιες περιοχές για την αναγνώριση, την διατήρηση και της προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ειδικά σε σχέση με το τι ορίζεται ως Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π), σύμφωνα με τους (Reuchlin-Hugenholtz και McKenzie, 2015) όπως αναφέρει η (WWF, 2013) ορίζεται μια περιοχή που είναι χαρακτηρισμένη για να προστατεύει τους θαλάσσιους οικοτόπους, τα είδη πανίδας και χλωρίδας και τις λειτουργίες τους, οι οποίες μπορούν να συνεισφέρουν στην αποκατάσταση και την αναπλήρωση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο. Επίσης οριοθετούνται εντός των εθνικών χωρικών υδάτων (αιγιαλίτιδα ζώνη) κάθε κράτους. Η Ελλάδα ακολουθώντας την απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε), σχετικά με την αύξηση του ποσοστού των προστατευόμενων περιοχών της, στο 30% της θάλασσας έκτασης της, έως το 2030, επιθυμεί να οριοθετήσει νέες Θ.Π.Π, για να επιτύχει αυτό το ποσοστό κάλυψης. Ήδη, η Ελλάδα έχει ξεκινήσει την διαδικασία για να επιτύχει αυτήν την αύξηση του ποσοστού των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.

Από την άλλη πλευρά, η Νοτιοανατολική Μεσόγειος είναι ένα από τα τμήματα της διεθνούς πολιτικής που ανέκαθεν ήταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της εξωτερικής πολιτικής των κρατών που έχουν δύναμη ισχύος. Γίνονται συνεχόμενες κινήσεις από όλα τα κράτη για την αναδιανομή ισχύος στην περιοχή, με αποτέλεσμα την έρευνα, αναζήτηση, εξόρυξη, παραγωγή και διαμετακόμιση υδρογονανθράκων, όλες τις διαδικασίες που αυτές απαιτούν. Επίσης, οι παραπάνω δραστηριότητες μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά τις σχέσεις των κρατών της Ανατολικής Μεσογείου, και με τα υπόλοιπα κράτη του διεθνούς συστήματος. Η Ελλάδα, αναδεικνύεται σταδιακά σε σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο για το φυσικό αέριο ως αποκλειστικός δρόμος εισαγωγής της ενέργειας. Από την άλλη πλευρά για την κατανομή ισχύος της στην Μεσόγειο, η Ελλάδα κάνει συνεχώς προσπάθειες για να οριοθετήσει τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες (Α.Ο.Ζ) με τα γειτονικά εμπλεκόμενα κράτη (Αγοράκης, 2017).

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία επικεντρώθηκε στην οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να προταθούν οι τρόποι οριοθέτησης νέων προστατευόμενων περιοχών στον θαλάσσιο Ελληνικό χώρο αλλά και η συνεισφορά της γεωπολιτικής στην χωροθέτηση τους. Ουσιαστικά, έγινε μια προσπάθεια ισχυροποίησης της επέκτασης στα 12 ν.μ της αιγιαλίτιδας ζώνης, με την χρήση γεωπολιτικών υποθέσεων.

Στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας γίνεται αναφορά στο σκοπό και στη βασική δομή της. Στην συνέχεια, στο πρώτο κεφάλαιο έγινε προσπάθεια ανάλυσης των βασικών ορισμών των θαλάσσιων ζωνών, δηλαδή των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της συννορεύουσας, της υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ. Στην συνέχεια έγινε μια επιγραμματική αναφορά στην ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη του ορισμού των παραπάνω θαλάσσιων ζωνών με έμφαση στην υφαλοκρηπίδα και στην Α.Ο.Ζ, στα οφέλη, τα κυρίαρχα δικαιώματα της Α.Ο.Ζ, τις βασικές μεθόδους οριοθέτησης των Α.Ο.Ζ και την περίπτωση των γκρίζων ζωνών. Στο δεύτερο κεφάλαιο

γίνεται η καταγραφή των υφιστάμενων συμβάσεων που έχει υπογράψει η Ελλάδα με τα γειτονικά της κράτη, όπως η Αίγυπτος και η Ιταλία, καθώς και η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης με τα κράτη όπου δεν έχει έρθει σε συμφωνία, όπως είναι η Αλβανία, η Κύπρος, η Τουρκία και η Λιβύη.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η σημαντικότητα του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, όπου γίνεται αναφορά του εθνικού και ευρωπαϊκού πλαισίου του, καθώς και οι αρχές και οι κατευθύνσεις του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (Θ.Σ.Χ). Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις κατευθύνσεις ανά οικονομική δραστηριότητα του Θ.Σ.Χ. Επίσης καταγράφηκαν τα βασικά στοιχεία για το Θαλάσσιο Κτηματολόγιο και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (Ο.Δ.Π.Ζ), καθώς και την σύνδεση της με την Θ.Σ.Χ. Στο τέταρτο κεφάλαιο έγινε η ανάλυση της προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών βάσει 3 εναλλακτικών σεναρίων. Ειδικά, καταγράφηκε η εθνική και ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία για τις Θ.Π.Π καθώς και των χαρακτηριστικών του προσδιορισμού νέων Θ.Π.Π. Έπειτα έγινε η ιεράρχηση των ειδών της θαλάσσιας πανίδας που χρήζουν προστασία, όπου με βάση αυτά αναπτύχθηκαν τα 3 εναλλακτικά σενάρια (συντηρητικό, ρεαλιστικό και αισιόδοξο) οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π, τα οποία σχεδιαστήκαν με αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ. Στο πέμπτο κεφάλαιο έγινε αναφορά στην σημαντικότητα της γεωπολιτικής του θαλασσίου ελληνικού χώρου για την οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών μέσα από την ανάλυση γεωπολιτικών υποθέσεων, όπου έγινε προσπάθεια ισχυροποίηση της επέκτασης των 12 ν.μ για την Ελλάδα. Ταυτόχρονα προτάθηκαν διάυλοι διέλευσης πλοίων εντός της αιγιαλίτιδα ζώνης των 12ν.μ. Τέλος έγινε αναφορά της σημαντικότητας των αγωγών ενέργειας East Med και EuroAsia Interconnector καθώς και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις αυτών.

Η εργασία ολοκληρώνεται με μια γενική αξιολόγηση μέσω της καταγραφής των συμπερασμάτων της.

1. Γενικά στοιχεία για τις θαλάσσιες ζώνες με έμφαση στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ) και την αιγιαλίτιδα ζώνη

Στο παρόν κεφάλαιο έγινε προσπάθεια ανάλυσης των βασικών ορισμών των θαλάσσιων ζωνών, δηλαδή των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της συνορεύουσας, της υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Α.Ο.Ζ). Επίσης έγινε επιγραμματική αναφορά στην ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη των παραπάνω ορισμών με έμφαση στην υφαλοκρηπίδα, την αιγιαλίτιδα ζώνη και στην Α.Ο.Ζ, στα οφέλη και τα κυρίαρχα δικαιώματα της Α.Ο.Ζ. Τέλος έγινε καταγραφή των βασικών μεθόδων οριοθέτησης των Α.Ο.Ζ και των γκρίζων ζωνών.

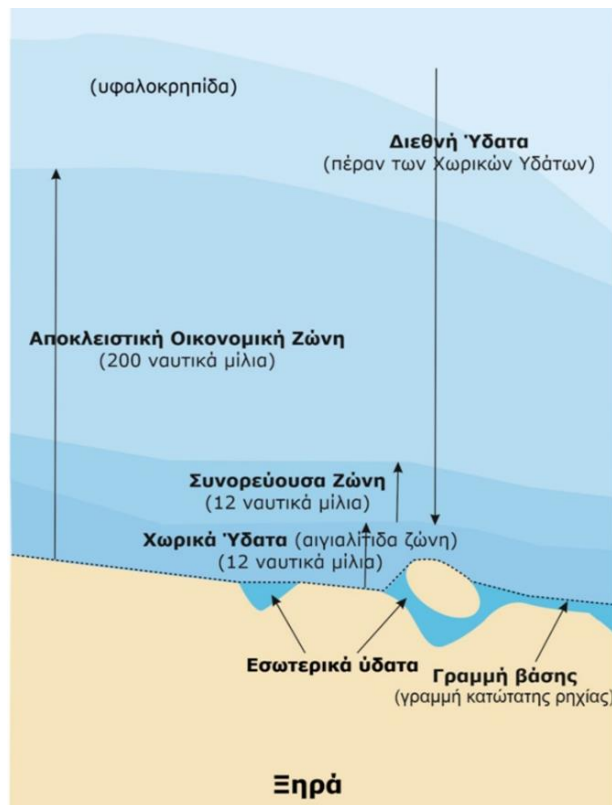
1.1 Βασικοί ορισμοί των θαλάσσιων ζωνών

Στην παρούσα υποενότητα θα αναλυθούν οι βασικοί ορισμοί των θαλάσσιων ζωνών, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και το εθνικό θεσμικό νομικό πλαίσιο (δίκαιο της θάλασσας).

1.1.1 Εσωτερικά ύδατα

Εσωτερικά ύδατα, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, ορίζονται τα ύδατα που εντοπίζονται στο «εσωτερικό των ευθειών γραμμών βάσεως της χωρικής θάλασσας». Επιπρόσθετα σύμφωνα με την παρούσα νομοθεσία ορίζεται το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης να «περικλείσει περιοχές που πριν δεν θεωρούνταν ως τέτοιες». Τέτοιες περιοχές είναι οι εκβολές-στόμια ποταμών, οι κόλποι, οι λιμένες, οι σκόπελοι και τα αγκυροβόλια (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Ειδικότερα, ως εκβολές-στόμια ποταμών ορίζονται οι ποταμοί που εκβάλλουν αμέσως στη θάλασσα, με γραμμή βάσεως την ευθεία γραμμή κατά πλάτος της εκβολής. Οι κόλποι είναι εσοχές ακτών που η διείσδυση στην ξηρά από τα ύδατα περικυκλώνονται από την ακτή. Σύμφωνα με την (Ελληνική Δημοκρατία, 1995), «αν η απόσταση μεταξύ των σημείων της κατώτατης ρηχής των άκρων ενός κόλπου δεν υπερβαίνει τα 24 ν.μ., μπορεί να σχεδιαστεί με «κλείουσα» γραμμή μεταξύ των δύο σημείων κατώτατης ρηχίας, και τα ύδατα στο εσωτερικό της γραμμής αυτής θεωρούνται εσωτερικά ύδατα». Οι λιμένες ορίζονται ως τα εξωτερικά λιμενικά έργα που είναι μέρος του συνολικού λιμενικού συγκροτήματος. Επιπρόσθετα οι σκόπελοι είναι μία φυσική σχηματισμένη έκταση ξηράς που βρέχονται από θαλάσσια ύδατα. Τα αγκυροβόλια χρησιμοποιούνται για τη φόρτωση, εκφόρτωση και την αγκυροβολία των πλοίων, ολικά ή μερικά, έξω από το εξωτερικό όριο της χωρικής θάλασσας (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Εικόνα 1. Τα εσωτερικά ύδατα σε σχέση με τις άλλες θαλάσσιες ζώνες (πηγή: Βογιατζής, 2020).

Επίσης σε σχέση με τα χωρικά ύδατα θεωρούνται όμοια προς το χερσαίο έδαφος, διότι και τα δυο ασκούν πλήρη κυριαρχία στα εσωτερικά ύδατα. Ταυτόχρονα, το παράκτιο κράτος φέρει την αρμοδιότητα για την είσοδο ή μη των πλοίων στα εσωτερικά ύδατα αλλά και οποιαδήποτε δραστηριότητα (αλιεία ή θαλάσσια έρευνα) που γίνεται εντός των εσωτερικών υδάτων (Τσιτώννα, 2016).

1.1.2 Αιγιαλίτιδα ζώνη

Αιγιαλίτιδα ζώνη, σύμφωνα με τον (Ο'Connell, 1971), όπως αναφέρεται στο κείμενο της Τσιτώννας (2016), θεωρείται η θαλάσσια ζώνη, που εκτείνεται πέρα από το ηπειρωτικό έδαφος, τους νησιωτικούς σχηματισμούς (νησιά, νησίδες, βραχονησίδες, βράχοι) και τα εσωτερικά ύδατα, όπου το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία. Σύμφωνα με τον Γκίζα (2019), η αιγιαλίτιδα ζώνη περιλαμβάνει το βυθό και το υπέδαφος της θαλάσσιας περιοχής με βασικό ρόλο την άμυνα και την ασφάλεια των παράκτιων κρατών για την ναυσιπλοΐα, την αλιεία, την τοποθέτηση υποβρύχιων αγωγών και καλωδίων και στον εναέριο χώρο των μεγάλων σε διάρκεια πτήσεων.

Ταυτόχρονα με βάση το άρθρο 3 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης του, μέχρι τα 12 ν.μ από τις ευθείες γραμμές βάσης ή την φυσική ακτογραμμή του, χωρίς να απαγορεύεται ο καθορισμός του εύρους των χωρικών υδάτων να είναι μικρότερος των 12 ν.μ, και ούτε οδηγεί στην απώλεια άσκησης του δικαιώματος επέκτασης της. Το δικαίωμα αυτό δεν δέχεται αμφισβήτηση από τρίτα κράτη. Για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης με τα γειτονικά κράτη ισχύει ο κανόνας της «Μέσης Γραμμής».

Σύμφωνα με τον Kastrisios (2014) όπως αναφέρει ο Γκίζας (2019), η μέση γραμμή είναι η μέθοδος που εφαρμόζεται όταν υπάρχουν αλληλεπικαλυπτόμενες θαλάσσιες περιοχές (Τσιτώνα, 2016).

Σύμφωνα με τον Γκίζα (2019) το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας ορίστηκε στα 6 ν.μ. από την ακτή και τα 10 ν.μ. για τον εναέριο χώρο, για λόγους αστυνόμευσης της αεροναυτιλίας. Κατά την επικύρωση της σύμβασης του δικαίου της θάλασσας, η Ελλάδα δήλωσε ότι θα επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ν.μ. Όπως αναφέρει ο Μπαλαφούτας, (2019), τα περισσότερα κράτη, έχουν ορίζει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης τους στα 12 ν.μ (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Σε σχέση με την θέση της Ελλάδας για αύξηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης της πέραν των 6 ν.μ, η τουρκική πλευρά το 1995 κήρυξε το λεγόμενο «casus belli» στην Ελλάδα. Η επιχειρηματολογία της Τουρκίας ήταν ότι σε θάλασσες «κλειστές ή ημίκλειστες» περιοχές, όπως το Αιγαίο, δεν πρέπει να ασκούνται δικαιώματα οριοθέτησης της ζώνης αυτής μονομερώς, αλλά να συναινούν και τα όμορα κράτη. Η Τουρκία κατέχει την άποψη διότι αν επέλθει αύξηση του εύρους της αιγιαλίτιδα ζώνη, το Αιγαίο θα μετατραπεί σε μια «ελληνική λίμνη» με κυρίαρχο την Ελλάδα, που είναι αντίθετο στα τουρκικά συμφέροντα (Γκίζας, 2019).

1.1.3 Συνορεύουσα Ζώνη

Η συνορεύουσα ζώνη σύμφωνα με το άρθρο 33 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, (Ελληνική Δημοκρατία, 1995), ορίζεται ως η ζώνη «που συνορεύει με τα χωρικά ύδατα και το παράκτιο κράτος ασκεί διοικητικό έλεγχο για να εμποδίζει την παραβίαση των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών, υγειονομικών παρεμβάσεων στο έδαφος ή στη χωρική θάλασσα του». Είναι προσκείμενη στην αιγιαλίτιδα ζώνη και το εύρος της συνορεύουσας ζώνης μπορεί να φτάσει τα 24 ν.μ. από τις γραμμές βάσης. Σε σχέση με το καθεστώς της συνορεύουσας ζώνης, δεν έχει γίνει καμία αναφορά στο το δίκαιο της θάλασσας, όπερ σημαίνει ότι αποτελεί μέρος της ανοικτής θάλασσας (Τσιτώνα, 2016).

1.1.4 Υφαλοκρηπίδα

Η υφαλοκρηπίδα σύμφωνα με το άρθρο 76 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, (Ελληνική Δημοκρατία, 1995), «αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος του πέραν των υποθαλάσσιων περιοχών, σε όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου». Σύμφωνα με τον (Παπαφίγκος, 2013) περιλαμβάνει την υποθαλάσσια προέκταση της χερσαίας περιοχής του παράκτιου χώρου, δηλαδή την φυσική ακτογραμμή κατά τη χαμηλότερη παλιρροιακή ρηχία του έως και το ισοβαθές πλάτωμα, που μπορεί να υπάρχουν ανυψώσεις του βυθού με την κλίση του να είναι απότομη και να καταλήγει σε κρημνίσεις. Ουσιαστικά η υφαλοκρηπίδα είναι η φυσική προέκταση της ακτής κάτω από τη θάλασσα μέχρι το σημείο που υπάρχει απότομη κλίση προς την ωκεάνια άβυσσο σε βάθος από 150 m έως 200 m . Όπως αναφέρεται ο (Παπαφίγκος, 2013), η υφαλοκρηπίδα αρχίζει εκεί που τελειώνουν τα χωρικά ύδατα- αιγιαλίτιδα ζώνη.

Σύμφωνα με τον (Αντωνίου,2010) τα διάφορα μέρη του βυθού, από την ακτή μέχρι την άβυσσο είναι το υφαλοπλαίσιο (continental margin), και είναι τα εξής (Παπαφίγκος, 2013):

- Η υφαλοκρηπίδα, όπου το εύρος της αφορά την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου, αλλά δεν εφαρμόζεται στα υποθαλάσσια υψώματα του υφαλοπρανούς (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).
- Το υφαλοπρανές (το οροπέδιο, τα ανυψώματα, οι αιχμές, οι μπάγκοι και τα αντερείσματα) που χαρακτηρίζεται από την απότομη κλίση, σε βάθος 1.200-3.500 m από 10 έως 20 mi από εκεί που τελειώνει η υφαλοκρηπίδα.
- Το ηπειρωτικό ανύψωμα σε βάθος από 3.500 -5.500 m.

Ο καθορισμός της υφαλοκρηπίδας γίνεται με το γεωμορφολογικό κριτήριο, ή το κριτήριο της απόστασης. Το παράκτιο Κράτος καθορίζει τα όρια της υφαλοκρηπίδας σε όλη την φυσικής προέκταση του χερσαίου εδάφους κάτω από τη θάλασσα, σε απόσταση έως 200 ν.μ από την γραμμή βάσης. Ουσιαστικά δεν θεωρείται υφαλοκρηπίδα όλος ο βυθός μέχρι τα 200 ν.μ., αλλά η περιοχή εκείνη όπου το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης συμπίπτει με την μέγιστη έκταση της Α.Ο.Ζ. Το κριτήριο της απόστασης εφαρμόζεται στην περίπτωση που το υφαλοπλαίσιο, εκτείνεται σε απόσταση μικρότερη των 200 ν.μ. Αν έχει έκταση μεγαλύτερη των 200 ν.μ., τότε εφαρμόζεται το γεωμορφολογικό κριτήριο, όπου το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας δεν θα υπερβαίνει τα 350 ν.μ από τις γραμμές βάσης εκτός αν υπάρχουν υποθαλάσσια υψώματα όπου το εξωτερικό όριο της δεν θα υπερβαίνει τα 100 ν.μ από το σημείο που ο βάθος των υδάτων είναι 2.500 m (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Σε σχέση με τα κυρίαρχα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας το κράτος ασκεί αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα, για την εύρεση, την επιστημονική εκτεταμένη έρευνα και την εκμετάλλευση-εξόρυξη των φυσικών πόρων της. Οι φυσικοί πόροι περιέχουν μεταλλευτικούς και μη-ζώντες οργανισμούς όπως τα καθιστικά είδη, όπου δυνατή είναι η αλίευσή τους στο βυθό ή το υπέδαφος της θάλασσας. Σε σχέση με το δικαίωμα της επιστημονικής έρευνας σύμφωνα με το άρθρο 246 του Νόμου 2321/1995, εάν το παράκτιο κράτος έχει οριοθετήσει και υιοθετήσει Α.Ο.Ζ ή υφαλοκρηπίδα, μπορεί να πραγματοποιεί θαλάσσια επιστημονική έρευνα, ενώ τα άλλα κράτη μόνον με τη συναίνεσή του, μπορούν να κατέχουν τέτοιου είδους δραστηριότητες. Εάν δεν έχει οριοθετήσει την Α.Ο.Ζ ή την υφαλοκρηπίδα ή εκτείνεται άνω των 200 ν.μ., η θαλάσσια επιστημονική έρευνα θα ασκείται από όλα τα κράτη ως μια από τις ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας. Ταυτόχρονα, το διεθνές δίκαιο επιτρέπει στο παράκτιο κράτος την εγκατάσταση αγωγών, τη δημιουργία τεχνητών νησιών και την δημιουργία ζώνης ασφαλείας 500 μέτρων γύρω απ' αυτά. (Παπαφίγκος, 2013) και (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Σε σχέση με το ζήτημα της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, υπάρχουν τουρκικές διεκδικήσεις και αμφισβήτησεις για αυτήν. Σύμφωνα με τον (Γκίζα, 2019), το 1976, η Ελλάδα προσέφυγε στο δικαστήριο της Χάγης, όμως η Τουρκία δεν αναγνώρισε τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Τον ίδιο χρόνο, οι δύο χώρες υπέγραψαν το πρακτικό της Βέρνης, ως πλαίσιο διαλόγου για το ζήτημα της

υφαλοκρηπίδας. Το 1981 ο διάλογος τερματίστηκε ανεπιτυχώς λόγω των αδιάλλακτων θέσεων της Τουρκίας. Το 2002, οι δύο πλευρές ξεκίνησαν μια σειρά εμπιστευτικών διερευνητικών επαφών, για να βρεθούν προϋποθέσεις για να καταλήξουν σε συμφωνία.

Σύμφωνα λοιπόν με το (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018) όπως αναφέρεται στο κείμενο του, ο Γκίζας (2019), η επιχειρηματολογία της Ελλάδας για το δικαίωμα της υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με τη σύμβαση του δικαίου της θάλασσας είναι η εξής:

- Κάθε παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας έως 200 ν.μ., από την απόσταση μεταξύ των αντικειμένων ακτών.
- Αναγνωρίζεται το δικαίωμα κάθε χώρας να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ.
- Όλα τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα.
- Στην περίπτωση των ελληνικών νησιών που βρίσκονται απέναντι από τις τουρκικές ακτές, η οριοθέτηση της οφείλει να γίνει με την αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής.

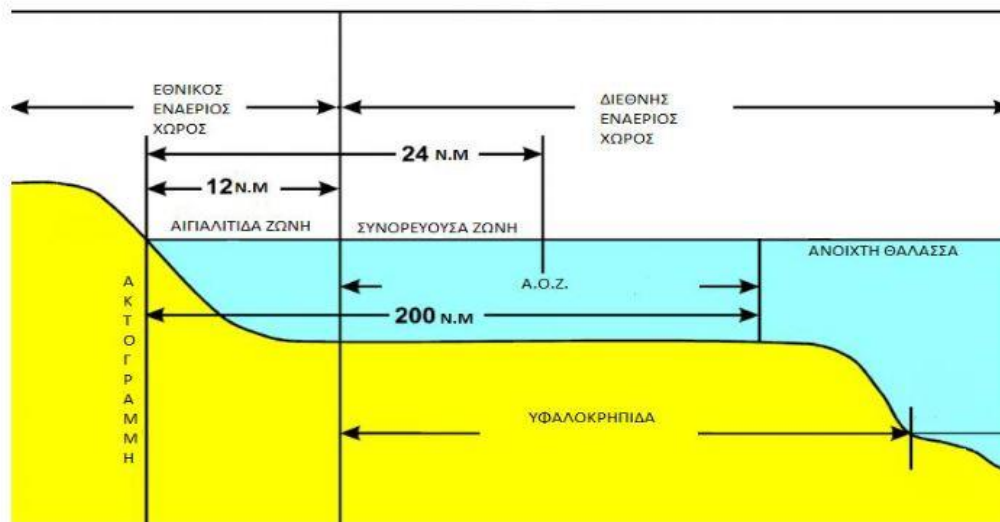
Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τον (Ντόκος,2010) όπως αναφέρει ο Γκίζας (2019), η Τουρκία χρησιμοποιεί τα εξής επιχειρήματα :

- Το βασικό κριτήριο για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είναι η γεωλογική γειτνίαση του εδάφους της ξηράς με το έδαφος του βυθού.
- Ότι το Αιγαίο είναι ημίκλειστη θάλασσα και απαιτεί την εφαρμογή ιδιαίτερων κανόνων και νομολογιών.
- Η αρχή που οφείλει να εφαρμοστεί είναι της ευθυδικίας όπου βάση αυτής τα όρια της ελληνοτουρκικής υφαλοκρηπίδας θα είναι στη μέση του Αιγαίου.

1.1.5 Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ)

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ) σύμφωνα με το άρθρο 55 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995 (Ελληνικής Δημοκρατίας, 1995), είναι *«η πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας περιοχή»*, και αφορά το αποκλειστικό οικονομικό δικαίωμα του κράτους να εκμεταλλεύεται, ζώντες και μη, φυσικούς πόρους που είναι *«παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης»*. Ουσιαστικά δεν αποτελεί μέρος της ανοικτής θάλασσας, ούτε ταυτίζεται με την αιγιαλίτιδα ζώνης (Τσιτώνα, 2016).

Σε σχέση με το εύρος της Α.Ο.Ζ σύμφωνα με το άρθρο 57 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, δεν μπορεί να ξεπεράσει τα 200 ν.μ από την γραμμή βάσης και αφορά ουσιαστικά τα 188 ν.μ εάν γίνει η αφαίρεση των 12ν.μ της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σύμφωνα με τον (Κοη,2009), όπως αναφέρει η Τσιτώνα (2016), η Α.Ο.Ζ, είναι οικονομική ζώνη με ειδικό νομικό πλαίσιο που δεν ταυτίζεται με το δικαίωμα κυριαρχίας της αιγιαλίτιδας ζώνης και της ανοικτής θάλασσας (Μηλιαράκης, 2017).

Εικόνα 2.Η οριοθέτηση των θαλάσσιων υδάτων κατά το διεθνές δίκαιο(πηγή: Τσίγκα, 2017).

Σε σχέση με τα δικαιώματα της, είναι μια θαλάσσια ζώνη με λειτουργικό καθεστώς όπου το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών ζωντανών (θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα) ή μη πόρων, υπερκειμένων του βυθού και του υπεδάφους της. Επιπρόσθετα κατέχει την οικονομική εκμετάλλευση και την έρευνα της, για την παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα και τους ανέμους, την εγκατάσταση και μεταχείριση των τεχνητών εγκαταστάσεων και τεχνητών νήσων, την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Άξιο σχολιασμού είναι ότι για την άσκηση των παραπάνω δικαιωμάτων εντός της Α.Ο.Ζ το παράκτιο κράτος οφείλει να δεχτεί και τα δικαιώματα των γειτονικών κρατών. Σύμφωνα με την (Γιασεμή, 2020) στην Α.Ο.Ζ, όλα τα παράκτια ή ηπειρωτικά κράτη, έχουν την ελευθέρια της ναυσιπλοΐας, των υπερπτήσεων αεροσκαφών, της τοποθέτησης υποβρυχίων αγωγών και καλωδίων και σε μερικές περιπτώσεις την αλιεία επιτρεπόμενου αλιεύματος (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Όσον αφορά στα δικαιώματα της Α.Ο.Ζ όταν συμπίπτουν με της υφαλοκρηπίδας ασκούνται και στα δυο αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα. Η Α.Ο.Ζ υπάρχει μόνο αν γίνει οριοθέτηση και ανακήρυξή της από το παράκτιο κράτος με ακριβή όρια και συντεταγμένες και με την συμφωνία μεταξύ των όμορων κρατών. Σε περίπτωση που δεν οριοθετηθεί, ισχύει το καθεστώς της ανοικτής θάλασσας και σύμφωνα με το άρθρο 59 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, (Ελληνική Δημοκρατία, 1995) οφείλει να λυθεί βάσει της αρχής της ευθυδικίας. Μπορεί όμως να υπάρχει υφαλοκρηπίδα χωρίς την ύπαρξη Α.Ο.Ζ, αλλά δεν γίνεται να υπάρχει ΑΟΖ χωρίς υφαλοκρηπίδα. Ουσιαστικά σύμφωνα με το (Μηλιαράκη, 2017) αν η υφαλοκρηπίδα ξεπέρνα τα 200 ν.μ. ισχύει το καθεστώς της Α.Ο.Ζ και έπεται αυτό της υφαλοκρηπίδας (Τσιτώνα, 2016).

Από την άλλη πλευρά, σε σχέση με τα περικλειστα και τα γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη, σύμφωνα με τα άρθρο 70 του Νόμου 2321/1995- ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, (Ελληνική Δημοκρατία, 1995) έχουν ισότιμο δικαίωμα στην εκμετάλλευση ανάλογο των ζώντων πόρων των Α.Ο.Ζ των παράκτιων κρατών, ίδιας περιοχής ή υποπεριοχής, λαμβάνοντας υπόψιν τις γεωγραφικές και οικονομικές

συνθήκες των ενδιαφερομένων κρατών. Οι όροι καθορίζονται από τα ενδιαφερόμενα κράτη μέσω διμερών συμφωνιών για την αποφυγή επιπτώσεων στις αλιευτικές κοινότητες του παράκτιου κράτους, την εκμετάλλευση των Α.Ο.Ζ των παράκτιων κρατών, την έκταση συμμετοχής των άνευ ακτών γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών, για να μην επιβαρυνθούν άλλα παράκτια κράτη από τις ανάγκες των γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Σε ότι αφορά στην ανακήρυξη της Ελληνικής Α.Ο.Ζ υπάρχει χρόνια διαφωνία με την Τουρκία, σε σχέση με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, διότι ουσιαστικά με την σύμβαση του δίκαιου της θάλασσας, κανένα κράτος δεν έχει οριοθετήσει μόνο την υφαλοκρηπίδα αλλά και την Α.Ο.Ζ. Ο ουσιαστικός λόγος της διαφωνίας της ελληνικής με την τουρκική πλευρά είναι η ύπαρξη και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Η ελληνική πλευρά κάνει συνεχώς προσπάθειες για την ανακήρυξη και οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ σύμφωνα με την σύμβαση και τις αρχές του δίκαιου της θάλασσας. Αν εφαρμοστούν ορθά οι αρχές του δίκαιου της θάλασσας, στην Ελλάδα θα αντιστοιχεί μεγαλύτερο ποσοστό του Αιγαίου και των φυσικών του πόρων της. Κάποια βασικά επιχειρήματα για την οριοθέτηση της Ελληνικής Α.Ο.Ζ είναι οι εξής (Καπράλος, 2018):

- Σύμφωνα με το άρθρο 121 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, (Ελληνική Δημοκρατία, 1995), αναφέρει ότι τα νησιά και οι νησίδες, έχουν πλήρη δικαιώματα Α.Ο.Ζ και υφαλοκρηπίδα και μπορούν να διαθέτουν Α.Ο.Ζ εάν συντηρήσουν την ανθρώπινη διαβίωση. Οι Α.Ο.Ζ αυτών οριοθετούνται όπως και στις ηπειρωτικές περιοχές. Με αλλά λόγια αναφέρει ότι και τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα καθώς και όλων των προαναφερόμενων θαλάσσιων ζωνών.
- Ταυτόχρονα σύμφωνα με την σύμβαση του δίκαιου της θάλασσας δεν υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί για θάλασσες όπως το Αιγαίο, για το οποίο η Τουρκία ισχυρίζεται ότι πρέπει να υπάρχει ειδικό καθεστώς.

1.2 Ιστορική αναδρομή

Αρχικά η πρώτη προσπάθεια προσδιορισμού των παραπάνω θαλάσσιων ζωνών έγινε στην Συνδιάσκεψη της Χάγης το 1930, όπου τα κράτη που συμμετείχαν έκαναν τις πρώτες ενέργειες για να επεκτείνουν τις αρμοδιότητες της συνορεύουσας ζώνης. Στόχος ήταν να συμπεριλάβει τα αλιευτικά συμφέροντα χωρίς να βρεθεί όμως μια λύση, διότι δεν είχε την αρμοδιότητα η συνδιάσκεψη αυτή. Σε αυτήν την συνδιάσκεψη όμως έγινε σαφές ότι πρέπει να υπάρχει ένα νομοθετικό καθεστώς για την προστασία των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών (Γιασεμής, 2012).

Το 1945 ο τότε πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής Χάρι Τρούμαν, ανακήρυξε για τους υπηκόους της χώρα του, το δικαίωμα λήψης μέτρων διατήρησης, δικαιοδοσίας και ελέγχου των αλιευμάτων στις περιοχές της ανοικτής θάλασσας και της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας, με στόχο την πρώτη επαφή με την διεθνή κοινότητα. Δεν κατάφερε όμως να θεμελιωθεί αυτός ο θεσμός, σε νομικό πλαίσιο με συγκεκριμένο προσδιορισμό της υφαλοκρηπίδας, διότι τα γεωλογικά δεδομένα είχαν αβέβαιες ερμηνείες. Οι ασαφείς ερμηνείες αφορούσαν την σύνδεση της υφαλοκρηπίδας με την φυσική προέκτασή της και η αναφορά στις αρχές της ευθυδικίας ως μεθόδου οριοθέτησης. Αυτή η ανακήρυξη όμως συνέβαλε στη δημιουργία κυριαρχικών δικαιωμάτων (Κυπριώτη, 2006).

Ένα μήνα αργότερα, στο Μεξικό, έγινε αναφορά στο δικαίωμα λήψης αυτών των μέτρων, όπου το 1947 η Χιλή, το 1948 το Περού, η Κόστα Ρίκα, το Ελ Σαλβαδόρ και η Ονδούρα το 1950, ανακήρυξαν την εθνική κυριαρχία τους, με σχεδόν αποκλειστική εθνική κυριαρχία από την ακτή και τα νησιά τους μέχρι τα 200 ν.μ για την προστασία και την αξιοποίηση του φυσικού τους πλούτου (χλωρίδας και πανίδας), με το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης (Γιασεμή, 2020) & (Καπράλος, 2018).

Σύμφωνα με την (Σταυρίδου, 2016), το 1958 ακολούθησε η πρώτη συνδιάσκεψη για τη θέσπιση του δικαίου της θάλασσας, και η σύμβαση της Γενεύης (UNCLOS) όπου όρισαν ότι *«κάθε παράκτιο κράτος έχει συμφέρον στην παραγωγικότητα των πηγών του φυσικού πλούτου σε οποιοδήποτε σημείο της ανοικτής θάλασσας όπου και αν βρίσκεται»*. Σύμφωνα με τον (Καπράλος, 2018) με την σύμβαση της Γενεύης υπογράφηκαν η σύμβαση για την αιγιαλίτιδα ζώνη, τη συνορεύουσα ζώνη, την ανοικτή θάλασσα, την υφαλοκρηπίδα, την αλιεία και την προστασία των ζωντανών πηγών στην ανοικτή θάλασσα, αλλά δεν κατάφεραν να οριοθετήσουν το εύρος των ζωνών αλιείας. Σύμφωνα με τον (Αντωνίου, 2010) όπως αναφέρει η Κυπριώτη (2006) όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα προσδιορίστηκε η χρήση του γεωλογικού κριτηρίου των 200 ν.μ και η εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων πόρων της υφαλοκρηπίδας από της παράκτιες περιοχές. Η σύμβαση της υφαλοκρηπίδας υπογράφηκε από 54 κράτη. Το δεύτερο κριτήριο απορρίφθηκε, διότι δόθηκε προβάδισμα στα τεχνολογικά και ανεπτυγμένα κράτη να προχωρήσουν σε περαιτέρω εκμετάλλευση σε σχέση με τα αναπτυσσόμενα κράτη (Κυπριώτη, 2006).

Ταυτόχρονα σύμφωνα με τον (Γιασεμή, 2012) η Χιλή, το Εκουαδόρ και το Περού προτείνουν την υιοθέτηση της ζώνης των 200 ν.μ που θα είναι δικαιοδοσία της εκάστοτε χώρας, όμως αυτό το αίτημα δεν υποστηρίχθηκε. Επιπρόσθετα το 1969 το διεθνές δικαστήριο της Χάγης αποφάσισε την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας για την Δανία, την Ολλανδία και την Δυτική Γερμανία με επιχειρήματα ότι *«αν το παράκτιο κράτος δεν επιλέξει την εκμετάλλευση των περιοχών που ανήκουν σ' αυτό, κανένας άλλος δεν μπορεί να το κάνει χωρίς τη συγκατάθεσή του»* και ότι *«τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους σε σχέση με την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα, είναι προέκταση του εδάφους της ξηράς μέσα και κάτω από τη θάλασσα, με ipso facto και ab initio κυριαρχία για το σκοπό της έρευνας και της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων των θαλάσσιων βυθών»*. Τα παραπάνω επιχειρήματα αποτέλεσαν ένα επόμενο στάδιο για την θεμελίωση του ορισμού των κυριαρχικών δικαιωμάτων, χωρίς να οδηγηθεί στην αποσύνδεση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και του γεωλογικού δεσμού. Ταυτόχρονα αποτέλεσαν την αρχή της θέσπισης του θεσμού της Α.Ο.Ζ (Κυπριώτη, 2006).

Το 1969, η Σοβιετική Ένωση, πρότεινε στις ΗΠΑ να γίνει ειδική συνδιάσκεψη για να επισημοποιηθούν το όριο των 12 ν.μ για την ζώνη αλιείας όπου ήταν η αρχή για την δημιουργία της Α.Ο.Ζ. Το 1970 τα κράτη της Λατινικής Αμερικής διεκδίκησαν την οριοθέτηση των 200 ν.μ, με αποκλειστικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών για την αλιεία, και το δικαίωμα ελευθερίας της ναυσιπλοΐας, αεροπλοΐας και της εγκατάστασης των υπόγειων αγωγών. Συνέπεια ήταν η διακήρυξη του Μοντεβιδέο που περιλάμβανε αρχές για το δικαίο της θάλασσας. Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου έγινε η διακήρυξη, της Λίμα, που ήταν συμπληρωματική του Μοντεβιδέο με την συμμετοχή 20 κρατών (Καπράλος, 2018).

Το 1971, προτάθηκε από την Κένυα, η έννοια της οικονομικής ζώνης, όπου την ίδια χρονιά ακόμα 16 Αφρικανικές χώρες, υπόγραψαν στο Καμερούν, για την δημιουργία οικονομικής ζώνης με αποκλειστικό δικαίωμα και εκμετάλλευση των πόρων της. Ταυτόχρονα στην Ενισχυμένη Υποθαλάσσια Επιτροπή του 1971, η Βενεζουέλα με την υποστήριξη της Γκάνας και της Γαλλίας, έκανε μια πρόταση για την οικονομική ζώνη. Το 1972 στην 13η Σύνοδο της Αφροασιατικής Επιτροπής, και το 1973 στην Ενισχυμένη Υποθαλάσσια Επιτροπή, η Κένυα πρότεινε την θεσμοθέτηση και καθιέρωση της Α.Ο.Ζ με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους αλλά και της διεθνούς κοινότητας. Το 1981 έγινε η ένατη σύνοδος της Γ' Συνδιάσκεψης όπου δόθηκαν τα κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα, εκμετάλλευση, διοίκηση και διατήρηση των φυσικών θαλάσσιων αποθεμάτων. Εν κατακλείδι το 1982 με την σύμβαση του Montego Bay (Jamaica), θεσπίστηκε η τελική μορφή των θαλάσσιων ζωνών συνολικά και τα κύρια δικαιώματα της ανοικτής θάλασσας που ασκούν τα τρίτα κράτη (Γιασεμής, 2012) & (Κυπριώτη, 2006).

1.3 Οφέλη και κυρίαρχα δικαιώματα της Α.Ο.Ζ

Αρχικά όπως αναφέρεται και στον ορισμό της Α.Ο.Ζ, η έκταση της είναι παρακείμενη και πέρα από την χωρική θάλασσα με εύρος έως 200 ν.μ από τις γραμμές βάσεις. Τα δικαιώματα των κρατών είναι κυριαρχικά και έχουν άμεση σχέση με την οικονομική εκμετάλλευση και έρευνα των ζώντων και μη πόρων στον βυθό και στο υπέδαφος. Στους μη ζώντες πόρους ασκούνται κυριαρχικά δικαιώματα από το παράκτιο κράτος με σκοπό την έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση του βυθού, του υπεδάφους και των υπερκείμενων υδάτων, ενώ οι ζώντες πόροι αφορούν θέματα αλιείας. Ταυτόχρονα υπάρχει το δικαίωμα εγκατάστασης και χρήσης τεχνητών νησιών, της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η άσκηση των δικαιωμάτων του βυθού βασίζεται στις διατάξεις της υφαλοκρηπίδας, διότι η υφαλοκρηπίδα είναι η υποθαλάσσια συνέχεια του ηπειρωτικού κράτους, ενώ ο υδάτινος χώρος καλύπτεται από την Α.Ο.Ζ (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Επιπρόσθετα εντός της Α.Ο.Ζ ασκούνται μόνο οικονομικά κυριαρχικά δικαιώματα και το παράκτιο κράτος έχει το αποκλειστικό δικαίωμα γεωτρήσεων στον βυθό της και της καταδίωξης για παραβιάσεις νόμων. Δεν διευκρινίζονται τα δικαιώματα των ασκήσεων των πολεμικών πλοίων άλλων κρατών εντός της Α.Ο.Ζ αλλά ούτε το νομοθετικό πλαίσιο για τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας πάνω από την Α.Ο.Ζ. Αν η απόσταση των γειτονικών κρατών είναι μικρότερη από 400 ν.μ., δημιουργείται γεωγραφική στενότητα και η οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ οφείλει να γίνει με μια δίκαιη συμφωνία μεταξύ των κρατών. Εάν η σύμβαση των συμβαλλόμενων κρατών δεν επικυρωθεί, τότε ως μέθοδος οριοθέτησης ορίζεται από το άρθρο 74, παρ.1 του δίκαιου της θάλασσας, η αρχή της ευθυδικίας. Σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα που τα δικαιώματα εντός αυτής είναι εξ υπαρχής και αυτοδίκαια, εντός της Α.Ο.Ζ δεν υφίσταται η θέσπιση των δικαιωμάτων αυτών, αλλά οφείλει το παράκτιο κράτος να ανακηρύξει την πρόθεση του για την κατοχύρωση της. Σε σχέση με τη συνορεύουσα ζώνη, τα δικαιώματα της είναι τελωνειακά, μεταναστευτικά και δημοσιονομικά (Δημητρίου, 2017).

Σχετικά με τα οφέλη της ελληνικής Α.Ο.Ζ οι νόμοι του διεθνούς δικαίου είναι ευνοϊκοί, διότι αναγνωρίζεται το δικαίωμα των νησιών για επέκταση της ελληνικής δικαιοδοσίας. Η ανακήρυξη της ελληνικής Α.Ο.Ζ θα επιφέρει την οικονομική και πολιτική υπόσταση των νησιών και των νησιωτικών συνδέσμων, την προστασία των αλιευτικών πόρων και την εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου πλούτου (ζώντων και μη φυσικών πόρων), ενισχύοντας την εθνική κυριαρχία της. Το δικαίωμα αλίευσης εντός της ελληνικής Α.Ο.Ζ, κατοχυρώνεται με την αδειοδότηση από το ελληνικό κράτος. Έπειτα ο υποθαλάσσιος πλούτος αφορά το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο, την αιολική και κυματική ενέργεια που υποστηρίζεται από τον θεσμό της υφαλοκρηπίδας. Εν κατακλείδι, η γεωγραφική διαμόρφωση της ελληνικής Α.Ο.Ζ και ιδιαίτερα η νησιωτική είναι διπλάσια από της Τουρκίας, η οποία δημιουργεί μια συμπαγή παρουσία στο Αιγαίο Πέλαγος και συνεπάγεται την αύξηση του οφέλους της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, η πυκνότητα του συμπλέγματος των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων είναι βαρύνουσας σημασίας στην οριοθέτηση πλησίον της Τουρκίας. Η Τουρκία ισχυρίζεται ότι οι ακτές αυτών και του Καστελλόριζου, έχουν δικαίωμα μόνο σε αιγιαλίτιδα ζώνη, γεγονός που δεν είναι αληθές διότι ανήκουν στο Ελλαδικό κράτος (Δημητρίου, 2017).

1.4 Οριοθέτηση

Αρχικά όπως έχει προαναφερθεί, αρμόδιο για τον καθορισμό των διάφορων θαλάσσιων ζωνών και τα όρια που τις περιβάλλουν, είναι το παράκτιο κράτος, μέχρι το λεπτό σημείο που επιτρέπει το διεθνές δίκαιο. Η οριοθέτηση αυτή καταφέρνει να εξειδικεύσει τις αρμοδιότητες του παράκτιου κράτους και κάνει γνωστά τα γεωγραφικά όρια στα τρίτα κράτη. Επίσης, δεν δημιουργεί διπλωματικά ζητήματα με τα όμορα κράτη εάν γίνεται χρήση των αποδεκτών ορίων κάθε θαλάσσιας ή υποθαλάσσιας ζώνης, χωρίς να γίνεται επικάλυψη ζωνών με τα γειτονικά κράτη. Η οριοθέτηση των ζωνών γίνεται με γεωγραφικές συντεταγμένες και με την χάραξη νοητών μεθοριακών θαλάσσιων ή και υποθαλάσσιων γραμμών. Επιπρόσθετα αποτελούν ισχυρά οριοθετημένα φυσικά σημεία, τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά όπως οι ακτές του χερσαίου εδάφους, οι νήσοι, οι βράχοι κτλ. Επίσης η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ οφείλει να γίνεται με την συμφωνία των ενδιαφερόμενων γειτονικών κρατών και σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες. Αν δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ τους, τα κράτη αυτά υπόκεινται σε διακανονισμό, όπως η περίπτωση του Αιγαίου (Τσιτώνα, 2016).

Η οριοθετημένη γραμμή της Α.Ο.Ζ οφείλει να ακολουθεί την οριοθετημένη γραμμή της υφαλοκρηπίδας, διότι εντός της Α.Ο.Ζ ασκούνται κυριαρχικά δικαιώματα, όπως συμβαίνει και με την υφαλοκρηπίδα που εκεί είναι αποκλειστικά. Η ταύτιση των γραμμών αυτών δεν είναι απόλυτη και υποχρεωτική και συμπίπτουν μόνο αν η γραμμή της υφαλοκρηπίδας οριοθετείται με την μέθοδο την ίσης απόστασης (Γιασεμή, 2020).

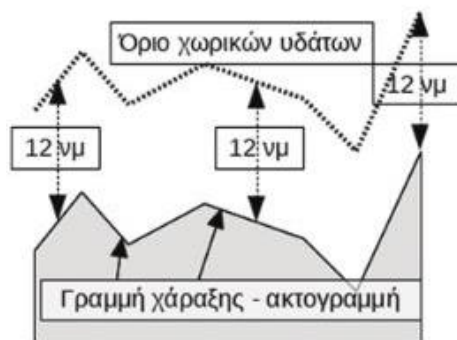
Συγχρόνως έχουν θεσμοθετήσει μονομερώς, ζώνες περιβαλλοντικής προστασίας και αλιείας, με παροικία στοιχεία με τις Α.Ο.Ζ, όμως αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών τους, εξαιτίας της γεωμορφολογικής δομής των ακτών τους, της απόστασης από τα γειτονικά κράτη και του γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος τους. Η ύπαρξη συμπλέγματος

νησιών δυσχεραίνει τον καθορισμό των θαλασσιών ζωνών των κρατών (Δημητρίου, 2017).

Μερικές από τις μεθόδους οριοθέτησης είναι η μέθοδος της κανονικής γραμμής βάσης, των ευθειών γραμμών βάσης και της μέσης/πλάγιας γραμμής των ίσων αποστάσεων. Στα παρακάτω υποκεφάλαια έγινε μια μικρή καταγραφή των ορισμών και των χαρακτηριστικών αυτών των μεθόδων.

1.4.1 Η μέθοδος της κανονικής γραμμής βάσης

Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται μονομερώς, δηλαδή από ένα κράτος και σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας, ορίζεται ως «η γραμμή της ρηχίας κατά μήκος των ακτών που αναγνωρίζεται από το παράκτιο κράτος». Η χρήση της γραμμής της ρηχίας, σύμφωνα με τον Pearcy (1959) όπως αναφέρει ο (Καστρίσιος, 2017), εντοπίζεται κάτω από το νερό και δίνει το δικαίωμα της μέτρησης στο παράκτιο κράτος από εξωτερικό σημείο του εύρους των θαλασσιών ζωνών. Σύμφωνα με το άρθρο 11 της σύμβασης του δικαίου της θάλασσας, τα εξωτερικά μόνιμα λιμενικά έργα είναι μέρος της ακτής, διότι είναι μέρος του λιμενικού συγκροτήματος, άρα και της κανονικής γραμμής βάσης (Ελληνική Δημοκρατία, 1995). Ταυτόχρονα είναι μια συμβατική γραμμή, εξαρτώμενη από την επιλεγόμενη ρηχία, που αποτυπώνεται στους ναυτικούς χάρτες όπως παρουσιάζεται στην Εικόνα 3. Τέλος, μέρος της κανονικής γραμμής βάσης είναι οι ύφαλοι και οι σκόπελοι όπως αναφέρονται στο άρθρο 6 και 13 του δικαίου της Θάλασσας (Καστρίσιος, 2017).

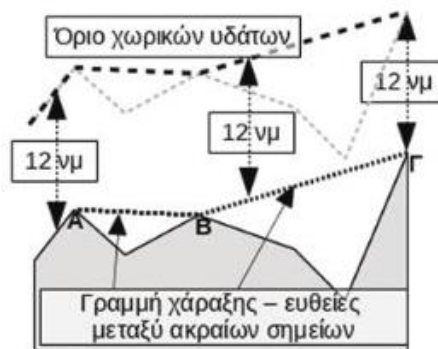
Εικόνα 3. Απεικόνιση κανονικής γραμμής βάσης-ακτογραμμής (πηγή: Λαπατσιώρας, 2019).

1.4.2 Η μέθοδος ευθειών γραμμών βάσης

Η μέθοδος των ευθειών γραμμών βάσης εφαρμόζεται μονομερώς και αφορά τον σχεδιασμό του εξωτερικού ορίου των θαλασσιών ζωνών του κράτους όπου αυτό, διαχωρίζει την ξηρά και τα εσωτερικά ύδατα από τη θάλασσα (Καστρίσιος, 2017).

Αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται περιοριστικά, διότι αφορά την ακτογραμμή που είναι πολυσχιδής, με βαθιές κολπώσεις ή εάν υπάρχει ομάδα νησιών κατά μήκος της. Επίσης τα θαλάσσια χαρακτηριστικά της ακτής των κύριων νήσων, αποτελούν σύνολο με την κύρια στεριά και έχει τον δικό του ρόλο στον καθορισμό των γραμμών βάσης μόνο αν τα παλιρροιακά υψώματα αγνοηθούν. Στους ποταμούς, σύμφωνα με το άρθρο 9 του δικαίου της θάλασσας όπως αναφέρει ο (Καστρίσιος, 2017), χρησιμοποιείται μία γραμμή κατά πλάτος του στομίου του, που ενώνει τα εκατέρωθεν σημεία των ακτών. Επιπρόσθετα οφείλουν οι θαλάσσιες περιοχές να συνδέονται με την γραμμή αυτήν. Αντίθετα απαγορεύεται να σχεδιάζονται από και

προς σκοπέλους που δεν έχουν κάποια μόνιμη εγκατάσταση όπως φαίνεται στην Εικόνα 4 (Παπαφίγκος, 2013).

Εικόνα 4. Απεικόνιση ευθειών γραμμών βάσης. (πηγή: Λαπατσιώρας, 2019)

Ταυτόχρονα η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει σύστημα ευθειών γραμμών βάσης, παρόλο που η διεθνής νομοθεσία το επιτρέπει, διότι παρουσιάζει πολυμορφία ακτών με εσοχές και κόλπους. Σύμφωνα, με το δίκαιο της θάλασσας το παράκτιο κράτος δικαιούται να σχεδιάσει ευθείες γραμμές βάσης, στην περίπτωση που υπάρχει διακοπή της ακτογραμμής από βαθιές κοιλώσεις ή «συστάδα νήσων» κατά μήκος της ακτής. Επιπρόσθετα εκτιμάται ότι με την εφαρμογή των ευθειών γραμμών βάσης και το «κλείσιμο» των κόλπων, θα αυξηθεί η ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη κατά 5% (Τσιτώνα, 2016).

1.4.3 Η μέθοδος της μέσης/πλάγιας γραμμής γραμμή των ίσων αποστάσεων

Η μέθοδος αυτή είναι μια από τις βασικές, αν όχι η βασικότερη μέθοδος οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών δύο η περισσότερων όμορων κρατών, που θεσπίστηκε με την συνθήκη της Γενεύης το 1958. Είναι μια τεχνική γραμμή με νομικό καθεστώς, με στοιχεία των αρχών της ευθυδικίας. Τα στάδια της οριοθέτησης αυτή είναι 3. Σύμφωνα με τον (Γλυκό, 2019), στο πρώτο στάδιο ορίζεται μια προσωρινή γραμμή μέσης απόστασης, των ακτών των κρατών. Έπειτα εξετάζεται αν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις, δηλαδή την δίκαιη μετατόπιση της γραμμής για τα ενδιαφερόμενα κράτη. Τέλος, γίνεται η επαλήθευση της μεθόδου, ειδάλως γίνεται έρευνα της καλύτερης λύσης για την εφαρμογή της αναλογικότητας (Γλυκός, 2019).

Η μέθοδος αυτή είναι ένα προσωρινό εξωτερικό όριο των θαλασσιών ζωνών των κρατών και σύμφωνα με την (Δημητρίου, 2017), «θεωρείται η γραμμή που κάθε σημείο της απέχει ίση απόσταση από τα κοντινότερα σημεία των γραμμών βάσης». Ουσιαστικά είναι το σημείο που ξεκινάει η μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης. Αυτή η γραμμή δημιουργείται εφόσον είναι γνωστές οι γραμμές βάσης. Οι γραμμές βάσης δεν έχουν ορισθεί ακόμα από το διεθνές δικαστήριο της Χάγης, αλλά έχουν δοθεί κατά προσέγγιση τα βασικά σημεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό των θαλασσιών συνόρων. Επίσης αναφέρει ότι πρώτα πρέπει να ορισθούν οι αντικριστές ακτές των μερών, όπου κατ' επέκταση θα ορισθούν και οι θέσεις των γραμμών βάσης ίσων αποστάσεων. Με την χρήση αυτής της μεθόδου ουσιαστικά τα εμπλεκόμενα κράτη μοιράζονται την ενδιάμεση θαλάσσια και υποθαλάσσια περιοχή. Για τον προσδιορισμό της έκτασης των θαλασσιών ζωνών του παράκτιου κράτους είναι απαραίτητο να προσδιορισθούν τα σημεία της ακτής που

θα ξεκινήσει η μέτρηση του εύρους τους. Αυτό αποτελεί τη λειτουργία των γραμμών βάσης που προσδιορίζονται από τα εξωτερικά όρια της χωρικής, της συνορεύουσας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Τα ύδατα από τις γραμμές αυτές προς την ξηρά αποτελούν τα εσωτερικά ύδατα και άρα το όριο μεταξύ εσωτερικών υδάτων και χωρικής θάλασσας (Παπαφίγκος, 2013).

Υπάρχουν δυο είδη μέσης γραμμής, η απλοποιημένη και η τροποποιημένη μέση γραμμή. Η απλοποιημένη μέση γραμμή ελαττώνει τον αριθμό των σημείων στροφής και των σκελών της γραμμής και με την ορθή επιλογή σημείων διατηρεί τον διαχωρισμό της θαλάσσιας περιοχής μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών. Με την τροποποιημένη μέση γραμμή γίνεται προσαρμογή της μέσης γραμμής, για να υπάρχει μια δίκαιη λύση και εφαρμόζεται όταν υπάρχουν απομακρυσμένες μικρές νήσοι ή βραχονησίδες από την ακτογραμμή του παράκτιου κράτους όπου ανήκουν (Καστρίσιος, 2017).

Σε μια τέτοια περίπτωση οριοθέτησης διαφώνησε το Κατάρ σε σχέση με την διαφωνία που είχε με το Μπαχρέιν και πρότεινε την εφαρμογή της μεθόδου 'Ξηρά προς Ξηρά' για την εύρεση της γραμμής ίσων αποστάσεων που δεν περιλάμβανε τα νησιά, βράχους, ύφαλους κτλ., που είναι εντός της θάλασσα της. Επίσης, η εφαρμογή της μεθόδου αυτής, θα γινόταν με την γραμμή high water line (ανώτερη στάθμη της θάλασσας). Σε αντίθεση με το Κατάρ, το Μπαχρέιν ισχυρίστηκε ότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η γραμμή low water (σε φάση παλίρροιας) είναι σημαντική για τον ορισμό του πλάτους των χωρικών υδάτων και ότι έχει το δικαίωμα να χαράξει τις επιτρεπτές γραμμές βάσης της. Ταυτόχρονα οι κανόνες που διέπουν το δίκαιο της θάλασσας αναφέρουν ότι η κανονική βασική γραμμή πρέπει να μετρήσει το πλάτος από τα «ρηχά» ύδατα και έπειτα κατά μήκος της ακτής. Εάν η γραμμή των ρηχών υδάτων γίνει γραμμή οριοθέτησης, τότε θα υπάρχει ανομοιόμορφο αποτέλεσμα. Το δικαστήριο της Χάγης αναφέρει ότι εάν δεν ορίζεται ένα παλιρροιακό ύψωμα, πρέπει να δημιουργηθούν δύο γραμμές ίσων αποστάσεων, που θα καθορίσουν την πορεία του θαλασσιού συνόρου και έτσι μπορεί να εφαρμοστεί η μέθοδος αυτή, εάν τα κράτη έχουν αντικείμενες ακτές (Παπαφίγκος, 2013).

Εξίσου σημαντική με την οριοθέτηση του Κατάρ με το Μπαχρέιν, ήταν η υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας το 1969, διότι εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά οι κατευθυντήριες αρχές της μεθόδου αυτής συνδυαστικά με τους κανόνες της ευθυδικίας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο της Χάγης ανέφερε ότι η ίση απόσταση δεν ταυτίζεται με την φυσική προέκταση των ακτών, διότι μπορεί να περιέχονται στα όμορα κράτη περιοχές που ανήκουν σε μία άλλη χώρα, αποκόπτοντας την γραμμή οριοθέτησης από περιοχές που βρίσκονται ακριβώς μπροστά της. Ως σχετικές περιστάσεις θεωρούνται το εύρος, η διαμόρφωση των ακτών και οι νήσοι. Και ως ειδικές περιστάσεις οι νησίδες, οι βράχοι και οι ελαφριές προεξοχές της ακτής. Έτσι οδηγήθηκε στην οριοθέτηση με την αρχή της ίσης απόστασης, ως κανόνας οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας αλλά και της μεθόδου της μέσης γραμμής ως την επιθυμητή λύση. Τα περισσότερα κράτη υποστηρίζουν την μέθοδο της μέσης γραμμής εκτός από την Τουρκία, την Γαλλία, την Λιβύη και την Αλγερία. Η Ελλάδα στηρίζει την μέθοδο αυτή και τα δικαιώματα των νησιών στην υφαλοκρηπίδα (Δημητρίου, 2017).

1.5 Συνοριακό καθεστώς-γκρίζες ζώνες

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 παρατηρείται έντονη και συστηματική αμφισβήτηση σε πολιτικό επίπεδο από την Τουρκία σε ό,τι έχει να κάνει με τα κυρίαρχα δικαιώματα της Ελλάδας. Στόχος της τουρκικής πλευράς είναι η μετάβαση του εδαφικού status quo (υπάρχουσα κατάσταση), που βασίζεται στην συνθήκη της Λωζάνης και το διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Γι' αυτό το λόγο η τουρκική πλευρά έφερε στο προσκήνιο τον όρο των γκρίζων ζωνών. Η θεωρία των "γκρίζων ζωνών" αναφέρεται στην μη εφαρμογή της μεθόδου της ίσης απόστασης (Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Η τουρκική πλευρά ορίζει ως γκρίζες ζώνες την "επανερμηνεία" των διεθνών Συνθηκών με σκοπό την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας νήσων, νησίδων και βραχονησίδων στο Αιγαίο και αναπτύχθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '90. Επίσης σύμφωνα με τους (Denk Erdem και *Egemenliği Tartışmalı Adalar*, 1999) όπως αναφέρει ο Λιμαντζάκης (2016) οι γκρίζες ζώνες στο Αιγαίο υπάρχουν και είναι αρκετές νησίδες και βραχονησίδες ακαθορίστου κυριαρχίας, που δεν έχουν μεταβιβαστεί με συγκεκριμένη σύμβαση σε κάποιο κράτος και ουσιαστικά ανήκουν στην Τουρκία. Συγκεκριμένα η Τουρκία θέτει ως επιχείρημα «ότι η ελληνική κυριαρχία υπάρχει στα νησιά του Αιγαίου, που αναφέρονται ονομαστικά στα κείμενα των Συνθηκών (Λωζάνης 1923 και Παρισίων 1947)». Ουσιαστικά γίνεται παρερμηνεία των διεθνών συνθηκών αυτών, με σκοπό την αλλοίωση του νομικού πλαισίου του Αιγαίου, όχι μόνο των θαλάσσιων και εναέριων αλλά και των εδαφικών κυρίαρχων δικαιωμάτων της Ελλάδας στο Αιγαίο. Η ελληνική πλευρά αναφέρει ότι δεν υπάρχουν γκρίζες ζώνες στο Αιγαίο και ότι ασκεί νομιμά την κυριαρχία της επί των νήσων νησίδων και βραχονησίδων που αναφέρονται στις συγκεκριμένες συνθήκες, χωρίς να αμφισβητείται από άλλο κράτος. Ταυτόχρονα επιδιώκει την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τους κανόνες του δίκαιου της θάλασσας (Παπαφίγκος, 2013).

Ειδικότερα το άρθρο 12 της Συνθήκης της Λωζάνης αναφέρεται ότι στην κυριαρχία της Ελλάδας είναι τα νησιά της Ανατολικής Μεσογείου, δηλαδή η Λήμνος, η Μυτιλήνη, η Χίος, η Σάμος και η Ικαρία, εκτός της Ίμβρου, Τένεδου και των Λαγουσών νήσων. Ταυτόχρονα αναφέρει ότι νήσοι που βρίσκονται σε απόσταση μικρότερης των 3 ν.μ από την τουρκική ακτή, παραμένουν στην Τουρκία. Ταυτόχρονα η συνθήκη των Παρισίων αναφέρει ότι τα νησιά που είχαν παραχωρηθεί από τους Τούρκους στους Ιταλούς, εντάσσονται τελικά στην Ελλάδα. Τα νησιά αυτά είναι η Αστυπάλαια, η Ρόδος, η Χάλκη, η Κάρπαθος, η Κάσος, η Τήλος, η Νίσυρος, η Κάλυμνος, η Λέρος, η Πάτμος, οι Λειψοί, η Σύμη, η Κως και το Καστελόριζο, αλλά και οι παρακείμενες νησίδες σε αυτά τα νησιά (Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Η τουρκική πλευρά αναφέρει ότι η αναφορά στα 3 ν.μ. είναι ένας ασαφής κανόνας που δεν μεταβιβάζει και αλλάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα των εν λόγω νήσων και σύμφωνα με την φράση «της τύχης των νήσων τούτων *κανονισθησομένης*» του άρθρου 16 της Συνθήκης της Λωζάνης πρέπει να γίνουν διαπραγματεύσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, για να οριστικοποιηθούν τα τελικά όρια των κρατών (Τσιτώνα, 2016).

Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση αντιπαράθεσης με τους Τούρκους που παραλίγο να δημιουργήσει θερμό διπλωματικό επεισόδιο, ήταν η περίπτωση Ιμίων. Συγκεκριμένα, στις 26 Δεκεμβρίου του 1995, το τουρκικό εμπορικό φορτηγό πλοίο "Phoenix Akat" επικάθησε στον πυθμένα της θάλασσας στα Ίμια, σημαίνοντας σήμα κινδύνου. Όμως ο πλοίαρχος του πλοίου αυτού, αρνήθηκε την βοήθεια των ελληνικών Αρχών, με το επιχείρημα ότι βρισκόταν εντός τουρκικών χωρικών υδάτων, όπου τελικά ρυμουλκήθηκε στην Τουρκία από ελληνικό ρυμουλκό. Έπειτα στις 27 Ιανουαρίου 1996, οι δυο Τούρκοι δημοσιογράφοι της Hurrriyet υποστούλωσαν στον μεγάλο βράχο των Ιμίων την ελληνική σημαία και ύψωσαν την τουρκική. Την επομένη μέρα, το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό ύψωσε την ελληνική σημαία και υποστούλωσε την Τουρκική και το βράδυ της ίδια μέρας ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις αποβιβάστηκαν στα Ίμια με εντολή να μην δημιουργηθεί περαιτέρω ένταση μεταξύ των δυο κρατών. Ταυτόχρονα η τουρκική πλευρά αμφισβήτησε την ελληνική κυριαρχία και κατοχή των Ιμίων και άλλων ελληνικών νησιών και βραχονησίδων. Στην συνέχεια έγιναν παραβιάσεις στα ελληνικά χωρικά ύδατα και στο εναέριο χώρο από τουρκικά πολεμικά πλοία και μαχητικά αεροσκάφη, με αποκορύφωμα την αποβίβαση του τουρκικού στρατού και την κατάληψη τμήματος των Ιμίων. Στις 31 Ιανουαρίου 1996, μετά τον θάνατο 3 Ελλήνων αξιωματικών της Πολεμικής Αεροπορίας, επενέβησαν οι Αμερικανοί και αποκλιμακώθηκε η κρίση, με την απομάκρυνση των τουρκικών και ελληνικών δυνάμεων από την περιοχή. Σύμφωνα με την (Karsi, 2019), η αμερικανική πλευρά αναφέρει ότι τα Ίμια είναι μια γκρίζα ζώνη, όπου δεν επιτρέπονται πλοία, στρατεύματα, σημαίες και γίνεται εφαρμογή του status quo ante. Η Ευρωπαϊκή Ένωση άσκησε βέτο στην Τουρκία καλώντας την να σταματήσει τις εχθρικές ενέργειες προς την Ελλάδα(Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Από την πλευρά της η Τουρκία με ανακοινώσεις αναφέρει την τουρκική κυριαρχία στα Ίμια, βάση της θεωρίας των γκρίζων ζωνών. Ταυτόχρονα έθεσε ως θέμα διμερούς διαπραγματεύσεως με την Ελλάδα, τα νησιά, τις νησίδες και τις βραχονησίδες στο Αιγαίο Πέλαγος διότι αναφέρουν ότι το νομικό καθεστώς αυτών των εδαφών είναι αδιευκρίνιστο. Όμως το νομικό πλαίσιο των νήσων, νησίδων και βραχονησίδων του Αιγαίου είναι ξεκάθαρο. Η Τουρκία ταυτόχρονα ισχυρίζεται ότι η δεύτερη συμφωνία της συνθήκης της Λωζάνης δεν έχει επικυρωθεί. Συγχρόνως όπως καταγραφεί η Τσιτώννα (2016), η τουρκική κυβέρνηση αναφέρει ότι σύμφωνα με την συνθήκη της Λωζάνης παρέχεται το δικαίωμα της κατοχής(«possession») και όχι της κυριαρχίας κάτι που δεν ευσταθεί, διότι ο όρος «possession» αναφέρεται στο δικαίωμα της κυριαρχίας και είναι πλήρως διαφορετικός από αυτόν της «κατοχής» (occupation) (Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Άλλο ένα επιχείρημα της τουρκικής πλευράς σύμφωνα με τον (Τσιτώννα, 2016), είναι ότι οι βραχονησίδες των Ιμίων δεν θεωρούνται ελληνικές νησίδες, απέχουν 5,5 μίλια από το κοντινότερο ελληνικό νησί και έτσι δεν μπορούν να θεωρηθούν «παρακείμενοι» στα ελληνικά νησιά σύμφωνα με την συνθήκη των Παρισίων. Επιπρόσθετα αναφέρουν ότι η Ελλάδα προσέγγισε την Τουρκία το 1950 και το 1963 με τη ανταλλαγή επιστολών για την επιβεβαίωση της ισχύος των συμφωνιών με αποτέλεσμα να θεωρεί η τουρκική πλευρά, ότι η Ελλάδα είχε αμφιβολίες για την ισχύ των συμφωνιών αυτών. Μερικούς μήνες μετά τα Ίμια, ο Τουρκικός τύπος αναφέρει ότι η τουρκική πλευρά σύνταξε μια έκθεση όπου αναλύει ότι υπάρχουν γκρίζες ζώνες

σε 100 νήσους, νησίδες και βραχονησίδες στο Ανατολικό Αιγαίο που κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δεν είχαν ενταχθεί στην Ελλάδα, διότι ανήκαν στην Τουρκία ως συνέχεια της οθωμανικής κυριαρχίας (Παπαφίγκος, 2013).

Ειδικότερα οι τρεις κατηγορίες νησιών με τουρκικά δικαιώματα όπως αναφέρει η τουρκική πλευρά είναι πρώτον περίπου 14 νήσοι (μεταξύ αυτών τα Αντίψαρα, οι Οινούσες και η βραχονησίδα Ζουράφ), 8 νήσοι και 3 νησίδες γύρω από την Κρήτη (Γαύδος, Γαυδοπούλα, Παξιμάδια, Ντία (ή Δία), Γαϊδουρονήσι (Χρυσή), Κουφονήσι Διονυσάδες κτλ.). Δεύτερον, σύμφωνα με το πρωτόκολλο της 28ης Δεκεμβρίου 1932 είναι τα νησιά Υψηλή και Karaada και τρίτον περίπου 105 νήσοι, νησίδες και βραχονησίδες (Σάμος, Νίσυρο, Καλόλιμνος, Πλάτη, Γυαλί, Γλάρος, Λέβιθα, Σύρνα, Περγούσα, Κανδελιούσσα κ.ά.), που είναι είτε ακατοίκητα είτε με μικρό αριθμό κατοίκων (Αγαθονήσι, Αρκιοί, Φαρμακονήσι, Κίναρος και Φούρνους), αναμεσά τους και τα Ίμια (Παπαφίγκος, 2013) & (Λιμαντζάκης, 2016).

Η ελληνική πλευρά αναφέρει ότι η ελληνική κυριαρχία των Ίμιων προκύπτει από τη συνθήκη της Λωζάνης, τις Ιταλο-τουρκικές συμφωνίες και τη συνθήκη των Παρισίων. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 15 της συνθήκης της Λωζάνης, οι παρακείμενες νησίδες και οι βραχονησίδες των Ίμιων όπως και όλο το σύμπλεγμα των Δωδεκάνησων περιήλθαν στην Ιταλία από την Τουρκία και μετέπειτα στην Ελλάδα με την συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων του 1947. Η αιτιολόγηση αυτή βασίζεται στο ότι βρίσκονται πέραν των 3 μιλίων από την τουρκική ακτογραμμή και συγκεκριμένα τα Ίμια σε απόσταση 5,7 χιλιομέτρων (3,7 μίλια) από την τουρκική ακτογραμμή. Με την Ιταλοτουρκική συμφωνία, εντάχθηκαν στην Ελλάδα το Καστελλόριζο, η βραχονησίδα της Στρογγύλης και της Ρω και στην Τουρκία η νησίδα Karaada. Ταυτόχρονα οριοθετήθηκαν μέσω 37 συντεταγμένων, τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ του Καστελλόριζου και της Μικρασιατικής τουρκικής ακτογραμμής. Ειδικά αναφέρεται ότι τα σύνορα βορείως της Καλύμνου ακολουθούν τη μέση γραμμή μεταξύ των Ίμιων και της τουρκικής βραχονησίδας Canus. Επιπρόσθετα με την συνθήκη των Παρισίων, υπάρχουν επίσημοι χάρτες όπου τα Ίμια απεικονίζονται ως ελληνικά (Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Επίσης με τον ισχυρισμό της τουρκικής πλευράς, ότι το πρακτικό του Δεκεμβρίου 1932 δεν επικυρώθηκε, η Ελλάδα παρατήρησε ότι αποτελούσε συμπληρωματική πράξη της Ιταλό-Τουρκικής συμφωνίας που επικυρώθηκε επίσημα. Ταυτόχρονα αναφέρει ότι η Τουρκία το 1932 και το 1950, αποδέχτηκε ότι υπάρχει θαλάσσια οριοθέτηση στην περιοχή, μέσω της περιφερειακής συμφωνίας Αεροπλοΐας στην Κωνσταντινούπολη το 1950 (Τσιτώννα, 2016).

Εν κατακλείδι, εξαιτίας της διαφοράς για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (1973), και την κρίση των Ίμιων, έφερε τις δυο χώρες σε συνεχόμενη και έντονη αντιπαράθεση, με την Τουρκία να εφαρμόζει πολιτική αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων. Οι αμφισβητήσεις της τούρκικης πλευράς είναι οι εξής (Ελληνική Δημοκρατία, 2022):

1. Του κυριαρχικού δικαιώματος της Ελλάδας να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ν.μ, σύμφωνα με το δίκαιο της Θάλασσας, με την απειλή πολέμου (casus belli).

2. Του εύρους του ελληνικού εναέριου χώρου, με τις συνέχεις εναέριες παραβιάσεις από τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη.
3. Της ελληνικής κυριαρχίας των νησιών ακόμα και κατοικημένων περιοχών.
4. Των αρμοδιοτήτων του FIR Αθηνών και η άρνηση συμμόρφωσης της Τουρκίας προς τους κανόνες εναέριας κυκλοφορίας.
5. Των αρμοδιοτήτων της Ελλάδας εντός της περιοχής ευθύνης της για θέματα έρευνας.
6. Την αμφισβήτηση της στρατιωτικοποίησης των ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και το αίτημα της Τουρκίας για την αποστρατικοποίησή τους.

2. Οριοθέτηση Α.Ο.Ζ : Η περίπτωση της Ελλάδας με τα γειτονικά της κράτη

2.1 Αίγυπτος, Ιταλία: Ανάλυση Συμβάσεων

2.1.1 Αίγυπτος: Ανάλυση Συμβάσεων

Η Αίγυπτος ήταν ένας πολύ σημαντικός παραγωγός και εξαγωγέας υδρογονανθράκων (φυσικού αερίου και πετρελαίου) στην Μεσόγειο Θάλασσα για πολλά χρόνια, όμως από το 2009 και έπειτα άρχισαν να υπάρχουν ενεργειακές ελλείψεις. Ειδικά, το 2011 περιορίστηκε το επενδυτικό ενδιαφέρον της Αιγύπτου για την έρευνα και εκμετάλλευση νέων κοιτασμάτων λόγω των πολιτικών αναταράξεων εκείνης της περιόδου. Ουσιαστικά, άρχισε να υπάρχει μείωση των υπεράκτιων πόρων της για την εγχώρια παραγωγή ενέργειας, λόγω των πολιτικών της, που επιδοτούσαν την εγχώρια κατανάλωση καυσίμων με σκοπό την ζήτηση από το κράτος της πώλησης φυσικού αερίου στην εγχώρια αγορά από τους παραγωγούς σε χαμηλότερες τιμές. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ο περιορισμός του ενδιαφέροντος για παραγωγή και ανάπτυξη νέων πηγών φυσικού αερίου. Το 2014, οι εξαγωγές του υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) σταμάτησαν, με αποτέλεσμα η Αίγυπτος από το 2015 να κάνει εισαγωγή φυσικού αερίου από τα κράτη της Νοτιοανατολικής Μεσογείου (Ratner, 2016).

Ταυτόχρονα η Αίγυπτος υπό το καθεστώς Μουμπάρακ, το 2003 έκανε προσπάθειες για την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ με την Κύπρο. Η Αίγυπτος στη λεκάνη της Μεσογείου έχει 12 ν.μ αιγιαλίτιδα ζώνη και 200 ν.μ Α.Ο.Ζ. με την μέθοδο της μέσης γραμμής ίσης απόστασης με την Κύπρο. Επίσης έχει ορίσει 24 ν.μ συνορεύουσα ζώνη και υφαλοκρηπίδα στα 200 ν.μ. Όμως κατά την προεδρία του Μοχάμεντ Μόρσι (2012-2013) υπήρξε κίνδυνος ακύρωσης της διμερούς συμφωνίας, λόγω των διπλωματικών σχέσεων που διατηρούσε με την Τουρκία, ωστόσο η οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Κύπρο δεν ακυρώθηκε (Γιασεμλή, 2020).

Από το 2004 η Ελλάδα άρχισε να προσεγγίζει τη Αίγυπτο για την ανακήρυξη και οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ τους. Σύμφωνα με την (Karsı, 2019), στην αρχή η Ελλάδα συνάντησε απροθυμία από την πλευρά της Αιγύπτου λόγω των καλών σχέσεων της με την Τουρκία. Συγκεκριμένα υπήρξαν γραφειοκρατικά προβλήματα από την Αιγυπτιακή πλευρά (στο υπουργείο Εξωτερικών και Άμυνας) σε σχέση με την ανακήρυξη της ελληνο-αιγυπτιακής Α.Ο.Ζ. Επίσης δημιουργήθηκαν ζητήματα όταν η Αίγυπτος προσπάθησε να υποβάλει προσφορά για το οικόπεδο 12, διότι το σημείο που βρίσκεται αποτελεί συνέχεια της γραμμής που η Τουρκία ορίζει μονομερώς ως εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας της. Στην πορεία όμως η Αίγυπτος αποσύρθηκε γιατί δεν θέλει να αμφισβητήσει την Τουρκία. Το 2009 ξανά προσέγγισε η Ελλάδα την Αίγυπτο με επιτυχία αυτήν την φορά. Ειδικότερα μέσω εμπιστευτικών πληροφοριών η Αίγυπτος δήλωσε στην Ελλάδα ότι επιθυμούσε την συνεργασία για την μερική οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών και της Α.Ο.Ζ τους για να μην ενοχληθεί η Τουρκία. Το 2013 με την ανάδειξη του προέδρου Σίσι, οι σχέσεις Αιγύπτου με την Τουρκία ήρθαν σε ρήξη (Karsı, 2019).

Συμφώνα με τον (Τρεχλή, 2018), τον Αύγουστο του 2019, το αποτέλεσμα των συναντήσεων της Ελλάδας με την Αίγυπτο, ήταν να υπογράψουν την συμφωνία

οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών και των Α.Ο.Ζ τους, για την κοινή εκμετάλλευση των ενεργειακών αποθεμάτων που υπάρχουν στην περιοχή (κοίτασμα Zohr που εντοπίζεται στα σύνορα των Α.Ο.Ζ Αιγύπτου, Κύπρου και Ελλάδας). Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών της Ελλάδας με την Αίγυπτο δεν παρουσιάζει σημαντικά ζητήματα διότι η Αίγυπτος δέχτηκε την μέθοδο μέσης γραμμής ίσης απόστασης ως μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/Α.Ο.Ζ και αναγνωρίζει πλήρως τα δικαιώματα επήρειας στα νησιά με εξαίρεση το σύμπλεγμα του Καστελλόριζου. Το σύμπλεγμα αυτό απέχει 62 ν.μ από την Ρόδο που γεωγραφικά και διοικητικά ανήκει στην Ελλάδα αλλά ταυτόχρονα είναι πολύ κοντά στην Τουρκική ακτογραμμή, γεγονός που επηρεάζει τα όρια της ελληνικής υφαλοκρηπίδας έναντι της Αιγύπτου, της Τουρκίας και της Κύπρου (Τσιτώνα, 2016).

Ο Γεωργακόπουλος (2019) αναφέρει ότι σε περίπτωση αναγνώρισης της πλήρους επήρειας του νησιωτικού συμπλέγματος του Καστελλόριζου, αυτό θα είχε ως συνέπεια τη εξασφάλιση των δικαιωμάτων της κυριαρχίας της υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ της Ελλάδας και θα ήταν ένα πολύ σημαντικό νομικό και διπλωματικό επιχείρημα της Ελλάδας για την οριοθέτηση με την Τουρκία. Ειδικότερα σε σχέση με την οριοθετημένη γραμμή της Α.Ο.Ζ της Ελλάδας με την Αίγυπτο, παρατηρείται ότι η αιγιαλίτιδας ζώνης της Αιγύπτου είναι στα 12 ν.μ., ενώ της Ελλάδας στα 6 ν.μ. γεγονός που σημαίνει ότι η οριοθετημένη γραμμή δεν επηρεάστηκε από την έκταση των χωρικών υδάτων των κρατών, διότι η απόσταση των ζωνών αυτών είναι πολύ μεγάλη. Επίσης η Αίγυπτος έχει ορίσει το σύστημα ευθειών γραμμών βάσης όπου όλα τα νησιά της έχουν ενσωματωθεί, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του δικαίου της θάλασσας. Οι ακτές της δεν είναι πολυσχιδείς, και έτσι η μέθοδος αυτήν δεν αποκλίνει από την κατεύθυνση της ακτής. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τον (Γεωργακόπουλο, 2019) η Ελλάδα χρησιμοποιεί ως μέθοδο τη φυσική ακτογραμμή (Τσιτώνα, 2016).

Στη παρούσα συμφωνία μεταξύ των δυο κρατών, για την αποφυγή αντιπαραθέσεων με την Τουρκία δεν συμπεριλήφθηκε το νησί Καστελλόριζο, ειδάλλως η Αίγυπτος θα καλούνταν να λάβει μέρος στην ελληνοτουρκική διαφωνία. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με την (Γιασεμή, 2020), δεν απαγορεύεται η μελλοντική οριοθέτηση με τρίτα κράτη, νοτιοδυτικά της Κρήτης. Σύμφωνα λοιπόν με την κύρωση της συμφωνίας μεταξύ της Ελλάδας και Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ. μεταξύ των δύο κρατών, Νόμος 4717/2020 - ΦΕΚ 164/Α/28-8-2020, (Ελληνική Δημοκρατία, 2020b) στο πρώτο άρθρο της ορίζει, ότι τα δύο κράτη συμφώνησαν την μερική οριοθετημένη γραμμή. Ταυτόχρονα αναφέρει ότι *«το τμήμα της γραμμής από το σημείο (Α Ανατολικά) και το σημείο (Ε Δυτικά), μεταξύ της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης καθενός από τα δύο μέρη είναι δεσμευτικό και οριστικό»* και ότι εάν υπάρξει οριοθέτηση με άλλο κράτος μπορεί να γίνει αναθεώρηση των σημείων μόνο με την προέκταση του πρώτου σημείου Α (ανατολικά) και του σημείο Ε (δυτικά). Επίσης αναφέρει ότι αν εντοπιστούν κοινές περιοχές με φυσικούς πόρους συμπεριλαμβανομένων και των υδρογονανθράκων τότε θα έρθουν σε συμφωνία για την κοινή εκμετάλλευση των πόρων αυτών (Ελληνική Δημοκρατία, 2020b).

Σύμφωνα με την (Γιασεμή, 2020), στην οριοθέτηση των Α.Ο.Ζ Ελλάδας και Αιγύπτου περιλαμβάνονται τα νησιά της Ελλάδας στην οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων, ως απάντηση στο επιχείρημα της Τουρκίας ότι τα νησιά δεν έχουν υφαλοκρηπίδα.

Ουσιαστικά τα νησιά δημιουργούν μία σειρά θαλάσσιων ζωνών, που αποτέλεσαν το όριο της οριοθέτησης με την Αίγυπτο. Στο Πίνακα 1 παρουσιάζεται η λίστα των γεωγραφικών συντεταγμένων της οριοθέτησης τους, και η Εικόνα 5 αφορά τον χάρτη οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ μεταξύ της Ελλάδας και της Αιγύπτου.

A/A	Γεωγραφικό Πλάτος	Γεωγραφικό Μήκος
A	33.884722	27.867222
B	33.699003	27.511797
C	33.590025	26.992853
D	33.507289	26.459872
E	33.415594	26.000000

Πίνακας 1: Λίστα Γεωγραφικών Συντεταγμένων (WGS84) της οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ Αιγύπτου-Ελλάδας (πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 2020b)

Εικόνα 5: Χάρτης οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής ζώνης (Α.Ο.Ζ) μεταξύ της Ελλάδας και Αιγύπτου (πηγή: Ίδια Επεξεργασία).

Συγκεκριμένα όπως φαίνεται στην Εικόνα 5, οι γραμμές βάσης της οριοθετημένης γραμμής αποτέλεσαν η περιοχή της Κρήτης και ως ένα βαθμό η Ρόδος. Ταυτόχρονα το όριο αυτό είναι μια προσαρμοσμένη διάμεσος και όχι αυστηρή μέση γραμμή. Εν κατακλείδι, η σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου είναι περιορισμένη γεωγραφικά, διότι καλύπτει μόνο το μήκος του θαλάσσιου ορίου μεταξύ τους.

2.1.2 Ιταλία: Ανάλυση Συμβάσεων

Οι πρώτες διαπραγματεύσεις μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Ιόνιο Πέλαγος ξεκίνησαν το 1977. Το 1980 υπέγραψαν την μεταξύ τους σύμβαση για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, όπου θα ήταν ταυτόχρονα και για την Α.Ο.Ζ μεταξύ της Ελλάδας και της Ιταλίας, με τη μέθοδο της μέσης γραμμής. Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ότι στην συμφωνία του 1980 δεν ορίστηκαν τα επιμέρους επιτρεπόμενα δικαιώματα των δυο κρατών. Ταυτόχρονα η Ιταλία δεν αναγνώριζε την πλήρη επήρεια (εάν μετατοπίζεται ή όχι το όριο εις βάρος του ενός ή/ και του άλλου κράτους) αλλά δεν αμφισβητήθηκε η απόδοση όλων των θαλασσιών ζωνών στα νησιά αυτά. Συγκεκριμένα στις Στροφάδες αναγνωρίζει την μισή επήρεια και στους Οθωνούς την επήρεια τριών τετάρτων. Το γεγονός όμως ότι και τα δύο κράτη στηρίζουν και έχουν υπογράψει την σύμβαση του δικαίου της θάλασσας και οι θέσεις τους σε τι αφορά την υφαλοκρηπίδα ταυτίζονταν, τους ώθησε να ξεκινήσουν εκ νέου τις διαπραγματεύσεις (Τσιτώννα, 2016).

Σε σχέση με την οριοθετημένη γραμμή της Α.Ο.Ζ της Ελλάδας με την Ιταλία, η αιγιαλίτιδα ζώνη της Ιταλίας είναι 12 ν.μ, και της Ελλάδας είναι 6 ν.μ και έτσι η οριοθετημένη γραμμή τους δεν επηρεάστηκε από το εύρος των χωρικών υδάτων των κρατών. Επιπρόσθετα η Ιταλία έχει ορίσει από το 1977 τις ευθείες γραμμές βάσης της, που περιλαμβάνει τον κόλπο Τάραντα ως ιστορικό κόλπο. Σύμφωνα με την (Στρατή,2012) όπως αναφέρεται στο κείμενο του ο Γεωργακόπουλος (2019) η Ιταλία έχει ορίσει την αρχαιολογική και την συνορεύουσα ζώνη στα 24 ν.μ κυρίως για ζητήματα που αφορούν την λαθρομετανάστευση. Τέλος σύμφωνα με τον προαναφερθέντα, οριοθέτησε την «ζώνη οικολογικής προστασίας» για το Τυρρηνικό πέλαγος στη θάλασσα της Λιγουρίας όπου το εξωτερικό όριο της θα βασίζεται με τις εκάστοτε συμφωνίες οριοθέτησης που θα έχει η Ιταλία με τα γειτονικά της κράτη (Γεωργακόπουλος, 2019).

Στο άρθρο 1 αναφέρεται ότι η οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ. μεταξύ των δύο Κρατών έγινε με την χρήση της μέσης γραμμής «*με μικρές προσαρμογές*». Σύμφωνα με την (Τόλλιου, 2018), η οριοθετημένη γραμμή είχε έκταση 125 ν.μ. και καθοριζόταν από 16 σημεία. Επίσης σε περίπτωση ενδεχόμενης επέκτασης της γραμμής θα γίνεται προς τα βόρεια από το σημείο 1 και προς τα νότια από το σημείο 16 αντίστοιχα. Σύμφωνα με το άρθρο 2 εάν εντοπιστούν κοιτάσματα ορυκτής ύλης (άμμων και χαλίκων), εντός της γραμμής οριοθέτησης σε όλη ή εν μέρη από την πλευρά του ενός από τα δυο κράτη ή και των δυο κρατών, τα δυο κράτη οφείλουν να διαπραγματευτούν τους όρους εκμετάλλευσης του κοιτάσματος, με τον αποδοτικότερο τρόπο για να διατηρηθεί το σύνολο των δικαιωμάτων τους επί των ορυκτών πόρων του βυθού και του υπεδάφους της υφαλοκρηπίδας αυτών. Επιπρόσθετα εάν εντοπίσουν κοιτάσματα φυσικών πόρων (χλωρίδα και πανίδα) σε όλη ή εν μέρη από την πλευρά ενός από τα δυο κράτη, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να έρθουν σε συνεννόηση για την κατοχή και εκμετάλλευση των πόρων αυτών (Ελληνική Δημοκρατία, 1978) .

Οι διαπραγματεύσεις επίσημα ξεκίνησαν ξανά το 2013 με στόχο την οριοθέτηση άλλων θαλάσσιων ζωνών μεταξύ αυτών και της Α.Ο.Ζ των δύο χωρών. Ταυτόχρονα σύμφωνα με τον Λιάνα (2021) κατά τις διαπραγματεύσεις θα αναγνώριζαν και το

δικαίωμα επήρειας των ελληνικών νησιών. Το κύριο ζήτημα με αυτή την οριοθέτηση, που έπρεπε να επιλυθεί μεταξύ των δυο κρατών, ήταν το ζήτημα της αλιείας (Τσιτώνα, 2016).

Συγκεκριμένα σύμφωνα με την Karsı (2019), ο Ιταλός υπουργός Τροφίμων, Γεωργίας και Αλιείας υποστήριξε ότι εδώ και δεκαετίες, οι Ιταλοί ψαράδες έχουν αλιευτικά δικαιώματα έως 6 ν.μ από τα ελληνικά χωρικά ύδατα, στο Ιόνιο Πέλαγος αλλά και ότι έχουν αλιευτικά δικαιώματα στη Ρόδο και την Κρήτη. Συγχρόνως η Ιταλία είναι μέλος της Ε.Ε και έχει άμεσο όφελος από τη δημιουργία του αγωγού East-Med. Από την άλλη πλευρά η Ελλάδα το 2016 έβγαλε σε δημοπρασία, στην περιοχή της Πελοποννήσου, το οικόπεδο 10, όπου δημοπρατήθηκε από τα ΕΛΠΕ και την ENERGEAN. Με αυτή την κίνηση η Ελλάδα προσπάθησε να πιέσει από την πλευρά της την κατάσταση, για να επιτευχθεί η ελληνοϊταλική οριοθέτηση (Karsı,2019).

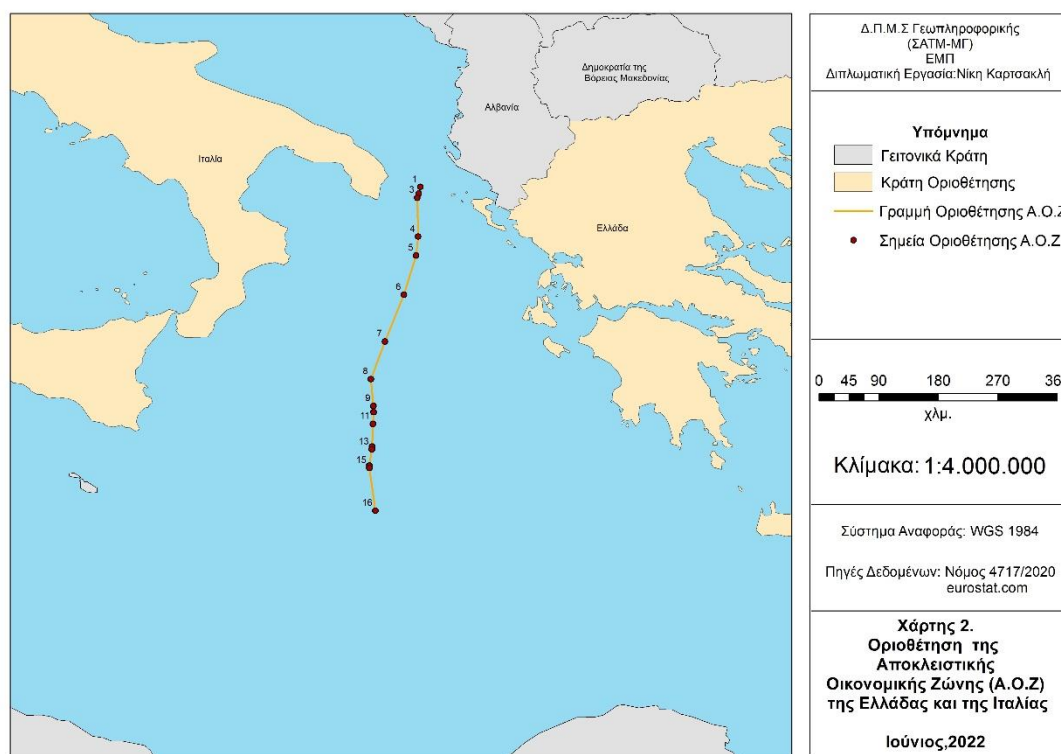
Έτσι τα δυο κράτη υπόγραψαν το 2020 και τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας για την οριοθέτηση των αντίστοιχων θαλασσιών ζωνών με τον Νόμο 4716/2020 - ΦΕΚ 163/Α/28-8-2020(Ελληνική Δημοκρατία, 2020α). Στο παρόν νόμο σύμφωνα με το άρθρο 1 αναφέρεται ότι στην οριοθετημένη γραμμή της Α.Ο.Ζ Ελλάδας- Ιταλίας, τα δύο κράτη θα ασκούν τα κυριαρχικά δικαιώματα τους και θα είναι η ίδια γραμμή με της υφαλοκρηπίδας, που κυρώθηκε με τη συμφωνία του 1977 μεταξύ της δυο χωρών. Με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνεται το δικαίωμα των νησιών στις θαλάσσιες ζώνες. Επιπρόσθετα τα δυο κράτη εντός της συμβάσης αυτής όρισαν το δικαίωμα των αλιευτικών δραστηριοτήτων τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 58 του δικαίου της θάλασσας. Ουσιαστικά με την κύρωση αυτής της συμφωνίας τα δυο κράτη εκφράζουν την ισόρροπη και βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών τους πόρων, και υπό όρους για την δραστηριοποίηση των ιταλικών αλιευτικών. Έπειτα συμφωνούν στην ύπαρξη διαβουλεύσεων για την εκτίμηση των επιπτώσεων των πρακτικών που χρησιμοποιούν οι αλιείς των 2 αυτών κρατών(Ελληνική Δημοκρατία, 2020α).

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται οι γεωγραφικές συντεταγμένες στο προβολικό σύστημα WGS84.

A/A	Γεωγραφικό Πλάτος	Γεωγραφικό Μήκος
1	39.960683	18.957581
2	39.872347	18.934247
3	39.815678	18.914247
4	39.287333,	18.925919
5	39.032331	18.899256
6	38.498983	18.730922
7	37.865636	18.475925

8	37.353961	18.282592
9	36.990619	18.317594
10	36.905619	18.319264
11	36.748950	18.309264
12	36.440611	18.299267
13	36.400608	18.294267
14	36.182272	18.260936
15	36.148939	18.260936
16	35.568931	18.344275

Πίνακας 2:Λίστα Γεωγραφικών Συντεταγμένων (WGS84) της οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ Ιταλίας-Ελλάδας (πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 1978, Ελληνική Δημοκρατία, 2020α και Ιδία επεξεργασία).

Εικόνα 6:Χάρτης οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής ζώνης (Α.Ο.Ζ) μεταξύ της Ελλάδας και Ιταλίας(πηγή: Ιδία Επεξεργασία).

Συγκεκριμένα, όπως απεικονίζεται και στη Εικόνα 6, η γραμμή οριοθέτησης έχει μήκος 268 ν.μ και ξεκινάει από τα βόρεια σημεία, περίπου 7 ν.μ. νότια των συνόρων Ιταλίας-Ελλάδας-Αλβανίας σε απόσταση 22 ν.μ της ακτογραμμής της Ελλάδας και 20,1 ν.μ της ακτογραμμής της Ιταλίας. Καταλήγει νότια, περίπου 29 ν.μ. (ή 10 ν.μ. με τον κόλπο της Σύρτης) των συνόρων Ιταλίας-Ελλάδας-Λιβύης, σε απόσταση 168,9 ν.μ

από την Σικελία και 163,4 ν.μ από το νήσο Σταμφάνη που ανήκει στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα όλα τα νησιά στην περιοχή έχουν επήρεια επί του ορίου. Σε σχέση με την επήρεια η Ελλάδα έχει βασιστεί αποκλειστικά στα νησιά της. Συγκεκριμένα τα σημεία 1,2,3 η οριοθετημένη γραμμή είναι 3,3 ν.μ πιο κοντά στο νησί Οθωνούς παρά στην Ιταλία. Τα σημεία 4,5,6,7 ακολουθούν την οριοθέτηση των 1,5 ν.μ από την διάμεση γραμμή με την Ελλάδα που την οριοθετεί βάσει της νησίδας Πλατεία, την Κέρκυρα και την Κεφαλλονιά αντίστοιχα. Από την άλλη πλευρά το σημείο 8, είναι 6,1 ν.μ πιο κοντά στην Ιταλική ακτογραμμή σε σχέση με την Κεφαλλονιά. Τα σημεία 9,10,11,12,13,14 οριοθετήθηκαν ώστε να απέχουν 1,5 ν.μ από την διάμεση γραμμή με την Ελλάδα, όπου οριοθετεί τα σημεία 9, 10 βάσει της Κεφαλονιάς, τα σημεία 11 και 12 βάσει της νησίδα Άγιος Ιωάννης και τα σημεία 13,14 βάσει της νήσου Στραμφάνη. Τέλος τα σημεία 15 και 16, απέχουν 15,5 ν.μ από το νησί Σταμφάνη σε σχέση με την Σικελία. Συνολικά οι απώλειες Ελλάδος και Ιταλίας οριακά ισοφαρίζονται στο σύνολο της γραμμής (Γεωργακόπουλος, 2019). Εν κατακλείδι η σύμβαση οριοθέτησης μεταξύ των δυο χωρών έχει βαρύνουσα σημασία διότι η Ιταλία αναγνωρίζει την ελληνική κυριαρχία στο ελληνικό τμήμα της Α.Ο.Ζ και θεωρείται πρότυπο για την αντίστοιχη συμφωνία με την Τουρκία.

2.2 Αλβανία, Κύπρος, Τουρκία, Λιβύη: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

2.2.1 Αλβανία: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

Η υπάρχουσα κατάσταση μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας σε ό,τι αφορά την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών τους χαρακτηρίζεται ως περίπλοκη. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τους (Cariotis, T και Ignatiou, M., 2014), όπως έχει καταγράψει η Karsī (2019), οι διαπραγματεύσεις των δυο κρατών αφορούσαν στην ακριβή οριοθέτηση των χωρικών υδάτων τους (αιγιαλίτιδα ζώνη) στην περιοχή της Κέρκυρας, διότι εκεί, εντοπίζονταν ομάδες νησιών, νησίδων και βραχονησίδων. Επίσης υπήρξαν τεχνικές και πολιτικές δεσμεύσεις σε σχέση με τα δικαιώματα που θα έχουν στα χωρικά τους ύδατα. Όμως προς την τελική φάση των διαπραγματεύσεων η Αλβανική πλευρά ήρθε σε συνεργασία με την Ελλάδα για να επέλθει η συμφωνία μεταξύ των κρατών. Μετά από έντονες διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ελλάδας και της Αλβανίας, τα δύο κράτη υπέγραψαν το Απρίλιο του 2009 την συμφωνία οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών, με τη μέθοδο της μέσης γραμμής. Με αυτή τη συμφωνία, οριοθετούνται η αιγιαλίτιδα ζώνη και η υφαλοκρηπίδα και έμπαιναν προδιαγραφές για την Α.Ο.Ζ, την αρχαιολογική ζώνη, την οικολογική ζώνη και τη ζώνη προστασίας της αλιείας. Σύμφωνα με τον (Cenaj, 2015), αυτή η συμφωνία ήταν σημαντικό να εφαρμοστεί, διότι πέρα από την οριοθέτηση θα παρείχε προστασία στα τελωνειακά, δημοσιονομικά, υγειονομικά και μεταναστευτικά ζητήματα των δυο κρατών, καθώς και την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης και το δικαίωμα αλιείας (Karsī, 2019).

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η Αλβανία έχει ορίσει την έκταση των θαλάσσιων χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ., ενώ η Ελλάδα στα 6 ν.μ.. Το 1970 η αλβανική κυβέρνηση όρισε τις ευθείες γραμμές βάσης της, που δεν επηρεάζουν την οριοθέτηση των ζωνών με την Ελλάδα. Οι ευθείες γραμμές βάσης αρχίζουν βόρεια του κόλπου του Αυλώνα ωστόσο στο νότιο τμήμα του κόλπου υπάρχει ασάφεια σε ότι αφορά τη χάραξη των γραμμών σε σχέση με το «κλείσιμο» των κόλπων και τον ορισμό των εσωτερικών υδάτων. Η Ελλάδα από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την Στρατή (2012) όπως

αναλύει ο (Γεωργακόπουλος, 2019) στους επίσημους ναυτικούς χάρτες, απεικονίζει τα ελληνο-αλβανικά σύνορα με «κλειστό» τον κόλπο της Κέρκυρας, όπου ουσιαστικά αναφέρει ότι για τον σχεδιασμό με την μέθοδο της μέσης γραμμής λαμβάνεται υπόψη η νοητή γραμμή που ενώνει τα όρια της φυσικής είσοδος του κόλπου. Επιπρόσθετα με την χρήση της μεθόδου της μέσης γραμμής ως προς την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης από την πλευρά της Ελλάδας επηρεάζεται η Κέρκυρα, η Περιστέρα, ο Ψύλλος και η Σέπα και ως την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, η Ερείκουσα και οι Οθωνοί. Από την αλβανική πλευρά, ως προς την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων επηρεάζονται τα Τετρανήσια, η νησίδα Φώκιαη και η νήσος Tonga (Γεωργακόπουλος, 2019).

Συμφώνα με την Στρατή (2012) όπως έχει καταγράψει στο κείμενο της (Τσιτώνα, 2016), η συμφωνία οριοθέτησης της 27^{ης} Απριλίου αναφέρει ότι και τα δυο κράτη έχουν υπογράψει την σύμβαση του δικαίου της θάλασσας. Στο άρθρο 1 της εν λόγω συμφωνίας αναφέρεται ότι η οριοθέτηση θα γίνει με την χρήση της μεθόδου της μέσης γραμμής-ίσης απόστασης, με την χρήση 150 γεωγραφικών συντεταγμένων. Κατά την οριοθέτηση συμπεριλαμβάνονται όλα τα χερσαία και νησιωτικά εδάφη και το σύνολο της γραμμής αυτής φτάνει στα 64,4 ν.μ. Σε ότι αφορά τις γραμμές βάσης συμπεριέλαβαν την φυσική ακτογραμμή ως κανονική γραμμή βάσης και τους «κλειστούς» κόλπους σύμφωνα με το άρθρο 10 του δικαίου της θάλασσας. Ουσιαστικά «έκλεισαν» πέντε αλβανικούς κόλπους και τους κόλπους της Κέρκυρας, της Φτελιάς, και της Βούρλιας. Έπεται σύμφωνα με το άρθρο 3 της παρούσας συμφωνίας ορίζει « την εκμετάλλευση κοιτασμάτων που βρίσκονται εκατέρωθεν της οριοθετημένης γραμμής», όπου τα δύο κράτη οφείλουν να διαπραγματευτούν για την αποδοτική εκμετάλλευση των κοιτασμάτων, διατηρώντας τα πλήρη δικαιώματα στους φυσικούς τους πόρους. Έπειτα ορίζει την δυνατότητα αποζημίωσης εάν ήδη έχουν υποστεί εκμετάλλευση τα κοιτάσματα αυτά, αλλά και ότι οι υφιστάμενες χορηγούμενες άδειες εκμετάλλευσης εντός των ορίων της θαλάσσιας περιοχής των κρατών θα παραμείνουν σε ισχύ. Τέλος αναφέρει ότι σε περίπτωση διαφορών των δυο κρατών, αν δεν μπορεί να λυθεί με την διπλωματική οδό, μπορούν να προσφύγουν εάν συναινέσουν και οι δυο, στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης ή σε οποιοδήποτε άλλο διεθνές όργανο.

Όμως στις 15 Απριλίου 2010 το Αλβανικό Δικαστήριο, έκρινε την συμφωνία ως αντισυνταγματική και ότι έρχεται σε αντίθεση με το σύνταγμα της Αλβανίας, τον ΟΗΕ και την σύμβαση του δικαίου της θάλασσας (1982), επικαλούμενο διαδικαστικές και ουσιαστικές παραβιάσεις, χωρίς να διευκρινίζει τις παραβιάσεις αυτές. Συμφώνα με τον (The Constitutional Court of the Republic of Albania, 2010) οι παραβιάσεις αφορούσαν:

- στις διαπραγματεύσεις χωρίς την εξουσιοδότηση εκ μέρους του Αλβανού Προέδρου,
- στην μη τεχνικά ακρίβεια, ως προς τις θαλάσσιες περιοχές, τις ζώνες και τις ακτογραμμές που θα γινόταν η οριοθέτηση,
- στη χρήση της μεθόδου της μέσης γραμμής ίσης απόστασης και όχι της αρχής της ευθυδικίας

- στη μη ορθή πλήρη επήρεια των νησιών της περιοχής και όχι της αντιμετώπισης τους ως «ειδικών περιστάσεων» με μειωμένη επήρεια όπως αναφέρει η αρχή της ευθυδικίας.

Συμφώνα με την (Τσιτώνα, 2016), η Στρατή (2012) κατέρριψε με επιχειρήματα την απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου.

1. Σε ότι αφορά την έλλειψη πληρεξουσιότητας, σύμφωνα με τη σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών του 1969, δεν αποτελεί λόγο ακύρωσης μια συνθήκης, συμφωνίας ή συμβάσης.
2. Σε σχέση με τις αποκαλούμενες ελλείψεις και το επιχείρημα ότι η Ελλάδα έχει σχεδιάσει ευθείες γραμμές βάσης, «*ενώνοντας τις απώτερες ακτές όλων των νησιών ή βραχονησίδων ανεξαιρέτως*», ενώ αντίθετα η Αλβανία δεν έκλεισε τον κόλπο των Αγ. Σαράντα. Ο κόλπος των Αγ. Σαράντα δεν χαρακτηρίζεται θεσμικά ως «κόλπος», γιατί η θαλάσσια επιφάνειά του, είναι μικρότερη της επιφάνειας του ημικυκλίου, με διάμετρο το ευθύγραμμο τμήμα που ενώνει τα άκρα του στομίου του. Ταυτόχρονα η Ελλάδα στον ορισμών των σημείων βάσης περιλάμβανε τα ελληνικά νησιά ως αυτοτελή σημεία σύμφωνα με το άρθρο 1 της συμφωνίας. Έτσι το επιχείρημα του αλβανικού Δικαστηρίου περί ελλείψεων και ασαφειών μπορεί να χαρακτηριστεί ως αβάσιμο.
3. Σε ότι αφορά τη χρήση της μεθόδου της μέσης γραμμής ίσης απόστασης και όχι της αρχής της ευθυδικίας. Επιλέχθηκε η μέθοδος της μέσης γραμμής ίσης απόστασης επειδή ανταποκρίνεται στην διαφορετική έκταση των χωρικών υδάτων και στο γεγονός ότι τα δύο κράτη έχουν ορίσει μόνο την αιγιαλίτιδα ζώνη και την υφαλοκρηπίδα τους. Η αρχή της ίσης απόστασης αποτελεί βασική μέθοδο οριοθέτησης σύμφωνα με τη σύμβαση του δίκαιου της θάλασσας όπου και τα δυο κράτη έχουν υπογράψει ως συμβαλλόμενα μέρη της.
4. Τέλος, σε ότι αφορά την μη ορθή αναγνώριση πλήρους επήρειας στα νησιά σύμφωνα με το άρθρο 121 της δίκαιου της θάλασσας «*όλα τα νησιά δικαιούνται αιγιαλίτιδα ζώνης, συνορεύουσα ζώνη, Α.Ο.Ζ και υφαλοκρηπίδα*» και η μέθοδος της μέσης γραμμής-ίσης απόστασης αναγνωρίζει την πλήρη επήρεια.

Συνολικά, οι αποφάσεις του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου περί ακύρωσης της συμφωνίας οριοθέτησης Ελλάδας-Αλβανίας είναι νομικά αβάσιμες. Ταυτόχρονα όμως, δεν μπορεί να προκύψει ακύρωση την συμφωνίας αυτής, κατά το διεθνές εθιμικό δίκαιο, διότι αρμοδιότητα για την ακύρωση ή όχι της συμφωνίας δεν έχει το Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο αλλά το διεθνές δικαστήριο της Χάγης. Ένας ακόμα παράγοντας που επηρέασε την ακύρωση της συμφωνίας αυτής ήταν η στάση της Τουρκίας στο ζήτημα της οριοθέτησης των ζωνών αυτών(Γεωργακόπουλος, 2019).

Επιπρόσθετα σύμφωνα με τον (Galiatsatos, P.,2014), το 2014 ο πρωθυπουργός της Αλβανίας ζήτησε από την εισαγγελία της Αλβανίας να διατάξει έρευνα για να βρει του υπαίτιους για την υπογραφή της συμφωνίας το 2009, υπονομεύοντας την ακεραιότητα της χώρας του και τις διπλωματικές σχέσης της με την Ελλάδα. Ο (Cenaj, 2015), αναφέρει ότι όφειλε να γίνει έλεγχος από την εισαγγελία για την αφαίρεση της γραμμής βάσης από τον βράχο Barketa και την μη ένταξη του κόλπου των Αγίων

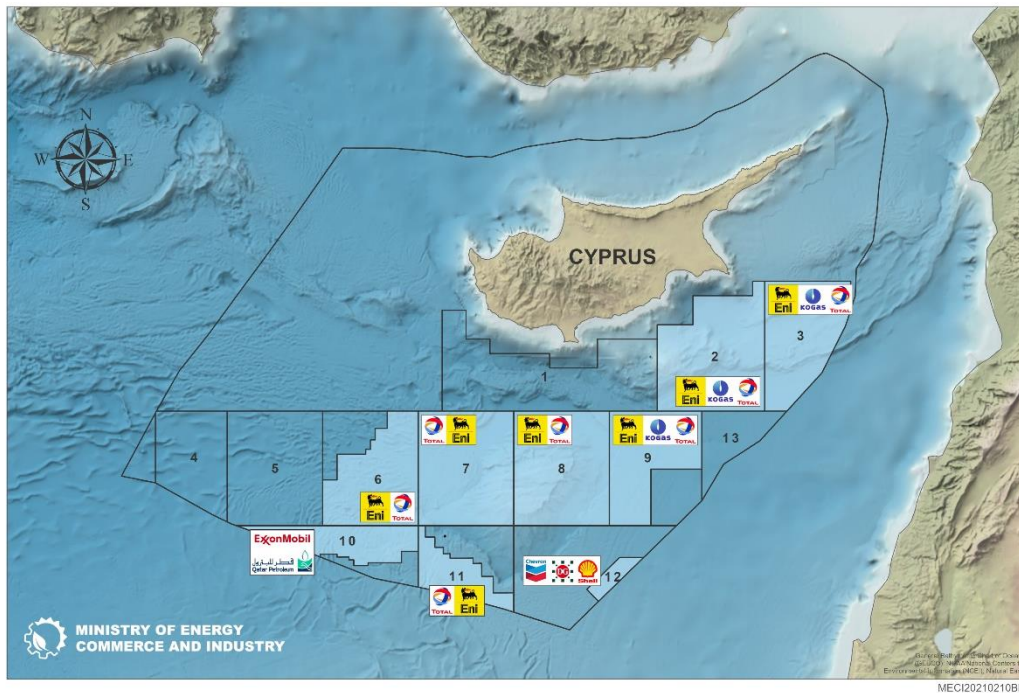
Σαράντα στην οριοθέτησή. Από την άλλη πλευρά, το 2015 η Ελλάδα έβγαλε σε δημοπρασία τα οικόπεδα του Ιονίου, όπου η αλβανική κυβέρνηση από την πλευρά της αμφισβήτησε την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ στα θαλάσσια χωρικά σύνορα της Ελλάδας. Ειδικότερα, αιτήθηκε να μην γίνει διερεύνηση του οικοπέδου 1, με το επιχείρημα ότι είναι μέρος της αλβανικής υφαλοκρηπίδας. Έτσι, τα οικόπεδα, 1 και 2, δεν έλαβαν μέρος στην δημοπρασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τον Φεβρουάριο του 2018, η Ελλάδα καταβάλλει προσπάθειες για να ξεκινήσουν ξανά οι διαπραγματεύσεις με την Αλβανία για το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών, αυτήν την φορά σε πιο γόνιμο έδαφος. Αυτό συμβαίνει διότι η Αλβανία επιθυμεί να εκμεταλλευτεί τα κοιτάσματα πετρελαίου που υπάρχουν στην αιγιαλίτιδα ζώνης της (Karsli, 2019).

Εν κατακλείδι σύμφωνα με το (Greece MFA, 2021) η Ελλάδα και η Αλβανία έχουν προσφύγει από το 2020 στα δικαστήρια της Χάγης για να μπορούν να επιλύσουν το ζήτημα της οριοθέτησης σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και για να συνεχίσουν να υπάρχουν συνθήκες καλής γειτονίας.

2.2.2 Κύπρος: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες έχουν ανακαλυφθεί σημαντικά κοιτάσματα υδρογονανθράκων και συγκεκριμένα φυσικού αερίου στις θαλάσσιες ζώνες της Κύπρου. Η πρώτη έρευνα για την ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Κύπρο ξεκίνησαν στις αρχές του 1990. Άξιο αναφοράς είναι ότι συνολικά η Α.Ο.Ζ της Κύπρου στο νότιο τμήμα της έχει τεμαχιστεί σε 13 οικόπεδα (Γιασεμής, 2012). Σύμφωνα με το Υπουργείο Ενέργειας Εμπορίου και Βιομηχανίας της Κυπριακής Δημοκρατίας όπως αναφέρει ο (Παπαφίγκος, 2013), το 2007 δημοπράτησε τον πρώτο γύρο αδειοδοτήσεων των οικοπέδων της Α.Ο.Ζ με σκοπό την εξερεύνηση των υδρογονανθράκων. Το 2011 στο οικόπεδο 12 μέσω γεωτρήσεων εντοπίστηκε το κοιτάσμα φυσικού αερίου «Αφροδίτη» από την εταιρεία Noble. Η ανακάλυψη αυτή αφού πρώτα καλύψει τις εσωτερικές ανάγκες της, θα την προάγει σε προμηθεύτρια φυσικού αερίου, μέσω της Ελλάδας, στην Ευρώπη και την Άπω Ανατολής (Τρεχλής, 2018).

Στη συνέχεια, το 2012 η κυπριακή κυβέρνηση δημοπράτησε στο δεύτερο γύρο αδειοδοτήσεων, όπου το 2013 παραχώρησε έξι άδειες, στην ιταλική εταιρεία ENI/Kogas για έρευνες στα Οικόπεδα 2,3,6, 8,9 και 11 και στην γαλλική TOTAL δυο άδειες στα Οικόπεδα 10 και 11. Το 2016 εντάχθηκε στην κοινοπραξία του οικοπέδου «Αφροδίτη», η εταιρεία British Gas/Shell. Την ίδια χρόνια δημοπράτησε τον τρίτο γύρο αδειοδοτήσεων για τα Οικόπεδα 6, 8 και 10, όπου το οικόπεδο 6 δόθηκε στη κοινοπραξία ENI-TOTAL, το 8 στην ENI και το 10 στην Exxon Mobil Exploration and Production Cyprus (Offshore) Limited - Qatar Petroleum International Upstream O.P.C. Σύμφωνα με τον (Γιασεμής, 2012), το 2018, η κοινοπραξία ENI-KOGAS- Total ανακάλυψε στο οικόπεδο έξι κοιτάσματα φυσικού αερίου (Παραγιουδάκης, 2019).

Εικόνα 7:Χάρτης τεμαχισμού των 13 οικοπέδων της Κυπριακής Α.Ο.Ζ με της εταιρίες που δόθηκαν άδειες Έρευνας Υδρογονανθράκων (πηγή: Υπουργείο Ενέργειας-Εμπορίου και Βιομηχανίας της Κύπρου, 2020)

Από την άλλη πλευρά όπως αναλύει ο (Παραγιουδάκης, 2019) μερίδιο του κοιτάσματος στο οικοπέδο «Αφροδίτη», διεκδικεί και το ψευδοκράτος της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου» και η Τουρκία, όπου υποστηρίζουν ότι η Κύπρος δεν μπορεί να αποφασίζει μονομερώς σε σχέση με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του νησιού. Ταυτόχρονα το ψευδοκράτος ανέθεσε στην εταιρεία Turkish Petroleum (ΤΡΑΟ) την έρευνα για υδρογονάνθρακες βορείως του κατεχόμενου τμήματος της Κύπρου. Πάρα τις προκλητικές ενέργειες και στάση της Τουρκικής πλευράς, η Κύπρος έχει οικοδομήσει πολιτική υποστήριξη με το Ισραήλ, την Αίγυπτο και την Ελλάδα. Ειδικότερα η Κύπρος έχει έρθει σε επικύρωση το 2003 της συμφωνίας οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ της με την Αίγυπτο με την μέθοδο της μέσης γραμμής ίσης απόστασης, το 2007 με το Λίβανο και το 2010 με το Ισραήλ. Με τον τρόπο αυτό απέκτησε αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων εντός των περιοχών όπου οριοθέτησε και στο νότιο τμήμα της σταθεροποίησε τα θαλάσσια σύνορα της (Παραγιουδάκης, 2019).

Σύμφωνα με την (Karsí, 2019), η επίτευξη της οριοθέτησης της Κυπριακής Α.Ο.Ζ με το Ισραήλ, το Λίβανο και την Αίγυπτο δημιουργεί συνοχή και για την οριοθέτηση και της Ελληνικής Α.Ο.Ζ. Σε ότι αφορά την οριοθέτηση της Ελλάδας με την Κύπρο, χρόνια υπάρχουν συζητήσεις και διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών για την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ αλλά μέχρι πρότινος δεν είχε προχωρήσει λόγω της προκλητικής στάσης της Τουρκίας, και του φόβου της Ελλάδας για θερμό διπλωματικό επεισόδιο με την Τουρκία. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τον (Καρυώτη, 2019) η Τουρκία αμφισβητεί τις προαναφερθείσες συμφωνίες, διότι σε περίπτωση συμφωνίας οριοθέτησης μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας θα περιόριζε την Τουρκία στον Κόλπο της Αττάλειας. Όπως έχει προαναφερθεί η Τουρκία αμφισβητεί τις συμφωνίες αυτές με το επιχείρημα, της μη αποδοχής της Κύπρου να εκπροσωπηθεί από κοινού με τους Τουρκοκύπριους και ότι

οι υπεράκτιες έρευνες για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων πρέπει να σταματήσουν μέχρι να δοθεί λύση στο Κυπριακού προβλήματος. Άλλο ένα επιχείρημα της Τουρκίας είναι η ότι η Μεσόγειος Θάλασσα χαρακτηρίζεται ως ημίκλειστη και πρέπει η οριοθέτηση της να γίνει με την αρχή της ευθυδικίας και όχι με την μέθοδο της μέση γραμμής ίσης απόστασης. Συνολικά, αμφισβητούνται από την Τουρκία τα δικαιώματα της Κυπριακής υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ προς τα δυτικά, και σε σχέση με την Ελλάδα αμφισβητείται το δικαίωμα κυριαρχίας στις θαλάσσιες ζώνες του Καστελόριζου και μέρος της υφαλοκρηπίδας της Καρπάθου, της Ρόδου κ.α (Chrysochou και Dalaklis, 2019) .

Από την πλευρά της Κύπρου και της Ελλάδας υπάρχουν διπλωματικές αντιδράσεις μέσω διαβημάτων. Επιπλέον, υπήρξαν διπλωματικές τριμερείς συναντήσεις μεταξύ Ελλάδας Κύπρου και Αιγύπτου, με στόχο τη δημιουργία ενεργειακής συνεργασία με την δημιουργία δικτύων φυσικού αερίου και ηλεκτρικής διασύνδεση για την Ανατολική Μεσόγειο και ίσως και την τριμερή οριοθέτηση των Α.Ο.Ζ τους. Ενδότερα υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 2014, η «Διακήρυξη του Καΐρου» μεταξύ των τριών κρατών, όπου συμφώνησαν να επιταχύνουν την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ μεταξύ τους εκεί που δεν έχει οριοθετηθεί (μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας). Τέλος τον Οκτώβριο του 2021 ήρθαν σε τριμερή σύνοδο κορυφής με σκοπό την επέκταση της ειρηνικής συνεργασίας τους και την κοινή τους στάση σε ότι αφορά τα κυρίαρχα δικαιώματα των Α.Ο.Ζ. των κρατών αυτών (Chrysochou και Dalaklis, 2019).

Ταυτόχρονα και τα δυο κράτη έχουν υπογράψει και είναι συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης του δίκαιου της θάλασσας και συμφωνούν ότι η μέθοδος οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών τους θα είναι η μέθοδος τη μέσης γραμμής ίσης απόστασης, διότι με αυτήν την μέθοδο αναγνωρίζονται τα πλήρη δικαιώματα των νησιών. Σύμφωνα με τον (Καρυώτη,2019), το μήκος του θαλάσσιου συνόρου της Ελλάδας με την Κύπρο εκτιμάται στα 24 έως 27 ν.μ. και σε σχέση με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Κύπρου είναι στα 12ν.μ., ενώ της Ελλάδας στα 6 ν.μ . Έτσι η οριοθετημένη γραμμή δεν θα επηρεάζεται από το εύρος των χωρικών υδάτων σε περίπτωση επέκτασής τους, διότι η απόσταση μεταξύ της ακτογραμμής των δύο κρατών είναι μεγάλη. Έπειτα η Κύπρος έχει ορίσει σύστημα ευθειών γραμμών βάσης, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του δικαίου της θάλασσας, ενώ η Ελλάδα έχει ορίσει ως σύστημα γραμμών βάσης την ακτογραμμή της(Γεωργακόπουλος, 2019).

Εν κατακλείδι, η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει ακόμα συμφωνία με την Κύπρο για τον καθορισμό των θαλασσιών ζωνών, αλλά τελευταία έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον για να προχωρήσει σε επικύρωση συμφωνίας. Η οριοθέτηση με την Κύπρο εξαρτάται από την αναγνώριση της πλήρους επήρειας του συμπλέγματος του Καστελόριζου και συγκεκριμένα στη νήσο Στρογγύλη. Από την πλευρά η Κύπρος, αναγνωρίζει την επήρεια των νησιών αυτών, διότι αν δεν αναγνώριζε τα δικαιώματα τους, τα δύο κράτη δε θα είχαν εφαιπτόμενα θαλάσσια σύνορα και δεν θα γινόταν συζήτηση για την μεταξύ τους οριοθέτηση (Καρατζάς, 2016).

2.2.3 Λιβύη: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

Η υπάρχουσα κατάσταση μεταξύ Ελλάδας και Λιβύης σε τι αφορά την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών τους χαρακτηρίζεται ως περίπλοκη καθώς έχουν διαφορετικές θέσεις σε καίρια ζητήματα. Οι διαπραγματεύσεις των δυο κρατών ξεκίνησαν το 2004 και έως το 2009 δεν είχαν κάποιο αποτέλεσμα. Ταυτόχρονα η Ελλάδα το 2011 στάθηκε στο πλευρό της Λιβύης σε ότι αφορά τον εμφύλιο πόλεμο της, τόσο πολιτικά όσο και ανθρωπιστικά. Από το 2013, η κατάσταση που επικρατούσε στην Λιβύη λόγω των καθεστώτων και των αναταραχών δεν επέφερε τη συνέχεια των διαπραγματεύσεων με την Ελλάδα για το ζήτημα οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ τους. Σύμφωνα με την (Karsı, 2019) το 2016, η Ελλάδα ξεκίνησε τις προσπάθειες διαπραγματεύσεων με την Αίγυπτο και τη Λιβύη για την επικύρωση της τριμερούς οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ μεταξύ Ελλάδας, Λιβύης και Αίγυπτου. Η θέση της Λιβύης ταυτίζεται με την τουρκική πλευρά. Μέχρι το 2018 οι σχέσεις της Ελλάδας και της Λιβύης ήταν ανύπαρκτες, γεγονός που το εκμεταλλεύθηκε η τουρκική κυβέρνηση και το 2019 ήρθε σε υπογραφή μνημονίου συνεργασίας με την Λιβύη. Σε αντίθεση με την Τουρκία, η Ελλάδα, η Ε.Ε και άλλες μεσογειακές χώρες είχαν έντονες αντιδράσεις σε σχέση με το μνημόνιο συνεργασίας Τουρκίας-Λιβύης, διότι λειτουργεί εις βάρος τους. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι αυτή η συμφωνία είναι παράνομη και παραβιάζει το νομικό καθεστώς του δικαίου της θάλασσας και του εθιμικού δικαίου. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 121, του δικαίου της θάλασσας τα νησιά διαθέτουν υφαλοκρηπίδα και πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν κατά τη διαδικασία οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ τους. Επιπρόσθετα, το επιχείρημα της Τουρκίας πως τα νησιά δεν έχουν Α.Ο.Ζ, δεν είναι νομικά ορθό, επειδή η ίδια δεν έχει επικυρώσει τη Σύμβαση. Όσα κράτη δεν έχουν επικυρώσει το δίκαιο της θάλασσας δεσμεύονται, διότι το νομικό πλαίσιο του δικαίου της θάλασσας εντάσσεται στο εθιμικό δίκαιο. Τέλος η εν λόγω συμφωνία δεν εναρμονίζεται και με τις αρχές της ευθυδικίας (Γιασεμή, 2020).

Από την πλευρά της, η Ελλάδα το 2011 με τον νόμο 4001/2011 περί έρευνας υδρογονανθράκων, ανακήρυσσε μονομερώς την υφαλοκρηπίδα και την Α.Ο.Ζ της για να διασφαλίσει τα κυριαρχικά δικαιώματά της, χωρίς όμως να την οριοθετήσει με την Λιβύη. Στη νότια πλευρά της Κρήτης, η Ελλάδα έχει δημιουργήσει εννέα οικόπεδα, όπου τα οικόπεδα 16 και 17, γειτνιάζουν με την Α.Ο.Ζ της Λιβύης, έχουν αδειοδοτηθεί από τις εταιρίες ExxonMobil, Total και ΕΛΠΕ. Εντός των 2 αυτών οικοπέδων έχουν εντοπιστεί κοιτάσματα πετρελαίου και εκτείνονται μέχρι το Ιόνιο Πέλαγος χωρίς όμως να έχουν ξεκινήσει τις γεωτρήσεις, λόγω της ελληνικής γραφειοκρατίας. Από την άλλη πλευρά, η Τουρκία ισχυρίζεται ότι έχει θαλάσσια σύνορα με τη Λιβύη και στα τέλη του 2018, ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις με την Λιβύη για να οριοθετήσει τις θαλάσσιες ζώνες της (Karsı, 2019).

Σε συνέχεια των γεγονότων ο Έλληνας πρωθυπουργός τον Απρίλιο του 2021 ανακοίνωσε ότι συμφώνησαν να πραγματοποιήσουν συνομιλίες για την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ της Ελλάδας και της Λιβύης (Το Βήμα, 2022). Όπως καταγραφεί η Στράτη (2012) η Λιβύη έχει ορίσει την έκταση των θαλάσσιων χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ., ενώ η Ελλάδα στα 6 ν.μ.. Ταυτόχρονα η Λιβύη έχει υπογράψει αλλά δεν έχει επικυρώσει την σύμβαση του δικαίου της θάλασσας. Ως συνέπεια αυτών, διαπραγματεύεται με τα άλλα κράτη για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών βάση του εθιμικού δικαίου. (Γιασεμή, 2020). Η διαπραγματεύση αυτή

δυσχεραίνεται διότι, το 1973 η Λιβύη με την χρήση της ευθεία γραμμή, χάραξε γραμμή μήκους 360 ν.μ, όπου σύμφωνα με τον Συρίγος (2015) «έκλεισε» τον κόλπο της Σύρτεως, γεγονός που δημιουργεί διαμαρτυρίες από μέρους της Ελλάδας, των λοιπών γειτονικών χωρών, της Ε.Ε και των Η.Π.Α, επειδή παραβίασε το νομικό καθεστώς του διεθνούς δικαίου.

Επιπλέον, η Λιβύη σε ότι αφορά την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ με την Ελλάδα δεν αναγνωρίζει την πλήρη επήρεια των νησιών της Ελλάδας, κυρίως των νησίδων και των βραχονησίδων νότια της Κρήτης και της Πελοποννήσου, δηλαδή την Γαύδο, τις Στροφάδες, την Σαπιέντζα, την Σχίζα, και την Χρυσή (Γιασεμή, 2020). Στηρίζεται στην θέση ότι τα νησιά αυτά έχουν μικρή έκταση και θα υπάρξει αλλοίωση της γραμμής και κατ' επέκταση της χάραξης της μέσης γραμμής. Ως συνέπεια των παραπάνω, δεν αναγνωρίζει την μέθοδο της μέσης γραμμής ίσης απόστασης, αλλά την αρχή της ευθυδικίας, λαμβάνοντας όμως υπόψιν όλες τις περιστάσεις. Εν κατακλείδι, η οριοθέτηση της θαλάσσιων ζωνών και ειδικά της υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ με τη Λιβύη αντιμετωπίζουν δυσεπίλυτα προβλήματα, δεδομένου ότι οι θέσεις των δύο κρατών διαφέρουν μεταξύ τους. Αντιθέτως οι θέσεις της Λιβύης έρχονται σε ταύτιση με της Τουρκίας, σε σχέση με την μέθοδο οριοθέτησης και την επήρεια των νησιών (Τόλλιου, 2018).

2.2.4 Τουρκία: Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

Από το 1930 έως το 1954 οι ελληνοτουρκικές σχέσεις ήταν σε ειρηνικό επίπεδο, όμως από το 1954 και έπειτα η σχέσεις των κρατών χαρακτηρίζονται από διακυμάνσεις και διαφωνίες και αντιθέσεις μεταξύ τους. Ιδιαίτερα, η Ελλάδα ξεκίνησε τις διαδικασίες εκμετάλλευσης και έρευνας στο βυθό των ελληνικών θαλασσών. Από το 1959, στην Ελλάδα είχε επικυρωθεί ο νομός 3948/1959 που αφορούσε την «περί αναζητήσεως έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε υγρή και αεριώδη κατάσταση», όπου η ισχύουσα νομοθεσία σήμερα είναι ο νόμος 2289/1995 (Γεωργακόπουλος, 2019).

Από την άλλη πλευρά η Τουρκία όρισε μονομερώς τις Α.Ο.Ζ της στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, επικαλύπτοντας μέρος της ελληνικής και της κυπριακής Α.Ο.Ζ και αμφισβητώντας τα κυριαρχικά δικαιώματα των Α.Ο.Ζ των δυο αυτών κρατών. Αυτό συνέβη διότι στην Τουρκία έχει εντοπιστεί σημαντικό κοιτάσμα υδρογονάνθρακα στη θάλασσα του Μαρμαρά. Επίσης θεωρεί ότι η νήσος Μεγίστη δεν διαθέτει Α.Ο.Ζ και υφαλοκρηπίδα. Σύμφωνα με τον (Ortolland, 2009), το Νοέμβριο του 1973 άρχισε η συστηματική αμφισβήτηση σε πολιτικό επίπεδο από την Τουρκία σε ότι έχει να κάνει με τα κυρίαρχα δικαιώματα της Ελλάδας σε σχέση με την ελληνική υφαλοκρηπίδα και του θαλάσσιου συνοριακού καθεστώτος (Παραγιουδάκης, 2019).

Σύμφωνα με την Στρατή (2012) η Τουρκία έδωσε στην τουρκική κρατική εταιρία πετρελαίων (ΤΡΑΟ), άδεια έρευνας σε 27 περιοχές στο Αιγαίο, για τον εντοπισμό κοιτασμάτων υδρογονανθράκων (Τσιτώννα, 2016). Οι 27 περιοχές αυτές ήταν στην Ελλάδα και καταπατούσαν την υφαλοκρηπίδα της Σαμοθράκης, της Λήμνου, του Άγιου Ευστρατίου, της Λέσβου, της Χίου, των Ψαρών και των Αντίψαρων. Στις 29 Μαΐου 1974, το τουρκικό υδρογραφικό σκάφος Cardarli, μαζί με 32 τουρκικά πολεμικά πλοία ξεκίνησε την έρευνα εντός των υδάτων της υφαλοκρηπίδας των

νησιών του Βορειανατολικού Αιγαίου καταπατώντας μέρος των υδάτων που ανήκουν στην Ελλάδα. Έτσι μετά από αντιπαραθέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για τα ζητήματα καταπάτησης ή μη των ελληνικών χωρικών υδάτων, το Σεπτέμβριο του 1976 η Ελλάδα προσέφυγε στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης κατά της Τουρκίας, όπου ζήτησε να εκδικάσουν τα εξής (Τσιτώνα, 2016):

1. Ότι όλα τα ελληνικά νησιά δικαιούνται υφαλοκρηπίδα σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου.
2. Ποια είναι τα όρια των τμημάτων της υφαλοκρηπίδας που ανήκουν στην Ελλάδα και την Τουρκία, όπου το Δικαστήριο θα καθορίσει ως εφαρμοστέα τμήματα για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.
3. Ότι η Ελλάδα δικαιούται να έχει κυρίαρχα και αποκλειστικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας της για την ερευνά και εκμετάλλευσης των φυσικών της πόρων.
4. Ότι η Τουρκία δεν δικαιούται χωρίς τη συγκατάθεση της Ελλάδας οποιοσδήποτε δραστηριότητες επί της ελληνικής υφαλοκρηπίδας.
5. Ότι αποτελούν παραβιάσεις των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων, οι δραστηριότητες της Τουρκίας εντός των περιοχών που ανήκουν στα ελληνικά χωρικά ύδατα.

Η Τουρκία από την πλευρά της δεν αναγνωρίζει την δικαιοδοσία του δικαστηρίου και δεν παρευρέθηκε στην δίκη. Βέβαια το δικαστήριο της Χάγης λόγω έλλειψης αρμοδιότητας, δεν προέβη σε απόφαση επί της ουσίας. Συγκεκριμένα απόρριψε το ελληνικό αίτημα με το επιχείρημα ότι οι έρευνες της Τουρκίας εντός των υδάτων της υφαλοκρηπίδας των νησιών του Βορειανατολικού Αιγαίου ήταν προσωρινές και ότι δεν εμπεριείχαν την εξόρυξη των φυσικών πόρων των τμημάτων της υφαλοκρηπίδας της Ελλάδας, και κατ' επέκτασης των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων της (Γεωργακόπουλος, 2019). Ταυτόχρονα σύμφωνα με την (Karsı, 2019) τον Νοέμβριο του 1976 υπογράφηκε μεταξύ των δυο χωρών το «Πρωτόκολλο της Βέρνης», όπου αναφέρει ότι θα γίνουν διαπραγματεύσεις με ενδελεχή στοιχεία για την οριοθέτηση της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας μεταξύ τους. Επίσης η Τουρκία δεν έχει υπογράψει και επικυρώσει την σύμβαση του δικαίου της θάλασσας.

Για περίπου 10 χρόνια υπήρξε παύση των εντάσεων μεταξύ των δυο κρατών, όμως στις 19 Μαρτίου 1987 η Τουρκία διεξήγαγε έρευνα με το σκάφος Seismic σε μια περιοχή στο Αιγαίο με σκοπό την εύρεση πετρελαίου 10 μίλια ανατολικά της Θάσου. Με την κίνηση αυτή η τουρκική πλευρά αμφισβήτησε την ελληνική κυριαρχία στο Βορειοανατολικό Αιγαίο. Η αντίδραση της Ελληνικής Κυβέρνησης ήταν άμεση, την οποία απέρριψε η τουρκική πλευρά, φέρνοντας τα δυο κράτη σε διπλωματικό επεισόδιο. Όμως η τουρκική πλευρά το Μάρτιο του 1987 ανέφερε στις επαφές της με την Ελλάδα ότι θα γίνει η έρευνα μόνο στα τουρκικά θαλάσσια χωρικά ύδατα (Ortolland, 2009). Το 1995 ακολούθησε το θερμό διπλωματικό επεισόδιο των Ιμίων, όπως έχει αναλυθεί στο υποκεφάλαιο 1.5 της παρούσας εργασίας. Ουσιαστικά η τουρκική πλευρά αμφισβήτησε την ελληνική κυριαρχία και κατοχή των Ιμίων και άλλων ελληνικών νησιών και βραχονησίδων (Ortolland, 2009).

Έπειτα το 2009 σύμφωνα με τους (Ραπτόπουλος κ.α, 2016) όπως έχει καταγράψει η (Τόλλιου, 2018), ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας στην συνάντησή του με τον Τούρκο πρωθυπουργό έθεσε το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, της

εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, της πρόσβασης στην ανοικτή θάλασσα, των «γκρίζων ζωνών» και της προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Το 2012 δόθηκε από την Τουρκία άδεια στην ανατολική Μεσόγειο σε τουρκική εταιρεία εξόρυξης πετρελαίου, καταπατώντας πάλι την υφαλοκρηπίδα του Καστελλόριζου, τμήμα της Ρόδου και της Καρπάθου και ένα κομμάτι της κυπριακής Α.Ο.Ζ στο δυτικό μέρος της. Η άδεια αυτή δεν τέθηκε τελικά σε εφαρμογή λόγω των αμφισβητήσεων της Ελλάδας και της Κύπρου. Σύμφωνα με την (energia.gr, 2018) από τις αρχές Σεπτεμβρίου 2018, η Τουρκία ανέφερε ότι διεξάγει έρευνα με το πλοίο Πορθητής χωρίς να ορίζει σε ποια οικόπεδα έχει δικαιοδοσία, αγνοώντας και πάλι την Α.Ο.Ζ του Καστελλόριζου έως την Κρήτη (Συρίγος, 2018).

Σε ότι αφορά την στάση της, η Τουρκία αμφισβήτησε την ελληνική υφαλοκρηπίδα ως προς την έκταση, με το επιχείρημα ότι το Ανατολικό Αιγαίο είναι ημίκλειστη θάλασσα και χρήζει ειδικών ρυθμίσεων λόγω των νησιών της. Αναλυτικότερα σύμφωνα με το (Ortolland, 2009) το Αιγαίο Πέλαγος έχει ιδιαίτερα γεωλογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, μεγάλο αριθμό νησιών, νησίδων και βράχων που εντοπίζονται κοντά στην τουρκική ακτογραμμή και δεν μπορεί να γίνει χρήση της μεθόδου της μέσης γραμμής ίσης απόστασης. Ισχυρίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 6 του δίκαιου της θάλασσας, επιτρέπεται η μη εφαρμογή της μεθόδου της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση και ότι μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ειδική περίπτωση στις διμερείς συμφωνίες. Συγκεκριμένα, επικαλείται το τμήμα της συμβάσης του δίκαιου της θάλασσας που αναφέρει ότι, *«εάν τα νησιά ενός κράτους βρίσκονται πάνω στην υφαλοκρηπίδα ενός άλλου δε θα πρέπει να έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα, εκτός αν ο πληθυσμός και η έκτασή τους είναι στο 1/10 του συνολικού πληθυσμού και έκτασης του κράτους»*. Με αυτό το επιχείρημα θα πρέπει να εξαιρεθούν από την οριοθέτηση 2.800 νησιά και η Κρήτη, τα οποία έχουν εμβαδόν 8.259 km², όταν το εμβαδόν των ηπειρωτικών περιοχών της Ελλάδας είναι 13.198 km². Η Ελλάδα αναφέρει ότι τα νησιά σε καμία περίπτωση δεν είναι «ειδική περίπτωση», αλλά είναι ενιαίο μέρος και συνέχεια των ηπειρωτικών εδαφών της (Τόλλιου, 2018).

Άλλο ένα επιχείρημα της Τουρκικής πλευράς σύμφωνα με τον (Τσιτώνη, 2016), είναι ότι οι βραχονησίδες των Ιμίων δεν θεωρούνται νησίδες και ότι απέχουν 5,5 μίλια από το κοντινότερο ελληνικό νησί και δεν μπορούν να θεωρηθούν «παρακείμενες» στα ελληνικά νησιά σύμφωνα με την συνθήκη ειρήνης των Παρισίων. Επιπρόσθετα αναφέρουν ότι η Ελλάδα προσέγγισε την Τουρκία το 1950 και το 1963 με τη ανταλλαγή επιστολών για την επιβεβαίωση της ισχύος των συμφωνιών του 1932 με αποτέλεσμα να θεωρεί η τουρκική πλευρά, ότι η Ελλάδα είχε αμφιβολίες για την ισχύ των συμφωνιών αυτών. Σύμφωνα με τον (Παπαφίγκος, 2013) το άρθρο 6 της συνθήκης την Λωζάνης αναφέρεται ότι *«αν δεν υπάρχει αντίθετη ρήτρα σε αυτή τη Συνθήκη, τα θαλάσσια σύνορα θα περιλαμβάνουν τα νησιά και τις νησίδες οι οποίες βρίσκονται πλησιέστερα στην ακτή από τα 3 μίλια»* και το άρθρο 1 ότι *«αν δεν υπάρχει αντίθετη ρήτρα σε αυτή τη Συνθήκη, τα νησιά που βρίσκονται σε μικρότερη απόσταση των 3 μιλίων από την ασιατική ακτή, θα παραμείνουν στην τουρκική κυριαρχία»*. Έτσι με την οριοθέτηση της Ελλάδας στα 6 ν.μ., αφαιρέθηκε το δικαίωμα της ελεύθερης διέλευσης στη δυτική θαλάσσια δίοδο από το κεντρικό Αιγαίο προς τη Μεσόγειο. Στην περίπτωση επέκτασης τους θα χαθεί το δικαίωμα ελεύθερης διέλευσης και από την ανατολική θαλάσσια δίοδο. Τέλος αμφισβητεί την επέκταση

των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ δηλώνοντας, ότι σε περίπτωση επέκτασής τους θα το λάβει ως *casus belli*, διότι η Ελλάδα θα παραβιάζει την συνθήκη της Βέρνης σχετικά με την υφαλοκρηπίδα. Έτσι θα είναι ο συντομότερος τρόπος της εξάλειψης των δικαιωμάτων της Τουρκίας, στο Αιγαίο Πέλαγος. Επίσης με την συμφωνία αυτή, Ελλάδα και Τουρκία συμφωνήσαν σχετικά με την υφαλοκρηπίδα και ότι η επέκταση των χωρικών υδάτων παραβιάζει τα άρθρα 15 και 300 του δικαίου της θάλασσας (Παπαφίγκος, 2013).

Σύμφωνα με τον (Παπαφίγκο, 2013) η τουρκική πλευρά αναφέρει ως λύση της διαφωνίας μεταξύ των δυο κρατών ότι είναι η μέθοδος της αρχής της ευθυδικίας, όπως αναφέρει η σύμβαση του Montego Bay που δεν έχει υπογράψει, αλλά την επικαλείται. Η Τουρκία, στο σχεδιασμό της δεν περιλαμβάνει ούτε την Εύβοια και υπολογίζει τη μέση γραμμή από τις ακτές της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας. Παρόλα αυτά η οριοθέτηση των ζωνών της εντός της Μαύρης Θάλασσας με τη Σοβιετική Ένωση έγινε με την μέθοδο της μέσης γραμμής (Γιασεμή, 2020).

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η Τουρκία είναι σημαντικός διακομιστής και εισαγωγέας φυσικού αερίου από τη Ρωσία (600 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια ετησίως), το Αζερμπαϊτζάν (1 δισεκατομμύριο κυβικό πόδι ετησίως), το Ιράν (49 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια ετησίως), την Αλγερία και Νιγηρία (175 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια LNG) διεκδικώντας δικαιώματα εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο. Ταυτόχρονα το 75% του πετρελαίου που διέρχεται από την Τουρκία περνά από το Αιγαίο. Εάν η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 ν.μ θα αποκτήσει το δικαίωμα κάθε είδους εκμετάλλευσης των υδάτων της και η Τουρκία δεν θα έχει έξοδο στην Μεσόγειο, χωρίς τη διέλευση από τα ύδατα της Ελλάδας. Συνεπώς θα περιοριστούν οι θαλάσσιες οικονομικές δραστηριότητες (επιστημονική έρευνα, αλιεία, τουρισμός, εξόρυξη υδρογονανθράκων) της Τουρκίας (Παραγιουδάκης, 2019).

Η Ελλάδα πιστεύει στην διπλωματική οδό και στις αρχές του διεθνούς δικαίου. Από την πλευρά της αναφέρει ότι το Αιγαίο δεν αποτελεί εξαίρεση στις διατάξεις του δικαίου της θάλασσας και ότι η οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ οφείλει να χαρακτηί με την μέθοδο της μέσης γραμμής/ίσης απόστασης μεταξύ των ακτογραμμών των ελληνικών νήσων του Ανατολικού Αιγαίου και των τουρκικών παράλιων. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι η οριοθέτηση οφείλει να γίνει από τις ανατολικές ακτές των ανατολικών ελληνικών νησιών και τις ηπειρωτικές ακτές της Τουρκίας. Όσον αφορά στην επέκταση των ν.μ της αιγιαλίτιδας ζώνη της, αναφέρει ότι έχει το δικαίωμα επέκτασης σύμφωνα με το δίκαιο της θάλασσας, το οποίο όμως είχε επιλέξει να μην ασκήσει μέχρι πρότινος. Επίσης τα νησιά της Ελλάδας έχουν ισότιμη υφαλοκρηπίδα σε σχέση με τα ηπειρωτικά εδάφη και σύμφωνα με το άρθρο 121 του δικαίου της θάλασσας δικαιούνται αιγιαλίτιδα, συνορεύουσα ζώνη, υφαλοκρηπίδα και Α.Ο.Ζ. Έτσι, τα ελληνικά νησιά, σύμφωνα με το δίκαιο της θάλασσας, έχουν υφαλοκρηπίδα (Τόλλιου, 2018).

Εν κατακλείδι, οι διαφορές μεταξύ των δύο χωρών μέχρι σήμερα παραμένουν άλυτες και διογκώνονται με νέες διάφορες, που κάνουν τις σχέσεις των κρατών να έρχονται σε ακόμα πιο δυσχερή κατάσταση.

3. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων στο Θαλάσσιο χώρο- Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός(Θ.Χ.Σ)

3.1 Θεσμικό πλαίσιο Θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού

3.1.1 Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο για τον Θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

Οι πρώτες προσπάθειες για την ορθή διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την προστασία αυτού αναφέρονται το 1958 στην Σύμβαση της Γενεύης. Στα μέσα της δεκαετίας του '70 κρίθηκε σημαντική η επικύρωση συμβάσεων και η δημιουργία πολιτικών (εντός αυτών και ο Θ.Χ.Σ), για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος στην περιοχή της Μεσογείου αλλά και στην Ευρώπη. Το 1972, μέσω της Διακήρυξης της Στοκχόλμης, έγινε ακόμα μια προσπάθεια διαχείρισης και επίλυσης των ζητημάτων του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα η έννοια του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού υφίσταται από το 1980 ως μία ενέργεια για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (Φειδογιάννη, 2014).

Το 2007 η Ε.Ε επικύρωσε την Γαλάζια Βίβλο όπου εντός αυτής προτεινόταν μια Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική. Στόχος της ήταν η εξέταση και επίλυση των ζητημάτων της θάλασσας, μέσω διατομεακών πολιτικών όπως είναι η Γαλάζια Ανάπτυξη, τα δεδομένα και οι γνώσεις για τη θάλασσα, ο Θ.Χ.Σ και η ολοκληρωμένη θαλάσσια επιτήρηση για τους τομείς της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας, της ναυτιλίας, της θαλάσσιας έρευνας, της υπεράκτιας παραγωγής ενέργειας, της θαλάσσιας βιοτεχνολογίας αλλά και του παράκτιου τουρισμού. Με την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική αναπτύσσονται συνεργασίες σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (διεθνείς, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές), εντός και εκτός Ευρώπης και σε διάφορους τομείς (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021).

Από το Νοέμβριο του 2007 έως το Μάιο του 2009, έγιναν σημαντικές ενέργειες, με αποτέλεσμα την δημιουργία ενός πλαισίου για την ορθή διαχείριση των θαλασσών με έμφαση στην βιοποικιλότητα τους και την πλήρη κατανόηση της έννοιας του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (Λαζαρίδης, 2017). Τον Ιουνίου 2008, η Ε.Ε επικύρωσε την οδηγία 2008/56/ΕΚ, ως οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική. Σύμφωνα λοιπόν με την οδηγία 2008/56/ΕΚ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2008), όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 κάθε κράτος-μέλος της Ε.Ε πρέπει να είχε επιτύχει :

- Έως το 2012
 1. «την αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων τους και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων εντός αυτών.
 2. Σύμφωνα με το άρθρο 9, τον καθορισμό-προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης,
 3. Σύμφωνα με το άρθρο 10 την θέσπιση περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών.
- Έως το 2014,
 1. Σύμφωνα με το άρθρο 11, τη δημιουργία προγραμμάτων παρακολούθησης της περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων για τη αξιολόγηση αυτών.
 2. Σύμφωνα με το άρθρο 21, πρέπει να έχουν ορίσει και οριοθετήσει τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές τους.

- έως το 2015,
 1. Σύμφωνα με το άρθρο 13 , την κατάρτιση προγράμματος μέτρων για την εξασφάλιση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων.
- έως το 2016
 1. Σύμφωνα με το άρθρο 13 πρέπει να έχει ξεκινήσει η λειτουργία του προγράμματος αυτού.
- έως το 2020
 1. Θα πρέπει να έχουν εφαρμοστεί τα μέτρα για να διατηρήσουν την καλή περιβαλλοντική κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλον τους».

Ταυτόχρονα το 2010 η Ε.Ε, εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «*Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην ΕΕ – Επιτεύγματα και Μελλοντικές Εξελίξεις*» όπου αναφέρει την σημαντικότητα της υλοποίησης του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού από τα κράτη μέλη και την συνεργασία τους για την κοινή προσέγγιση σε αυτό. Αναφέρει την «*κοινή δράση σε ενωσιακό επίπεδο για να επιτευχθεί ένα συνεκτικό πλαίσιο για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό*» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή ,2010) αλλά και:

- Την αποτελεσματική υλοποίηση του στις διασυνοριακές θαλάσσιες περιοχές, την ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε κοινό θεσμικό πλαίσιο.
- Την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης του ναυτιλιακού τομέα. Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός περιέχει στοιχεία για την προβλεψιμότητα, τη διαφάνεια και τη μείωση του κόστους για τους επενδυτές και τους φορείς εκμετάλλευσης. Εάν δεν εφαρμοστεί, ο κίνδυνος επεκτεινόμενων χρήσεων της θάλασσας, θα έχει ως αποτέλεσμα την μη συνύπαρξη ανάπτυξης και αειφορίας.
- Την ευκαιρία ανταλλαγής εμπειρογνωμοσύνης.

Τέλος το 2014, η Ε.Ε εξέδωσε την οδηγία 2014/89/ΕΕ για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό. Η συγκεκριμένη οδηγία ισχύει μέχρι και σήμερα. Κατά την εφαρμογή του, τα κράτη της Ε.Ε οφείλουν να συμπεριλαμβάνουν το τρίπτυχο τις βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά) για τη συνύπαρξη δραστηριοτήτων και χρήσεων. Επίσης αναφέρεται η υποχρέωση από τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μέχρι το 2021 το πλαίσιο για τον Θ.Χ.Σ τους και την ενίσχυση διασυνοριακής συνεργασίας τους, ακολουθώντας τη σύμβαση του διεθνούς δικαίου της θάλασσας. Σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 2014/89/ΕΕ, ορίζει τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό ως τη «*διαδικασία με την οποία τα κράτη-μέλη αναλύουν και οργανώνουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις θαλάσσιες περιοχές για την επίτευξη οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων*». Έπειτα σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 2014/89/ΕΕ πρέπει να υλοποιηθεί βάσει του οικοσυστήματος και οι στόχοι του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2014):

- «των ενεργειακών τομέων,
- των θαλάσσιων μεταφορών,
- της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας,
- την διατήρηση, προστασία και βελτίωση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της ανθεκτικότητας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

- την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού
- της βιώσιμης εξόρυξη πρώτων υλών».

Σήμερα, ο Θ.Χ.Σ ορίζει τις κατάλληλες χωροτακτικά περιοχές για την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο χώρο και λειτουργεί και ως εργαλείο για την οριοθέτηση των Α.Ο.Ζ στα κράτη που εφαρμόζουν Θ.Χ.Σ, αλλά δεν έχουν οριοθετηθεί ακόμα οι Α.Ο.Ζ τους.

3.1.2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο για τον Θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

Σε σχέση με το ελληνικό εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο για τον Θ.Χ.Σ καταγράφεται ένα σύντομο ιστορικό αλλά παράλληλο με την πορεία του χερσαίου χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας. Καλό είναι να αναφερθεί ότι από το 1940, δημιουργήθηκαν οι ανάγκες για την επίλυση ζητημάτων στην ακτογραμμή, εξαιτίας των κοινωνικών, τεχνολογικών και οικονομικών παραγόντων και στο θαλάσσιο στοιχείο. Έτσι, θεσπίστηκε ο Νόμος 2344/1940 περί αιγιαλού και παραλίας, που τροποποιήθηκε το 2001 με το Νόμο 2971/2001 (ΦΕΚ Α285/01). Έπειτα το 1983 δημιουργήθηκε ο νόμος (Ν. 1337/83) που αφορούσε την προστασία των ακτών και το 1984 ο νόμος (ΠΔ 236/84) που αφορούσε στην περίφραξη των παραλιακών γηπέδων αλλά και οι δυο αυτοί νόμοι δεν εφαρμοστήκαν ποτέ (Φειδογιάννη, 2014).

Για πολλά χρόνια γίνονταν προσπάθειες για την ύπαρξη του χωροταξικού σχεδιασμού σε ότι αφορά και το παράκτιο τμήμα. Έτσι το 2010 κατατέθηκε μια υπουργική απόφαση που παρουσίαζε ένα ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τον παράκτιο χώρο, για την ορθή οργάνωση και διαχείριση του. Την επόμενη χρονιά, το 2011 κατατέθηκε ο νόμος 3983/2011 που αφορούσε στην «*Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος*» και εναρμονίζονταν με την οδηγία 2008/56/ΕΚ της Ε.Ε για την διατήρηση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος έως το 2020. Ο Νόμος 3983/2011, αποτελεί μια συνιστώσα για την αρχή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Για την εφαρμογή του νόμου δημιουργήθηκε η Εθνική Επιτροπή Θαλάσσιας Περιβαλλοντικής Στρατηγικής (ΕΕΘΠΕΣ), όπου σύμφωνα με το άρθρο 18 του Νόμου 3983/2011(Ελληνική Δημοκρατία, 2011b) έχει την ευθύνη για:

1. «την αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης και των πιέσεων του θαλάσσιου περιβάλλοντος ,
2. τον καθορισμό προτύπων για την καλή κατάσταση του,
3. τον καθορισμό στρατηγικών για την επίτευξη των στόχων».

Επίσης, εντός του Νόμου 3983/2011 αναφέρονται τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής περιγραφής για τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης στο παράρτημα 1, τις θαλάσσιες υποπεριοχές της Ελλάδας στο παράρτημα 2, έναν ενδεικτικό κατάλογο χαρακτηριστικών, πιέσεων και επιπτώσεων στο παράρτημα 3, έναν κατάλογο των χαρακτηριστικών του για τον καθορισμό περιβαλλοντικών στόχων στο παράρτημα 4, και τα προγράμματα παρακολούθησης και μέτρων στα παραρτήματα 5 και 6 αντίστοιχα (Ελληνική Δημοκρατία, 2011). Στο Πίνακα 3 παρουσιάζεται ο κατάλογος των χαρακτηριστικών που εντοπίζεται στο παράρτημα 2 του Νόμου 3983/2011.

Χαρακτηριστικά	
Φυσικά και χημικά χαρακτηριστικά	• Τοπογραφία και Βαθυμετρία του βυθού • Ετήσιες και εποχικές θερμοκρασίες, ταχύτητα ρευμάτων, θαλάσσια ρεύματα, έκθεση στα κύματα, θολότητα, χρόνος παραμονής. • Κατανομή του οξυγόνου, της αλατότητας των θρεπτικών ουσιών στο χώρο και το χρόνο • Μέτρηση της οξίνισης των θαλασσών (Ph)
Τύποι ενδιαιτημάτων	• Τύποι ενδιαιτημάτων • Ειδικοί τύποι ενδιαιτημάτων βάσει των Νόμων 37338/1807/2010 και 33318/3028/1998 • Ενδιαιτήματα σε περιοχές με έντονες πιέσεις
Βιολογικά χαρακτηριστικά	• Περιγραφή βιολογικών (φυτοπλαγκτόν και ζωοπλαγκτόν) κοινωνιών που συνδέονται με τα δεσπόζοντα ενδιαιτήματα του βυθού και της υδάτινης στήλης • Πληροφορίες για τα αγγειόσπερμα, τα μακροφύκη και την ασπόνδυλη βενθική πανίδα • Στοιχεία για τη δομή των ιχθυοπληθυσμών • Περιγραφή της δυναμικής των πληθυσμών των θαλάσσιων θηλαστικών και των ερπετών και πτηνών στο θαλάσσιο περιβάλλον • Καταγραφή της χρονικής εμφάνισης, της αφθονίας και της χωρικής κατανομής μη αυτοχθόνων εξωτικών ειδών.
Άλλα χαρακτηριστικά	• Περιγραφή της κατάστασης των χημικών ουσιών

Πίνακας 3: Κατάλογος των χαρακτηριστικών στο παράρτημα 2 του Νόμου 3983/2011. (πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 2011b)

Εν κατακλείδι όσον αφορά το ελληνικό πλαίσιο για την ύπαρξη του Θ.Χ.Σ, το 2018 η Ελλάδα θεσμοθέτησε το Νόμο 4546/2018 που αφορούσε στην ενσωμάτωση της οδηγίας 2014/89/ΕΕ στην ελληνική νομοθεσία, για την «θέσπιση πλαισίου για το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό» και άλλες διατάξεις. Στο άρθρο 5 του Νόμου 4546/2018 αναφέρει ότι ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός περιλαμβάνει «εθνική χωρική στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο» Επιπρόσθετα λαμβάνονται υπόψιν και οι υφιστάμενες εθνικές πολιτικές, κανονισμοί και μηχανισμοί, εφόσον εντάσσονται στους στόχους της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής και εναρμονίζονται στις απαιτήσεις του άρθρου 7 (Ελληνική Δημοκρατία, 2018).

3.2 Ορισμός του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού

Υπάρχουν αρκετοί ορισμοί σε ότι αφορά τον Θ.Χ.Σ. Αρχικά σύμφωνα με τον ορισμό της Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO όπως αναφέρει το (ΥΠΕΝ), ο Θ.Χ.Σ. είναι μια «δημόσια διαδικασία ανάλυσης και σύνθεσης της χωρικής και χρονικής κατανομής των ανθρώπινων δραστηριοτήτων για να επιτευχθούν οικολογικοί, οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι, που έχουν αποφασιστεί από την πολιτική διαβούλευσης». Χαρακτηριστικά του είναι ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός, οι ιδιαιτερότητες του χώρου, η προσαρμοζόμενη διαχείριση και οι συμμετοχικές διαδικασίες (Λαζαρίδης, 2017).

Επίσης η Ε.Ε σύμφωνα με την (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010) ορίζει την Θαλάσσια χωροταξία «ως διαδικασία όπου οι δημόσιες αρχές αναλύουν και προβαίνουν σε χωροταξική και χρονική κατανομή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις θαλάσσιες περιοχές, για την επίτευξη οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων». Επίσης βασίζεται στην «συλλογή δεδομένων, τις διαβουλεύσεις των ενδιαφερόμενων, τη συμμετοχική ανάπτυξη ενός σχεδίου, και εν συνεχεία στην εφαρμογή, στην εκτέλεση, στην αξιολόγηση και στην επανεξέτασή του». Σύμφωνα με την (Λυμπερίου, 2014), ο Θ.Χ.Σ είναι ένας τρόπος ορθολογικής οργάνωσης της χρήσης του θαλάσσιου χώρου και της αλληλεπίδρασης των χρήσεων με προτεραιότητα την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των κοινωνικών και οικονομικών στόχων που προσδιορίζονται μέσα σε πολιτικό πλαίσιο.

Έπειτα ο Καράτσαλος (2017), αναφέρει ότι αποτελεί μια χαρτογράφηση των υφιστάμενων ή και μελλοντικών δραστηριοτήτων με σκοπό την ορθή και αποτελεσματική κατανομή του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την προσέγγιση του με βάση το οικοσύστημα και την βιοποικιλότητα, η οποία διασφαλίζει τον προστασία των φυσικών πόρων που αποτελούν τη βάση για την εκτέλεση των διαφόρων δραστηριοτήτων του. Με την θέσπιση την οδηγίας 2014/89/ΕΕ, (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2014) δημιουργήθηκε ένα κοινό θεσμικό καθεστώς για το Θ.Χ.Σ στην Ευρώπη, που αφορά τον τόπο και χρόνο που εντοπίζονται δραστηριότητες για την διασφάλιση της αποτελεσματικότητας, της βιωσιμότητά τους, την διαφάνεια στην συνεργασία των κρατών-μελών και την συνοχή του σχεδιασμού σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2014).

Κάποιες από τις θαλάσσιες ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες είναι οι εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι υδατοκαλλιέργειες, ο τουρισμός και άλλοι τομείς οικονομικής ανάπτυξης όπου επικρατεί ανταγωνισμός για την χωροθέτηση αυτών εντός του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στόχος του Θ.Χ.Σ είναι η εξισορρόπηση του ανταγωνισμού μεταξύ των τομεακών δραστηριοτήτων αυτών με σκοπό τη βιώσιμη και αειφόρα χρήση των θαλάσσιων ζωντανών ή μη πόρων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Αποτελεί, ένα ολοκληρωμένο εργαλείο για την μακροπρόθεσμη σταθερότητα και τον προσδιορισμό των χρήσεων, την κατανομή αυτών ενός του θαλάσσιου περιβάλλοντος του και τη διασφάλιση ότι οι δραστηριότητες δεν θα μειώσουν την ικανότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος για την παροχή υπηρεσιών για τον άνθρωπο. Μέσω αυτού του εργαλείου ορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης με

σκοπό την ελαχιστοποίηση των χωρικών συγκρούσεων χρήσεων γης (Πουρναρά, 2015).

Εν κατακλείδι, ο Θ.Χ.Σ επιφέρει τον περιορισμό των συγκρούσεων χρήσεων γης και την συνύπαρξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, την ανάπτυξη επενδύσεων με τα στοιχεία της προβλεψιμότητας, της διαφάνειας, τον συντονισμό των εθνικών διοικήσεων μέσω μηχανισμού για την ισόρροπη ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων, της ανάπτυξη διασυνοριακής συνεργασίας χωρών της Ε.Ε. μέσω της έγκαιρης εκτίμησης των επιπτώσεων και των δυνατοτήτων της χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος για τους αγωγούς, τις θαλάσσιες οδούς, τις αιολικές εγκαταστάσεις και την προστασία του περιβάλλοντος (Λαζαρίδης, 2017).

3.2.1 Αρχές και κατευθύνσεις του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού

Για να γίνουν κατανοητές οι αρχές και οι κατευθύνσεις του Θ.Χ.Σ καλό είναι να γίνει αναφορά στα αίτια του Θ.Χ.Σ. Σύμφωνα με την (Λυμπερίου, 2014) οι αιτίες είναι οι εξής:

- Η δημιουργία μιας κατεύθυνσης για το τι μπορεί να υλοποιηθεί μέσα σε μια θαλάσσια περιοχή.
- Η προστασία της θαλάσσιας φύσης και η μείωση του κατακερματισμού των θαλάσσιων οικοτόπων εξ' αιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.
- Η αποδοτικότερη χρήση των θαλάσσιων πόρων.
- Η δημιουργία ευκαιριών για επενδύσεις εντός του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Ο συντονισμός των δράσεων και επενδύσεων και η συνεργασία των χωρών.
- Η αποφυγή της επικάλυψης των χρήσεων γης από δημόσιους και κυβερνητικούς φορείς αλλά και ιδιωτικούς φορείς.

Ειδικότερα όσον αφορά τις αρχές του Θ.Χ.Σ, οι πολιτικές του οφείλουν να προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες της περιοχής, την επιφάνεια και την ποιότητα του ύδατος. Οι ιδιαιτερότητες των περιοχών αφορούν την έκταση, την πυκνότητα, τις χρήσεις γης, τις περιοχές Natura 2000, την τρωτότητα του περιβάλλοντος και την διοικητική δομή κάθε περιοχής. Ουσιαστικά θα γίνεται έρευνα του αντίκτυπου των υφιστάμενων θαλάσσιων οικονομικών δραστηριοτήτων των περιοχών αυτών και θα λαμβάνονται υπόψιν οι σχεδιαστικές πολιτικές για την ορθή διαχείριση μιας θαλάσσιας περιοχής. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω των στρατηγικών και επιχειρησιακών στόχων που τίθενται από τις χωροταξικές κλίμακες (παγκόσμια, ευρωπαϊκή, περιφερειακή, εθνική, τοπική). Οι στόχοι οφείλουν να είναι μακροπρόθεσμοι και συνεκτιμώνται ως περιφερειακοί (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Επίσης πρέπει να υπάρχει διαφάνεια στην εφαρμογή του Θ.Χ.Σ για να υπάρχει νομιμότητα των αρχικών στόχων της και να γίνεται δημοσίευση στο κοινό για να γίνονται κατανοητά όλα τα στάδια της διαδικασίας για την λήψη μια απόφασης αλλά και την διαβούλευση για να γίνονται τροποποιήσεις χωρίς περιορισμούς. Επίσης και με την συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων επιτυγχάνεται η συγκέντρωση της ορθότερης και ειδικότερης γνώσης και δεδομένων για την βελτίωση του Θ.Χ.Σ. Άλλη μια αρχή του Θ.Χ.Σ είναι ο συντονισμός των κρατών μελών για την απλοποίηση των διαδικασιών για την λήψη αποφάσεων, όπου θα είναι απλοποιημένη η έκδοση αδειών των δραστηριοτήτων για τους κρατικούς ή ιδιωτικούς φορείς και επενδυτές. Ταυτόχρονα η διασφάλιση της νομικής ισχύος του εθνικού Θ.Χ.Σ είναι άλλη μια αρχή

αυτής. Η Α.Ο.Ζ είναι ένα από τους τα βασικότερα δεσμευτικά νομικά εργαλεία όπου μπορεί να γίνει η αποτελεσματική υλοποίηση του σχεδιασμού αυτού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Η διασυνοριακή συνεργασία και η διαβούλευση είναι μια ακόμα αρχή του Θ.Χ.Σ και του περιορισμού των διακρατικών συγκρούσεων λόγω των διαφορετικών συμφερόντων και πολιτισμών. Ο διασυνοριακός Θ.Χ.Σ απαιτεί τη ύπαρξη κοινού οράματος που δημιουργούνται από τα κοινά διακρατικά συμφέροντα. Έπειτα η παρακολούθηση και οι αξιολογήσεις στη φάση του σχεδιασμού, είναι μια από τις αρχές που οφείλουν να καλύπτονται οι διαστάσεις του περιβάλλοντος, της κοινωνίας, της οικονομίας και της διακυβέρνησης. Επίσης πρέπει να ληφθούν υπόψιν οι περιβαλλοντικές διαδικασίες και χρήσεις εντός του θαλάσσιου περιβάλλοντος που έχουν διαφορετικές χωροταξικές αλλά και χρονικές κλίμακες που είναι σημαντικό να εντάσσονται. Συγχρόνως πρέπει να υπάρχει συνοχή μεταξύ του θαλάσσιου και χερσαίου χωροταξικού σχεδιασμού και με την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ). Ουσιαστικά απαιτείται η συνοχή των θαλάσσιων και χερσαίων στρατηγικών και σχεδίων, έτσι ώστε να υπάρχει ορθή εφαρμογή και των δυο με συνεκτικό χαρακτήρα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Τέλος, μια ακόμα αρχή είναι η δημιουργία βάσης δεδομένων των περιοχών που θα εφαρμόζονται τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια. Με την εξέλιξη αλλά και την χρήση της τεχνολογίας τόσο των γεωχωρικών δεδομένων και λογισμικού είναι από τα βασικά εργαλεία για την επίλυση και ερμηνεία προβλημάτων. Τα δεδομένα περιέχουν γεωγραφικά και μη στοιχεία διαφορετικών γνώσεων κυρίως περιβαλλοντικών, κοινωνικοοικονομικών και είναι μέρος της διαχείρισης σε όλα τα επίπεδα (παγκόσμια, ευρωπαϊκά, περιφερειακά, εθνικά και τοπικά). Τα Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (Σ.Γ.Π) είναι ένα μέσο για την οργάνωση, διαχείριση, αναπαράσταση και ανάλυση των δεδομένων των Θ.Χ.Σ. Η δημιουργία βάσεων δεδομένων χωροταξικού χαρακτήρα θα συμβάλει στην ακριβή επίλυση των χωρικών ζητημάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Σε ότι αφορά στις κατευθύνσεις του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού θεωρείται ότι είναι η συνέχεια των βασικών θαλάσσιων δραστηριοτήτων στον Ευρωπαϊκό χώρο. Οι δραστηριότητες αυτές είναι η αλιεία, εγκαταστάσεις και υποδομές για έρευνα, εκμετάλλευση και εξόρυξη των κοιτασμάτων πρώτων υλών και υδρογονανθράκων (πετρελαίου, φυσικού αερίου) και η μεταφορά αυτών μέσω διαδρόμων υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών, η χρήση Α.Π.Ε, οι θαλάσσιες μεταφορές, η επιστημονική έρευνα, ο τουρισμός, αλλά και η προστασία της υποθαλάσσιας βιοποικιλότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς (Ελληνική Δημοκρατία, 2018).

Ειδικότερα η αλιεία είναι μια από τις αρχαιότερες και βασικές δραστηριότητες εντός των θαλάσσιων υδάτων της Μεσογείου αλλά και της Ευρώπης. Ο Θ.Χ.Σ θα περιλαμβάνει ένα πλαίσιο για τον τομέα της αλιείας, την συμμετοχή διάφορων εμπλεκόμενων φορέων, τη διασυνοριακή συνεργασία τους αλλά και την συνοχή των χωροταξικών σχεδίων του θαλάσσιου χώρου διάφορων περιοχών, με σκοπό την αντιμετώπιση των χωρικών ζητημάτων της. Το γεγονός αυτό οφείλεται στις αρχές που θέτει η Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Ταυτόχρονα όσο αφορά την Ελλάδα, το Πολυετές Εθνικό Στρατηγικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών 2021-2030 θέτει τους

ποσοτικούς στόχους ανάπτυξης στο 3 % έως το 2025 και 5 % μέχρι το 2030. Κομβικά μέρη της είναι, η αύξηση του δυναμικού των ζωνών υδατοκαλλιέργειας μέσω του εντοπισμού και χαρτογράφησης των κατάλληλων ζωνών, η οριοθέτηση νέων περιοχών της υδατοκαλλιέργειας και η μετεγκατάσταση των υφιστάμενων μονάδων εντός καθορισμένων ζωνών ΠΟΑΥ με απαραίτητη προϋπόθεση, την εφαρμογή του Θ.Χ.Σ (ΥΠΕΝ, 2022).

Επίσης, οι θαλάσσιες μεταφορές εντός των χωρικών υδάτων είναι από τις βασικότερες δραστηριότητες σε όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με τον Πιπέρης (2017) από το 3% έως 5% του Α.Ε.Π της Ε.Ε προέρχεται από τον θαλάσσιο τομέα. Σύμφωνα με την (ΥΠΕΝ, 2022), το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025 αναφέρει τον στόχο της Ελλάδας να γίνει διαμετακομιστικό κέντρο εμπορικών μεταφορών (LogisticHub) διεθνούς εύρους, την ανάπτυξη του διασυννοριακού εμπορίου από τα κεντρικά και τα περιφερειακά λιμάνια αλλά και την βελτίωση της ποιότητας των λιμενικών υποδομών στο 5,5% έως το 2025. Αξιοσημείωτο είναι ότι η μη βιώσιμη εκμετάλλευση μπορεί να οδηγήσει στην ανισορροπία της διατήρησης των θαλάσσιων περιοχών με αποτέλεσμα την απώλεια της βιοποικιλότητας και τις περιβαλλοντικές καταστροφές. Σύμφωνα με τον Νόμο 4663/2020 πρέπει να γίνει σχεδιασμό υποδομών και χωροθέτηση υδατοδρομίων εντός των υφιστάμενων λιμένων με σκοπό την διασυνδεσιμότητα των νησιών της Ελλάδος. Έτσι ο Θ.Χ.Σ συμβάλει στη μείωση όλων των παραπάνω αλλά και στη διαχείριση των θαλάσσιων μεταφορών εντός του Ευρωπαϊκού χώρου (ΥΠΕΝ, 2022).

Από την άλλη πλευρά η παραγωγή της Α.Π.Ε εντός του θαλάσσιου περιβάλλοντος είναι ακόμα μια σημαντική θαλάσσια ανθεκτική πολιτική της ΕΕ σε ότι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και των ενεργειακών κατευθύνσεών της. Σήμερα, οι θάλασσες αποτελούν μια βασική πηγή για Α.Π.Ε. Για το λόγο αυτό έχουν αναπτυχθεί ένα σύνολο ειδικών μέσων για την αξιοποίηση του δυναμικού των ρευμάτων και των κυμάτων, για την παράγωγή της αιολικής αλλά και της κυματικής ενέργεια. Σύμφωνα με την (ΥΠΕΝ, 2022), το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα αναφέρει ότι μέχρι το 2030 η ΑΠΕ θα φτάσει στο 65% της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής, η συμμετοχή των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας από το 31% θα φτάσει στο 35% και στο 60% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με το (ΥΠΕΝ, 2022) η οργάνωση και χωροθέτηση υποδομών ΑΠΕ σε περιοχές ανοιχτής θάλασσας, κυρίως μεταφοράς εντός διασυννοριακών θαλάσσιων περιοχών μπορεί να επιτευχθεί υπό το πρίσμα του Θ.Χ.Σ. Ο άμεσος σχεδιασμός πρέπει να περιέχει τη χωροθέτηση πλωτών υπερβατικών αιολικών πάρκων. Ο μεσοπρόθεσμος σχεδιασμός προτείνει την χωροθέτηση εγκαταστάσεων κυματικής και παλιρροϊκής ενέργειας, εγκαταστάσεων εμπορικής αξιοποίησης αλγών για παραγωγή βιοκαυσίμων και τις πλωτές φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις (ΥΠΕΝ, 2022).

Άλλη μια κατεύθυνση είναι η εκμετάλλευση για την παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου εντός του θαλάσσιου μετώπου. Η θαλάσσια πολιτική της ΕΕ κάνει αναφορά για την σημαντικότητα της ασφάλειας των υπεράκτιων δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων (πετρελαίου και φυσικού αερίου). Στον Ευρωπαϊκό χώρο υπάρχουν πολλοί ιδιωτικοί κολοσσοί και οργανισμοί ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, που δραστηριοποιούνται στην ερευνά και εκμετάλλευση

κοιτασμάτων του θαλάσσιου βυθού. Σύμφωνα με την (ΕΘΝΙΚΗ ΧΩΡΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΧΩΡΟ) με την κατασκευή αγωγών φυσικού αερίου (TAP, IGB, EastMed, Poseidon) η Ελλάδα θα γίνει ενεργειακός διαμετακομιστικός κόμβος και θα υπάρξει εκσυγχρονισμός της έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων. Το Εθνικό Σχέδιο για τη Ενέργεια και το Κλίμα προτείνει την δημιουργία, την διασύνδεση της Κρήτης στο έργο της Ελλάδας - Κύπρος – Ισραήλ για την ηλεκτρική διασύνδεση τους, μέσω νέων γραμμών μεταφοράς αλλά και την ενίσχυση των υφιστάμενων γραμμών τους. Έτσι η μεταφορά μέσω ειδικών αγωγών και καλωδίων για την παραγωγή ενέργειας από πηγές υδρογονάνθρακα είναι ένας παράγοντος στο Θ.Χ.Σ (ΥΠΕΝ, 2022).

Εξίσου σημαντική κατεύθυνση είναι η ορθή διαχείριση και οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών μέσω σχεδιαστικών πολιτικών. Σύμφωνα με την (ΥΠΕΝ, 2022), η Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020 αναφέρει τις κατευθύνσεις για την ανάπτυξη τεχνολογιών αντιρρυπαντικής προστασίας της θάλασσας, την ερευνά της οικολογικής αποκατάστασης των υδάτων σε περιοχές με τουρισμό, αλιεία και υδατοκαλλιέργεια, τη διαμόρφωση συστημάτων παρατήρησης, παρακολούθησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την προστασία της βιοποικιλότητας σε τουριστικές περιοχές. Επίσης αναφέρει την σημασία για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των θαλάσσιων φυσικών και μη πόρων στην Ανατολική Μεσόγειο και την αξιοποίηση των υδατοκαλλιεργειών και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Βασική κατεύθυνση είναι η προστασία των θαλάσσιων περιοχών για την ενίσχυση της προστασίας των περιοχών Natura 2000 αλλά και την επικαιροποίηση των υφιστάμενων θαλάσσιων χαρτών. Η αποφυγή συγκρούσεων μη συμβατών χρήσεων γης, η εφαρμογή μέτρων προστασίας και διαχείρισης, η παρακολούθηση των προστατευόμενων περιοχών διαμορφώνουν τις βασικές κατευθύνσεις για το Θ.Χ.Σ(ΥΠΕΝ, 2022).

Τέλος, τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού αποτελούν μια ακόμα κατεύθυνση του Θ.Χ.Σ. Το υπάρχον μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου, με στοιχεία μαζικού με έντονη εποχικότητα τουρισμού και η συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, έχει δημιουργήσει σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Την τελευταία δεκαετία σημειώνεται η διαφοροποίηση του τουρισμού μέσω του εναλλακτικού θαλάσσιου τουρισμού. Έτσι εντός του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος της Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 προτείνεται η συντήρηση και ανάπτυξη των ακτοπλοϊκών συνδέσεων για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουρισμού κρουαζιέρας και yachting. Εν κατακλείδι, εντός του Θ.Χ.Σ πρέπει να ενσωματωθούν στοιχεία του θαλάσσιου τουρισμού για την βιώσιμη θαλάσσια οικονομικής ανάπτυξης(ΥΠΕΝ, 2022).

3.2.2 Δομή θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού

Σύμφωνα με την (Ελληνική Δημοκρατία, 2018) ο Θ.Χ.Σ περιέχει στην δομή του, την Εθνική Χωρική Στρατηγική για το θαλάσσιο χώρο και τα Θαλάσσια Χωροταξικά Σχέδια. Ειδικότερα η ΕΧΣ ορίζει τις κατευθύνσεις για τις θαλάσσιες αλλά και τις παράκτιες περιοχές. Η ΕΘΧ, σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμο 4759/2020, «αποτελεί κείμενο βασικών αρχών πολιτικής για την ανάπτυξη και τον σχεδιασμό του χώρου και για τον συντονισμό των διαφόρων πολιτικών με χωρικές συνέπειες» που «ενσωματώνει την εθνική θαλάσσια χωρική στρατηγική και προτείνει τις υποδιαίρεσεις του θαλάσσιου χώρου» (Ελληνική Δημοκρατία, 2018).

Οι κατευθύνσεις, οι βασικοί άξονες και στόχοι που περιέχονται σε αυτήν δεν είναι δεσμευτικοί αλλά είναι ενδεικτικοί για τους μακροπρόθεσμους σκοπούς που έχει ο χωρικός σχεδιασμός. Από την άλλη πλευρά, η κλίμακα σχεδιασμού για τα Θαλάσσια Χωροταξικά Πλαίσια είναι σε περιφερειακό ή διαπεριφερειακό επίπεδο και ακολουθούν ιεραρχική σχέση με το πλαίσιο του συστήματος χωρικού σχεδιασμού. Έπειτα τα Θαλάσσια Χωροταξικά Πλαίσια με την Εθνική Χωρική Στρατηγική συνθέτουν τον «θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και αποτελούν ένα συνεκτικό και πολυεπίπεδο πλαίσιο για την ανάπτυξη του θαλάσσιου σχεδιασμού». Ο σχεδιασμός και η εναρμόνιση των δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο περιβάλλον για την βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτουν την διασυννοριακή συνεργασία της Ελλάδας στην συλλογή δεδομένων, την επιστημονική έρευνα για τις επιπτώσεις, τις πιέσεις την βιοποικιλότητας της Μεσογείου και τη δημιουργία κοινή πολιτικής σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Οι θαλάσσιες ζώνες της Ελλάδας ορίζονται από τις διατάξεις της σύμβασης του δικαίου της θάλασσας και είναι η αιγιαλίτιδα ζώνη, η υφαλοκρηπίδα και η Α.Ο.Ζ. (ΥΠΕΝ, 2022).

Η Εθνική Χωρική Στρατηγική για το θαλάσσιο χώρο είναι ένα δημόσιο πλαίσιο όπου επιτυγχάνεται χωρικά και χρονικά η ανάλυση και κατανομή των δραστηριοτήτων στις θαλάσσιες περιοχές. Περιλαμβάνει τη σύνταξη, εφαρμογή, παρακολούθηση του σχεδιασμού, αλλά και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του. Οι κατευθυντήριες αρχές της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής ταξινομούνται σε 3 κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είναι η περιοχή εφαρμογής όπου εντός αυτής αναφέρεται ότι το θαλάσσιο περιβάλλον αναλύεται στην επιφάνεια, την στήλη ύδατος, το βυθό και το χρονικό πλαίσιο που γίνεται η κατάλληλη χωροθέτηση χρήσεων. Επίσης περιέχει μηχανισμούς προσαρμογής, όπως το θαλάσσιο οικοσύστημα που παρουσιάζει μεταβολές από την φυσική περιοδικότητα, την ένταση των χρήσεων λόγω της περιοδικότητας και των διακυμάνσεων τους κατά την διάρκεια του έτους, τις διαχρονικές μεταβολές του θαλάσσιου χώρου σε μεγάλες περιόδους και τις συμβατές δραστηριότητες ανά εποχή και έτος. Η δεύτερη κατηγορία αφορά το χαρακτήρα του σχεδιασμού που εξαρτάται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών και την κλίμακα που προσεγγίζεται. Ο σχεδιασμός έχει κατευθυντήριο χαρακτήρα ανάλογα με τα ζητήματα που έχει να ρυθμίσει. Οι παράγοντες προσδιορισμού του σχεδιασμού αφορούν τον χαρακτήρα (οχλούσα ή μη), την ένταση, την έκταση (σημειακές, εκτατικές) των χρήσεων και οικονομικών δραστηριοτήτων, αν είναι συμπληρωματικές ή ανταγωνιστικές μεταξύ τους και τη συμβατότητα τους στο κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό περιβάλλον των θαλάσσιων περιοχών που θα εφαρμοστεί ο σχεδιασμός. Σε αυτήν την κατηγορία πρέπει να υπάρχει συμμετοχή

των πολιτών και διαβουλεύσεις μέσω της ενημέρωσης και του προσδιορισμού του φορέα (κεντρικής και αποκεντρωμένης διοίκησης, περιφέρειες, δήμοι κτλ.), ανάλογα με την κλίμακα του σχεδιασμού. Ειδικά στις ευαίσθητες περιοχές ή στις περιοχές με συγκρουσιακή σχέση των χρήσεων γης της, ο σχεδιασμός γίνεται σε τοπική κλίμακα και έχει κανονιστικό χαρακτήρα (ΥΠΕΝ, 2022).

Η τρίτη κατηγορία αφορά τις αρχές για την εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγησης του Θ.Χ.Σ. Αρχικά αναφέρει ότι πρέπει να υπάρχει συνοχή του χερσαίου και θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού για την παρακολούθηση και αξιολόγηση του Θ.Χ.Σ λαμβάνοντας υπόψιν την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική υφιστάμενη κατάσταση. Επιπρόσθετα αξιολογεί τα αποτελέσματα του σχεδιασμού μέσω αντικειμενικών δεικτών και αναθεωρεί τον εν λόγω σχεδιασμό χωρίς να αποκλίνει από τους στόχο που θέτει. Επίσης σε αυτήν την φάση δημιουργούνται βάσεις δεδομένων γεωχωρικής πληροφορίας που προσανατολίζεται στη χαρτογραφική απεικόνιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών περιγραφικών χαρακτηριστικών ανάλογα με τις κλίμακες εφαρμογής του Θ.Χ.Σ (εθνική, περιφερειακή, τοπική). Τέλος σε αυτήν την φάση απαιτείται η διασυνοριακή συνεργασία, μέσω των περιφερειακών δομών συνεργασίας των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, για την προστασία και την διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος(ΥΠΕΝ, 2022).

3.2.2.1 Κατευθύνσεις ανά οικονομική δραστηριότητα στο θαλάσσιο χώρο

Η πρώτη κατεύθυνση αφορά τα Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα, τα Natura 2000. Απαιτείται, η δημιουργία περιοχών υψηλής οικολογικής αξίας για την θαλάσσια διαχείριση. Ειδικά οι δραστηριότητες που δημιουργούν τις περιβαλλοντικές πιέσεις για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π) είναι η εμπορική αλιεία, η έρευνα κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, η ναυτιλία, οι απορρίψεις επικίνδυνων ουσιών και αποβλήτων και η υποθαλάσσια ηχορύπανση. Η διασφάλιση ότι δεν θα επιβαρύνονται από τις παραπάνω πιέσεις οι προστατευόμενες περιοχές θα έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή επιπτώσεων των δραστηριοτήτων μέσω των κανονισμών και ρυθμίσεων που θα απαγορεύει ή όχι την ύπαρξη αυτών. Επίσης μπορούν να χωροθετηθούν χώροι θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών όπου θα επιτρέπονται οι στρατιωτικές ασκήσεις με την προϋπόθεση ότι δεν θα χωροθετηθούν άλλες δραστηριότητες (ΥΠΕΝ, 2022).

Σε ότι αφορά τις εγκαταστάσεις και τις υποδομές για την παραγωγή Α.Π.Ε πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν η αποφυγή εγκατάστασης εντός ευαίσθητων προστατευόμενων περιοχών και αρχαιολογικών χώρων (Ελληνική Δημοκρατία, 2020). Ειδικά για τα αιολικά πάρκα εντός των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών πρέπει να γίνεται αναφορά των επιπτώσεων τους σε όλες τις φάσεις του έργου κυρίως κατά την φάση της κατασκευής και της λειτουργίας του. Στην συνέχεια, σε ότι έχει να κάνει με τις εγκαταστάσεις για την εκμετάλλευση και εξόρυξη των υδρογονανθράκων (πετρελαίου, φυσικού αερίου) οι κατευθύνσεις βασίζονται στην περιβαλλοντική παρακολούθηση, την εκτίμηση των επιπτώσεων και στο μέγεθος των απορρίψεων των άμμων κατή την φάση της εξόρυξης. Για την εξόρυξη εντός των Natura 2000, πρέπει να πραγματοποιούνται με τρόπο συμβατό για την προστασία των θαλάσσιων ενδιαιτημάτων. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει γίνει καταγραφή των επιπτώσεων της

οπτικής επαφής, του θορύβου και των αποβλήτων κατά την φάση των εξορύξεων. Προτείνεται επίσης η χωροθέτηση δραστηριοτήτων εξόρυξης αδρανών υλικών και όδευσης υποβρύχιων καλωδίων, εκτός των περιοχών που εντοπίζονται βενθικά ενδιαιτήματα (ΥΠΕΝ, 2022).

Σε ότι έχει να κάνει με την ναυσιπλοΐα πρέπει να γίνεται χρήση εργαλείων όπως η οριοθέτηση των ευαίσθητων θαλάσσιων τόπων (PSSA), οι περιοχές προς αποφυγή (ATBA) και τα συστήματα διαχωρισμού της θαλάσσιας κυκλοφορίας (TSS). Σκοπός αυτών είναι η οριοθέτηση και προστασία των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, των περιοχών με εγκαταστάσεις ιχθυοκαλλιέργειας, των τουριστικών περιοχών και τις περιοχών με αρχαιολογικούς χώρους. Επίσης με την επιβολή της απαγόρευσης της διαμετακόμισης των επικίνδυνων εμπορευμάτων εντός των θαλασσίων προστατευόμενων περιοχών θα μειωθούν τα σοβαρά ατυχήματα με τα κητώδη θηλαστικά (ΥΠΕΝ, 2022).

Σε ότι αφορά την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες γίνεται λήψη περιβαλλοντικών και κοινωνικών μέτρων για την αποφυγή επιπτώσεων στα ευάλωτα θαλάσσια είδη. Τέτοιου είδους μέτρα είναι η εφαρμογή χωρικών περιορισμών στα είδη, το μέγεθος των εργαλείων και τις εποχιακές απαγορεύσεις αλιείας. Επίσης δεν επιτρέπεται να υπάρχει αλιευτική δραστηριότητα με συρόμενα εργαλεία εντός των θεσμοθετημένων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων. Σε ότι αφορά την υδατοκαλλιέργεια στην Ελλάδα, οφείλει να ακολουθεί την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία με έμφαση στη βιολογική υδατοκαλλιέργεια και των προγραμμάτων πιστοποίησης Aquaculture Stewardship Council (ASC). Οι μελέτες για τη θεσμοθέτηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Ο.Α.Υ) είναι μέρος της ορθολογική ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας και αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για τους υδατοκαλλιεργητές. Στις Θ.Π.Π δεν επιτρέπονται οι φάρμες υδατοκαλλιέργειας και ιχθυοκαλλιεργειών με κλωβούς σε λιβάδια θαλάσσιας βλάστησης και σε περιοχές με κοραλλιογενείς σχηματισμούς και συγκέντρωσης γόνου. Συγκεκριμένα, η χωροθέτηση μονάδων θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας δεν επιτρέπεται πάνω από περιοχές με ποσειδώνια βλάστηση (*Posidonia oceanica*) και δεν προτείνεται εντός των Θ.Π.Π όπου εντοπίζονται ξενικά είδη. Για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων σε τοπικό επίπεδο ειδών, εφαρμόζεται σύμφωνα με τον κανονισμό 708/2007 «Χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών». Τέλος δεν είναι κατάλληλοι για την εγκατάσταση ιχθυοκαλλιεργειών ή οστρακοκαλλιεργειών, οι θαλάσσιοι οικότοποι με απόρριψη οργανικής ύλης (ΥΠΕΝ, 2022).

Εν κατακλείδι, σε ότι έχει να κάνει με το θαλάσσιο τουρισμό γίνεται αναφορά για την εφαρμογή περιορισμού και ουδέτερων ζωνών σε σχέση με την ελάχιστη απόσταση πλεύσης και πρόσδεσης των κρουαζιερόπλοιων, με τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές και των ενάλιων αρχαιολογικών χώρων. Ταυτόχρονα είναι ωφέλιμο να υπάρξει σύστημα θέσεων ελλιμενισμού των κρουαζιερόπλοιων. Εντός των ενάλιων αρχαιολογικών χώρων λαμβάνονται μέτρα προστασίας και διαχείρισης με στόχο την ανάπτυξη του καταδυτικού και πολιτιστικού τουρισμού. Ως προς τη χωροθέτηση των καταδυτικών πάρκων πρέπει να ληφθούν υπόψιν, οι βυθοί με φυσικό πλούτο (γεωλογικοί σχηματισμοί, χλωρίδα, πανίδα), η επαρκής χερσαία προσβασιμότητα και λιμενικής υποδομής σε απόσταση 10 ν.μ (ΥΠΕΝ, 2022).

3.3 Θαλάσσιο Κτηματολόγιο

Σύμφωνα με τον (Robertson et al., 1999) όπως έχει αναφερθεί στο κείμενο των Αρβανίτης και Γιαννακοπούλου (2016) ορίζουν ότι το θαλάσσιο κτηματολόγιο είναι ένα σύστημα, που καταγράφει χωρικά τα όρια των θαλάσσιων δικαιωμάτων, των περιορισμών και αρμοδιοτήτων που διαχειρίζονται και προσδιορίζονται σε σχέση με τα όρια των γειτονικών δικαιωμάτων. Άλλος ένας ορισμός, σύμφωνα με τον (Nichols et al., 2000) όπως έχει καταγραφεί στο κείμενο των προαναφερθέντων, αναφέρει ότι είναι ένα Θαλάσσιο Σύστημα Πληροφοριών που εντός αυτού καταγράφεται η χωρική έκταση των ενδιαφερόντων και των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων σε σχέση με την κυριότητα, και τις αρμοδιότητες σε μια θαλάσσια περιοχή. Επίσης σύμφωνα με τον (Αρβανίτη, 2014) εντός του κειμένου των παραπάνω προαναφερθέντων είναι ότι το θαλάσσιο κτηματολόγιο είναι ένα Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών τεσσάρων διαστάσεων (συμπεριλαμβανομένου και του χρόνου), όπου περιέχονται περιγραφικά και γεωγραφικά χωρικά δεδομένα που αναφέρονται, στην ακτή, την επιφάνεια της θάλασσας, στον βυθό και στο υπέδαφος του βυθού. Το σύστημα του στηρίζεται στην ανάπτυξη βάσεων δεδομένων, των 3D και 4D GIS, και του WEB GIS. Η υποδομή της ΕΚΧΑ ΑΕ και άλλων φορέων του δημόσιου τομέα μπορεί να ενταχτεί εντός του Θαλάσσιου Κτηματολογίου. Τέλος σε ότι αφορά τους ορισμούς του, σύμφωνα με τους (Αρβανίτης και Γιαννακοπούλου, 2016) το Θαλάσσιο Κτηματολόγιο είναι ένα «ενιαίο σύστημα καταγραφής των νομικών, τεχνικών και άλλων δεδομένων που αφορούν δικαιώματα, περιορισμούς αλλά και υποχρεώσεις εντός του θαλάσσιου περιβάλλοντος». Μονάδα αναφοράς είναι τα μέρη μια θαλάσσιας περιοχής, με χαρακτηριστικά και γεωγραφική αναφορά της ακτογραμμής προς την ξηρά και της γραμμής άσκησης δικαιωμάτων στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένης και της Α.Ο.Ζ.

Ο βασικότερος στόχος του Θαλάσσιου Κτηματολογίου είναι η καταγραφή του είδους (χρήση, κυριότητα, κλπ.) των θαλασσιών δικαιωμάτων καθώς και ποιοι ασκούν, που παραχωρούν και για πόσο ισχύουν τα θαλάσσια αυτά δεδομένα. Σημαντικό σε αυτό το σημείο να ειπωθεί είναι, ότι οι αρμόδιοι φορείς θεσπίζουν κανόνες για την ρύθμιση των δικαιωμάτων με σκοπό την γρηγορότερη και ορθότερη διαχείριση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων. Οι αρμόδιοι φορείς είναι το σύνολο των υπουργείων της Ελλάδας που εμπλέκονται στη διαχείριση του θαλάσσιου χώρου. Ο αρμόδιος φορέας επίβλεψης, υλοποίησης και λειτουργίας του Θαλάσσιου Κτηματολογίου είναι το «Εθνικό Κτηματολόγιο και Χαρτογράφηση- Ανώνυμη Εταιρεία» («ΕΚΧΑ Α.Ε.») υπό την εποπτεία του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Σύμφωνα με τον Νόμο 4164/2013, η «ΕΚΧΑ Α.Ε.» ανέλαβε την γεωδαιτική κάλυψη, την απογραφή, χαρτογράφηση, αλλά και τη δημιουργία ψηφιακών γεωχωρικών δεδομένων. Όσον αφορά στην υλοποίηση του έργου, προτείνεται η ανάθεση σε μελετητές υπό τον έλεγχο της ΕΚΧΑ Α.Ε που αναλαμβάνουν την δημιουργία του τρισδιάστατου υποβάθρου, την συλλογή, επεξεργασία και καταγραφή των στοιχείων από ιδιώτες και αρμόδιες αρχές (Περιφέρειες, Λιμεναρχεία, κλπ.)(Δημητρούλη, 2015).

Σε ότι αφορά το θεσμικό καθεστώς που υπάρχει κατά την δημιουργία και υλοποίηση του Θαλάσσιου Κτηματολογίου γίνεται υπό την αιγίδα των παρακάτω πλαισίων (Λαζαρίδης, 2017):

- Σε ότι αφορά τον καθορισμό ζωνών στο θαλάσσιο περιβάλλον ορίζονται σύμφωνα με την σύμβαση του δίκαιου της θάλασσας, όπου αναφέρει ότι πρέπει να υπάρξει σύστημα καταγραφής του θαλάσσιου χώρου.
- Την οδηγία 79/409/ΕΟΚ, για τα πτηνά και 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους.
- Την οδηγία 2008/56/ΕΚ για τη Θαλάσσια Στρατηγική με σκοπό της την προστασία των πόρων που εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες εντός του θαλάσσιου περιβάλλοντος .
- Την οδηγία 2007/2/ΕΚ που αφορά την οδηγία INSPIRE και περιλαμβάνει γεωγραφικές και περιβαλλοντικές πληροφορίες σε 34 θεματικές ενότητες, που αντιστοιχούν στην προτεραιότητα ένταξής τους στο πληροφοριακό σύστημα.
- Την οδηγία 2013/0074 του πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών.

Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας συμπεριλαμβάνει τα πλαίσια για τη υλοποίηση, τήρηση και λειτουργία του Θαλάσσιου Κτηματολογίου. Η ελληνική νομοθεσία έχει προσαρμοστεί στα Ευρωπαϊκά πλαίσια. Συγκεκριμένα η ελληνική νομοθεσία για την υλοποίηση του θαλάσσιου κτηματολογίου είναι ως εξής (Δημητρούλη, 2015):

- Ο νομός 3882/2010-ΦΕΚ 166/Α που έχει σχέση με την ευρωπαϊκή οδηγία 2007/2/ΕΚ (οδηγία INSPIRE).
- Ο νόμος (ΦΕΚ 144/Α) που αφορά στην εθνική στρατηγική για την προστασία και τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και εναρμονίζεται με την οδηγία 2008/56/ΕΚ. Εντός αυτού του νόμου καταγράφονται τα χαρακτηριστικά και οι επιπτώσεις για να προσδιορίζεται η καλή περιβαλλοντική κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων.
- Ο νόμος 4164/2013-ΦΕΚ156/Α που είναι συμπληρωματική διάταξη του Εθνικού Κτηματολογίου.

Εντός του Θαλάσσιου Κτηματολογίου θα υπάρχει μία περιγραφική βάση δεδομένων με πληροφορίες για τη θέση της δραστηριότητας, τις χρήσεις, τους δικαιούχους, το είδος των δικαιούχων, τον τρόπο κτήσης των δικαιωμάτων και τους φορείς έκδοσης άσκησης των δικαιωμάτων. Σύμφωνα με το (Αρβανίτης, 2014) τα όρια αναφοράς του Θαλάσσιου Κτηματολογίου όπως έχει καταγράψει στο κείμενο του ο Λαζαρίδης (2017), αφορούν τα εθνικά και διοικητικά όρια που προβλέπονται από διεθνείς ευρωπαϊκές και διακρατικές συμφωνίες. Επίσης περιέχουν τα όρια των προκαθορισμένων ζωνών με περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά (προστατευόμενες περιοχές, ζώνες αναψυχής, καταφύγια, ζώνες απόθεσης αποβλήτων), αρχαιολογικών περιοχών αλιείας, ναυσιπλοΐας, τοποθέτησης, διέλευσης καλωδίων και αγωγών και άμυνας, στρατιωτικών ασκήσεων και παραχώρησης χρήσης (υδατοκαλλιέργειες, μισθώσεις, έρευνας και εκμετάλλευσης θαλάσσιου ορυκτού πλούτου). Σε ότι αφορά στα δικαιώματα που εκχωρούνται στο θαλάσσιο κτηματολόγιο είναι από ιδιώτες και αφορούν μισθώσεις, άδειες χρήσης και εργασίας αλλά και δουλείες (Λαζαρίδης, 2017).

Τα δικαιώματα και οι δραστηριότητες αυτές σύμφωνα με την (Πότσιου, 2008) όπως έχει καταγράψει η Δημητρούλη (2015) είναι οι :

- Περιοχές εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας και αλιείας, ατομικές ή με χρήση μηχανοκίνητων σκαφών, ελεύθερες, βαθέων υδάτων, ανοικτής θάλασσας, ωκεάνια, υπερπόντια, επιφανείας και βυθού. Η αλιεία απαγορεύεται εντός του λιμένος, 50 μέτρα περιμετρικά των υδατοκαλλιεργειών, 100 μέτρα από την άντληση νερού και 500 μέτρα από την περιοχή ελιγμών υδάτινων δρόμων.
- Οι περιοχές εγκατάστασης έρευνας και εξόρυξης πετρελαίου, φυσικού αερίου, μετάλλων και αδρανών υλικών και τεχνητές νήσοι, όπου το πλάτος των ζωνών ασφαλείας τους, δεν εκτείνονται σε απόσταση μεγαλύτερη των 500 μέτρων από τους τεχνικούς νήσους, μικρότερη των 500 μέτρων από υποβρύχια αγωγών και καλωδίων και 200 μέτρων από στρατιωτικές εγκαταστάσεις και αεροδρόμια.
- Οι περιοχές εγκατάστασης ΑΠΕ και εξόρυξης πρώτων υλών.
- Οι περιοχές στρατιωτικών ασκήσεων.
- Οι ζώνες διαδρομής υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών.
- Οι ζώνες θαλάσσιας μεταφοράς και των κυκλοφοριακών ροών.
- Οι περιοχές διατήρησης πολιτιστικής κληρονομιάς (υποβρύχια αρχαιολογικά ευρήματα, ναυάγια).
- Οι προστατευμένες περιοχές (περιοχές Natura 2000, ευαίσθητων οικοσυστημάτων, καταφύγια άγριας ζωής, αισθητικά δάση).
- Περιοχές επιστημονικής έρευνας.
- Η νέες περιοχές ή επέκτασης λιμένα (ιδιωτικοί/δημόσιοι λιμένες/μαρίνες, διέλευση εμπορικών πλοίων και λιμένες φορτοεκφόρτωσης).
- Η δημιουργία τουριστικού λιμένα, συντήρηση και επισκευή σκαφών αναψυχής, κτιριακές εγκαταστάσεις και όχι σε μεγαλύτερη απόσταση των 500 μέτρων από τη χερσαία ζώνη μέχρι 10 μέτρων βάθος.
- Τα δικαιώματα κατασκευής, τοποθέτηση καλωδίων, αγωγών, εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας, εξόρυξη άμμου για κατασκευές.
- Τα δικαιώματα σε περιοχές για τουριστική αξιοποίηση (θαλάσσια πάρκα, αναψυχή, ιστιοπλοΐα, θαλάσσια σπορ) .
- Η απόρριψη αποβλήτων.

Εν κατακλείδι το Θαλάσσιο Κτηματολόγιο είναι ένα εργαλείο του Θ.Χ.Σ, και στηρίζεται σε κοινές αρχές, μεθόδους και στην καταγραφή περιγραφικής και χωρικής πληροφορίας. Ο Θ.Χ.Σ αξιοποιεί την πληροφορία για την διαμόρφωση και το σχεδιασμό θαλάσσιων ζωνών χρήσεων γης, ενώ το Θαλάσσιο Κτηματολόγιο την αξιοποιεί για να τεκμηριώσει νομικά τα δικαιώματα χρήσης σε μια θαλάσσια περιοχή. Η συμβολή του Θαλάσσιου Κτηματολογίου κατά τη φάση υλοποίησης του Θ.Χ.Σ είναι σημαντική, διότι ο συνδυασμός των θαλάσσιων δικαιωμάτων με τον χωρικό προσδιορισμό τους, αποτελεί ορθή στρατηγική του σχεδιασμού των ζωνών χωροθέτησης των θαλάσσιων οικονομικών δραστηριοτήτων (Αρβανίτης και Γιαννακοπούλου, 2016).

3.4 Ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (Ο.Δ.Π.Ζ)

Ένας από τους σχεδιασμούς που είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον Θ.Χ.Σ είναι η Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών (Ο.Δ.Π.Ζ). Η πρώτη ενασχόληση με την Ο.Δ.Π.Ζ έγινε στην διεθνή διάσκεψη του Ρίου το 1992 εντός της Agenda 21 και χαρακτηρίστηκε ως σημαντική και άμεση ανάγκη για την προστασία των αιγιαλών ως ευπαθές περιβάλλον (Μαυροπούλου, 2014).

Σύμφωνα με την (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010), η (Ο.Δ.Π.Ζ) είναι μια δυναμική και επαναληπτική διαδικασία και χρήση των παράκτιων ζωνών που εντάσσεται η «περιβαλλοντικής και βιομηχανικής πολιτικής, του χωροταξικού σχεδιασμού, και μέσων που έχουν επιπτώσεις στις παράκτιες περιοχές». Επιδιώκει την βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας των παράκτιων περιοχών από την περιβαλλοντική προστασία, διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη των περιοχών, λαμβάνονται υπόψη τα ευπαθή παράκτια οικοσυστήματα, την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων και των χρήσεων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009b).

Σύμφωνα με τον Clark (1995) όπως αναφέρει η (Μαυροπούλου, 2014) οι στόχοι της αφορούν στη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και είναι:

- Η διατήρηση της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος, της προστασίας της βιοποικιλότητας και της διατήρησης των ενδιαιτημάτων.
- Η βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων.
- Η οριοθέτηση των περιοχών για να διατηρηθούν ή να αναπτυχθούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες.
- Ο καθορισμός των χρήσεων γης στις παράκτιες περιοχές και η μείωση των συγκρούσεων τους.
- Η αποκατάσταση του υποβαθμισμένου περιβάλλοντος και η προστασία από φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πλημύρες).
- Ο έλεγχος της θαλάσσιας ρύπανσης.
- Η ανάπτυξη ενημέρωσης και συμμετοχής των εμπλεκόμενων.

Σύμφωνα με τον Βασενχόβεν (2017) το πεδίο εφαρμογής των παραπάνω στόχων είναι η παράκτια ζώνη όπου το θαλάσσιο τμήμα της εκτείνεται έως τα 12 ν.μ (αιγιαλίτιδα ζώνη) ενώ το χερσαίο τμήμα από την ακτογραμμή έως τα όρια των παράκτιων δήμων. Η Ο.Δ.Π.Ζ αποτελεί ένα τρόπο διασύνδεσης της χερσαίας χωροταξίας με τη θαλάσσιας χωροταξία (Φανός, 2020).

3.4.1 Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την Ο.Δ.Π.Ζ

Το 2002 η Ε.Ε εξέδωσε την οδηγία 2002/413/ΕΚ, (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2002) για την εφαρμογή στην Ευρώπη της (Ο.Δ.Π.Ζ), η οποία σκιαγραφεί τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από τα κράτη για να αναπτύξουν τις εθνικές στρατηγικές για την ΟΔΠΖ. Ειδικότερα κάθε κράτος μέλος όφειλε να αναπτύξει μια στρατηγική, για την εφαρμογή των περιφερειακών και διαπεριφερειακών αρχών της, που θα προσδιορίζουν τους ρόλους των διοικητικών φορέων της χώρας ή περιφέρειας. Σχετίζονται με τις δραστηριότητες και τους συντονιστικούς μηχανισμούς της παράκτιας ζώνης για τον ορθό συνδυασμό μέσων για την εφαρμογή αρχών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση και τον έλεγχο της πολεοδόμησης και της εκμετάλλευσης μη αστικών περιοχών με σεβασμό

στα φυσικά χαρακτηριστικά του. Επίσης θα προσδιορίζουν πηγές χρηματοδότησης σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που θα συμπεριλαμβάνουν τα συστήματα παρακολούθησης και διάδοσης πληροφοριών στο κοινό σχετικά με την παράκτια ζώνη τους, για τη λήψη αποφάσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο(Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2002).

Έπειτα το 2009 υπογράφηκε το Μεσογειακό Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης (ανάμεσα στις χώρες αυτές ήταν και η Ελλάδα) όπου αναφέρονται τους στόχους και τις αρχές της Ο.Δ.Π.Ζ και τις κατευθύνσεις για την προστασία των παράκτιων περιοχών. Επίσης εντός του άρθρου 8 της οδηγίας 2009/89/ΕΚ, τα κράτη μέλη έχουν τα εθνικά και νομικά εργαλεία για την διαχείριση των παράκτιων περιοχών που επιτυγχάνεται μέσω κριτηρίων τα οποία είναι(Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009b) :

- Ο καθορισμός των παράκτιων ζωνών που δεν μπορεί να έχει πλάτος μικρότερο των 100 μέτρων, και η οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών και περιοχών με οικιστική ανάπτυξη και λοιπές δραστηριότητες.
- Ο περιορισμός της γραμμικής επέκτασης και της ανάπτυξης των μεταφορικών υποδομών κατά μήκος της ακτογραμμής.
- Η κατευθύνσεις των θαλάσσιων περιβαλλοντικών ανησυχιών στους κανόνες διαχείρισης των αρμόδιων αρχών.
- Η προώθηση της ελεύθερης πρόσβασης του κοινού στις παραλίες και γενικότερα στην παράκτια ζώνη.
- Η απαγόρευση της στάθμευσης οχημάτων σε φυσικές ευπαθείς θαλάσσιες, χερσαίες περιοχές στις παραλίες με θίνες.

Τα κράτη-μέλη, θα πρέπει να αναθεωρήσουν τα εθνικά τους σχέδια (εθνική, περιφερειακή, τοπική κλίμακα) στα πλαίσια των κατευθύνσεων του πρωτοκόλλου. Στην συνέχεια αναφέρονται οι οικονομικές δραστηριότητες στην παράκτια ζώνη που είναι οι εξής και οι κατευθύνσεις για καθεμία από αυτές (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009b):

- Για την βιομηχανία-γεωργία, να εξασφαλίσουν την υψηλή προστασία κατά την χωροθέτηση των δραστηριοτήτων και την προστασία των παράκτιων οικοσυστημάτων και τοπίων.
- Για την αλιεία, η προστασία των περιοχών αλιείας και πρακτικών για την προστασία και διατήρηση των παράκτιων πόρων.
- Για τις υδατοκαλλιέργειες, η ορθή χωροθέτηση μονάδων για προστασία των περιοχών υδατοκαλλιέργειας, οστρακοκαλλιέργειας και η επεξεργασία των αποβλήτων των μονάδων αυτών.
- Για τον τουρισμό και τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές παράκτιου τουρισμού (πολιτιστικός, οικολογικός τουρισμός) και να απαγορευτούν αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες (αφαίρεση οστρακόδερμων, αλιεία αναψυχής).
- Για την υποδομή (ενεργειακές εγκαταστάσεις, λιμένες και θαλάσσιες εργασίες) να λαμβάνονται μέτρα για μην επηρεάζουν αρνητικά τα παράκτια οικοσυστήματα.

- Για την χρήση φυσικών πόρων, η έκδοση άδειας για την εκμετάλλευση πετρωμάτων και ασφαλτόστρωσης, ανασκαφής και εξόρυξης μεταλλευμάτων. Επίσης να απαγορεύονται σε εύθραυστες περιβαλλοντικά περιοχές η αμμοληψία και να επιτρέπεται η παρακολούθηση και έρευνα των περιοχών διεπαφής μεταξύ αλμυρού και γλυκού νερού.
- Για τα θαλάσσια ενδιαίτηματα τα παράκτια δάση και τις θίνες, η ύπαρξη μέτρων προστασίας και διατήρησης παράκτιων περιοχών που ζουν σε αυτά είδη που χρήζουν προστασίας. Επίσης να γίνει εφαρμογή των διακρατικών και διαπεριφερειακών προγραμμάτων αλλά και η αποκατάσταση των θινών και των λουρονησίδων με βιώσιμο τρόπο.

Τέλος σε ότι έχει να κάνει με το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την Ο.Δ.Π.Ζ, το 2013 η Ε.Ε εξέδωσε την οδηγία-πρόταση 2013/0074, (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013) για τη θέσπιση πλαισίου για τον Θ.Χ.Σ και την Ο.Δ.Π.Ζ με στόχο τη διευκόλυνση της συνύπαρξης και της πρόληψης των συγκρούσεων των δραστηριοτήτων στα θαλάσσια και στα παράκτια ύδατα. Στόχος της ήταν η εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ε.Ε μέσω της ανάπτυξη των θαλάσσιων Α.Π.Ε, την διασύνδεση των δικτύων ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης, την ανάπτυξη θαλάσσιων μεταφορών με αποδοτικότερο κόστος θαλάσσιων διαδρομών σε όλη την Ευρώπη. Επιπρόσθετα στόχος αυτής ήταν και η βιώσιμη ανάπτυξη στο τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, η διατήρηση, προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος με την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και η μείωση των κινδύνων της θαλάσσιας ρύπανση. Κατά την κατάρτιση στρατηγικών λαμβάνονται υπόψιν η χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, των εγκαταστάσεων για την εξόρυξη ενέργειας και Α.Π.Ε, η ανάπτυξη υποδομής εγκαταστάσεων ενέργειας, μεταφορών, λιμένων, θαλάσσιων έργων και άλλων δομών όπως είναι η γεωργία, η βιομηχανία, η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια, για την διατήρηση, αποκατάσταση και διαχείριση των παράκτιων οικοσυστημάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013).

3.4.2 Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την Ο.Δ.Π.Ζ

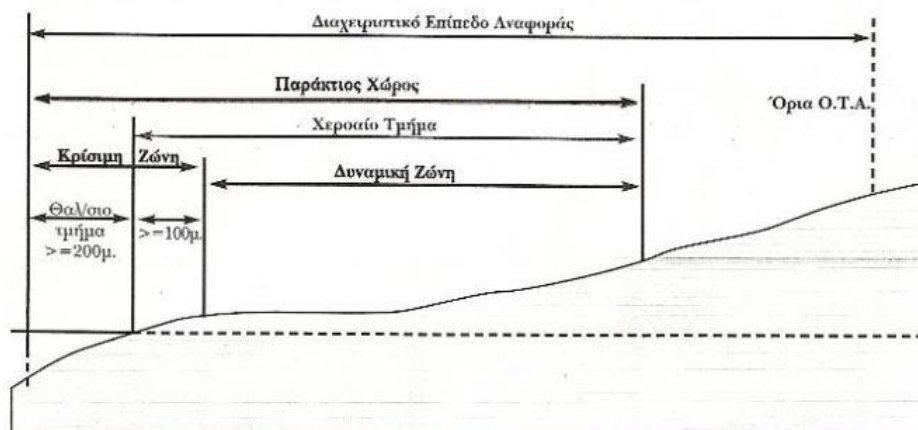
Σύμφωνα με το (Αποστολάκης, 2012), σε ότι αφορά το εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την Ο.Δ.Π.Ζ η πρώτη νομοθετική διάταξη ήταν ο νόμος 1337/1983, σύμφωνα με το οποίο η παραλία ορίζεται σαν συνεχόμενη αιγιαλού ζώνη, με βάθος έως 50 m. Έπειτα το 2001 θεσμοθετήθηκε ο νόμος 2971/2001, (Ελληνική Δημοκρατία, 2001), που αφορούσε τον καθορισμό του αιγιαλού και της παραλίας, ότι έχουν δημόσια κυριότητα και ότι η προστασία των οικοσυστημάτων αυτών των «ζωνών» είναι αρμοδιότητα του κράτους. Αρχή του νόμου αυτού, ήταν η οριοθέτηση του αιγιαλού για την χωροθέτηση των λιμενικών, βιομηχανικών, τουριστικών και συγκοινωνιακών έργων. Για την οριοθέτηση του θαλάσσιου τμήματος της ζώνης του λιμένα περιέχονται και οι λεκάνες λιμένων (κατασκευασμένα κρηπιδώματα, μόλους, προβλήτες) ενώ η έκταση της θάλασσας θα είναι μέχρι 500 m από τις ακτές. Σε περιοχές με τα αβαθή νερά το θαλάσσιο τμήμα της ζώνης θα επεκταθεί από τα 500 m μέχρι την ισοβαθή γραμμή των 30 m (Ελληνική Δημοκρατία, 2001).

Το 2011 θεσμοθετήθηκε ο νόμος 3937/2011,(Ελληνική Δημοκρατία, 2011) που αφορούσε στην «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Όρισε την κρίσιμη παράκτια ζώνη ως «το τμήμα της παράκτιας ζώνης, στο οποίο συναντώνται και υπάρχει αλληλεπίδραση του θαλάσσιου και το χερσαίου τμήματος της.

Περιλαμβάνονται γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, εκτάσεις που αποτελούνται από υλικά διάβρωσης των γειτονικών περιοχών ή τη μεταφορά του ανέμου και από χαρακτηριστική χλωρίδα ή διαβρώνονται με τέτοιο ρυθμό, ώστε να προκύπτει κίνδυνος για ανθρώπινες δραστηριότητες». Στην κρίσιμη παράκτια ζώνη της χώρας επιτρέπονται μόνο ήπιες και χαμηλής έντασης χρήσεις, ενώ δεν επιτρέπεται η κίνηση μηχανοκίνητων οχημάτων εκτός οδικού δικτύου σε ευαίσθητες εκτάσεις (αιγιαλός, οι αμμοθίνες, ποτάμια, ρέματα, ρυάκια). Επίσης στο άρθρο 13 αναφέρει ότι προστατεύονται οι μικροί παράκτιοι υγρότοποι, που βρίσκονται στο νησιωτικό ή ηπειρωτικό τμήμα της χώρας και έχουν επιφάνεια έως 80 στρέμματα (Ελληνική Δημοκρατία, 2011).

Τέλος το 2019 έγινε η τροποποίηση του Νόμου 2971/2001 με συγκεκριμένες διατάξεις σχετικά με τον αιγιαλό και την παραλία και θεσπίστηκε ο νομός 4607/2019. Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Νόμου 4607/2019 (Ελληνική Δημοκρατία, 2019), τροποποιήθηκε ο ορισμός της παραλίας και το όριο της από τα 30 έως τα 50 m από την γραμμή του αιγιαλού. Επίσης αναφέρει ότι ο αιγιαλός, η παραλία και ο παλαιός αιγιαλός αποτελούν δημόσια κυριότητα για την κοινόχρηστη και την ελεύθερη χρήση και πρόσβαση από το κοινό και απαγορεύεται η ιδιωτική χρήση. Επίσης εντός αυτού του νόμου καταργείται η ελεύθερη ζώνη που παραχωρήθηκε στην παραλία με πλάτος έως 100 m και ορίζεται ως ελεύθερος χώρος το 60% του εμβαδού κάθε κομματιού της παραλίας που παραχωρείται. Οι δραστηριότητες που επιτρέπονται είναι η αλιεία, οι υδατοκαλλιέργειες, ο τουρισμός, η ενέργεια, η εθνική άμυνα κλπ. (Ελληνική Δημοκρατία, 2019).

Αξίο αναφοράς είναι και η θέσπιση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο και τα Νησιά, που ήταν η συνέχεια του Πρωτοκόλλου της Βαρκελώνης που ισχύει έως σήμερα. Σύμφωνα με τον (Φανός, 2020) όπως έχουν καταγράψει οι Μπεριάτος και Παπαγεωργίου (2013), η Ο.Δ.Π.Ζ είναι μια διαδικασία διαχείρισης και χρήσης του παράκτιου χώρου που στην φάση ανάλυσης, σχεδιασμού και εφαρμογής λαμβάνει υπόψη τον χαρακτήρα των παράκτιων τοπίων και οικοσυστημάτων, τον ανταγωνισμό των δραστηριοτήτων και τις επιπτώσεις των χρήσεων γης στον παράκτιο χώρο, στο χερσαίο όσο και θαλάσσιο τμήμα. Χωρίζεται σε 3 ζώνες διαχείρισης του παράκτιου χώρου όπως απεικονίζεται στην Εικόνα 8.

Εικόνα 8: Οι ζώνες διαχείρισης του παράκτιου χώρου (πηγή: Δημοπούλου κ.α, 2007)

Η Κρίσιμη Ζώνη είναι η πρώτη ζώνη διαχείρισης του παράκτιου χώρου μεταξύ ξηράς και θάλασσας και διακρίνεται σε χερσαίο και θαλάσσιο τμήμα, όπου το θαλάσσιο τμήμα εκτείνεται έως την ισοβαθή γραμμή των 10m. Η Δυναμική ζώνη είναι η δεύτερη ζώνη διαχείρισης του παράκτιου χώρου και διακρίνεται σε χερσαίο και θαλάσσιο τμήμα, όπου το θαλάσσιο τμήμα αρχίζει από την ισοβαθή των 10 m μέχρι την ισοβαθή των 50 m και το ακραίο όριο έχει απόσταση τουλάχιστον 200 m από την ακτογραμμή. Τέλος η υπόλοιπη Παράκτια Ζώνη είναι συνέχεια της δυναμικής ζώνης, όπου το θαλάσσιο τμήμα ξεκινάει από το θαλάσσιο όριο της δυναμικής ζώνης μέχρι το όριο των χωρικών υδάτων (Φανός, 2020).

3.5 Σύνδεση Θ.Χ.Σ με Ο.Δ.Π.Ζ

Η Ο.Δ.Π.Ζ αποσκοπεί στην ορθολογιστική διαχείριση και οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών και οφείλουν να περιέχονται και στα Θ.Χ.Σ όσο και στρατηγικές αναπτυξιακές πολιτικές. Επιγραμματικά, οι αρχές της Ο.Δ.Π.Ζ έχουν ως στόχο την βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών σε μια παράκτια περιοχή, όπου οι επεμβάσεις επικεντρώνεται στο χερσαίο τμήμα και στις παρακείμενες της ακτογραμμής περιοχές. Ο Θ.Χ.Σ αποτελεί ένα εργαλείο για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης, την υποστήριξη της γαλαζίας οικονομίας και την προάσπιση της αειφόρου χρήσης του θαλάσσιου οικοσυστήματος. Εξυπηρετεί στην συνύπαρξη διαφόρων δραστηριοτήτων στον ίδιο χώρο, τη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας και την προώθηση θαλάσσιων δραστηριοτήτων (τον τουρισμό, τις θαλάσσιες εξορύξεις, την αλιεία, τις υδατοκαλλιέργειες, την ενέργεια, τις θαλάσσιες μεταφορές, την έρευνα κτλ.). Για το λόγο αυτό η Ε.Ε εξέδωσε πρόταση με στόχο τη σύνδεση των Θ.Χ.Σ με τις Ο.Δ.Π.Ζ. Οι σύγχρονοι τρόποι σχεδιασμού του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου κινούνται στα πλαίσια της βιωσιμότητας, της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων των περιοχών και της πρόληψης των συγκρούσεων μεταξύ των δραστηριοτήτων στα θαλάσσια και παράκτια ύδατα (Πιτέρης, 2017).

Σύμφωνα με την(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013), τα Θ.Χ.Σ και οι στρατηγικές για την Ο.Δ.Π.Ζ αποτελούν αντικείμενο αμοιβαίου συντονισμού, εξασφαλίζουν την διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, των εθνικών αρχών και των τομεακών πολιτικών. Έπειτα προσδιορίζουν τις διασυνοριακές συνέπειες εάν υπάρξει καταπάτηση της κυριαρχίας και δικαιοδοσίας τρίτων χωρών εντός της θαλάσσιας περιοχής ή υποπεριοχής των παράκτιων ζωνών και την αντιμετωπίζουν σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές των χωρών. Σε περίπτωση που εναρμονιστούν από κοινού τότε, θα έχει ως στόχο την μείωση των πιέσεων με την ορθή οριοθέτηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, την διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Έτσι ο σχεδιασμός του θαλάσσιου χώρου και η διαχείριση της ζώνης του χερσαίου τμήματος θα εξελιχθεί ως μια βελτιωτική κατεύθυνση (Πιτέρης, 2017).

Συμπερασματικά, η δημιουργία ενός κοινού θεσμικού πλαισίου θα περιλαμβάνει την συνοχή των εργαλείων του Θ.Χ.Σ και των Ο.Δ.Π.Ζ ως αποτέλεσμα της ολοκληρωμένης και συντονισμένης προσέγγισης του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου στα κράτη μέλη της ΕΕ που καλύπτεται με τη συλλογή δεδομένων, τον εντοπισμό των χωρικών προβλημάτων και την βιώσιμη αειφόρο ανάπτυξη του θαλασσίου και παράκτιου τόπου.

4. Προτεινόμενη οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών(Θ.Π.Π)

4.1 Ορισμός και κατηγοριοποίηση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (Θ.Π.Π)

Σε αυτό το σημείο καλό είναι να αναφερθεί ότι η κατηγοριοποίηση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών είναι όμοια με αυτήν των χερσαίων προστατευόμενων περιοχών. Σε σχέση με τι ορίζεται ως Θ.Π.Π, σύμφωνα με τους (Reuchlin-Hugenholtz και McKenzie, 2015) εντός του κειμένου της (WWF, 2013) ορίζεται μια περιοχή που είναι χαρακτηρισμένη και διαχειριζόμενη για να προστατεύει τους θαλάσσιους οικοτόπους, τα είδη πανίδας και χλωρίδας, τις λειτουργίες τους που μπορούν να συνεισφέρουν στην αποκατάσταση και την αναπλήρωση των φυσικών πόρων σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο. Επίσης οριοθετούνται εντός των εθνικών χωρικών υδάτων (αιγιαλίτιδα ζώνη) κάθε κράτους. Σύμφωνα με την (Ελληνική Δημοκρατία, 1986), οι προστατευόμενες περιοχές (χερσαίες και θαλάσσιες) ορίζονται ως οι περιοχές βιοποικιλότητας που είναι «φυσικές ή ημιφυσικές, χερσαίες ή/και υδάτινες, θαλάσσιες περιοχές με την παρουσία διάφορων φυσικών οικοτόπων και ειδών πανίδας ή χλωρίδας, διεθνούς Ενωσιακής σημασίας ή/και ελληνικού ενδιαφέροντος που χρήζουν άμεση προστασία και διατήρηση». Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 19 του παρόντος νόμου, ορίζονται ως προστατευόμενες περιοχές οι εξής περιοχές:

- τα καταφύγια άγριας ζωής,
- οι περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης,
- οι περιοχές προστασίας της φύσης,
- τα προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί,
- οι περιοχές οικοανάπτυξης.

Με την τροποποίηση του νόμου 1650/1986 -ΦΕΚ 135/Α/25-7-1985 όπως έχει γίνει στον νόμο 4685/2020-ΦΕΚ 92/Α/7-5-2020, οι περιοχές που ορίζονται ως προστατευόμενες είναι οι εξής(Ελληνική Δημοκρατία, 2020c):

- Οι περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας
- Τα εθνικά πάρκα
- Τα καταφύγια άγριας ζωής
- Τα προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Ταυτόχρονα εντός της παρούσας νομοθεσίας και ειδικά εντός του άρθρου 47 για την προστασία και διατήρηση των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας, αφού γίνουν οι ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες, καταρτίζονται σε δημόσια διαβούλευση, «τα σχέδια διαχείρισης για τον ορισμό των προστατευόμενων περιοχών, τις ζώνες που εντάσσονται, την θεσμοθέτηση ή μη των περιφερειακών ζωνών τους, των οικολογικών διαδρόμων, την ρύθμιση δραστηριοτήτων, λειτουργιών και πρόβλεψης δράσεων για τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών της άγριας χλωρίδας και πανίδας σε κάθε προστατευόμενης περιοχής» (Ελληνική Δημοκρατία, 2020c).

Αξιοσημείωτο είναι ότι σύμφωνα με το άρθρο 46 τον νόμο 4685/2020- ΦΕΚ92/Α/7-5-2020, οι ζώνες προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών μπορεί

να εντοπιστούν εντός όλων των ειδών των προστατευόμενων περιοχών. Οι ζώνες αυτές είναι οι εξής (Ελληνική Δημοκρατία, 2020c) :

- Ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης,
- Ζώνη προστασίας της φύσης
- Ζώνη διατήρησης οικότοπων και ειδών
- Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων

Σε σχέση με τον χαρακτηρισμό των προστατευόμενων περιοχών που στο Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000, όπως ορίζονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 47 του νόμου 4685/2020-ΦΕΚ92/Α/7-5-2020, περιλαμβάνονται οι Ζώνες Ειδικής Διατήρησης (Ζ.Ε.Δ), οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π) και οι Τόποι Ενωσιακής Σημασίας (Τ.Ε.Σ). Συνοπτικά, οι προστατευόμενες περιοχές που εντοπίζονται ταξινομούνται στις εξής κατηγορίες(Ελληνική Δημοκρατία, 2020c):

- Περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβάνονται οι περιοχές Natura 2000
 1. Ζώνες Ειδικές Διατήρησης (Ζ.Ε.Δ)
 2. Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π)
 3. Τόπους Ενωσιακής Σημασίας (Τ.Ε.Σ)
- Εθνικά πάρκα
 1. Εθνικοί Δρυμοί
 2. Εθνικά Πάρκα
 3. Περιφερειακά Πάρκα
- Καταφύγια άγριας ζωής
- Προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Συνολικά στην Ελλάδα οι προστατευόμενες (χερσαίες και θαλάσσιες) περιοχές Natura 2020 είναι 446 όπου καλύπτουν το 27,59% της χερσαίας επιφάνειας και το 19,6% της θαλάσσιας έκτασης της Ελλάδας. Από τις 446, οι 215 είναι ορισμένες ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ), οι 181 περιοχές ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), οι 24 περιοχές ως ΕΖΔ και ΖΕΠ, οι 24 περιοχές ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) και οι 2 περιοχές ως ΤΚΣ και ΖΕΠ. Οι προτεινόμενες περιοχές που εντάχθηκαν στο δίκτυο Natura 2000 το 2017 αφορούν στο θαλάσσιο χώρο και ήταν 34 ΤΚΣ χερσαίοι, 21 ΤΚΣ θαλάσσιοι, 26 ΖΕΠ θαλάσσιες, 6 ΖΕΠ θαλάσσιες και χερσαίες, 1 ΖΕΠ χερσαία, 6 ΤΚΣ θαλάσσιοι και χερσαίοι και 1 ΤΚΣ - ΖΕΠ θαλάσσιος (ΥΠΕΝ, 2021).

Εν κατακλείδι, η Ελλάδα ακολουθώντας την απόφαση της Ε.Ε, σχετικά με την αύξηση του ποσοστού των προστατευόμενων περιοχών στο 30% της θαλάσσιας έκτασης της ΕΕ έως το 2030, επιθυμεί να οριοθετήσει νέες Θ.Π.Π ώστε από το 19,6% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας να φτάσει στο 30%.

4.2 Θεσμικό Πλαίσιο για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π)

4.2.1 Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π)

Σε σχέση με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές η πρώτη οδηγία που θεσμοθετήθηκε ήταν η οδηγία 79/49/ΕΟΚ για την θεσμοθέτηση των περιοχών με είδη πανίδας που χρήζουν προστασίας και τα κράτη μέλη είχαν και έχουν την υποχρέωση να ορίζουν τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π). Επιπλέον υποχρεούνται να λάβουν μέτρα για την διασφάλιση της οικολογικής διαχείρισης της βιοποικιλότητας, των βιότοπων και την δημιουργία νέων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1979). Σύμφωνα με το (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1981), βάσει της οδηγίας 79/49/ΕΟΚ τέθηκε σε εφαρμογή η σύμβαση της Βέρνης (1982) για την προστασία της Ευρωπαϊκής άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων σε θαλάσσιο και χερσαίο περιβάλλον. Επιπρόσθετα το 1984 θεσπίστηκε το Πρωτόκολλο της Γενεύης για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας, της πολιτιστικής τους κληρονομιάς από τη ρύπανση για τις προστατευόμενες περιοχές της Μεσογείου, όπου αναφέρονται όλα τα κατάλληλα μέτρα για τη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και των χαρακτηριστικών κάθε θαλάσσιας προστατευόμενης περιοχής (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1984).

Μετά από περίπου 10 χρόνια θεσμοθετήθηκε η οδηγία 92/43/ΕΟΚ, (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1992) με στόχο «τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας». Ουσιαστικά, τα κράτη μέλη της Ε.Ε θέτουν ως στόχο την προστασία της βιοποικιλότητας, των φυσικών οικοτόπων και συγκεκριμένων ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Ειδικά για την προστασία των οικοτόπων δημιουργήθηκε ένα οικολογικό δίκτυο ΖΕΠ γνωστό ως Natura 2000, που περιλάμβανε τους τύπους των οικοτόπων και των ειδών όπως παραθέτονται στο παράρτημα I και II της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, και επιβάλλει τον χαρακτηρισμό των περιοχών ως ειδικών ζωνών διατήρησης, ενώ στο παράρτημα III παρουσιάζονται τα κριτήρια επιλογής των περιοχών ως ΕΖΔ. Τέλος στο Παράρτημα IV και V καταγράφονται τα είδη της πανίδας και της χλωρίδας που οφείλουν τα κράτη μέλη και να υπόκεινται σε αυστηρή προστασία και σε διαχειριστικά μετρά (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1992).

Τον επόμενο χρόνο, εκδόθηκε η απόφαση 93/626/ΕΟΚ ή αλλιώς η Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλομορφία του ΟΗΕ που υπεγράφη στο Ρίο ντε Τζανέιρο, με 3 βασικούς στόχους, τη διατήρηση, την χρησιμοποίηση της βιολογικής ποικιλομορφίας και την ορθή κατανομή των πλεονεκτημάτων από τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων. Τα συμβαλλόμενα κράτη όφειλαν να δημιουργήσουν ένα σύστημα θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών που θα λαμβάνονταν εντός αυτών μέτρα με επιστημονικά κριτήρια για την βιολογική ποικιλομορφία. Έπειτα το 1995 βάσει της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ τέθηκε σε εφαρμογή το Πρωτόκολλο της Βαρκελώνης που αφορούσε τις ειδικά προστατευόμενες περιοχές και τη βιολογική ποικιλομορφία της Μεσογείου. Σύμφωνα με το άρθρο 3 της παρούσας συμβάσης, οφείλουν να προστατεύσουν, διατηρήσουν και διαχειριστούν τα είδη πανίδας και χλωρίδας που χαρακτηρίζονται ως απειλούμενα ή βρίσκονται σε κίνδυνο. Να σημειωθεί ότι στο παράρτημα II και III της εν λόγω συμβάσης υπάρχουν κατάλογοι που περιέχουν απειλούμενα ή σε κίνδυνο ευρισκόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας των οποίων η εκμετάλλευση υπόκειται σε ρύθμιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1984).

Για να επιτευχθούν οι στόχοι του πρωτόκολλου της Βαρκελώνης, τα συμβαλλόμενα κράτη-μέρη οφείλουν να ορίζουν τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (ΜΡΑ) και συγκεκριμένα τις προστατευόμενες περιοχές μεσογειακής σημασίας (SPAMI). Σύμφωνα με το άρθρο 4 της παρούσας συμβάσης τα κράτη-μέλη υποβάλουν στους καταλόγους τις περιοχές SPAMI τις οποίες έχουν εγκρίνει, αλλά και τα μέτρα διαχείρισης που εφαρμόζονται στις περιοχές αυτές. Επίσης περιλαμβάνουν τα στοιχεία που συνθέτουν τη βιοποικιλότητα και τις στρατηγικές για τη διατήρηση της, τη χρήση των θαλάσσιων και παράκτιων φυσικών πόρων και τον έλεγχο των παρόντων και μελλοντικών πόρων που μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη διατήρηση και χρήση αυτών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1992).

Τον Ιούνιο του 2008, η Ε.Ε επικύρωσε την οδηγία 2008/56/ΕΚ, ως οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική. Σύμφωνα με το άρθρο 21 της οδηγίας 2008/56/ΕΚ τα κράτη – μέλη, έως το 2014, οφείλουν να έχουν ορίσει και οριοθετήσει τις Θ.Π.Π και έως το 2020 θα πρέπει να έχουν εφαρμοστεί τα μέτρα για να διατηρήσουν την καλή περιβαλλοντική κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντός τους (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2008).

Τέλος, καλό είναι να αναφερθεί ότι υπάρχει η οδηγία 2009/147/ΕΟΚ, που αφορά την διατήρηση των άγριων πτηνών στην ΕΕ και καθορίζονται τα μέτρα για την προστασία, τη διατήρηση, τη διαχείριση και τον έλεγχό τους. Επιπρόσθετα περιέχονται μέτρα για την δημιουργία ζωνών προστασίας (χερσαίες και θαλάσσιες) και των περιοχών Natura 2000, τη συντήρηση, αποκατάσταση και διευθέτηση των οικοτόπων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των ζωνών, όπως αναφέρονται και στην οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν να προωθήσουν την έρευνα της διαχείρισης, προστασίας και εκμετάλλευσης των άγριων πτηνών στην Ευρώπη με σκοπό να υπάρχουν εθνικοί κατάλογοι των ειδών που είναι προς εξαφάνιση για να μην αφανιστεί κανένα είδος (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009a).

4.2.2 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο για τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π)

Από την άλλη πλευρά, στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ειδικές νομοθετικές διατάξεις για τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές αλλά οι υπάρχουσες νομοθετικές διατάξεις για τις προστατευόμενες περιοχές (χερσαίες και θαλάσσιες). Ο πρώτος θεσμοθετημένος νόμος της Ελλάδας για τις προστατευόμενες περιοχές είναι ο νόμος 1650/1986-ΦΕΚΑ'160/16.10.1986, (Ελληνική Δημοκρατία, 1986) που περιέχει ρυθμίσεις και κριτήρια για την προστασία των περιοχών, τις περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις και την μείωση των ρύπων. Επίσης καταγράφηκαν και αποσαφηνίστηκαν οι βασικοί ορισμοί που αφορούν το περιβάλλον, έγινε ο πρώτος διαχωρισμός των περιοχών και ο ορισμός του είδους των δραστηριοτήτων που επιτρέπεται ή απαγορεύεται να υπάρχουν εντός των περιοχών αυτών. Έπειτα ακολούθησε η υπουργική απόφαση 3318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98) όπου ενσωμάτωσε την οδηγία 92/43/ΕΟΚ στην εθνική νομοθεσία, που αφορούσε τον ορισμό των μέτρων και απαγορεύσεων για τη διατήρηση των οικοτόπων, ενδιαιτημάτων και ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας και την σύσταση της επιτροπής Φύση 2000. Εντός αυτής της απόφασης είναι συνημμένος ο κατάλογος των

προστατευόμενων ειδών όπως είναι συνημμένα και στα παραρτήματα της ευρωπαϊκής οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. (Ελληνική Δημοκρατία, 1998).

Εξαιτίας των απαιτήσεων της Ε.Ε για εναρμόνιση της Ελλάδας στην διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας θεσμοθετήθηκε ο Νόμος 3937/2011-ΦΕΚ Α 60/31.3.2011 με τίτλο «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» με στόχο την αειφόρο διαχείριση και διατήρηση της βιοποικιλότητας σε φάση προγραμματισμού και διαχείρισης, αξιοποιώντας την επιστημονική γνώση και τεχνογνωσία. Ταυτόχρονα έγιναν τροποποιήσεις του άρθρου 19 του Νόμου 1650/1986 για τον χαρακτηρισμό των περιοχών που υπάγονται σε μια ή περισσότερες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών και στο άρθρο 9 που αναφέρονται οι περιορισμοί για τις δραστηριότητες και εγκαταστάσεις που επιτρέπονται εντός του δικτύου Natura 2000. Βάση του άρθρου 4 του παρόντος νόμου, οι προστατευόμενες περιοχές κατηγοριοποιούνται ως εξής (Ελληνική Δημοκρατία, 2011a):

- Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης
- Περιοχές Προστασίας της Φύσης
- Εθνικά πάρκα και συγκεκριμένα:
 1. Εθνικοί Δρυμοί
 2. Εθνικά Πάρκα
 3. Περιφερειακά Πάρκα
- Περιοχές προστασίας οικότοπων ειδικότερα ως:
 4. Ζώνες Ειδικές Διατήρησης (Ζ.Ε.Δ.)
 5. Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.)
 6. Καταφύγια Άγριας Ζωής
- Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί:
 1. Αισθητικά Δάση
 2. Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης
 3. Προστατευτικά Δάση

Ταυτόχρονα το 2012 εκδόθηκε η υπουργική απόφαση, ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012(ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) ως συμπληρωματική της Κ.Υ.Α 37338/1807/2010, για την εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ (Ελληνική Δημοκρατία, 2012).

Εντός του 2020 θεσμοθετήθηκε ο νόμος 4685/2020-ΦΕΚ 92/Α/7-5-2020, (Ελληνική Δημοκρατία, 2020c), όπου έγινε ο «Εκσυγχρονισμός της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις». Εντός του νόμου, απλοποιήθηκε η διαδικασία των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων και η υιοθέτηση νέου ευρωπαϊκού μοντέλου διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Επιπρόσθετα αναδιαμορφώθηκαν η σύνταξη και έγκριση των περιβαλλοντικών μελετών με την τροποποίηση του νόμου 3937/2011-ΦΕΚ Α60/31.3.2011 σε ότι αφορά τις επιτρεπόμενες γενικές και ειδικές χρήσεις γης εντός των προστατευόμενων περιοχών. Συγκεκριμένα θεσμοθετήθηκαν οι χρήσεις γης για

τις παρακάτω ζώνες όπου εμπεριέχονται σε όλες τις κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών(Ελληνική Δημοκρατία, 2020c):

- «Ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης
- Ζώνη προστασίας της φύσης
- Ζώνη διαχείρισης οικότοπων και ειδών
- Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων».

Εν κατακλείδι της παρούσας υποενότητας, μερικές από τις χρήσεις γης που εντοπίζονται στις ζώνες αυτές και έχουν θαλάσσιο χαρακτήρα είναι οι εξής:

- «Ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης: εντός αυτής επιτρέπονται οι θαλάσσιοι διάδρομοι σκαφών, τα έργα αποκατάστασης και βελτίωσης των υδάτων και οι φάροι.
- Ζώνη προστασίας της φύσης: εντός αυτή επιτρέπονται κέντρα επιστημονικής έρευνας, εγκαταστάσεις υπέργειων και υπόγειων δικτύων υποδομής και εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας, έργα προστασίας από διάβρωση, κατολισθήσεις και στήριξη εδαφών, έργα αποκατάστασης και βελτίωσης των υδάτων, πλωτές υποδομές και εγκαταστάσεις θαλάσσιας αναψυχής και φάροι.
- Ζώνη διαχείρισης οικότοπων και ειδών: εξορυκτικές δραστηριότητες (ορυχεία, λατομεία, μεταλλεία, αμμοληψία, ζώνες αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων), εγκαταστάσεις Α.Π.Ε, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, πλωτές υποδομές και εγκαταστάσεις θαλάσσιας αναψυχής, φάροι και έργα πρόληψης και αντιμετώπισης υφαλμύρωσης υπογείων υδάτων ή εδαφών.
- Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων.»

4.3 Χαρακτηριστικά ορισμού για τις νέες Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές(Θ.Π.Π)

Το Μάιο του 2020, η Ε.Ε εξέδωσε νομοθετικό έγγραφο σχετικά με τη στρατηγική της βιοποικιλότητας, όπου αναγνωρίζει ότι το υφιστάμενο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών της δεν είναι μεγάλο και προτείνει την επέκταση της θαλάσσιας έκτασης της σε ποσοστό 30% έως το 2030, όπου το 10 % της θαλάσσιας έκτασης θα χαρακτηριστεί ως αυστηρής προστασίας. Σύμφωνα με το (European Environment Agency, 2022), όσο αφορά το υφιστάμενο επίπεδο, μόνο το 8% της θαλάσσιας έκτασης της Ε.Ε έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000, ενώ στο 3% αντίστοιχα εντάσσονται τα εκάστοτε εθνικά συστήματα προστασίας και μόνο το 1% της θάλασσας προστατεύεται αυστηρά. Σύμφωνα με το (ΥΠΕΝ, 2018), η ένταξη συγκεκριμένων θαλάσσιων περιοχών πρέπει να είναι σε συνεκτικά και αντιπροσωπευτικά δίκτυα θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και να χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία των οικοσυστημάτων ως μέρος της πολιτικής των κρατών μελών για την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των μελών της Ε.Ε για την θαλάσσια κάλυψη του Natura 2000, διότι υπάρχει ποικιλομορφία μεταξύ των θαλάσσιων οικοσυστημάτων τους που είναι άνισα κατανεμημένες εντός των θαλάσσιων περιοχών και σε διάφορα επίπεδα βάθους (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2010).

Ειδικότερα όσον αφορά τον ορισμό των νέων Θ.Π.Π, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, προτείνονται τα στάδια ορισμού των προστατευόμενων περιοχών. Συγκριμένα στο πρώτο στάδιο γίνεται η αξιολόγηση, σε εθνικό επίπεδο, της σημασίας των περιοχών για κάθε τύπο οικοτόπου και είδους του παραρτήματος I και II αντίστοιχα. Τα κριτήρια αξιολόγησης της περιοχής για κάθε τύπο οικοτόπου είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1992):

1. Ο «βαθμός αντιπροσωπευτικότητας» κάθε οικοτόπου στην εκάστοτε περιοχή, το όποιο αναφέρεται στο πόσο χαρακτηριστική είναι η περιοχή για το εκάστοτε ενδιαίτημα αλλά και το γεωγραφικό εύρος (εξάπλωση) του.
2. Η έκταση της περιοχής μελέτης που καλύπτεται σε σχέση με τη συνολική επιφάνεια που εντοπίζεται στο εκάστοτε κράτος.
3. Ο βαθμός διατήρησης της δομής, των λειτουργιών και η δυνατότητα αποκατάστασης του εκάστοτε οικοτόπου. Η διατήρηση της δομής ενός οικοτόπου βασίζεται σε στοιχεία του θαλάσσιου περιβάλλοντος όπως η ύπαρξη του είδους αυτού με αλλά φαινόμενα και συνθήκες όπως της παλίρροιας. Μια μέθοδος εκτίμησης του βαθμού διατήρησης της δομής και των λειτουργιών, είναι η αξιολόγηση της φυσικότητας του είδους βάσει του γεωγραφικού εντοπισμού του, η ένταση των επιπτώσεων των δραστηριοτήτων στην περιοχή όπου υπάρχει αλλά και το ιστορικό του εκάστοτε οικοτόπου. Μπορούν να αξιολογηθούν ξεχωριστά αλλά είναι προτιμότερο να συνδυάζονται διότι επηρεάζουν την τελική επιλογή των περιοχών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007).
4. Η αξιολόγηση με ολοκληρωμένο τρόπο της περιοχής για τη διατήρηση του ενδιαιτήματος βάσει της αξιολόγησης των τριών κριτηρίων συνολικά.

Τα κριτήρια αξιολόγησης της περιοχής για ένα κάθε είδος πανίδας είναι τα εξής(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1992):

1. Το μέγεθος και η πυκνότητα του πληθυσμού του είδους που εντοπίζεται στην περιοχή σε σχέση με τον εθνικό πληθυσμό του εκάστοτε είδους. Είναι δύσκολο να χρησιμοποιηθεί αυτό το κριτήριο στο θαλάσσιο περιβάλλον διότι τα θαλάσσια είδη δεν εντοπίζονται ευκολά σε συγκεκριμένα κράτη.
2. Ο βαθμός διατήρησης των φυσικών χαρακτηριστικών του οικοτόπου-ενδιαιτήματος για το εκάστοτε είδος και η ικανότητα αποκατάστασης. Στα θαλάσσια είδη, περιοχές που είναι σημαντικές για την οριοθέτηση των περιοχών, είναι οι περιοχές αναπαραγωγής και εκτροφής .
3. Ο βαθμός απομόνωσης του πληθυσμού που εντοπίζεται στην εκάστοτε περιοχή σε σχέση με τον συνολικό χώρο φυσικής κατανομής του, που αφορά στο πόσο απομονωμένος είναι ένας πληθυσμός (στα ενδημικά είδη, υποείδη, φυλές και στους υποπληθυσμούς).
4. Η αξιολόγηση συνολικά της περιοχής βάσει των τριών προηγούμενων κριτηρίων και άλλων στοιχείων του τόπου που διαφέρουν από είδος σε είδος και περιέχουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές που επηρεάζουν την διατήρηση του είδους.

Σύμφωνα με την (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007) η επιλογή των περιοχών πρέπει να περιλαμβάνει τις διάφορες φάσεις του κύκλου ζωής των ειδών πανίδας (αυτές που κατοικούν κατά την διάρκεια του έτους, την περίοδο αναπαραγωγής, κατά τη

μετανάστευση τους και την περίοδο που διαχειμάζουν). Έπειτα, τα κράτη μέλη ταξινομούν τις περιοχές σε έναν εθνικό κατάλογο ως περιοχές κοινοτικής σημασίας για τη διατήρηση κάθε τύπου οικοτόπου ή είδους. Στην συνέχεια αξιολογούνται οι περιοχές αυτές σύμφωνα με τα κριτήρια του δεύτερου σταδίου που είναι τα εξής(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007):

1. «Η σχετική αξία της κάθε περιοχής σε εθνικό επίπεδο.
2. Η γεωγραφική θέση κάθε περιοχής σε σχέση με τις μεταναστευτικές οδούς των ειδών και το ενδεχόμενο να είναι μέρος ενός οικοσυστήματος, εκατέρωθεν των εσωτερικών συνόρων.
3. Η συνολική έκταση της περιοχής.
4. Ο αριθμός των οικοτόπων και των ειδών που εντοπίζονται.
5. Η οικολογική αξία της περιοχής για τις γεωγραφικές περιοχές ή/και το σύνολο του εδάφους, από την άποψη των στοιχείων από τα οποία χαρακτηρίζεται η περιοχή και του συνδυασμού τους».

Ο προσδιορισμός για τις νέες Θ.Π.Π θα συμβάλλει στην ελάττωση των επιπτώσεων των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (υποθαλάσσιος θόρυβος, ναυτιλία, ρύπανση, εξόρυξη κ.ά.) που υποβαθμίζουν το θαλάσσιο περιβάλλον και μπορεί να οδηγήσει στην μεταβολή των χαρακτηριστικών των οικοτόπων και τον αφανισμό των ειδών.

4.4 Τύποι θαλάσσιων ενδιαιτημάτων και ειδών πανίδας για τα οποία απαιτείται ο χαρακτηρισμός προστατευόμενων περιοχών

Σύμφωνα με την (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007), την (ΥΠΕΝ, 2021) και τα παραρτήματα της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1992) υπάρχουν τύποι θαλάσσιων ενδιαιτημάτων και ειδών πανίδας όπου οι περιοχές που εντοπίζονται πρέπει να μπου σε πλαίσιο προστασίας. Συγκεκριμένα υπάρχουν 10 τύποι θαλάσσιων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που θεωρητικά εντοπίζονται στον Ελλαδικό χώρο και για τη διατήρησή τους χρειάζεται ο ορισμός περιοχών ως ΕΖΔ. Τα είδη των οικοτόπων αυτών παρουσιάζονται στον Πίνακα 4:

	Κωδικός Natura 2000	Ονομασία οικοτόπων
1	1110	Αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους(Sandbanks)
2	1120	Θαλάσσια Λιβάδια Ποσειδωνίας (Posidonium oceanicae)
3	1130	Εκβολές ποταμών (Estuaries)
4	1140	Λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη
5	1150	Παράκτιες λιμνοθάλασσες (Coastal lagoons)
6	1160	Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι (Large shallow inlets and bays)
7	1170	Υφαλοι (Reefs)
8	1180	Υποθαλάσσιοι σχηματισμοί δημιουργούμενοι από εκπομπές αερίων (Submarine structures)
9	1310	Πρωτογενής βλάστηση με <i>Salicornia</i> και άλλα μονοετή είδη των λασπωδών και αμμωδών ζωνών
10	8330	Θαλάσσια σπήλαια (Sea caves)

Πίνακας 4: Είδη οικοτόπων που εκεί όπου εντοπίζονται απαιτείται ο χαρακτηρισμός τους, ως θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (Πηγή: Ίδια Επεξεργασία).

Επιπρόσθετα υπάρχουν 51 είδη πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος που πιθανόν να εντοπίζονται στον Ελλαδικό χώρο και για τη διατήρησή τους χρειάζεται ο ορισμός περιοχών ΕΖΔ. Τα είδη αυτά είναι 6 είδη ασπόνδυλων, 4 είδη ερπετών, 21 είδη ψαριών, 16 είδη θηλαστικών και 5 είδη πτηνών όπως παραθέτονται αναλυτικά στο Πίνακα 5.

	Κωδικός Natura 2000	Όνομασία ειδών
Είδος ασπόνδυλων		
1	1001	Κόκκινο Κοράλλι (<i>Corallium rubrum</i>)
2	1008	Είδος αχινού(<i>Centrostephanus longispinus</i>)
3	1012	Θαλάσσιο σαλιγκάρι (<i>Patella feruginea</i>)
4	1027	Πετροσωλήνες (<i>Lithophaga lithophaga</i>)
5	1028	Πίννα η ευγενής (<i>Pinna nobilis</i>)
6	1090	Μεσογειακός αστακός (<i>Scyllarides latus</i>)
Είδη ερπετών		
7	1223	Δερματοχελώνα (<i>Dermochelys coriacea</i>)
8	1224	Θαλάσσια χελώνα Καρέτα- καρέτα (<i>Caretta caretta</i>)
9	1225	Κεραμοχελώνα (<i>Eretmochelys imbricate</i>)
10	1227	Θαλάσσια χελώνα Μύδας (<i>Chelonia mydas</i>)
Είδη ψαριών		
11	1095	Λάμπραινα (<i>Petromyzon marinus</i>)
12	1100	Οξύρρυγχος της Αδριατικής (<i>Acipenser naccarii</i>)
13	1101	Οξύρρυγχος ο Κοινός (<i>Acipenser sturio</i>)
14	1103	Σαρδελομάνα (<i>Alosa fallax</i>)
15	1102	Κέπα (<i>Alosa alosa</i>)
16	1152	Ζαχαριάς (<i>Aphanius fasciatus</i>)
17	2486	Λευκός Καρχαρίας, (<i>Carcharodon carcharias</i>)
18	2488	Αστροξυρύγχι (<i>Acipenser stellatus</i>)
19	3019	Ευρωπαϊκό χέλι (<i>Anguilla anguilla</i>)
20	3020	Καρχαρίας προσκυνητής (<i>Cetorhinus maximus</i>)
21	3021	Ροφός (<i>Erinophelus marginatus</i>)
22	3022	<i>Isurus oxyrinchus</i>
23	3023	Λάμια (<i>Lamna nasus</i>)
24	3028	Ζύγαινα (<i>Sphyrna zygaena</i>)
25	3029	Ερυθρός τόνος (<i>Thunnus thynnus</i>)
26	3031	Ξιφίας (<i>Xiphias gladius</i>)
27	5671	Στικτός υπόκαμπος (<i>Hippocampus guttulatus</i>)
28		Ακανθορίνα (<i>Squatina aculeata</i>)
29		Ματορίνα (<i>Squatina oculata</i>)
30		Γαλεόρρινος ο γαλέος (<i>Galeorhinus galeus</i>)
Είδη θηλαστικών		
31	1345	Μεγάπτερη ή Καμπουρωτή φάλαινα (<i>Megaptera novaeangliae</i>)
32	1349	Ρινοδέλφινο (<i>Tursiops truncatus</i>)
33	1350	Δελφίνι το κοινό (<i>Delphinus delphis</i>)
34	1351	Φώκαινα (<i>Phocoena phocoena</i>)
35	1366	Φώκια Μονάχους- μονάχους (<i>Monachus monachus</i>)
36	2028	Ψευδόρκα (<i>Pseudorca crassidens</i>)
37	2030	Σταχτοδέλφινο ή Γράμπος (<i>Grampus griseus</i>)
38	2033	Στενόρυγχο δελφίνι (<i>Steno bredanensis</i>)

39	2034	Ζωνοδέλφιο (<i>Stenella coeruleoalba</i>)
40	2035	Ζιφίος (<i>Ziphius cavirostris</i>)
41	2038	Βορεινή Ραμφοφάλαινα (<i>Mesoplodon bidens</i>)
42	2618	Ρυγχοφάλαινα (<i>Balaenoptera acutorostrata</i>)
43	2621	Πτεροφάλαινα (<i>Balaenoptera physalus</i>)
44	2624	Σπερματοφάλαινες (<i>Physeter macrocephalus</i>)
45	5020	Γαλάζια φάλαινα (<i>Balaenoptera musculus</i>)
46	5031	Φουσητήρας- (<i>Physeter catodon</i>)
Είδη πτηνών		
47	A010	Αρτέμης (<i>Calonectris diomedea</i>)
48	A014	Υδροβάτης (<i>Hydrobates pelagicus melitensi</i>)
49	A181	Αιγαιόγλαρος (<i>Larus audouinii</i>)
50	A464	Μύχος (<i>Puffinus yelkouan</i>)
51	A392	Θαλασσοκόρακας (<i>Phalacrocorax Aristotelis Desmarestii</i>)

Πίνακας 5:Είδη θαλάσσιας πανίδας εκεί όπου εντοπίζονται απαιτείται ο χαρακτηρισμός τους ως θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Βάση της βιβλιογραφικής έρευνας στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, παρουσιάζονται οι τύποι οικοτόπων και τα είδη θαλάσσιας πανίδας που εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν χαρτογραφικά δεδομένα στο Ελλαδικό χώρο. Στην συνέχεια, λόγω των ειδών θαλάσσιας πανίδας αυτών, προτάθηκαν τα σενάρια οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π. Συγκεκριμένα οι πηγές δεδομένων όπου έγινε η ιεράρχηση των ειδών και στην συνέχεια υλοποιήθηκαν τα σενάρια, ήταν το International Union for Conservation of Nature (IUNC), το Important Marine Mammal Area (IMMA) και η 4η εθνική έκθεση εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ υπό το άρθρο 12 και 17 για την περίοδο 2013 – 2018, όπως κατατέθηκε από την Ελλάδα στο (Eionet, 2019). Συνολικά εντοπίζονται 10 είδη οικοτόπων και 28 είδη θαλάσσιας πανίδας όπου υπάρχουν χαρτογραφικά δεδομένα στον Ελλαδικό χώρο και παραθέτονται στους Πίνακες 6 και 7.

	Κωδικός Natura 2000	Ονομασία οικοτόπων
1	1110	Αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους (Sandbanks)
2	1120	Θαλάσσια Λιβάδια Ποσειδωνίας (<i>Posidonion oceanicae</i>)
3	1130	Εκβολές ποταμών (Estuaries)
4	1140	Λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη
5	1150	Παράκτιες λιμνοθάλασσες (Coastal lagoons)
6	1160	Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι (Large shallow inlets and bays)
7	1170	Υφαλοι (Reefs)
9	1310	Πρωτογενής βλάστηση με <i>Salicornia</i> και άλλα μονοετή είδη των λασπωδών και αμμωδών ζωνών
10	8330	Θαλάσσια σπήλαια (Sea caves)

Πίνακας 6:Είδη οικοτόπων που εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν δεδομένα στον Ελλαδικό χώρο (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

	Κωδικός Natura 2000	Όνομασία ειδών
Είδος ασπόνδυλων		
1	1001	Κόκκινο κοράλλι(Corallium rubrum)
2	1008	Είδος αχινού (Centrostephanus longispinus)
3	1027	Πετροσωλήνες (Lithophaga lithophaga)
4	1028	Πίννα η ευγενής (Pinna nobilis)
5	1090	Μεσογειακός αστακός (Scyllarides latus)
Είδη ερπετών		
6	1223	Δερματοχελώνα(Dermochelys coriacea)
7	1224	Θαλάσσια χελώνα Καρέττα- καρέττα (Caretta caretta)
8	1227	Θαλάσσια χελώνα Μύδας (Chelonia mydas)
Είδη ψαριών		
9	1095	Λάμπραινα (Petromyzon marinus)
10	1100	Οξύρρυγχος της Αδριατικής (Acipenser naccarii)
11	1101	Οξύρρυγχος ο Κοινός (Acipenser sturio)
12	1103	Σαρδελομάνα (Alosa fallax)
13	1152	Ζαχαριάς (Aphanius fasciatus)
14	2488	Αστροξυρύγχι (Acipenser stellatus)
Είδη θηλαστικών		
15	1345	Μεγάπτερη ή Καμπουρωτή φάλαινα Megaptera novaeangliae)
16	1349	Ρινοδέλφινο (Tursiops truncatus)
17	1350	Δελφίни το κοινό (Delphinus delphis)
18	1351	Φώκαινα (Phocoena phocoena)
19	1366	Φώκια Μονάχους- μονάχους (Monachus monachus)
20	2028	Ψευδόρκα (Pseudorca crassidens)
21	2030	Σταχτοδέλφινο ή (Γράμπος Grampus griseus)
22	2034	Ζωνοδέλφινο (Stenella coeruleoalba)
23	2035	Ζιφιός (Ziphius cavirostris)
24	2618	Ρυγχοφάλαινα (Balaenoptera acutorostrata)
25	2621	Πτεροφάλαινα (Balaenoptera physalus)
26	5031	Φυσητήρας-(Physeter catodon)
Είδη πτηνών		
27	A464	Μύχος (Puffinus yelkouan)
28	A392	Θαλασσοκόρακας (Phalacrocorax Aristotelis Desmarestii)

Πίνακας 7:Ειδή θαλάσσιας πανίδας που εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν δεδομένα στον Ελλαδικό χώρο (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Στην επόμενη υποενότητα έγινε μια μικρή ανάλυση των ειδών της θαλάσσιας πανίδας που βάση αυτών έγιναν τα σενάρια οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π.

4.4.1 Ανάλυση των ειδών της θαλάσσιας πανίδας που βάση αυτών εφαρμόστηκαν τα εναλλακτικά σενάρια οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών

α) 1001-Κόκκινο κοράλλι (*Corallium rubrum*)

Το κόκκινο κοράλλι (*Corallium rubrum*) είναι ένα ασπόνδυλο είδος που διαμένει κατά βάση στη Μεσόγειο Θάλασσα και τον Ατλαντικό Ωκεανό (μέχρι το Κάβο Βέρντε) σε βάθος από 5 έως 800 m. Εντοπίζεται στις κατηγορίες οικότοπων που χρήζουν προστασίας όπως είναι οι ύφαλοι με κωδικό Natura 2000 1170 και σε θαλάσσια σπήλαια εξ ολοκλήρου ή εν μέρει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας με κωδικό Natura 2000, 8330. Σύμφωνα με τους (Marschal et al. 2004) όπως αναφέρουν οι (Otero κ.ά., 2017) ζει περισσότερα από 100 χρόνια και η γονιμοποίηση του γίνεται στα τέλη της άνοιξης και στις αρχές του καλοκαιριού (από τα τέλη Ιουνίου και όλο τον Ιούλιο). Επιπρόσθετα παρατηρούνται ότι έχει χαμηλά ποσοστά θνησιμότητας και με την προστασία αυτών, η θνησιμότητα τους θα μειωθεί σταδιακά και στα επόμενα 10 χρόνια θα γίνει μηδενική. Οι βασικές απειλές μείωσης του πληθυσμού του είναι η νόμιμη και παράνομη συγκομιδή τους στη Μεσόγειο Θάλασσα για την κατασκευή κοσμημάτων, η αγκυροβόληση και καθίζηση πλοίων, η ανθρωπογενής ρύπανση από υψηλές εκροές λυμάτων και απόβλητων, οι καταδύσεις αναψυχής αλλά και η υπερθέρμανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ο πληθυσμός μειώνεται με αυξανόμενο ρυθμό και λαμβάνοντας υπόψη τα μήκη 3 γενεών (30 χρόνια στο παρελθόν και 60 χρόνια στο μέλλον), η θνησιμότητα του θα ξεπεράσει το 50% (Garrabou κ.α, 2014).

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, το IUCN Red List of Threatened Species, έχει κατατάξει το Κόκκινο κοράλλι (*Corallium rubrum*) ως υπό εξαφάνιση είδος (Endangered).

β) 1008-Είδος αχινού (*Centrostephanus longispinus*)

Το *Centrostephanus longispinus* είναι ένα είδος αχινού σε αμμο-ιλυώδεις πυθμένες σε βάθη από 40 έως 200 m. Διαμένει στη Μεσόγειο και τον Ατλαντικό ωκεανό. Στην Ελλάδα εντοπίζεται κυρίως στο Ιόνιο Πέλαγος (Πατραϊκός κόλπος, Κεφαλονιά) και στο Αιγαίο Πέλαγος (Βόρειο Αιγαίο, Βόρειες Σποράδες, Κυκλάδες, Νότιος Ευβοϊκός, Δωδεκάνησα και Κρήτη). Σύμφωνα με το IUCN Red List of Threatened Species, απαιτούνται περισσότερα δεδομένα για την πληθυσμιακή κατάσταση τους και τις απειλές που διατρέχει, ώστε να γίνει αξιολόγηση της κατάστασης του και έτσι την κατατάσσουν στην κατηγορία ανεπαρκές δεδομένα (Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center, 2008a) .

γ) 1027-Πετροσωλήνες (*Lithophaga lithophaga*)

Οι Πετροσωλήνες (*Lithophaga lithophaga*) είναι ένα ασπόνδυλο είδος σε βάθη μέχρι 100 m που εντοπίζονται σε όλη τη Μεσόγειο από τη Πορτογαλία μέχρι το Μαρόκο. Στην Ελλάδα διαμένει κυρίως στο Ιόνιο Πέλαγος (Πελοπόννησος, Κεφαλλονιά, Ζάκυνθος) και το Αιγαίο Πέλαγος (Βόρειο Αιγαίο, Σποράδες, Δωδεκάνησα, βόρειες ακτές Κρήτης). Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η υπεραλίευση ωστόσο έχει απαγορευτεί η συλλογή και κατανάλωσή του καθώς ο πληθυσμός του έχει υποστεί σημαντική μείωση στη Μεσόγειο Θάλασσα. Σύμφωνα με το IUCN Red List of

Threatened Species, απαιτούνται περισσότερα δεδομένα για την πληθυσμιακή κατάσταση τους ώστε να γίνει αξιολόγηση της κατάστασης του και τον κατατάσσουν στην κατηγορία, ανεπαρκές δεδομένα(Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center, 2008b).

δ) 1028-Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*)

Η Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*) είναι ένα ασπόνδυλο ενδημικό είδος που εντοπίζεται κυρίως στη Μεσόγειο Θάλασσα, σε βάθη από 0,5 έως τα 60 m σε κατηγορίες οικοτόπων που χρήζουν προστασίας όπως τα λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonium oceanicae*), με κωδικό 1120, και σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη, με κωδικό 1140. Σύμφωνα με τους (de Gaulejac ,1995), τους (Deudero et al.,2017) και τους (Kersting and García, 2017), όπως αναφέρουν οι (Kersting, D., et al., 2019), η περίοδος αναπαραγωγής της είναι μεταξύ Μαΐου και Αυγούστου και διαρκεί ένα μήνα. Επιπρόσθετα παρατηρείται απότομη πτώση και μαζική θνησιμότητα κατά μήκος των Ισπανικών ακτών και της Ανατολικής Μεσόγειου. Σύμφωνα με τους (Κατσανεβάκης κ.ά.,2019) και όπως αναφέρουν οι (Kersting et al., 2019) στην Ελλάδα η κατάσταση της κρίνεται ιδιαίτερα ανησυχητική, διότι από το 2016 υπάρχει μαζική θνησιμότητα στις ελληνικές θάλασσες, ειδικά στο βόρειο Αιγαίο (Νήσος Λέσβος) όπου τον Οκτώβριο του 2018 είχαν καταγραφεί ποσοστά θνησιμότητας 93%. (Kersting et al., 2019)

Επί του παρόντος, η συνεχιζόμενη μαζική θνησιμότητα είναι ανησυχητική σε ολόκληρη τη Μεσόγειο Θάλασσα με τις κυρίες απειλές το μαζικό τουρισμό, την δημιουργία θαλάσσιων διαδρόμων, την υπεραλίευση, τις ασθένειες από παθογόνους οργανισμούς, την αγκυροβόληση των αλιευτικών και τουριστικών σκαφών, τα έντονα καιρικά φαινόμενα και την αύξηση της θερμοκρασίας. Στην Ελλάδα, η λαθραλιεία από ερασιτέχνες και επαγγελματίες ψαράδες αποτελεί πηγή θνησιμότητας σε υψηλότερα επίπεδα. Οι απειλές συνεχίζονται και ο πληθυσμός έχει την τάση μείωσης με αυξανόμενο ρυθμό και με ποσοστό μείωσης του πληθυσμού τα τελευταία δέκα χρόνια άνω του 80%. Ως εκ τούτου, το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει αυτό το είδος ως κρίσιμο απειλούμενο είδος (Critically Endangered) (Kersting et al., 2019).

ε) 1090-Μεσογειακός αστακός (*Scyllarides latus*)

Ο Μεσογειακός αστακός (*Scyllarides latus*) είναι ένα ασπόνδυλο είδος που εντοπίζεται σε βάθη από 2 έως 40 m και σε οικοτόπους όπως είναι οι ύφαλοι με κωδικό 1170 και σε θαλάσσια σπήλαια με κωδικό 8330. Σύμφωνα με τον (Holthuis, 1991) και τους (Hearn et al. ,2007) όπως αναφέρουν οι (Butler et al., 2009) αναπαράγεται από τον Ιούνιο έως τον Αύγουστο και η γονιμότητα κυμαίνεται στα 100.000 με 356.000 αυγά. Στην ανατολική Μεσόγειο διαμένει κυρίως κατά μήκος της θαλάσσιας ακτογραμμής του Ισραήλ, της Κύπρου, της Τουρκίας, της νότιας Κρήτης (Ελλάδα) και της Βόρειας Αφρικής. Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η υπεραλίευση του. Σύμφωνα με το IUCN Red List of Threatened Species, απαιτούνται περισσότερα δεδομένα για την πληθυσμιακή κατάσταση του για να γίνει αξιολόγηση της κατάστασης του και έτσι το κατατάσσουν στην κατηγορία ανεπαρκές δεδομένα.

στ) 1095-Λάμπραινα (*Petromyzon marinus*)

Η Λάμπραινα (*Petromyzon marinus*) είναι ένα μεταναστευτικό είδος ψαριού με το συνολικό μέγεθος του πληθυσμού του να είναι άγνωστο αλλά αρκετά μεγάλο με σταθερή ή αργά πτωτική τάση. Οι απειλές, δεν έχουν καταγραφεί ακόμα έτσι το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία ελάχιστη ανησυχία (Least Concern) λόγω του μεγάλου πληθυσμού του αλλά και της έλλειψης δεδομένων και πληροφοριών όσο αφορά τις απειλές (NatureServe, 2003).

ζ) 1100-Οξύρρυγχος της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*)

Ο Οξύρρυγχος της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*) είναι ένα μεταναστευτικό είδος ψαριού που κατοικεί στα γλυκά νερά της Βορείας Ιταλίας και των ανατολικών ακτών της Αδριατικής Θάλασσας σε βάθος 10 έως 40 m. Στην Ελλάδα εντοπίζονται κυρίως στις ακτές της Κέρκυρας και στους οικότοπους, όπως οι αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους (Sandbanks) με κωδικό 1110, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις κατά την άμπωτη με κωδικό 1140 και στις εκβολές ποταμών με κωδικό 1130. Η περίοδος αναπαραγωγής του είναι από τον Μάιο έως τον Ιούλιο (Adriatic nature, 2018).

Ο αριθμός του πληθυσμός του Οξύρρυγχου της Αδριατικής κυμαίνεται από 1 έως 250 ψάρια. Επιπρόσθετα, παρατηρείται ότι υπάρχει μαζική θνησιμότητα του με κύρια απειλή την νόμιμη και παράνομη υπεραλίευση. Ταυτόχρονα απειλείται από την δημιουργία φραγμών για την υδροηλεκτρική ενέργεια, που επιβραδύνει την μεταναστευτική κινητικότητα του την περίοδο της αναπαραγωγής τους. Επίσης απειλείται από τις ανθρωπογενείς ρυπάνσεις, τα αστικά, βιομηχανικά και στρατιωτικά λύματα και απόβλητα. Τέλος απειλείται και από τα ξενικά είδη και συγκεκριμένα το *Silurus glanis*. Ο πληθυσμός έχει μειωτική τάση με αυξανόμενο ρυθμό και με εκτιμώμενη μείωση τα τελευταία 60 χρόνια από 80% έως 100%. Ως εκ τούτου, το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία ως κρίσιμα απειλούμενο είδος (Critically Endangered) (Bronzi et al., 2011).

η) 1101-Οξύρρυγχος ο Κοινός (*Acipenser sturio*)

Ο κοινός οξύρρυγχος (*Acipenser sturio*) είναι ένα είδος μεταναστευτικού ψαριού στη Βόρεια Βαλτική Θάλασσα, στις ευρωπαϊκές ακτές του Ατλαντικού, δυτικά της Ρόδου και στη νοτιοδυτική Μαύρη Θάλασσα σε βάθος 1000 m. Οι κατηγορίες οικότοπων που εντοπίζονται είναι οι αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους με κωδικό 1110, οι λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη με κωδικό 1140 και οι εκβολές ποταμών με κωδικό 1130. Η περίοδος αναπαραγωγής του είναι από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο και ο πληθυσμός του κυμαίνεται από τα 20-750 ενήλικα ψάρια. Ταυτόχρονα παρατηρείται μαζική θνησιμότητα του είδους λόγω της εξόρυξης ενέργειας (Α.Π.Ε, πετρελαίου και υδρογονανθράκων) και των μεταλλευμάτων κυρίως του αμμοχάλικου. Επιπρόσθετα απειλείται από την κατασκευή θαλάσσιων διαδρόμων συγκοινωνιών, την κατασκευή φραγμάτων και την υπεραλίευση του. Τέλος εάν οι απειλές συνεχίζονται ο πληθυσμός του θα μειώνεται με αυξανόμενο ρυθμό έως το 90%. Ως εκ τούτου το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία κρίσιμα απειλούμενο (Critically Endangered) (Gesner et al., 2010).

θ)1103-Σαρδελομάνα (*Alosa fallax*)

Η Σαρδελομάνα (*Alosa fallax*) είναι ένα μεταναστευτικό είδος ψαριού με το συνολικό πληθυσμό να είναι άγνωστος αλλά αρκετά μεγάλος με σταθερή πληθυσμιακή τάση. Εντοπίζονται σε εκβολές ποταμών με κωδικό 1130. Η περίοδος αναπαραγωγής του είναι από τον Μάιο έως τον Ιούνιο. Οι κύριες απειλές του είδους αυτού είναι η δημιουργία φράγματος, οι ανθρωπογενείς ρυπάνσεις από αστικά, βιομηχανικά και στρατιωτικά λύματα. Έτσι το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) λόγω του μεγάλου πληθυσμού και της έλλειψης πληροφοριών των απειλών του (Freyhof & Kottelat, 2008).

ι) 1152-Ζαχαριάς (*Aphanius fasciatus*)

Ο Ζαχαριάς (*Aphanius fasciatus*) είναι ένα είδος μεταναστευτικού ψαριού με το μέγεθος του πληθυσμού του να είναι άγνωστο, αλλά αρκετά μεγάλο με σταθερή ή πληθυσμιακή τάση. Εντοπίζεται στην Μεσόγειο Θάλασσα και σε οικότοπους όπως οι παράκτιες λιμνοθάλασσες με κωδικό 1150. Οι απειλές σε τοπικό επίπεδο αφορούν την καταστροφή των οικότοπων, τον ευτροφισμό από τα δασικά και γεωργικά λύματα που όμως δεν επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την θνησιμότητα του είδους αυτού. Έτσι το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) εξαιτίας της σταθερή μειωτικής τάση του και της έλλειψης πληροφοριών (Crivelli, 2006) & (Freyhof, 2010).

ια) 1223-Δερματοχελώνα (*Dermochelys coriacea*)

Η Δερματοχελώνα (*Dermochelys coriacea*) είναι ένα είδος θαλάσσιου ερπετού και συγκεκριμένα χελώνας, με μεταναστευτικό χαρακτήρα που διαμένει κυρίως στον Ατλαντικό Ωκεανό, στον βορειοανατολικό και νοτιοδυτικό Ινδικό Ωκεανό και στον ανατολικό και δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό, σε βάθη από 0 έως 1.300 m. Εντοπίζεται σε οικοτόπους με αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους και σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη, με κωδικούς 1110 και 1140 αντίστοιχα. Στην Μεσόγειο οι δερματοχελώνες που εντοπίζονται, ανήκουν στους πληθυσμούς του Ατλαντικού Ωκεανού και παρατηρείται συνεχόμενη πληθυσμιακή πτώση και θνησιμότητα. Ο παγκόσμιος πληθυσμός της δερματοχελώνας (*Dermochelys coriacea*) κυμαίνεται στα 90.559 άτομα, με κύρια απειλή την αλίευση τους από αλιευτικά εργαλεία. Επιπρόσθετα η άμεση χρήση χελωνών για την κατανάλωση τους, η ύπαρξη εμπορικών, βιομηχανικών και τουριστικού χαρακτήρα χώρων και η θαλάσσια ρύπανση από βιομηχανικά και στρατιωτικά λύματα επηρεάζουν την θνησιμότητα των θαλάσσιων δερματοχελώνων. Τέλος η αύξηση της θερμοκρασίας της άμμου στις παραλίες φωλιάσματος τους, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και η συχνότητα των καταιγίδων οδηγούν σε καταστροφή των οικοτόπων που κατοικούν και μπορεί να οδηγήσουν στην θνησιμότητα του είδους. Η εκτίμηση της παγκόσμιας μείωση του πληθυσμού από τις παραπάνω απειλές εκτιμάται στο 40,1% τα τελευταία 60 χρόνια και ως εκ τούτου το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει παγκοσμίως στην κατηγορία ευάλωτα-τρωτά (Vulnerable) (Wallace, Tiwari & Girondot, 2013).

ιβ) 1224- Θαλάσσια Καρέτα-καρέτα (*Caretta caretta*)

Η Μεσογειακή θαλάσσια χελώνα Καρέτα-καρέτα (*Caretta-caretta*) είναι ένα είδος θαλάσσιου ερπετού και συγκεκριμένα θαλάσσια χελώνα με μεταναστευτικό χαρακτήρα, που διαμένει σε ολόκληρη την Μεσόγειο Θάλασσα και αναπαράγεται κατά μήκος των ακτών της Ανατολικής Μεσογείου. Φωλιάζει σε οικοτόπους που χρήζουν προστασίας και συγκεκριμένα σε αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους, σε εκβολές ποταμών, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη και σε υφάλους με κωδικό 1110,1130,1140 και 1170 αντίστοιχα. Ο αριθμός του πληθυσμού φτάνει τις 21.414 χελώνες ενώ για την Ελλάδα παρατηρείται μείωση του πληθυσμού, της τάξεως του 1 έως 6 % (Casale, & Tucker, 2015).

Οι κύριες απειλές της Καρέτα-καρέτα που επηρεάζουν την μαζική ή μη θνησιμότητα της, είναι η τυχαία αλιεία με αλιευτικά εργαλεία, η άμεση χρήση για την κατανάλωση και την παραγωγή εμπορικών προϊόντων για ανθρώπινη χρήση, η ύπαρξη ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και συγκεκριμένα η παράκτια οικιστική, εμπορική, βιομηχανική και τουριστική ανάπτυξη. Επίσης η θαλάσσια ρύπανση και η ύπαρξη παθογόνων ιών επηρεάζει τον βιότοπο που διαμένει και οδηγεί σε αύξηση της θνησιμότητας της. Τέλος η αύξηση της θερμοκρασίας της άμμου στις παραλίες φωλιάσματός της, η άνοδο της στάθμης της θάλασσας μπορεί να οδηγήσουν σε καταστροφή των οικοτόπων που κατοικούν έως και την θνησιμότητα της. Τέλος εξαιτίας της σταθερής μειωτικής πληθυσμιακής τάσης και της έλλειψης πληροφοριών για το είδος, έχει οδηγήσει το IUCN Red List of Threatened Species να κατατάσσει την μεσογειακή Θαλάσσια Καρέτα- καρέτα (*Caretta caretta*) στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) (Casale, & Tucker, 2015).

ιγ) 1227- Θαλάσσια χελώνα Μύδας (*Chelonia mydas*)

Η θαλάσσια χελώνα Μύδας (*Chelonia mydas*) είναι ένα είδος θαλάσσιου ερπετού και συγκεκριμένα θαλάσσια χελώνα με μεταναστευτικό χαρακτήρα που διαμένει σε ολόκληρη τη Μεσόγειο Θάλασσα και σε οικοτόπους όπως οι αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους και οι λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη με κωδικό 1110 και 1140 αντίστοιχα. Επιπρόσθετα, παρατηρείται ότι υπάρχει μαζική θνησιμότητα του είδους και υποβάθμιση των οικοτόπων της με κύρια απειλή την νόμιμη συγκομιδή αυγών και χελωνών από τα δίχτυα, ψάρεμα με δυναμίτη και παραγάδι από τις παραλίες φώλιασης. Επιπρόσθετα σύμφωνα με τους (Lutcavage *et al.*, 1997) όπως έχει καταγραφεί στο (Seminoff, J.A. και Southwest Fisheries Science Center, 2004) η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού και η εξόρυξη άμμου μπορούν να προκαλέσουν αλλαγή στη συμπεριφορά των θαλάσσιων χελωνών Μύδας. Εξαιτίας της σταθερής μειωτικής πληθυσμιακής τάσης από το 48% σε 67% τις τελευταίες τρεις γενιές και των απειλών που είναι μη αναστρέψιμες, το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει ως υπό εξαφάνιση είδος (Endangered) (Seminoff, J.A. και Southwest Fisheries Science Center, 2004).

ιδ) 1345-Μεγάπτερη ή Καμπουρωτή φάλαινα (*Megaptera novaeangliae*)

Η Μεγάπτερη ή Καμπουρωτή φάλαινα (*Megaptera novaeangliae*) είναι είδος μεταναστευτικού θαλάσσιου θηλαστικού και συγκεκριμένα φάλαινα που ζει στους ωκεανούς. Έχουν παρατηρηθεί συνολικά μόνο 14 φορές στη Μεσόγειο θάλασσα, όπου οι δυο μόνο ήταν στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στο Μυρτώο και το Ιόνιο Πέλαγος. Ο παγκόσμιος πληθυσμός υπολογίζεται στις 135.000 φάλαινες και υπάρχουν 3 περιφερειακοί πληθυσμοί, του Βόρειου Ειρηνικού, του Ατλαντικού ωκεανού και του Νότιου Ημισφαιρίου. Στην Ευρώπη ο πληθυσμός της Μεγάπτερης ή Καμπουρωτής φάλαινας που εντοπίζονται είναι του υποπληθυσμού του Βόρειου Ατλαντικού και εκτιμάται ότι είναι 15.000 φάλαινες (4fishingtackle.gr, 2017).

Επιπρόσθετα, παρατηρείται αυξημένη θνησιμότητα του είδους, με ποσοστό αύξησης 3% ετησίως. Παρόλο που δεν επηρεάζεται έντονα η θνησιμότητα της από τις απειλές καλό είναι να αναφερθούν. Συγκεκριμένα μπορεί να μπλέξουν κατά λάθος στα αλιευτικά εργαλεία και να τραυματιστούν από συγκρούσεις με πλοία. Ταυτόχρονα άλλη μια απειλή που επηρεάζει έμμεσα το είδος, κυρίως μέσω της υποβάθμισης του οικοσυστήματος που διαμένει, είναι η παραγωγή και εξόρυξη ενέργειας μέσω των γεωτρήσεων πετρελαίου και φυσικού αερίου. Επίσης άλλη μια απειλή για αυτό το είδος θεωρείται η ηχορύπανση από όλες τις παραπάνω ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Τέλος εξαιτίας της σταθερής πληθυσμιακής τάσης και των απειλών που είναι μη αναστρέψιμες, το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) (Cooke, 2018).

ιε) 1349- Ρινοδέλφινο (*Tursiops truncatus*)

Το Ρινοδέλφινο (*Tursiops truncatus*) σύμφωνα με τους (Bearzi, Fortuna & Reeves, 2012) είναι ένα είδος θαλάσσιου θηλαστικού σε όλες τις περιοχές της λεκάνης της Μεσογείου που εντοπίζεται σε βάθη από 200 έως 600 m. Συγκεκριμένα εντοπίζεται σε αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους, σε εκβολές ποταμών, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη και στις παράκτιες λιμνοθάλασσες με κωδικό 1110, 1130, 1140 και 1150 αντίστοιχα. Σύμφωνα με τους (Reeves et al., 2006) όπως αναφέρεται στο (ΑΡΙΩΝ, 2018d) ο πληθυσμός του εκτιμάται στα 10.000 θηλαστικά και υπάρχει αυξημένη πτωτική τάση του πληθυσμού του από τις αρχές της δεκαετίας του 1940 (δηλαδή κατά τις τρεις τελευταίες γενιές). Η αυξανόμενη θνησιμότητα συμβαίνει λόγω των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, ειδικά με την αλίευση του είδους από τα αλιευτικά εργαλεία και την υπεραλίευση των ειδών που τρέφεται, μπορεί να οδηγήσει στην υποβάθμιση των οικοτόπων που ζουν. Πρόσθετες απειλές είναι η ρύπανση από χημικές ουσίες κυρίως από αστικά, βιομηχανικά και στρατιωτικά λύματα, η άμεση ενόχληση από την ναυτιλία, η εμπορική και τουριστική ανάπτυξη μέσω της δημιουργίας των παραθαλάσσιων τουριστικών και ψυχαγωγικών χώρων δημιουργούν όχληση και κατά συνέπεια υποβάθμιση τους είδους. Τέλος, άλλη μια σημαντική απειλή που επηρεάζει το είδος είναι ο θόρυβος από την κυκλοφορία σκαφών αναψυχής και από τις σεισμικές έρευνες, τις γεωτρήσεις ή υποβρύχιες εκρήξεις που δημιουργούν ηχορύπανση και διαταραχή της συμπεριφοράς του ρινοδέλφινου. Η εκτίμηση της παγκόσμιας μείωσης του πληθυσμού από τις παραπάνω απειλές εκτιμάται άνω του 30%. Επίσης το γεγονός ότι για την Μεσόγειο

θάλασσα υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με την πληθυσμιακή κατάσταση του, οδήγησε τα IUCN Red List of Threatened Species να το κατατάσσει στην κατηγορία ευάλωτα-τρωτά (Vulnerable) (APIQN, 2018d).

ιστ) 1350-Δελφίνι το κοινό (Delphinus delphis)

Το Κοινό Δελφίνι (*Delphinus delphis*) είναι είδος μεταναστευτικού θαλάσσιου θηλαστικού της οικογένειας των δελφίνων που εντοπίζεται στον Ειρηνικό και Ατλαντικό ωκεανό και κατά μήκος της Μεσογείου Θάλασσας τα τελευταία 30-40 χρόνια. Παρατηρείται σε περιοχές με βυθό από 0 έως 200 m. Στην Ελλάδα εντοπίζεται στο Αιγαίο Πέλαγος, (Θρακικό Πέλαγος, Βόρειες Σποράδες, νότιο Ευβοϊκό Κόλπο, Σαρωνικό και τα Δωδεκάνησα) και στο Ιόνιο πέλαγος περιμετρικά της Κέρκυρας και στον Κορινθιακό κόλπο (APIQN, 2018b).

Ο πληθυσμός εκτιμάται περίπου στα 2.800 δελφίνια και παρατηρείται συνεχιζόμενη μαζική θνησιμότητα περισσότερο από 50% τα τελευταία 30-45 χρόνια, κυρίως στη Μεσόγειο Θάλασσα λόγω των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και πιέσεων. Η κύρια αιτία της φθίνουσας τάσης του πληθυσμού του είναι η αλίευση των μικρών πελαγίστων ψαριών και των άλλων κητοειδών για ανθρώπινη κατανάλωση ή ως δόλωμα. Επιπρόσθετα άλλη μια σημαντική απειλή είναι η ανθρωπογενής ρύπανση από την αστικοποίηση και τις έντονες βιομηχανικές δραστηριότητες που επηρεάζουν το είδος, κυρίως στην περιοχή της Μεσογείου Θάλασσας και η χρήση ζιζανιοκτόνων και φυτοφάρμακων, που δημιουργούν διαταραχές του ανοσοποιητικού και η αναπαραγωγική δυσλειτουργία. Τέλος οι περιβαλλοντικές μεταβολές λόγω της κλιματικής αλλαγής οδηγεί στην μείωση του πληθυσμού και την υποβάθμιση των οικοτόπων που κινείται το κοινό δελφίνι. Σε σχέση με όλα τα παραπάνω, οδήγησε το IUCN Red List of Threatened Species να το κατατάσσει ως υπό εξαφάνιση είδος (Endangered) (Bearzi, 2012).

ιζ) 1351-Φώκαινα (Phocoena phocoena)

Η Φώκαινα (*Phocoena phocoena*) σύμφωνα με το (APIQN, 2018e) είναι ένα νομαδικό θηλαστικό της οικογένειας των κητοειδών που εντοπίζονται στην Βόρεια Ευρώπη και στην Μεσόγειο Θάλασσα, κυρίως στο βόρειο Αιγαίο, στη Μαύρη Θάλασσα, τη Θάλασσα του Μαρμαρά και στην Αζοφική Θάλασσα. Επίσης εντοπίζεται στις κατηγορίες οικοτόπων που χρήζουν προστασίας όπως οι αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους, στις εκβολές ποταμών και σε αβαθείς κολπίσκους με κωδικούς 1110, 1130 και 1160 αντίστοιχα και σε βάθος έως τα 200 m. Η περίοδος αναπαραγωγής της εκτιμάται ότι είναι από τον Ιούνιο έως τον Σεπτέμβριο. Δεν υπάρχει εκτίμηση του μεσογειακού πληθυσμού του είδους αλλά αναφέρονται ότι έχουν υποστεί σημαντικές μειώσεις οι πληθυσμοί που εντοπίζονται στη Βαλτική και τη Μαύρη Θάλασσα. Μια από τις σημαντικότερες απειλές για αυτό το είδος είναι η τυχαία αλιεία από αλιευτικά εργαλεία (απλάδια βυθού και δίχτυα). Επίσης η χημική ρύπανση, η κυκλοφορία των πλοίων, η ηχορύπανση και η μειωμένη διαθεσιμότητα θηραμάτων είναι μερικές από τις βασικές πιέσεις που οδηγεί σε θνησιμότητα το είδος αυτό. Τέλος, μια ακόμα απειλή είναι η ασθένεια από βακτηριακή μόλυνση από την nematodosis. Η εκτίμηση της μείωσης του μεσογειακού πληθυσμού από τις παραπάνω απειλές εκτιμάται άνω του 70% εξαιτίας της παράνομης αλιείας στη Μεσογείου και Μαύρη Θάλασσα και ως εκ τούτου, το

IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει το υποείδος της Μαύρης Θάλασσας *P. p. relicta* που εντοπίζεται στην Ελλάδα, ως υπό εξαφάνιση είδος (Endangered) (Birkun & Frantzis, 2008).

ιη) 1366-Φώκια Μονάχους- μονάχους (*Monachus monachus*)

Η μεσογειακή φώκια Μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*) είναι είδος πτερυγιόποδου θηλαστικού με συνολικό πληθυσμό 350-450, εκ των οποίων τα 150-200 διαμένουν στην Ελλάδα. Εντοπίζονται σε αμμοσούρσιες που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη, σε αβαθείς κολπίσκους και κόλπους και σε θαλάσσια σπήλαια με κωδικούς 1110, 1140, 1160 και 8330 αντίστοιχα. Σύμφωνα με τους (Dendrinios et al., 1994) και (Dendrinios et al., 1999b) όπως καταγράφει ο (Σφουγγάρης, 2009), η αναπαραγωγική περίοδος της είναι από τον Αύγουστο μέχρι το Δεκέμβριο. Επιπρόσθετα έχει παρατηρηθεί ότι οι κύριες απειλές του είδους αυτού είναι η ρύπανση του από αστικά, γεωργικά και δασικά λύματα, η παράνομη υπεραλίευση και η αλιεία των θηραμάτων της. Ακόμα μια σημαντική απειλή είναι η οχλούσα ανάπτυξη εμπορικών, βιομηχανικών και τουριστών δραστηριοτήτων. Εν κατακλείδι, εξαιτίας του μικρού πληθυσμού της, το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει αυτό το είδος, ως κρίσιμα απειλούμενο είδος (Critically Endangered)(Aguilar, & Lowry, 2010).

ιθ) 2028-Ψευδόρκα (*Pseudorca crassidens*)

Η Ψευδόρκα (*Pseudorca crassidens*) είναι ένα είδος θηλαστικού που ανήκει στην οικογένεια των δελφίνων και εντοπίζεται κυρίως στον Ατλαντικό, Ειρηνικό και Ινδικό ωκεανό, στην Ανατολική Μεσόγειο (Ισραήλ, Κύπρος) και σπανίως στην Ελλάδα. Παρατηρείται σε θερμές εύκρατες ζώνες και σε ημίκλειστες θάλασσες σε βάθος μικρότερο από 100 έως 4.700 m. Ο παγκόσμιος πληθυσμός εκτιμάται στα 59.157 άτομα. Σε σχέση με τις απειλές που δέχεται η βασικότερη είναι η αλιεία των ψαριών που τρέφεται, η τυχαία αλιεία με παραγάδια, η ρύπανση από πλαστικά αντικείμενα, στερεά βιομηχανικά και στρατιωτικά απόβλητα μπορεί να οδηγήσουν σε μείωση του πληθυσμού σε χαμηλά επίπεδα. Η μείωση του μεσογειακού πληθυσμού του είδους αυτού εκτιμάται σε ποσοστό άνω του 50% τα τελευταία 30 χρόνια και ως εκ τούτου, το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει το είδος στην κατηγορία κοντά σε απειλή (Near Threatened) (Baird, 2018).

κ) 2030-Σταχτοδέλφινο (*Grampus griseus*)

Το Σταχτοδέλφινο (*Grampus griseus*) σύμφωνα με το (ΑΡΙΩΝ, 2018f) είναι ένα μεταναστευτικό κητώδες θηλαστικό της οικογένειας των δελφίνων που παρατηρείται να διαμένει στον Ατλαντικό, τον Ειρηνικό και τον Ινδικό Ωκεανό και σε ολόκληρη τη Μεσόγειο Θάλασσα. Στην Ελλάδα εντοπίζεται κυρίως στο Αιγαίο Πέλαγος σε βάθος από 700 m έως 1.280 m. Σύμφωνα με την (ΕΙΟΝΕΤ,2008) όπως αναφέρει ο (Σφουγγάρης, 2009), ο πληθυσμός της Ελλάδας εντοπίζεται από 100 m έως 600 m και ο παγκόσμιος πληθυσμός του στα 350.000 δελφίνια. Οι βασικές απειλές που αντιμετωπίζει είναι η υπεραλιεία από δίχτυα και παραγάδια, που προκαλεί τραυματισμούς του είδους. Επίσης η χημική ρύπανση και ηχορύπανση από την κατασκευή κτιρίων για ψυχαγωγικές δραστηριότητες, οι σεισμικές έρευνες και οι στρατιωτικές ασκήσεις δημιουργούν αποπροσανατολισμό του είδους. Σπανίως,

θεωρείται απειλή για αυτό το είδος η κατάποση πλαστικών. Τέλος εκτιμάται η μείωση του πληθυσμού από τις παραπάνω απειλές σε ποσοστό άνω του 30% με αποτέλεσμα το IUCN Red List of Threatened Species να κατατάσσει το είδος αυτό, στην κατηγορία ευάλωτα-τρωτά (Vulnerable) (Σφουγγάρης, 2009).

κα) 2034-Ζωνοδέλφινο (*Stenella coeruleoalba*)

Το Ζωνοδέλφινο (*Stenella coeruleoalba*) σύμφωνα με το (ΑΡΙΩΝ, 2018α) είναι ένα μεταναστευτικό κητώδες θηλαστικό της οικογένειας των δελφίνων που διαμένει στην Μεσόγειο Θάλασσα και σε όλη την Ελλάδα κυρίως στην Νότια Κρήτη, τις Βόρειες Σποράδες και τον Κορινθιακό κόλπο, σε βαθιά νερά από 200 έως 700 m. Ο πληθυσμός του Ζωνοδέλφινου για την Μεσόγειο Θάλασσα κυμαίνεται στα 117.880 και ο παγκόσμιος πληθυσμός στα 2.000.000. Όσον αφορά τις απειλές που οδηγούν στην αύξηση της θνησιμότητάς του είναι η αλίευση με αλιευτικά εργαλεία (δίχτυα, η γρι-γρι), η θανάτωση των θηραμάτων τους (η σαρδέλα και ο μπακαλιάρος), η ρύπανση μέσω των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (αστικών και βιομηχανικών και γεωργικών) και η εκκένωση χημικών ρύπων και βαρέων μετάλλων στην διάδοση επιδημιών. Εν κατακλείδι έχει καταγραφεί μείωση του πληθυσμού σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 30% τα τελευταία 60 χρόνια από την επίδραση των παραπάνω απειλών, γεγονός που οδήγησε το IUCN Red List of Threatened να κατατάξει το είδος παγκοσμίως στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) και όσο αφορά στην μεσόγειο στα ευάλωτα-τρωτά (Vulnerable) (Aguilar & Gaspari, 2018).

κβ) 2035-Ζιφιός (*Ziphius cavirostris*)

Ο Ζιφιός (*Ziphius cavirostris*) είναι ένα μεταναστευτικό κητώδες θηλαστικό της οικογένειας των δελφίνων που διαμένει σε όλους τους ωκεανούς. Στην Μεσόγειο Θάλασσα διαμένει στην θάλασσα της Λιγυρίας, το Τυρρηνικό Πέλαγος και το Βορειοδυτικό Αιγαίο. Επίσης εντοπίζεται σε περιοχές με υποθαλάσσια φαράγγια και πεδιάδες σε βάθη από 500 έως 1000 m. Σύμφωνα με τους (Barlow, 2006a) και τους (Barlow et al., 2006b) όπως αναφέρεται στο (ΑΡΙΩΝ, 2022a), ο παγκόσμιος πληθυσμός του είναι άνω των 100.000 ατόμων. Οι κύριες απειλές που μπορεί να οδηγήσουν σε θνησιμότητα το είδος αυτού είναι η αλίευση των θηραμάτων αλλά και των άλλων κητωδών. Έπειτα οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες (τουρισμός, στρατιωτικές ασκήσεις) έχουν ως συνέπεια την ηχορύπανση που τα αποπροσανατολίζει και ενδεχομένως να οδηγήσει στην θνησιμότητα του. Τέλος η ρύπανση από την κατάποση πλαστικών σκουπιδιών και στέρεων αποβλήτων και οι σεισμικές έρευνες για την εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου μπορεί να οδηγήσει στην θανάτωση του. Εν κατακλείδι το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει στην παγκόσμια κλίμακα το είδος αυτό στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) (ΑΡΙΩΝ, 2022a).

κγ) 2488-Αστροξυρύγγι (*Acipenser stellatus*)

Το Αστροξυρύγγι (*Acipenser stellatus*) είναι ένα μεταναστευτικό είδος ψαριού που διαμένει στο Βόρειο και Ανατολικό Ατλαντικό Ωκεανό, την Μεσόγειο και Μαύρη Θάλασσα. Εντοπίζεται κυρίως στις κατηγορίες οικότοπων που χρήζουν προστασίας όπως οι αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους με κωδικό 1110, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη με κωδικό 1140 και στις εκβολές ποταμών με κωδικό 1130. Επίσης

η περίοδος αναπαραγωγής του είναι από τον Απρίλιο έως το Σεπτέμβριο και σε βάθος από 20 m έως 750 m (Suciu, R. & Qiwei, 2010)._Επιπρόσθετα, παρατηρείται ότι υπάρχει μαζική θνησιμότητα του είδους με κυρία απειλή την νόμιμη και παράνομη υπεραλίευση, την δημιουργία φραγμάτων για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, τους ναυτιλιακούς διάδρομους συγκοινωνιών που επιβραδύνουν την μεταναστευτική κινητικότητα του κυρίως στην περίοδο της αναπαραγωγής του. Άλλες επιπτώσεις για αυτό το είδος είναι οι ανθρωπογενείς ρυπάνσεις από τα αστικά, βιομηχανικά και στρατιωτικά απόβλητα αλλά και η εξόρυξη ενέργειας και μεταλλευμάτων κυρίως του αμμοχάλικου. Τα τελευταία 75 χρόνια έχει σημειωθεί αύξηση της θνησιμότητας του έως το 80% και ως εκ τούτου το IUCN Red List of Threatened Species το κατατάσσει στην κατηγορία ως κρίσιμα απειλούμενα (Critically Endangered) (Suciu, R. & Qiwei, 2010).

κδ) 2618-Ρυγχοφάλαινα (*Balaenoptera acutorostrata*)

Η Ρυγχοφάλαινα (*Balaenoptera acutorostrata*) σύμφωνα με το (thalassapedia, 2012) είναι είδος μεταναστευτικού θαλάσσιου θηλαστικού και συγκεκριμένα φάλαινα, που εντοπίζεται κυρίως στον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό, στην Μεσόγειο Θάλασσα και σπανίως στην Ελλάδα και ειδικά κοντά στη Σκιάθο. Ο πληθυσμός της ρυγχοφάλαινας κυμαίνεται στα 156.000 άτομα και παρατηρείται θνησιμότητα του είδους σε ποσοστό 50% εξαιτίας της αλίευσης του. Εν κατακλείδι το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει στην παγκόσμια κλίμακα το είδος αυτό στην κατηγορία κοντά σε απειλή (Near Threatened)(Species account by IUCN SSC Cetacean Specialist Group, 2007).

κε) 2621- Πτεροφάλαινα (*Balaenoptera physalus*)

Η Πτεροφάλαινα (*Balaenoptera physalus*), είναι είδος μεταναστευτικού θαλάσσιου θηλαστικού και συγκεκριμένα φάλαινα που εντοπίζεται σε όλη την Μεσόγειο Θάλασσα και συγκεκριμένα στην Ελλάδα στο ανατολικό Ιόνιο Πέλαγος (περιμετρικά της Κερκύρας) σε βάθος από 400 έως 2300 m. Ο μεσογειακός πληθυσμός του είδους υπολογίζεται στα 5.000 άτομα και έχει υποστεί συνεχή μείωση. Η αυξανόμενη θνησιμότητα αυτή συμβαίνει διότι εκτίθενται σε μια μεγάλη ποικιλία ανθρωπογενών δραστηριοτήτων καθώς και οι συγκρούσεις με μεγάλα εμπορικά πλοία προκαλούν τραυματισμούς ή και ακρωτηριασμούς του είδους αυτού. Επίσης η αλίευση του από τα αλιευτικά εργαλεία και η υπεραλίευση των ειδών πανίδας που από αυτά τρέφεται, οδηγεί στην υποβάθμιση των οικοτόπων που ζουν. Πρόσθετες απειλές είναι η ρύπανση από χημικές ουσίες, από αστικά, βιομηχανικά και στρατιωτικά απόβλητα, ο θόρυβος από την κυκλοφορία σκαφών αναψυχής και από τις σεισμικές έρευνες, οι γεώτρησης και υποβρύχιες εκρήξεις. Όλα τα παραπάνω δημιουργούν ηχορύπανση και διαταραχή της συμπεριφοράς του σε περιορισμένο βαθμό. Σύμφωνα με τους (Panigada και Notarbartolo di Sciara, 2012), η μείωση του μεσογειακού πληθυσμού από τις παραπάνω απειλές εκτιμάται ότι φτάνει στο 70% τα τελευταία 30 χρόνια κυρίως εξαιτίας της παράνομης αλιείας στη Μεσόγειο και Μαύρη Θάλασσα. Ως εκ τούτου, το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει το είδος αυτό, στην κατηγορία ευάλωτα-τρωτά (Vulnerable)(APIΩΝ, 2018c).

κστ) 5031- Φουσητήρας (*Physeter catodon*)

Ο Φουσητήρας (*Physeter catodon*) ή αλλιώς (*Physeter microcephalus*), είναι μεταναστευτικό κητώδες θηλαστικό και εντοπίζεται σε όλους τους ωκεανούς. Στη Μεσόγειο Θάλασσα, διανέμονται στα στενά του Γιβραλτάρ, στα δυτικά έως τη λεκάνη του Λεβάντε και στα ανατολικά στο Τυρρηνικό Πέλαγος. Στην Ελλάδα εντοπίζεται σε όλη την έκταση των θαλάσσιων υδάτων της. Επίσης σύμφωνα με τους (Mann et al., 2000) όπως αναφέρεται στο (ΑΡΙΩΝ, 2022b), τα επίπεδα βυθού που φτάνει είναι μεταξύ 300 και 1.500 m και η αναπαραγωγική περίοδος είναι την άνοιξη.

Επιπρόσθετα ο παγκόσμιος πληθυσμός φτάνει στα 300.000 άτομα ενώ στην Μεσόγειο κάτω από 2.500 άτομα, όπου και παρατηρείται συνεχιζόμενη μαζική θνησιμότητα. Οι βασικές απειλές που αντιμετωπίζει είναι η υπεραλιεία από δίχτυα και παραγάδια που μπορεί να προκαλέσει τραυματισμούς μέχρι και την θνησιμότητα του είδους. Επίσης η χημική ρύπανση και ηχορύπανση από την κατασκευή κτιρίων για ψυχαγωγικές δραστηριότητες, οι σεισμικές έρευνες, οι στρατιωτικές ασκήσεις και η δημιουργία φραγμάτων για υδροηλεκτρική ενέργεια επιβραδύνουν την μεταναστευτική κινητικότητα του είδους. Έπειτα οι ανθρωπογενείς ρυπάνσεις από τα αστικά, τα βιομηχανικά και στρατιωτικά απόβλητα και λύματα και η χρήση ζιζανιοκτόνων και φυτοφάρμακων έχουν αρνητικές επιπτώσεις και δημιουργούν διαταραχές του ανοσοποιητικού και αναπαραγωγική δυσλειτουργία. Άλλη μια απειλή μείωσης του πληθυσμού είναι οι ναυτιλιακοί διάδρομοι συγκοινωνιών και η εξόρυξη ενέργειας κυρίως από γεωτρήσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου. Τέλος οι περιβαλλοντικές μεταβολές λόγω της κλιματικής αλλαγής οδηγούν στην μεταβολή και υποβάθμιση του οικοτόπου που ζει ο Φουσητήρας. Ως εκ τούτου, το IUCN Red List of Threatened Species έχει κατατάξει αυτό το είδος ως υπό εξαφάνιση είδος (Endangered) (ΑΡΙΩΝ, 2022b).

κζ) A392-Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax Aristotelis Desmarestii*)

Ο Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax Aristotelis Desmarestii*) είναι ένα αποδημητικό πτηνό που χαρακτηρίζεται ως θαλασσοπούλι, που αναπαράγεται στην Ευρώπη και διαχειμάζει σε όλες τις δυτικές ακτές του Ατλαντικού. Επίσης εντοπίζεται στην Μεσόγειο, στην Μαύρη Θάλασσα, την Ισλανδία, την Βόρεια Θάλασσα μέχρι τον Αρκτικό. Στην Ελλάδα, είναι ένα επιδημητικό πτηνό κατά μήκος του Αιγαίου Πελάγους, από την Θάσο μέχρι την βόρεια Κρήτη. Παρατηρείται κυρίως σε αμμοσύρσεις που καλύπτονται από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους με κωδικό 1110, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη με κωδικό 1140 και σε αβαθείς κοιλίσκους και κόλπους με κωδικό 1160. Ο ευρωπαϊκός πληθυσμός κυμαίνεται στα 142.000 έως 162.000 πτηνά και κινούνται ανά ζεύγη. Η πληθυσμιακή κατανομή τους έχει φθίνουσα πορεία λόγω της όχλησης από την κατασκευή κτιρίων για ψυχαγωγικές, εμπορικές και βιομηχανικές δραστηριότητες, τις σεισμικές έρευνες και τις θαλάσσιες στρατιωτικές ασκήσεις και δημιουργούν αποπροσανατολισμό του είδους που μπορεί να οδηγήσει στον θάνατο τους. Επίσης απειλείται από τις ΑΠΕ και τις ανθρωπογενείς ρυπάνσεις από τις πετρελαιοκηλίδες και τα στερεά απόβλητα. Τέλος η δημιουργία φραγμάτων για την συγκομιδή επιφανειακών υδάτων (εμπορική χρήση) και οι περιβαλλοντικές μεταβολές λόγω της κλιματικής αλλαγής, των καταιγίδων και των πλημμυρών

επηρεάζουν την μείωση του πληθυσμού του και την υποβάθμιση των οικοτόπων όπου εντοπίζεται. Τέλος η μείωση του πληθυσμού του θαλασσοκόρακα παγκοσμίως μπορεί να ξεπεράσει το 25%. Για την Μεσόγειο Θάλασσα υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση του, γεγονός που οδήγησε το IUCN Red List of Threatened να κατατάσσει το είδος αυτό στην κατηγορία ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern) (BirdLife International, 2021).

κη) A464-Μύχος (*Puffinus yelkouan*)

Ο Μύχος (*Puffinus yelkouan*) είναι ένα ενδημικό πτηνό που διαμένει στην Μεσόγειο Θάλασσα και αναπαράγεται στα νησιά της Ελλάδας, της Νότιας Γαλλίας, της Ιταλίας, στην Μάλτα, στην Τυνησία και στην Κροατία. Ειδικά στην Ελλάδα εντοπίζεται στα νησιά και ανάμεσα σε βράχους και θάμνους του Αιγαίου Πελάγους και στην Κρήτη σπανίως στο Ιόνιο πέλαγος. Η περίοδος αναπαραγωγής του είναι τον Ιούλιο και εντοπίζεται κυρίως στις κατηγορίες οικοτόπων που χρήζουν προστασίας όπως οι εκβολές ποταμών με κωδικό 1130, σε λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη με κωδικό 1140 και σε αβαθείς κολπίσκους και κόλπους με κωδικό 1160. Επίσης ο ευρωπαϊκός πληθυσμός του κυμαίνεται στα 47.000 έως 81.800 πτηνά που κινούνται ανά ζεύγη. Στην Ελλάδα εντοπίζονται από 8.000 έως 14.000 πτηνά. Οι βασικές απειλές που αντιμετωπίζει είναι η όχληση από την κατασκευή κτιρίων για τουριστικές εμπορικές και βιομηχανικές δραστηριότητες, οι Α.Π.Ε, οι ανθρωπογενείς ρυπάνσεις από τις πετρελαιοκηλίδες και τα στερεά απόβλητα. Εξίσου σημαντικές απειλές είναι η μείωση των θηραμάτων τους λόγω της υπεραλίευσης από αφρόδιντα και παραγάδια και οι θαλάσσιες μεταφορές. Τέλος η παγκόσμια μείωση του πληθυσμού από τις παραπάνω απειλές εκτιμάται ότι θα ξεπεράσει το 30% με αυξανόμενο ρυθμό, για τις τελευταίες 3 γενιές. Εν κατακλείδι όλων των παραπάνω και το γεγονός ότι το μέγεθος του πληθυσμού είναι πολύ μεγάλο, οδήγησε το IUCN Red List of Threatened να το κατατάσσει στα ευάλωτα-τρωτά είδη (Vulnerable) (Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center, 2020) .

4.5 Προτεινόμενη ιεράρχηση ειδών της θαλάσσια πανίδας στον Ελλαδικό χώρο

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάλυση των ειδών της θαλάσσιας πανίδας που εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν δεδομένα στο Ελλαδικό χώρο, σε αυτήν υποενότητα έγινε η ιεράρχηση των ειδών βάσει της κατηγοριοποίησης από το IUNC. Σκοπός αυτής ήταν η εκπόνηση των σεναρίων οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Καλό είναι να αναφερθεί ότι τα είδη όπου έγινε η ιεράρχηση είναι τα προαναφερθέντα 29 και οι πηγές χαρτογραφικών δεδομένων που έγινε η ιεράρχηση ήταν το IUNC, το Important Marine Mammal Area (IMMA) και από την 4η εθνική έκθεση εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ υπό το άρθρο 12 και 17 για την περίοδο 2013 – 2018, όπως κατατέθηκε από την Ελληνική κυβέρνηση στο (Eionet, 2019). Επιπρόσθετα πρέπει να αναφερθεί ότι η ιεράρχηση έγινε με βάση τις κατηγορίες κίνδυνου του IUNC, όπου δεν εντοπίστηκαν ότι υπάρχουν είδη που να ανήκουν στην κατηγορία εξαφανισμένα (Extinct) και εξαφανισμένα στην άγρια φύση (Extinct in the Wild). Έτσι έγινε η παραδοχή ότι ξεκινάει η ιεράρχηση των ειδών από την κατηγορία

κρίσιμα απειλούμενα (Critically Endangered). Οι κατηγορίες ιεράρχησης των ειδών καταγράφονται στον πίνακα 8

Κρίσιμα απειλούμενο- Critically Endangered-	1
Υπο εξαφάνιση -Endangered	2
Ευάλωτο/Τρωτό- Vulnerable	3
Κοντά σε απειλή- Near Threatened	4
Ελάχιστης Ανησυχίας -Least Concern	5
Ανεπαρκές δεδομένα- Data Deficient	6

Πίνακας 8: Πίνακας κατηγοριών ιεράρχησης βάσει του IUNC (πηγή: Ιδία Επεξεργασία).

Συμφώνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση κινδύνου για τα είδη θαλάσσιας πανίδας και τα παραρτήματα (II και III) της Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και το Πρωτόκολλο Βαρκελώνης, αποπερατώθηκε η προτεινόμενη ιεράρχηση των ειδών, σύμφωνα με την προγενέστερη ανάλυση και παρατίθεται στον Πίνακα 9.

	Κωδικός Natura 2000	Όνομασία ειδών	Κατηγοριοποίηση IUNC	Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και Πρωτόκολλο Βαρκελώνης (Παράρτημα II και III)	Ιεράρχηση
Είδος ασπόνδυλων					
1	1001	Κόκκινο κοράλλι (Corallium rubrum)	Υπό εξαφάνιση (Endangered)	Παράρτημα III	2
2	1008	Είδος αχινού (Centrostephanus longispinus)	Ανεπαρκή δεδομένα (Data Deficient)	Παράρτημα II	6
3	1027	Πετροσωλήνες (Lithophaga lithophaga)	Ανεπαρκή δεδομένα (Data Deficient)	Παράρτημα II	6
4	1028	Πίννα η ευγενής (Pinna nobilis)	Κρίσιμα απειλούμενο (Critically Endangered)	Παράρτημα II	1
5	1090	Μεσογειακός αστακός (Scyllarides latus)	Ανεπαρκή δεδομένα (Data Deficient)	Παράρτημα II	6
Είδη ερπετών					
6	1223	Δερματοχελώνα (Dermochelys coriacea)	Ευάλωτο/Τρωτό (Vulnerable)	Παράρτημα II	3
7	1224	Θαλάσσια χελώνα Καρέττα-καρέττα (Caretta caretta)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα II	5
8	1227	Θαλάσσια χελώνα Μύδας (Chelonia mydas)	Υπό εξαφάνιση (Endangered)	Παράρτημα II	2

Είδη ψαριών					
9	1095	Λάμπραινα (<i>Petromyzon marinus</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα III	5
10	1100	Οξύρρυγχος της Αδριατικής (<i>Acipenser naccarii</i>)	Κρίσιμα απειλούμενο (Critically Endangered)	Παράρτημα II	1
11	1101	Οξύρρυγχος ο Κοινός (<i>Acipenser sturio</i>)	Κρίσιμα απειλούμενο (Critically Endangered)	Παράρτημα II	1
12	1103	Σαρδελομάνα (<i>Alosa fallax</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα III	5
13	1152	Ζαχαριάς (<i>Aphanius fasciatus</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα II	5
14	2488	Αστροξυρύγχι (<i>Acipenser stellatus</i>)	Κρίσιμα απειλούμενο (Critically Endangered)	Παράρτημα II	1
Είδη θηλαστικών					
15	1345	Μεγάπτερη ή Καμπουρωτή φάλαινα (<i>Megaptera novaeangliae</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα II	5
16	1349	Ρινοδέλφινο (<i>Tursiops truncatus</i>)	Ευάλωτο/Τρωτό (Vulnerable)	Παράρτημα II	3
17	1350	Δελφίνι το κοινό (<i>Delphinus delphis</i>)	Υπό εξαφάνιση (Endangered)	Παράρτημα II	2
18	1351	Φώκαινα (<i>Phocoena phocoena</i>)	Υπό εξαφάνιση (Endangered)	Παράρτημα II	2
19	1366	Φώκια μονάχους- μονάχους (<i>Monachus monachus</i>)	Κρίσιμα απειλούμενο (Critically Endangered)	Παράρτημα II	1
20	2028	Ψευδόρκα (<i>Pseudorca crassidens</i>)	Κοντά σε απειλή (Near Threatened)	Παράρτημα II	4
21	2030	Σταχτοδέλφινο (<i>Grampus griseus</i>)	Ευάλωτο/Τρωτό (Vulnerable)	Παράρτημα II	3
22	2034	Ζωνοδέλφινο (<i>Stenella coeruleoalba</i>)	Ευάλωτο/Τρωτό (Vulnerable)	Παράρτημα II	3

23	2035	Ζιφιός (<i>Ziphius cavirostris</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα II	5
24	2618	Ρυγχοφάλαινα (<i>Balaenoptera acutorostrata</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα II	5
25	2621	Πτεροφάλαινα (<i>Balaenoptera physalus</i>)	Ευάλωτο/Τρωτό (Vulnerable)	Παράρτημα II	3
26	5031	Φυσητήρας (<i>Physeter catodon</i>)	Υπό εξαφάνιση (Endangered)	Παράρτημα II	2
Είδη πτηνών					
27	A464	Μύχος (<i>Puffinus yelkouan</i>)	Ευάλωτο/Τρωτό (Vulnerable)	Παράρτημα II	3
28	A392	Θαλασσοκόρακας (<i>Phalacrocorax Aristotelis Desmarestii</i>)	Ελάχιστης ανησυχίας (Least Concern)	Παράρτημα II	5

Πίνακας 9: Πίνακας προτεινόμενης ιεράρχησης ειδών θαλάσσιας πανίδας (πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Στην 1^η κατηγορία κατατάσσονται πέντε είδη και συγκεκριμένα: η Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*), ο Οξύρρυγχος της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*), ο Οξύρρυγχος ο Κοινός (*Acipenser sturio*), η Φώκια Μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*) και το Αστροζυράγγι (*Acipenser stellatus*). Στην 2^η κατηγορία κατατάσσονται 6 είδη: το Κόκκινο κοράλλι (*Corallium rubrum*), η Θαλάσσια χελώνα Μύδας (*Chelonia mydas*), το κοινό δελφίνι (*Delphinus delphis*), η Φώκαινα (*Phocoena phocoena*) και ο Φυσητήρας (*Physeter catodon*). Στην 3^η κατηγορία καταγράφονται πέντε είδη: η Δερματοχελώνα (*Dermochelys coriacea*), το Ρινοδέλφιο (*Tursiops truncatus*) το Σταχτοδέλφιο (*Grampus griseus*), το Ζωνοδέλφιο (*Stenella coeruleoalba*) και ο Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax Aristotelis Desmarestii*). Στην 4^η κατηγορία κατατάσσεται: η Ψευδόρκα (*Pseudorca crassidens*) ενώ στην 5^η κατηγορία οκτώ είδη: η χελώνα Καρέτα-καρέτα (*Caretta caretta*), η Λάμπραινα (*Petromyzon marinus*), η Σαρδελομάνα (*Alosa fallax*), ο Ζαχαριάς (*Aphanius fasciatus*), η Μεγάπτερη ή Καμπουρωτή φάλαινα (*Megaptera novaeangliae*), ο Ζιφιός (*Ziphius cavirostris*), η Ρυγχοφάλαινα (*Balaenoptera acutorostrata*) και ο Μύχος (*Puffinus yelkouan*). Τέλος στην 6^η κατηγορία εντοπίζονται τρία είδη, ο *Centrostephanus longispinus*, ο Μεσογειακός αστακός (*Scyllarides latus*) και οι Πετροσωλήνες (*Lithophaga lithophaga*).

4.6 Σενάρια- προτάσεις οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών

Σε αυτή την ενότητα έγινε η ανάλυση των τριών εναλλακτικών σεναρίων οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Σε αυτό το σημείο οφείλει να γίνει αναφορά στις βασικές παραδοχές-παραμέτρους που λήφθηκαν υπόψιν και εξαιτίας αυτών αποπερατώθηκε η υλοποίηση των τριών σεναρίων. Οι βασικές παραδοχές-παραμέτροι είναι οι εξής:

1. Η υλοποίηση των σεναρίων έγινε με όριο τα 12ν.μ της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας, όπως ορίζει το διεθνές δίκαιο της θάλασσας και ο χάρτης της Σεβίλλης, όπου αποδεικνύουν ότι η Ελλάδα έχει δικαίωμα απόκτησης της στα 12ν.μ.
2. Σύμφωνα με την διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι Θ.Π.Π κάθε κράτους δεν ξεπερνούν την απόσταση των 12 ν.μ από την ακτή, όποτε ο σχεδιασμός των σεναρίων έγινε εντός των ορίων των χωρικών υδάτων- αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας.
3. Εκπονηθήκαν τα τρία σενάκια βάσει της παραπάνω προτεινόμενης ιεράρχησης των ειδών της θαλάσσιας πανίδας.
4. Λήφθηκε υπόψιν μόνο το κριτήριο της βιοποικιλότητας, κυρίως των ειδών της θαλάσσιας πανίδας. Και για τα 3 σενάκια οριοθέτησης υπολογίζονται τα ποσοστά που κατέχουν ως προς την Αιγιαλίτιδα ζώνη των 12 ν.μ (184.446 km²) και την Α.Ο.Ζ (482.910 km²).

4.6.1. 1ο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών -Συντηρητικό σενάριο

Στο συντηρητικό σενάριο της προτεινόμενης οριοθέτησης γίνεται η απεικόνιση των κοινών γεωγραφικών σημείων που εντοπίζονται τα είδη από την 1^η έως και την 5^η κατηγορία ιεράρχησης. Σε αυτό το σενάριο δεν λήφθηκαν υπόψιν τα είδη της 6^{ης} κατηγορίας διότι βάσει της παραπάνω ανάλυσης δεν υπάρχουν επαρκή δεδομένα για να τα κατατάξουν σε κατηγορίες κίνδυνου.

Αρχικά εντοπίστηκαν τα κοινά γεωγραφικά σημεία των ειδών της πανίδας της 1^{ης} κατηγορίας, δηλαδή της Πίννας η ευγενής (*Pinna nobilis*), του Οξύρρυγχου της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*), του κοινού Οξύρρυγχου (*Acipenser sturio*), της φώκιας Μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*) και του Αστροξυρύγχου (*Acipenser stellatus*) με κωδικούς Natura 2000 1028, 1100, 1101, 1366 και 2488 αντίστοιχα. Σε πρώτη φάση εντοπίστηκαν τα είδη ανά δυάδες και τριάδες, όσων ειδών εντοπίζονταν σε κοινά μέρη. Τα ζεύγη με βάση τους κωδικούς Natura 2000 είναι τα εξής: 1028 με 2488, 1028 με 1101, 1028 με 1100, 1100 με 1366, 1100 με 2488, 1101 με 1366, 1101 με 2488, 1128 με 1101 και 2488, 1101 με 1366 και 2488, 1028 με 1101, και 1366 και 1000 με 1366 και 1028.

Έπειτα, όσο ήταν δυνατόν εντοπιστήκαν τα κοινά γεωγραφικά σημεία της 2^{ης} κατηγορίας ανά δυάδες και τριάδες, όπου τα ζεύγη αυτών είναι τα εξής: 1001 με 1028, 1227 με 1350, 1227 με 1350 και 1351, 1227 με 1351, 1227 με 5031, 1350 με 5031. Αντίστοιχα εντοπιστήκαν τα κοινά γεωγραφικά σημεία της 3^{ης} κατηγορίας ανά δυάδες και τριάδες, όπου τα ζεύγη αυτών είναι τα εξής: 1223 με 1349, 1223 με 2034, 1349 με 2030, 1349 με 2618, 2030 με 2618, 2030 με 2034, 2030 με Α464 και 2034 με Α464. Στην 4^η κατηγορία εντοπίζεται μόνο το 2028. Τέλος εντοπίστηκαν τα κοινά σημεία της 5^{ης} κατηγορίας ανά δυάδες και τριάδες, όπου τα ζεύγη αυτών είναι τα εξής: 1095 με 1103, 1095 με 1152, 1095 με 1224, 1095 με Α392, 1103 με 1152, 1103 με 1224, 1152 με 1224, 1224 1345, 1224 Α392 και 2035 με Α392.

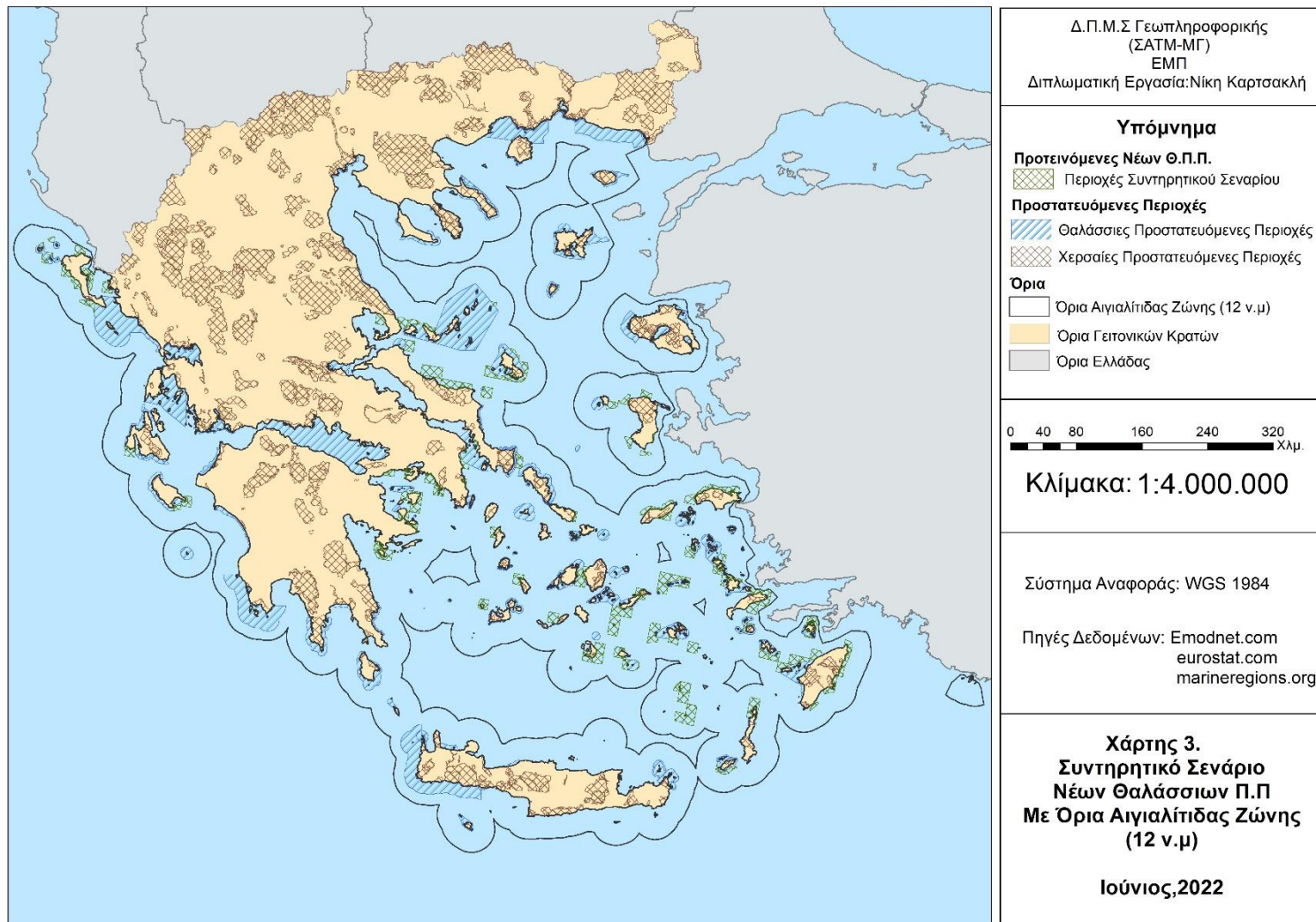
Το επόμενο βήμα ήταν να βρεθούν οι κοινές γεωγραφικές τομές των ζευγών της 1^{ης} κατηγορίας με τις υπόλοιπες, δηλαδή της 1^{ης} με της 2^{ης} κατηγορίας, 1^{ης} με της 3^{ης} κατηγορίας, 1^{ης} με της 4^{ης} κατηγορίας και της 1^{ης} με της 5^{ης} κατηγορίας όπως

παρατίθενται παρακάτω ανά τετράδες, πεντάδες, εξάδες , επτάδες: 1028 1366 με 1001 1350, 1028 1366 με 1227 5031, 1028 1100 με 1227 1350, 1028 1366 με 1349 2034, 1100 1366 με 1227 1350, 1028 1366 με 1349 1350, 1028 1366 με 1349 2030, 1028 1366 με 1349 2618, 1028 1366 με 2030 2034, 1028 1366 με 2030 2618, 1028 1366 με 2030 A464, 1028, 1366 με 2034 A464, 1100 1028 με 1227 1350, 1100 1366 με 1028 1350, 1100 1366 με 1227 1350, 1100 1366 με 1349 2034, 1100 1366 με 1349 2030, 1028 1101 με 1227 1350, 1028 1366 με 1001 1350, 1028 1366 με 1227 1350, 1028 1366 με 1227 5031, 1028 1366 με 1350 5031, 1366 1100 με 1227 1350, 1028 1366 1100 με 1227 1350, 1028 1366 1349 με 2034 2618, 1028 1366 1101 με 1349 2034 1350, 1028 1366 1349 με 1227 2034 5031, 1028 1366 1349 με 2030 2034 A464 και 1028 1366 1349 με 2034 5031 1327 1350.

Τέλος εντός του συντηρητικού σεναρίου για την προτεινόμενη οριοθέτηση, οι τελικές κοινές τομές των ειδών όπως απεικονίζονται στον παρακάτω χάρτη είναι οι εξής :

- ανά τριάδες:
 - 1028 1223 1349,
 - 1028 1366 1227,
 - 1349 1027 1366,
 - 1349 1028 1366,
 - 1349 2034 1366,
 - 1349 2034 1028,
 - 1028 2034 2030,
- ανά τετράδες:
 - 1028 1227 1366 1350,
 - 1028 1366 2030 2034,
 - 1028 1366 1227 1350,
 - 1349 2034 1028 1366,
 - 1349 2030 1028 1366,
- ανά πεντάδες:
 - 1028 1027 1350 1100 1366,
 - 1028 1366 1349 2030 2034,
 - 1028 1366 1349 2030 2618,
 - 1028 1366 A392 2034 1349,
 - 1028 1366 A464 2034 A392,
- ανά εξάδες:
 - 1028 1349 2030 1350 5031 1366,
 - 1028 1366 2030 2034 1001 1350,
 - 1028 1366 2030 A464 A392 2034,
 - 1349 2034 1028 1366 A464 A392,
- ανά επτάδες:
 - 1028 1366 1001 1350 1366 1349 2618,
 - 1028 1366 1001 1350 A392 2034 1349,
 - 1028 1366 1277 1350 2034 A464 A392,
 - 1028 1366 2030 1366 A464 A392 2034,
 - 1028 1366 2030 2034 1349 5031 1227,
 - 1028 1366 2030 A464 A392 2034 1349,
 - 1349 2034 1028 1366 1350 5031 2030.

Στην Εικόνα 9, παρουσιάζεται ο χάρτης των προτεινόμενων περιοχών των νέων θαλάσσιων προστατευμένων περιοχών του συντηρητικού σεναρίου. Εν κατακλείδι το συνολικό εμβαδόν του συντηρητικού σεναρίου είναι 11,255 km² με ποσοστό επί της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12ν.μ 6,10% και επί της Α.Ο.Ζ 2,33%.

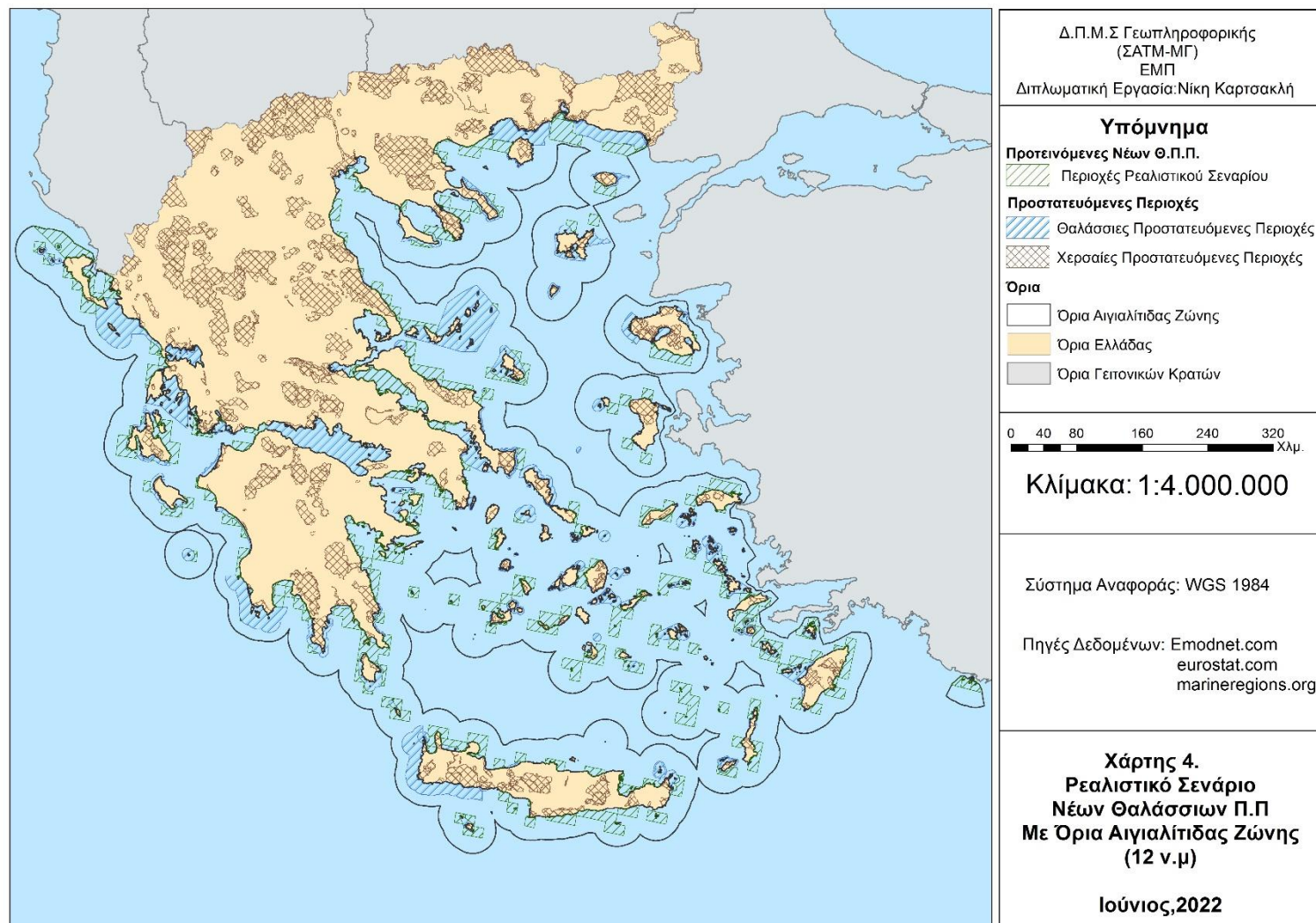
Εικόνα 9:Χάρτης συντηρητικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 12ν.μ.(πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

4.6.2. 2ο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών -Ρεαλιστικό σενάριο

Στο 2ο σενάριο που είναι το ρεαλιστικό σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης λήφθηκαν υπόψιν τα γεωγραφικά σημεία-περιοχές εντοπισμού των τεσσάρων από τα πέντε είδη της πρώτης κατηγορίας ιεράρχησης, όπου έγινε ουσιαστικά η ενοποίηση των περιοχών που εντοπίζονται τα τέσσερα από τα πέντε είδη της πρώτης κατηγορίας ιεράρχησης. Τα τέσσερα είδη που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτό το σενάριο είναι τα εξής: η Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*), ο Οξύρρυγχος της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*), ο Κοινός Οξύρρυγχος (*Acipenser sturio*) και το Αστροξυρώγγι (*Acipenser stellatus*) με κωδικούς Natura 2000 1028, 1100, 1101 και 2488 αντίστοιχα.

Ουσιαστικά στο παρόν σενάριο απεικονίζονται οι περιοχές όπου εντοπίζονται τα τέσσερα είδη συνολικά και όχι γεωγραφικές τομές τους. Σε αυτό το σενάριο δεν λήφθηκαν υπόψιν τα είδη των υπολοίπων κατηγοριών ιεράρχησης, διότι ο σκοπός αυτού του σεναρίου είναι η οριοθέτηση περιοχών που εντοπίζονται είδη που κρίνονται ότι πρέπει αυστηρώς να οριοθετηθούν περιοχές προστασίας για την διατήρηση αυτών. Επίσης δεν συμμετείχε στο παρόν σενάριο η φώκια Μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*) παρόλο που εντάσσεται στην 1^η κατηγορία ιεράρχησης των ειδών, διότι εντοπίζεται σε πολύ μεγαλύτερη έκταση συγκριτικά με τα υπόλοιπα είδη που ξεπερνά το 50% των εθνικών υδάτων της Ελλάδας.

Στην Εικόνα 10, παρουσιάζεται ο χάρτης προτεινόμενων νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών όπως παρουσιάζονται στο ρεαλιστικό σενάριο. Το συνολικό εμβαδόν του ρεαλιστικού σεναρίου είναι 22.923 km², με ποσοστό επί της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12ν.μ 12,43% και επί της Α.Ο.Ζ 4,75%.

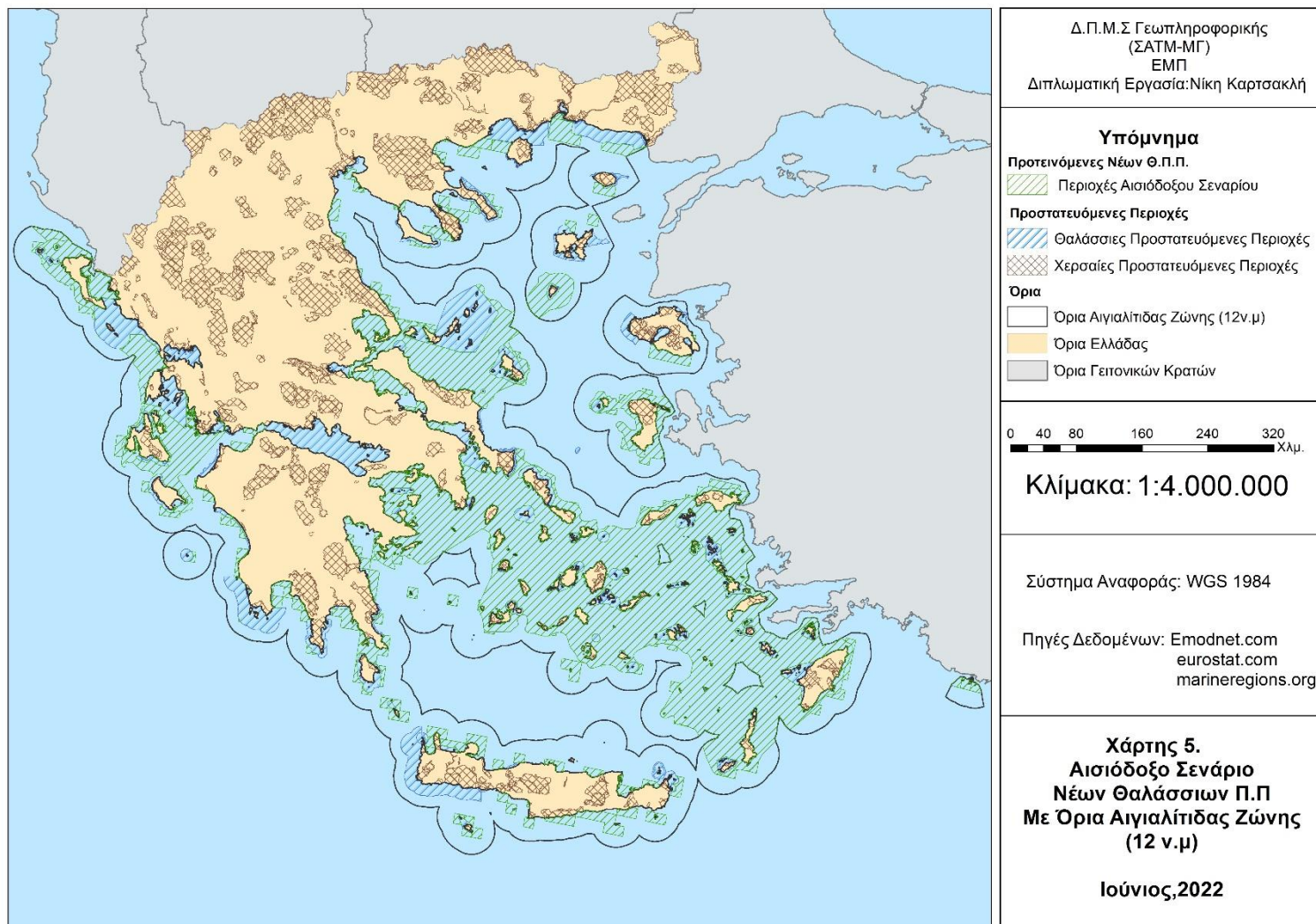

Εικόνα 10:Χάρτης ρεαλιστικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 12ν.μ(πηγή: Ιδία επεξεργασία)

4.6.3. 3ο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών –Αισιόδοξο σενάριο

Στο αισιόδοξο σενάριο προτεινόμενης οριοθέτησης λήφθηκαν υπόψιν τα γεωγραφικά σημεία-περιοχές εντοπισμού των πέντε ειδών της 1ης κατηγορίας ιεράρχησης όπου έγινε η ενοποίηση τους και είναι τα εξής: η Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*), ο Οξύρρυγχος της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*), ο Κοινός Οξύρρυγχος (*Acipenser sturio*), η Φώκια Μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*) και το Αστροξυρύγγι (*Acipenser stellatus*) με κωδικούς Natura 2000 1028,1100,1101,1366 και 2488 αντίστοιχα. Ουσιαστικά στο παρόν σενάριο απεικονίζονται οι περιοχές όπου εντοπίζονται και τα πέντε είδη συνολικά και όχι μόνο τα κοινά τους σημεία. Σε αυτό το σενάριο δεν λήφθηκαν υπόψιν τα είδη των υπολοίπων κατηγοριών, διότι ο σκοπός αυτού του σεναρίου είναι η οριοθέτηση περιοχών που κρίνονται ότι πρέπει αυστηρώς να οριοθετηθούν περιοχές προστασίας για την διατήρηση αυτών. Σκοπός αυτού το σεναρίου είναι να απεικονιστούν οι περιοχές που εντοπίζονται τα είδη της πιο σημαντικής κατηγορίας ιεράρχησης που πρέπει άμεσα να ληφθούν μετρά για την προστασία αυτών.

Στην Εικόνα 11, παρουσιάζεται ο χάρτης προτεινόμενων περιοχών των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών όπως παρουσιάζονται στο αισιόδοξο σενάριο. Το συνολικό εμβαδόν του αισιόδοξου σεναρίου είναι 122.052 km² με ποσοστό επί της Αιγιαλίτιδας ζώνη των 12ν.μ 66,17 % και επί της Α.Ο.Ζ 25,27 %.

Εικόνα 11:Χάρτης αισιόδοξου σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π εντός 12ν.μ (πηγή: ίδια επεξεργασία)

Στον Πίνακα 10 παρουσιάζονται συνολικά τα εμβαδά των σεναρίων καθώς και τα ποσοστά που κατέχουν επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης των 12 ν.μ και επί της Α.Ο.Ζ.

		A.O.Z (km ²)	Αιγιαλίτιδα Ζώνη 12 νμ. (km ²)
	Εμβαδά (km ²)	482.910	184.446
Συντηρητικό Σενάριο	11.255,33	2,33%	6,10%
Ρεαλιστικό Σενάριο	22.923,90	4,75	12,43%
Αισιόδοξο Σενάριο	122.052,2	25,27%	66,17%
Υφιστάμενες περιοχές Natura 2000	39.214	8,12%	21,26%

Πίνακας 10:Συνολικός πίνακας ποσοστών επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης και της Α.Ο.Ζ.(πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Εν κατακλείδι αν αθροιστούν τα ποσοστά των 3 σεναρίων με αυτό των υφιστάμενων θαλάσσιων περιοχών Natura 2000 όπως έχουν μετρηθεί εντός του λογισμικού ArcGIS παρουσιάζονται τα εξής αποτελέσματα:

- Αισιόδοξο σενάριο + Υφιστάμενες θαλάσσιες περιοχές Natura 2000 = 66,17% + 21,26% = 87,43%,
- Ρεαλιστικό σενάριο + Υφιστάμενες θαλάσσιες περιοχές Natura 2000 = 12,43% + 21,26% = 33,69%
- Συντηρητικό σενάριο + Υφιστάμενες θαλάσσιες περιοχές Natura 2000 = 6,10% + 21,26% = 27,36%.

Συμπερασματικά, το συντηρητικό και το ρεαλιστικό σενάριο είναι κοντά στο στόχο που επιθυμεί η Ελλάδα δηλαδή από το 19,6% ή 21,26 % (υπολογισμένο εντός του ArcGIS), δηλαδή το ποσοστό κάλυψης των προστατευόμενων περιοχών στην θαλάσσια έκταση της θα φτάσει στο 30%. Επίσης, με το αισιόδοξο σενάριο μπορεί να δημιουργηθεί μια μεγάλη ζώνη αυστηρής προστασίας που να καλύπτει πάνω από 50% των 12 ν.μ της Αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας.

5. Η σημαντικότητα της γεωπολιτικής του θαλάσσιου ελληνικού χώρου για την οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών

5.1 Βασικοί Ορισμοί Γεωπολιτικής

Η γεωπολιτική είναι μια αναλυτική μέθοδος «πολιτικής ισχύος». Ορίζεται σύμφωνα με τον Parker (2002) στο κείμενο του (Παραγιουδάκη, 2019) ως η «κατανομή ισχύος και ελέγχου των σφαιρών επιρροής στον πλανήτη» στο παρόν και στο μέλλον. Επιπρόσθετα ορίζεται ως η ανάλυση των διεθνών σχέσεων λαμβάνοντας υπόψιν το χώρο και τη γεωγραφία. Επίσης συμφώνα με τον (Μάζης, 1997), η γεωπολιτική είναι μια αναλυτική γεωγραφική μέθοδος που μέσω αυτής γίνεται η καταγραφή της «κατανομής ισχύος και ελέγχου» των κρατών επιρροής σε όλο τον πλανήτη. Επίσης αναφέρει ότι όποιος ελέγχει τις διεθνείς εμπορικές οδούς ελέγχει και τη παγκόσμια οικονομία. Ταυτόχρονα η γεωπολιτική εστιάζει στο κράτος, ως γεωγραφική κατανομή, αξιολογώντας τις βασικές παραμέτρους, δηλαδή την γεωγραφική θέση, τους φυσικούς πόρους και τον πληθυσμό, για να αυξήσει την ισχύ του και να μετατραπεί το εκάστοτε κράτος σε παγκόσμιο ηγεμόνα. Είναι ένα πολυδιάστατο εργαλείο ανάλυσης (πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό και στρατιωτικό) που εξετάζει αν στο έδαφος συνεπάγεται κινδύνους για την ασφάλεια μεταξύ των κρατών (Λαζανδρέας, 2019).

Όπως αναφέρουν οι (Mazis και Sgouros, 2012) η γεωπολιτική ορίζεται ως «η γεωγραφική αναλυτική μέθοδος ενός γεωγραφικού συστήματος ανισόρροπης κατανομής ισχύος, η οποία περιγράφει και προβλέπει τις επιπτώσεις των σχέσεων των συγκρουόμενων και διακριτών διεθνών δράσεων ανακατανομής ισχύος, στο πλαίσιο των γεωγραφικών συμπλόκων, όπου οι δράσεις αυτές εντοπίζονται και λειτουργούν». Επίσης σύμφωνα με τον (Mazis, 2017b), η γεωπολιτική, ιδεολογική, αμυντική και οικονομική διαφοροποίηση των συμφερόντων των διάφορων κρατών μπορεί να οδηγήσει στην γεωστρατηγική ευθυγράμμιση των κρατών σε δύο κόσμους, τον ανατολικό και το δυτικό που θα έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα.

Επιπροσθέτως η γεωπολιτική έχει δύο συνιστώσες: την γεωστρατηγική και την γεωοικονομία. Η γεωστρατηγική όπως ορίζεται από τον (Χουρδάκης, 2020) είναι η αλληλεπίδραση των γεωπολιτικών παραγόντων με την εθνική στρατηγική σε παγκόσμιο ή περιφερειακό επίπεδο και έχει άμεση σχέση με την «πολιτική ισχύος». Το μέγεθος της πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής ισχύος κάθε χώρας έχει γεωπολιτική επίδραση στα όμορα κράτη της αλλά και στο εύρος των συμφερόντων της. Αναφέρει ως αντικείμενο τις γεωγραφικές περιοχές που επηρεάζουν την ασφάλεια και τα συμφέροντα μίας χώρας. Κατά τον Brzezinski όπως αναφέρει ο (Χουρδάκης, 2020), η γεωστρατηγική συνενώνει τις στρατηγικές εκτιμήσεις της γεωπολιτικής και έχει ως στόχο την ενίσχυση της στρατιωτικής ισχύος ενός κράτους. Ο όρος «Γεωστρατηγική θέση» (θαλάσσιας ή χερσαίας περιοχής) εξαρτάται από τη διεθνή πολιτική κατάσταση που προσδίδει την αντίστοιχη αξία στην περιοχή, την τεχνολογική πρόοδο που μεταβάλλει τη γεωστρατηγική σημασία της περιοχής αλλά και την ύπαρξη ενεργειακών πόρων στην περιοχή ή περιμετρικά αυτής (Λαζανδρέας, 2019).

Από την άλλη πλευρά, όπως αναφέρει ο Defarges (1994), στο κείμενο του (Λαζανδρέας, 2019) η γεωοικονομία αναφέρεται στις οικονομικές δραστηριότητες μιας γεωγραφικής περιοχής, ως προς το γεωγραφικό περιβάλλον και στην οικονομική αλληλεξάρτηση για την επίλυση των συγκρούσεων, την αύξηση της οικονομικής ισχύος μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και των πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών στις διάφορες χώρες. Επιπρόσθετα η γεωστρατηγική αξία μιας χώρας, αφορά στους παράγοντες που διαδραματίζουν ρόλο σε σχέση με την γεωγραφική θέση της, την πρόσβαση στην ανοικτή θάλασσα, την γεινιάσή της με γραμμές θαλάσσιων μεταφορών, τις πρώτες ύλες, τις πηγές ενεργειακών πόρων και το είδος μεταφοράς των πόρων αυτών (Χουρδάκης, 2020).

Επίσης, η γεωπολιτική χρησιμοποιεί μεθοδολογικά εργαλεία για να ερμηνεύσει τα παγκόσμια φαινόμενα ισχύος με οικονομικούς, αμυντικούς, πολιτικούς και πολιτισμικούς παραμέτρους. Σύμφωνα με τον (Mazis, 2017b) υπάρχει μια μεθοδολογική γεωπολιτική ανάλυση που αντιμετωπίζει τη σύγχρονη διεθνή ισορροπία, η Σύγχρονη Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση. Μέσω της ανάλυσης αυτής, διατυπώνονται εμπειρικά δεδομένα, όπου διακρίνονται τα πρότυπα ανακατανομής ισχύος και η πρόβλεψη σε ένα βαθμό των τάσεων αναδιανομής ισχύος μεταξύ των διεθνών πόλων δύναμης. Οι βασικοί πυλώνες αυτής της ανάλυσης είναι οι εξής τέσσερις:

- της Άμυνας-Ασφάλειας,
- της Οικονομίας,
- της Πολιτικής
- του Πολιτισμού-Ενημέρωσης.

Ο πυλώνας της άμυνας-ασφάλειας περιέχει δείκτες του στρατιωτικού εξοπλισμού, τα βεληνεκή των οπλικών συστημάτων, τον αριθμό των πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών, την στρατιωτική τεχνολογία, κ.α. Έπειτα, ο πυλώνας της οικονομίας περιλαμβάνει το σύνολο των γεωπολιτικών δεικτών οικονομικής φύσεως όπως το ΑΕΠ, το έλλειμμα, το εξωτερικό χρέος, οι δείκτες παραγωγής, το ποσοστό ανεργίας, οι ενεργειακοί πόροι, οι φυσικοί πόροι, κ.α. Ο πυλώνας της Πολιτικής αναφέρεται στους δείκτες όπως το πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης, της πολιτικής σταθερότητας του πολιτικού συστήματος, κ.α. Ο πυλώνας του πολιτισμού περιέχει τους δείκτες της παιδείας, της πολιτιστικής κληρονομιάς, κ.α. Παράλληλα αποτελούν μεθοδολογικό εργαλείο που εξετάζει σε βάθος τα διάφορα ζητήματα σε τρεις κλίμακες συστημάτων (Σύστημα/Σύμπλοκο, Υποσύστημα, Υπερσύστημα) (Mazis, 2017b).

5.2 Βασικές Θεωρίες Γεωπολιτικής

5.2.1 Θεωρία του «ζωτικού χώρου» (Θεωρία Lebensraum)

Η πρώτη θεωρία γεωπολιτικής αναλύθηκε από τον γεωγράφο Ratzel και αργότερα τους Karl Haushofer και Rudolf Kjellen, και είναι η θεωρία του «ζωτικού χώρου». Εμφανίστηκε στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου στη Γερμανία και αποτέλεσε τη βάση του εθνικοσοσιαλιστικού κινήματος του Hitler, όπου έγινε η εννοιολογική βάση για την επέκταση της Γερμανίας στην Ανατολική Ευρώπη και όχι μόνο. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η εξέλιξη του ανθρώπου εντός της κοινωνίας επηρεάζεται από το γεωγραφικό περιβάλλον, όπου μία κοινωνία για να προσαρμόζεται επιτυχώς σε ένα

γεωγραφικό περιβάλλον επεκτείνει τα σύνορα του έθνους της και σε άλλη περιοχή. Ο Ratzel υποστήριζε ότι ο λαός δικαιούται να επεκταθεί εδαφικά για να ικανοποιηθούν οι δημογραφικές και οικονομικές ανάγκες του για να επιτευχθεί η κάλυψη των κύριων οικονομικών αγαθών και πρώτων υλών. Ο ζωτικός χώρος εμπειρείχε πολιτικές, οικονομικές, πολιτισμικές, γεωγραφικές και στρατιωτικές προεκτάσεις (Σταμούτσο, 2015).

5.2.2 Η θεωρία για την περιοχή της «καρδιάς» της υφηλίου (Θεωρία Heartland)

Σύμφωνα με τον (Σταμούτσο, 2015), ο Mackinder έβαλε τη γεωγραφία στο κέντρο της παγκόσμιας πολιτικής και θεωρούσε τον κόσμο ως ενιαία γεωγραφική οντότητα, όπου κάθε γεγονός σε κάθε σημείο του πλανήτη επηρέαζε τα υπόλοιπα μέρη του πλανήτη. Έτσι, ο Mackinder ερμήνευσε τις παγκόσμιες ιστορικές διαδικασίες βασιζόμενος στην ιδέα ότι ο κόσμος χωρίζεται σε απομονωμένες περιοχές, καθεμία από τις οποίες έχει τη δική της λειτουργία. Σύμφωνα με τη θεωρία του, στη γεωπολιτική υπάρχουν δύο βασικοί τομείς: ο τομέας της ξηράς και της θάλασσας. Η περιοχή που βρίσκεται η «Καρδιά της Ξηράς- Heartland», βρίσκεται στο κέντρο αυτού που ονόμασε «Παγκόσμια Νήσο» που είναι ουσιαστικά η Ευρασία, και την χαρακτήρισε ως «τον άξονα περιστροφής της παγκόσμιας ιστορίας» (Αγοράκης, 2017).

Ο Mackinder, κάνοντας μία ιστορική αναδρομή περιγράφει τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της Ευρασίας, όπου θεωρούσε ότι στο παρελθόν ήταν διαχρονικά η πηγή των ιστορικών εξελίξεων στην Ευρώπη και τις καιρικές συνθήκες που επικρατούσαν στην περιοχή της Ευρασία. Στις αρχές του 20ου αιώνα η επικράτηση των Ρώσων στην περιοχή της Ευρασίας σε συνδυασμό με την ανακάλυψη του σιδηρόδρομου δίνει την δυνατότητα στρατιωτικής και εμπορικής κινητικότητας αυτών. Έτσι η θεωρία Heartland ταυτίζεται με την περιοχή της πρώην ΕΣΣΔ. Ταυτόχρονα εντός της πρώην ΕΣΣΔ υπάρχει φυσικός πλούτος σε υψηλά ποσοστά σε σχέση με τις άλλες περιοχές του κόσμου, γεγονός που την καθιστά σημαντική στο γεωπολιτικό περιβάλλον και δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η «καρδιά» στο εσωτερικό δακτύλιο περιέχει το γεωγραφικό υποσύστημα της δυτικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής, της Νοτίου και Ανατολικής Ασίας. Ο εσωτερικός δακτύλιος περιέχει δυο νησιωτικά υποσυστήματα: τις Βρετανικές Νήσους και την Ιαπωνία. Τέλος στα άκρα του εξωτερικού δακτυλίου, περιλαμβάνεται η Αμερική, η Αφρική και η Ωκεανία (Σταμούτσος, 2015).

5.2.3 Η Θεωρία της «Ενδοχώρας – περιφερειακής ζώνης – ανασχετικού δακτυλίου» (Θεωρία Pivot - Heartland)

Από την άλλη πλευρά, ο Mackinder διαχωρίζει από τον πλανήτη την Ευρασία που είναι η ενδοχώρα, της οποίας η κεντρική θέση (pivot area) επιτρέπει στη Ρωσία να έχει επιθετική πολιτική, τόσο στρατιωτικά και εμπορικά προς όλες τις διευθύνσεις πλην του Βορρά. Στο εξωτερικό της ενδοχώρας βρίσκεται ο εσωτερικός δακτύλιος ή ανασχετικός δακτύλιος που βρίσκονται η Γερμανία, η Αυστρία, η Τουρκία, η Ινδία και η Κίνα, ενώ στον εξωτερικό δακτύλιο η Βρετανία, η Νότιος Αφρική, η Αυστραλία, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Ιαπωνία. Ουσιαστικά ορίζεται ως η ισορροπία της ισχύος που κατανέμονται στις τρεις ανωτέρω ζώνες και συγκεκριμένα μεταξύ της περιοχής της «καρδιάς» και των δακτυλίων (Σταμούτσος, 2015).

Συμφώνα με το κείμενο του Αγοράκη (2017), η περιοχή της «καρδιάς» ταυτίζεται με τη χερσαία ισχύ, ενώ οι δακτύλιοι με τη θάλασσα που ελέγχει την περιοχή της «καρδιάς» (την Ανατολική Ευρώπη), και την «παγκόσμια νήσο». Επίσης υποστήριξε, ότι ο ευρωπαϊκός πολιτισμός ήταν προϊόν εξωτερικής πίεσης που έρχεται από το κέντρο της Ασίας, ως επέκταση της Ευρώπης που υποκινήθηκε από την ανάγκη να ανταποκριθεί στην πίεση αυτή. Κατά συνέπεια, η «Heartland» ορίζεται ως άξονας για τους γεωπολιτικούς μετασχηματισμούς εντός της Παγκόσμιας Νήσου, έχοντας επίγνωση της φύσης της «κεντρικής τοποθεσίας», όπου υποστήριξε ότι στο πλαίσιο των γεωπολιτικών διαδικασιών, η Ευρασία βρίσκεται στο κέντρο του παγκόσμιου πυρήνα. Μεταγενέστερα ο Mackinder υποστήριξε τη θέση της Ανατολικής Ευρώπης ως μέρος της «Heartland» αλλά μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα αναθεώρησε και συμπεριέλαβε τις περιοχές της Μαύρης Θάλασσας και της Βαλτικής Θάλασσας (Ανατολική Ευρώπη). Στην παραπάνω θεωρία εφαρμόζεται γεωγραφική διαίρεση της υδρογείου και η ανάσχεση της Heartland, ώστε να εμποδιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση στη θάλασσα. Ερευνώντας την άνοδο και την πτώση των θαλάσσιων αυτοκρατοριών, ο Mackinder θεωρεί πως η Ευρώπη-Ασία-Αφρική αποτελεί μία ενιαία μάζα που αν κατακτηθεί θα μετατραπεί από χερσαία σε θάλασσα υπερδύναμη που θα καταικήσει όλες τις ναυτικές δυνάμεις και θα γίνει παγκόσμια κυρίαρχος. Η ενδοχώρα του παγκόσμιου νησιού είναι η Ευρασία και οι τεχνολογικές καινοτομίες της δίνουν το πλεονέκτημα έναντι των θαλάσσιων δυνάμεων. Η εν λόγω θεωρία ισχύει μέχρι και σήμερα (Σταμούτσος, 2015).

5.2.4 Θεωρία «Ανασχετικού δακτυλίου» (Θεωρία Rimland)

Ο Nickolas Spykman ανέλυσε την θεωρία του Ανασχετικού δακτυλίου, όπου βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τη γεωγραφία για τον προσδιορισμό των γεωπολιτικών αλληλεπιδράσεων που αναπτυχθήκαν. Μέρος της γεωπολιτικής θεωρίας αυτής είναι η σημασία της θέσης ενός κράτους για την ανάπτυξη της ισχύος του. Συμφώνα με τον (Mazis, 2017c) η εργασία του Spykman για την Γεωγραφία και τη Εξωτερική Πολιτική (1938) αναφέρει ότι : *«Η παγκόσμια ιστορία διαμορφώνεται μεταξύ των 25 μοιρών και 60 μοιρών βόρειου γεωγραφικού πλάτους»* και ότι *«ο βόρειος Ατλαντικός είναι το πιο επιθυμητό υδάτινο σώμα πάνω στο οποίο μπορεί να βρίσκεται ένα κράτος»*. Ουσιαστικά ο Spykman θεωρεί ότι αυτός που ελέγχει τον κόσμο, θα είναι αυτός που ελέγχει τη δακτύλιο της «Rimland» δηλαδή την περιοχή της Ευρασίας. Η περιφέρεια της Ευρασίας και όχι ο πυρήνας της θεωρείται ουσιαστική για την παγκόσμια δύναμη. Η θεωρία «Rimland» απετέλεσε τη βάση της ευρωατλαντικής συμμαχίας και αναφέρει ότι το αποτελεσματικό κέντρο ελέγχου βασίζεται στην «ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος επικοινωνιών από το κέντρο προς την περιφέρεια». Ακόμη πιο σημαντικό από το μέγεθος μιας χώρας ήταν η θέση της, που χαρακτηρίζεται ως «ο σημαντικότερος παράγοντας για την εξωτερική του πολιτική» (Αγοράκης, 2017).

Αναλυτικότερα διαχωρίζει τη γη σε γεωπολιτικές περιοχές. Μάλιστα, σχεδίασε ένα γεωπολιτικό κόσμο που περιέχει α) δύο χερσαίες περιοχές: την Ευρασία και τη Βόρεια Αμερική, β) τρία νησιά: τη Νότια Αμερική, την Αφρική και την Αυστραλία και γ) πέντε θαλάσσιες περιοχές: τη Νότια Πολική Θάλασσα, τη Βόρεια Πολική Θάλασσα, τον Ινδικό, τον Ειρηνικό και τον Ατλαντικό Ωκεανό. Επίσης η «Rimland» περιέχει τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής, τη νοτιοδυτική Ασία, την Κίνα και

την Άπω Ανατολή. Οι χώρες αυτές, έχουν μεγαλύτερη βιομηχανία και ανθρώπινο δυναμικό σε σχέση με τις περιοχές της «Heartland» που έχουν χερσαίες και θαλάσσιες δυνάμεις (Αγοράκης, 2017).

Εικόνα 12: Απεικόνιση θεωρίας Rimland-Heartland (πηγή: Λυγερός, 2021)

Αντίθετα, ο Mackinder υπερεκτίμησε τη γεωπολιτική σημασία της «Heartland», την οποία ο Spykman δε θεωρούσε τίποτα περισσότερο από μια γεωγραφική έκταση, με πολιτιστικά και πολιτισμικά ερεθίσματα. Ταυτόχρονα λειτουργεί ως ρυθμιστική ζώνη συγκρούσεων ανάμεσα στη θαλάσσια και χερσαία εξουσία. Η γεωπολιτική ανάλυση του Spykman εξακολουθεί να είναι σημαντική διότι διατυπώνει μια ολοκληρωμένη θεωρία που επικεντρώθηκε στα χαρακτηριστικά των διεθνών σχέσεων και δεν περιορίζει τον έλεγχο της «Heartland» σε ένα μικρό κομμάτι γης, δηλαδή την Ανατολική Ευρώπη (Αγοράκης, 2017).

Σύμφωνα με τον (Mazis, 2017b) η διαίρεση της θεωρίας Rimland βασίζεται στον γεωγραφικό τομέα που δημιουργεί μια αντίστοιχη ιδεολογική αφετηρία για τον αυτοπροσδιορισμό και την ταύτιση μεταξύ των διαφορετικών τομέων. Η θεωρία του Spykman επηρέασε την αμερικανική εξωτερική πολιτική σε θέματα εθνικής ασφάλειας, μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Ψυχρού Πολέμου, δείχνοντας με αυτό τον τρόπο την ισχύ των ΗΠΑ σε μία περίοδο έντονων αναταράξεων. Επίσης θεωρούσε συμφέρον των ΗΠΑ, μία ισχυρή Γερμανία μετά τον πόλεμο με σκοπό να αντιμετωπισθεί η ισχύς της Ρωσίας που δεν επιθυμούσε την Ευρωπαϊκή ενοποίηση (Σταμούτσος, 2015).

Επιπροσθέτως ο Spykman πρότεινε τη σύσταση μιας ομάδας κρατών ανεξάρτητα από τα ευρωπαϊκά κράτη, όπου θα αποτελούσαν ζώνη περιορισμού της ρωσική επιθετικότητας αλλά και της πιθανής αγγλοαμερικανική επίθεσης κατά της Ρωσίας. Αυτή η ομάδα που πρότεινε ήταν το σημερινό NATO. Σύμφωνα με τον (Μάζης, 2017), η θεωρία αυτή ορίζει γεωγραφικά τον ανταγωνισμό και τις συγκρούσεις μεταξύ των Χερσαίων δυνάμεων (Σύμφωνο Βαρσοβίας, τη Ρωσία και τις χώρες δορυφόροι αυτής) και των θαλάσσιων δυνάμεων (ΗΠΑ-Βρετανία, Ιαπωνία και NATO). Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η γεωπολιτική, αμυντική και οικονομική δημιουργία

δυο νέων κόσμων, του ανατολικού και του δυτικού. Επίσης οι κοινωνικές, πολιτικές και πνευματικές παγκόσμιες δυνάμεις διαμόρφωσαν μια νέα μέθοδο κατανομής της εξουσίας, σχετικές με τις νέες πραγματικότητες. Ουσιαστικά η πολιτιστική ολοκλήρωση μπορεί να επιτευχθεί μέσω υπερεθνικών θεσμικών μονάδων που θα οδηγήσουν σε νέες παγκόσμιες ομάδες που θα βασίζονται σε ένα κοινό υπόβαθρο όπως είναι η Ε.Ε. Ειδικά οι δυτικοί εστίασαν στο κενό εξουσίας της ΕΣΣΔ και των δορυφόρων της στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία, ενσωματώνοντας τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης στην ΕΕ και στο NATO με σκοπό την διάλυση της ρωσικής εξάρτηση των κρατών της Κεντρικής Ασίας. Αυτές οι ενέργειες έχουν ως αποτέλεσμα την επικράτηση του ηγετικού ρόλου των ΗΠΑ σε διεθνές επίπεδο (Mazis, 2017b).

Λίγο χρόνια αργότερα αυτή η άποψη του Spryckman, μεταβλήθηκε έως ένα μέρος της από τον George F. Kennan και άλλους αναλυτές. Ειδικά ο George F. Kennan αναφέρει 5 κέντρα ισχύος (βιομηχανικής, στρατιωτικής, κέντρα τεχνολογικής και πολιτισμικής αξίας): τις ΗΠΑ, την Μ. Βρετανία, την Γερμανία και την Ευρώπη, την ΕΣΣΔ/Ρωσία και την Ιαπωνία. Τα κέντρα ισχύος αλλάζουν και δεν αποκλείουν την ανάδειξη άλλων δυνάμεων. Αναφέρει επίσης ότι επιβάλλεται ο έλεγχος τουλάχιστον σε τέσσερα από τα πέντε κέντρα, ώστε να μην απειλείται η εθνική ασφάλεια, διότι με την απώλεια ενός κέντρου βάρους θα αλλάξει η ισορροπία των δυνάμεων και της ισχύος. Αφού έχει εξασφαλιστεί η περίμετρος και η ισορροπία των δυνάμεων, σκοπός είναι η μείωση της μελλοντικής ικανότητας του αντίπαλου να ασκεί επιρροή έξω από τα όρια του. Για τον περιορισμό του κέντρου βάρους θα πρέπει να γίνει ιεράρχηση των σκοπών βάσει των δυνατοτήτων της εκάστοτε χώρας και μέσω πολιτικών (διπλωματικών, τεχνολογικών, πολιτισμικών, στρατιωτικών) (Αγοράκης, 2017).

5.3.Σύνθεση των γεωπολιτικών θεωριών για την νοτιοανατολική Μεσόγειο και την Ελλάδα

Η νοτιοανατολική Μεσόγειος έχει μετατραπεί σε πεδίο ανταγωνισμού και διαξιφισμών μεταξύ των κρατών. Σύμφωνα με τον (Μάζης, 2016) εντός αυτής αναδιαμορφώνονται με εντόνους ρυθμούς εσωτερικοί πυλώνες ισχύος δύναμης, εξαιτίας της ανακατανομής της εξουσίας ισχύος των ΗΠΑ, της Ρωσία, της Κίνα αλλά και συγκεκριμένων κρατών-μελών της Ε.Ε. Έτσι το ενδιαφέρον των κρατών της Δύσης προσανατολίζεται προς την γεωστρατηγική σημασία των θαλάσσιων εμπορικών οδών της Ανατολικής Μεσογείου, δημιουργώντας όμως κενά στο τομέα της άμυνας. Οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κρατών της Μεσογείου είναι μια προσπάθεια ελέγχου της Μεσογείου και των γεωπολιτικών χαρακτηριστικών της και αφορούν:

- ότι απ' αυτή διέρχεται περίπου το 30% του παγκόσμιου θαλάσσιου εμπορίου σε όγκο και περίπου το 25% της παγκόσμιας θαλάσσιας διακίνησης πετρελαίου (Λαζανδρέας, 2019)
- είναι ένας κόμβος διαμετακόμισης, καθώς από τα περίπου 564 εκατομμύρια τόνους φορτίου που διήλθαν το 2005, μόνο το 25% είχε τελική κατεύθυνση την Ευρώπη (Λαζανδρέας, 2019)
- μέσω αυτής διέρχονται τέσσερις αγωγοί ενέργειας, που συνδέουν την Ευρώπη με την Βόρεια Αφρική καθώς και οι τερματικοί L.N.G. και υποθαλάσσια καλώδια τηλεπικοινωνιών.

- περιέχει αλιευτικούς πόρους, ενώ ο μισός αλιευτικός στόλος της Ε.Ε. βρίσκεται στην Μεσόγειο (Λαζανδρέας, 2019)
- οι ανακαλύψεις ποσοτήτων φυσικού αερίου αποτελούν εναλλακτική πηγή για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Ε.Ε (Λαζανδρέας, 2019)
- διαθέτει τρία εκ των σημαντικότερων σημείων πνιγμού (choke points), που διέρχεται το συντριπτικό μέρος του εμπορίου: τη Διώρυγα του Σουέζ, το Στενό των Δαρδανελίων και το Στενό του Γιβραλτάρ (Μάζης, 1997)

Μια σύνθεση των παραπάνω κλασικών γεωπολιτικών θεωριών, παρουσιάζεται επιγραμματικά παρακάτω. Αρχικά η θεωρία του Ζωτικού Χώρου προβλέπει πως τα μεγάλα κράτη έχουν περισσότερους πλουτοπαραγωγικούς χώρους και μπορούν να εξελιχθούν σε υπερδύναμη. Όσο ένα κράτος μεγαλώνει, τόσο αυξάνονται οι εχθροί του που βιώνουν την ανασφάλεια σε οικονομικό αλλά και σε αμυντικό επίπεδο. Ταυτόχρονα το κόστος συντήρησης είναι υψηλό, με αποτέλεσμα η οικονομία του να απειλείται με άμεση κατάρρευση. Σε ότι αφορά τα κράτη της ανατολικής Μεσογείου, το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι της Τουρκίας, που αποβλέπει να αναδειχθεί σε ηγεμονική δύναμη της Ανατολικής Μεσογείου και σχεδιάζει την απόκτηση των ενεργειακών πόρων της Ελλάδας πραγματοποιώντας γεωτρήσεις εντός των θαλάσσιων υδάτων της Ελλάδας (Λαζανδρέας, 2019).

Έπειτα η θεωρία HeartLand, σε συνδυασμό με την Rimland αναφέρει ότι η νοτιοανατολική Μεσόγειος κατέχει θέση στα πιο σημαντικά, κλειστά περιφερειακά γεωπολιτικά συστήματα και σε πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών. Ουσιαστικά μια διαταραχή των ειρηνικών ισορροπιών στην ζώνη ασφαλείας της Νοτιοανατολικής Πτέρυγας του NATO, δηλαδή της Ελλάδας και της Τουρκίας, είναι αυτό που επιθυμεί η Ρωσία, διότι θα έλυne σε σύντομο χρόνο τα διαφορά ζητήματα που υπάρχουν, επεκτείνοντας όμως την επιρροή της μέχρι και τα κράτη της Κεντρικής Ασίας. Ταυτόχρονα το γεωπολιτικό πλέγμα της Μεσογείου είναι σημείο συγκέντρωσης και διακίνησης πολιτικής ισχύος. Σύμφωνα με τον (Παραγιουδάκης, 2019) η Ελλάδα και η Κύπρος ανήκουν στο γεωπολιτικό σύμπλεγμα της Μεσογείου όπου συνιστά μια κομβική οδό διασύνδεσης του Ατλαντικού με τον Ινδικό και τον Ειρηνικό ωκεανό και μια κυρία οδό διαμετακόμισης των ενεργειακών πόρων της πρώην ΕΣΣΔ, της Αφρικής και της Μ. Ανατολής, προς τις αγορές της Δύσης. Επίσης όλα τα παραπάνω αποτελούν πυλώνα ασφάλειας, σταθερότητας και εκμετάλλευσης των στοιχείων της υψηλής στρατηγικής τους (Μάζης, 2016).

Από τη άλλη πλευρά, σε ότι αφορά το Αιγαίο Πέλαγος, είναι διεθνή θαλάσσια και εναέρια δίοδος που εξυπηρετεί τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και την εμπορική σύνδεση μεταξύ Ευρώπης και Ασίας. Σύμφωνα με τον (Mazis, 2018), η είσοδος της Ρωσίας στο ενεργειακό πεδίο, η ύπαρξη κοιτασμάτων ενεργείας εντός του Αιγαίου και η στάση της Τουρκίας κατέστησαν το Αιγαίο πεδίο ανταγωνισμού και συγκρούσεων. Έπειτα η ανακατανομή ισχύος, προσέφερε ευκαιρίες επέκτασης της στρατηγικής ισχύος της Τουρκίας εξαιτίας της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας (Βαλκάνια) και της κατάστασης που επικρατούσε στο Ιράκ. Η Ελλάδα ακολούθησε τη στρατηγική της ουδετεροποίησης και διεθνοποίησης σύμφωνα με την φιλοσοφία του NATO. Όλα τα παραπάνω γεγονότα επέφεραν ανισορροπία ισχύος του Αιγαίου στους τομείς της ασφαλείας των κρατών, που υποσκάπτουν τα ελληνικά συμφέροντα, τις

αρχές του διεθνούς δικαίου και μπορεί να οδηγήσουν σε αποσταθεροποίηση και της Μέσης Ανατολής (Μάζης και Τρούλης, 2019).

Ο πρώτος τομέας της ασφαλείας, αφορά στους τομείς ισχύος στο σύνολο των δυνατοτήτων τους, που φέρνει την Ελλάδα σε δυσχερέστερη θέση, όπως παρουσιάζονται από τους γεωπολιτικούς δείκτες που είναι ο πληθυσμός, η στρατιωτική ισχύς και η βιομηχανική ή η τεχνολογική ικανότητα. Ο δεύτερος τομέας έχει σχέση με την γεωγραφική γειτνίαση που καθορίζει το βαθμό δυνατότητας του κράτους να προβάλλει ισχύ. Ο τρίτος τομέας αφορά την «επιθετική ισχύ», βασικό μέρος του πυλώνα άμυνας και ασφάλειας. Ο τέταρτος τομέας σχετίζεται με τις επιθετικές προθέσεις της Τουρκίας για την εκμετάλλευση του Αιγαίου Πελάγους. Τελικά το Αιγαίο Πέλαγος συμφώνα με την θεωρία Rimland όπως αναφέρουν οι (Μάζης και Τρούλης Ι., 2019) βρίσκεται σε τέτοιο σημείο, όπου τα κράτη που το απαρτίζουν, δηλαδή η Ελλάδα και η Τουρκία οφείλουν να διατηρούν στενό δεσμό μεταξύ τους και να λειτουργήσουν αποτρεπτικά προς την κάθοδο της Ρωσίας (Μάζης και Τρούλης, 2019).

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα είναι τμήμα της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ Βορρά και Νότου με ιδιαίτερα γεωγραφικά σύνορα και αποτελεί διακομιστικό κέντρο σε ότι αφορά τον θαλάσσιο και εναέριο χώρο της. Σε σχέση με το θαλάσσιο περιβάλλον της, γεωπολιτικά βρίσκεται σε καίριο σημείο διότι ελέγχει τρεις σημαντικές γεωπολιτικές περιοχές, τα Δαρδανέλια, το Σουέζ και το Γιβραλτάρ. Ο θαλάσσιος χώρος της Ελλάδας αποτελεί μέρος ενός κρίκου σύνδεσης της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με τη Μεσόγειο και την Μέση Ανατολή. Επίσης μέσω των θαλάσσιων μεταφορών συνδέει την Ανατολική και νότια Ευρώπη με την Ασία και την Αφρική. Η Ελλάδα σύμφωνα με την θεωρία Rimland βρίσκεται σε μια γεωγραφική περιοχή που χαρακτηρίζεται από αστάθεια, διότι η Τουρκία όπου συνορεύει, μέσω των διεκδικήσεων της, έχει στρατιωτική ισχύ ως αποδεκτό εργαλείο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής. Ειδικότερα, η Ελλάδα είναι χώρα της παράκτιας ζώνης που δεν μπορεί να παραμείνει σε φάση ουδετερότητας στις παγκόσμιες συγκρούσεις. Η Ελλάδα, έκανε ορθές επιλογές υψηλής στρατηγικής, τόσο με την συνεργασία της με τις δυνάμεις Αντάντ στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Δυτική Συμμαχία στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην περίπτωση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Ελλάδα λόγω της θέσης της, βοήθησε στις επιχειρήσεις στη Βόρεια Αφρική και παρείχε πρόσβαση σε περιοχές της Μέσης Ανατολής με πετρελαϊκά αποθέματα (Αγοράκης, 2017).

Επιπρόσθετα λόγω της γεωγραφικής της θέσης, ανήκει σε σημείο της ζώνης Rimland, τεράστιας γεωστρατηγικής και γεωπολιτικής σημασίας. Συγκεκριμένα, το Αιγαίο Πέλαγος όπου εντοπίζεται, διαθέτει μεγάλο πλούτο σε πρώτες ύλες που προσδίδει γεωστρατηγική αξία, και έχει δύο χαρακτηριστικά. Αρχικά είναι ζωτικός θαλάσσιος χώρος των Στενών Ελλησπόντου – Βοσπόρου, όπου συνδέει την Μαύρη Θάλασσα με την Μεσόγειο Θάλασσα και σε συνδυασμό τόσο με το Αιγαίο, το Ιόνιο Πέλαγος και το Κρητικό Πέλαγος επιφέρει τον έλεγχο της Διώρυγας του Σουέζ και της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου. Ο έλεγχος αυτός εστιάζει κυρίως στην εμπορική και την ναυτική δραστηριότητα (Πιτέρης, 2017).

Εν κατακλείδι, η ναυτική δύναμη της Ελλάδας αποτελεί κυρίαρχη δύναμη στην Ανατολική Μεσόγειο και διασφαλίζει τον έλεγχο κίνησης του θαλάσσιου διαύλου

Αιγαίου – Δαρδανέλια και Βοσπόρου και των θαλάσσιων συγκοινωνιών προς την Συρία και την Αίγυπτο. Σε σχέση με το Ιόνιο Πέλαγος έχει βαρύτητα σε όλη τη γεωστρατηγική εικόνα των Ελληνικών θαλασσών, λόγου χάρη το νησί της Κέρκυρας και των νησιωτικών συμπλεγμάτων της. Επίσης αποτελεί σημείο καμπής στην Δυτική Ευρώπη με την Βόρεια Αφρική και την Ασία και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις περιοχές της διόδου Σικελίας – Τύνιδας, των στενών Οτράντο, των στενών Ελλησπόντου και της διώρυγας του Σουέζ (Μάζης, 1997). Σύμφωνα με το κείμενο του Αγοράκη (2017) η Ελλάδα αποφάσισε να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε. Με την πρώτη πέτυχε την παραμονή της στον ελεύθερο οικονομικό κόσμο της Δύσης και με την δεύτερη την οικονομική και πολιτική ενίσχυση της ως μέρος του δυτικού πόλου ισχύος (Αγοράκης, 2017).

5.4 Γεωπολιτικές υποθέσεις και σύνδεση με την οριοθέτηση νέων θαλασσίων προστατευόμενων περιοχών

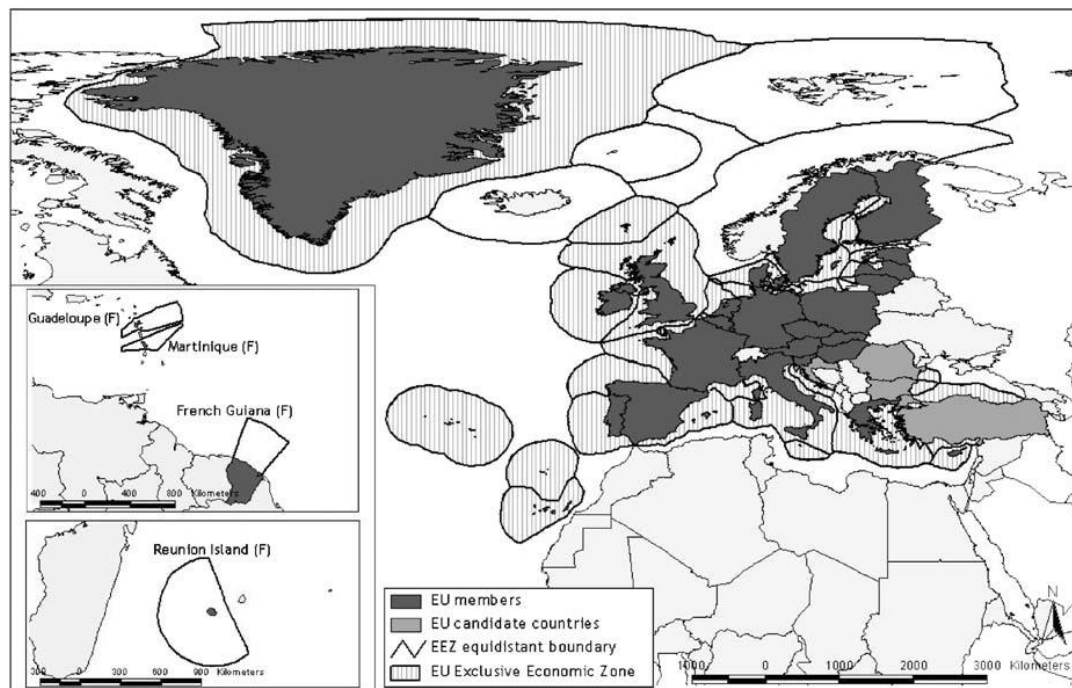
Στο παρόν υποκεφάλαιο θα γίνει μια προσπάθεια ισχυροποίηση της επέκτασης των 12 ν.μ για την Ελλάδα μέσω από κάποιες γεωπολιτικές υποθέσεις όπου εντός αυτής γίνεται και η σύνδεση με την οριοθέτηση των προτεινόμενων νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Όπως αναφέρει ο Μπαλαφούτας (2019) στο κείμενο του (Γκίζας, 2019) τα περισσότερα κράτη έχουν ορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης τους στα 12 ν.μ. Σε σχέση με την θέση της Ελλάδας για την αύξηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης της πέραν των 6 ν.μ, η τουρκική πλευρά το 1995 κήρυξε το λεγόμενο «casus belli» στην Ελλάδα με την επιχειρηματολογία ότι το Αιγαίο πέλαγος όπου ανήκουν η Ελλάδα και η Τουρκία είναι σε θάλασσες με «κλειστές ή ημίκλειστες» περιοχές, όπου δεν πρέπει να ασκούνται δικαιώματα οριοθέτησης της ζώνης αυτής μονομερώς αλλά να συναινούν και τα όμορα παράκτια κράτη. Κατέχει την άποψη αυτήν διότι αν επέλθει αύξηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης σε 12 ν.μ. στο Αιγαίο Πέλαγος θα είναι κυρίαρχη η Ελλάδα, γεγονός που είναι αντίθετο στα τουρκικά συμφέροντα (Γκίζας, 2019).

Στην παρούσα μελέτη έγινε αναφορά ότι σύμφωνα με την διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία οι Θ.Π.Π κάθε κράτους δεν ξεπερνούν την απόσταση των 12 ν.μ από την ακτή. Οπότε ο σχεδιασμός των σεναρίων οριοθέτησης νέων προστατευόμενων περιοχών έγινε εντός των 12ν.μ της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας και στο Ιόνιο πέλαγος και στο Αιγαίο πέλαγος , όπως ορίζει και το διεθνές δίκαιο της θάλασσας και ο χάρτης της Σεβίλλης, όπου αποδεικνύουν ότι η Ελλάδα έχει δικαίωμα απόκτησης αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12ν.μ.

Αρχικά τέθηκε η πρώτη υπόθεση στην παρούσα μελέτη, ότι έχει γίνει αποδοχή της Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας του 1982 (UNCLOS 3), του Montego Bay. Η Ελλάδα έχει υπογράψει την παρούσα σύμβαση, οπότε κατά συνέπεια ακολουθεί το νομοθετικό πλαίσιο αυτής. Ειδικά όπως αναφέρει το άρθρο 3 του Νόμου 2321/1995-ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995, κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης του μέχρι τα 12 ν.μ. Αν ο καθορισμός του εύρους των χωρικών υδάτων είναι μικρότερο των 12 ν.μ δεν απαγορεύεται, και ούτε οδηγεί στην απώλεια άσκησης του δικαιώματος επέκτασης της. Όσον αφορά στην επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης η Ελλάδα αναφέρει ότι έχει το δικαίωμα επέκτασης σύμφωνα με

το δίκαιο της θάλασσας, το οποίο όμως είχε επιλέξει μέχρι πρότινος να μην το ασκήσει.

Η Δεύτερη υπόθεση είναι, ότι επειδή έχει υπογραφεί η παρούσα σύμβαση από 163 κράτη, λαμβάνεται υπόψιν η σύμβαση του δικαίου της θάλασσας του 1982 (UNCLOS 3) του Montego Bay, ως μέρος του εθνικού δικαίου. Ουσιαστικά, ως γενικός κανόνας του εθνικού δικαίου, δεσμεύει τα κράτη που δεν είναι συμβαλλόμενα να ακολουθήσουν την σύμβαση αυτήν. Η τρίτη υπόθεση-παραδοχή είναι ότι τα ελληνικά νησιά, σύμφωνα με το δίκαιο της θάλασσας, έχουν υφαλοκρηπίδα όπως αναφέρεται συγκεκριμένα στο άρθρο 121, όπου όλα τα νησιά δικαιούνται αιγιαλίτιδα, συνορεύουσα ζώνη, υφαλοκρηπίδα, και Α.Ο.Ζ. Η οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ με την Τουρκία αλλά και με τα όμορα γειτονικά της κράτη οφείλει να χαραχτεί με την μέθοδο της μέση γραμμή/ίσης απόστασης μεταξύ των ακτογραμμών των ελληνικών νήσων του Ανατολικού Αιγαίου και των τουρκικών παράλιων.

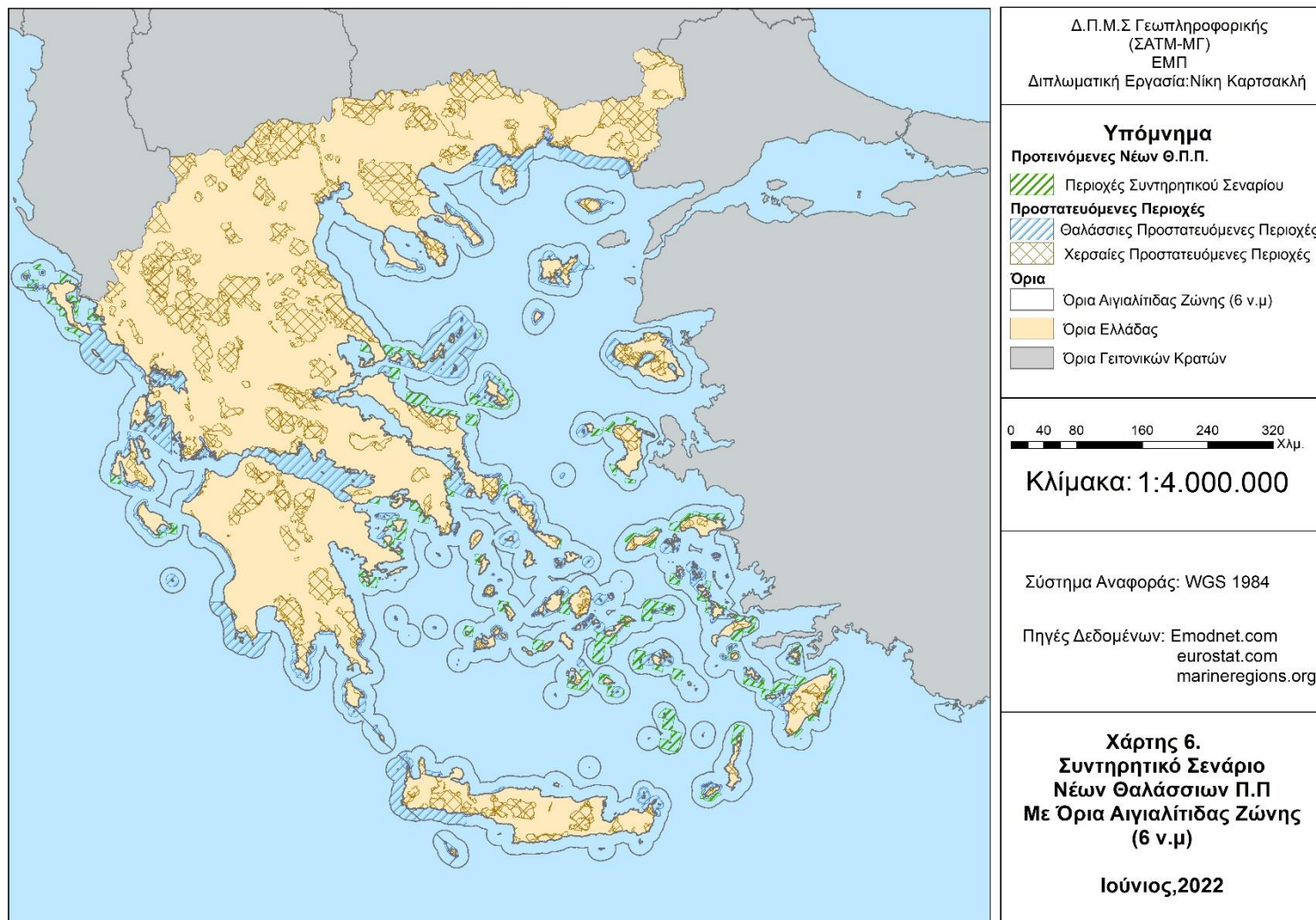
Εικόνα 13:Ο Χάρτης της Σεβίλλης(πηγή: Suarez de Vivero και Rodríguez Mateos, 2006).

Σε σχέση με τα οφέλη της ελληνικής Α.Ο.Ζ, οι νόμοι του διεθνούς δικαίου της θάλασσας, αναγνωρίζουν το δικαίωμα των νησιών για επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης. Η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ και η ανακήρυξη της ελληνική Α.Ο.Ζ σε όλη την Μεσόγειο, επιφέρει γεωπολιτικά πλεονεκτήματα με γεωστρατηγικά και γεωοικονομικά στοιχεία, αυξάνοντας το κύρος της Ελλάδας. Ειδικώς μπορεί να αναπτυχθούν νέες θέσεις εργασίας σε τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων. Ουσιαστικά η γεωγραφική διαμόρφωση της Α.Ο.Ζ της Ελλάδας και ιδιαίτερα η νησιωτική, είναι διπλάσια από της Τουρκίας και δημιουργεί μια συμπαγή και ισχυρή παρουσία στο Αιγαίο Πέλαγος, που συνεπάγεται την αύξηση του οφέλους της Ελλάδας. Η Ελλάδα ως μέλος της ΕΕ και λόγω της θέσης της είναι σημαντική χώρα στο Σύμπλοκο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Σύμφωνα με τον Παρίση (2013), όπως αναφέρει ο (Βλάχος, 2017) λόγω της μεγάλης διασποράς των νησιών της στο Αιγαίο, ειδικά η πυκνότητα του συμπλέγματος των Κυκλάδων, είναι βαρύνουσας

σημασίας στην οριοθέτηση πλησίον της Τουρκίας. Η Ρόδος, η Κάρπαθος, η Κάσος, η Κρήτη και το Καστελόριζο σχηματίζουν ένα τόξο που διεκδικεί το δικαίωμα οριοθέτησης Α.Ο.Ζ και υφαλοκρηπίδας, διότι οι ανατολικές ακτές αυτών έχουν προσδιορισμό προς την τουρκική θαλάσσια περιοχή. Η Τουρκία έχοντας αντίθετη θέση, ισχυρίζεται ότι αυτές οι ακτές και συγκεκριμένα του Καστελόριζου, έχουν μόνο δικαίωμα σε αιγιαλίτιδα ζώνη, γεγονός που δεν είναι αληθές διότι το Καστελόριζο ανήκει στο Ελληνικό κράτος (Δημητρίου, 2017).

Σε αυτό το σημείο και έχοντας θέσει τις παραπάνω τρεις υποθέσεις έρχονται να τεκμηριώσουν την προτεινόμενη οριοθέτηση που έγινε στην υποενότητα 4.6. Σε αυτό το σημείο είναι καλό να αναφερθούν ότι για την τεκμηρίωση των 12 ν.μ εφαρμόστηκαν τα τρία αυτά σενάρια και στην υπάρχουσα αιγιαλίτιδα ζώνη των 6 ν.μ όπου το συνολικό εμβαδόν της φτάνει τα 114.520,80 km².

Αρχικά στο συντηρητικό σενάριο όπως έχει προαναφερθεί η προτεινόμενη οριοθέτηση, έγινε με την απεικόνιση των κοινών γεωγραφικών σημείων που εντοπίζονται τα είδη από την 1^{ης} έως και την 5^{ης} κατηγορία ιεράρχησης. Το συνολικό εμβαδόν του συντηρητικού σεναρίου με όρια αιγιαλίτιδας ζώνης στα 6 ν.μ είναι 11.255 km² με ποσοστό επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης των 6 ν.μ στα 9,82%. Ένα πρώτο σχόλιο είναι ότι το συνολικό εμβαδόν αυτού του σεναρίου είναι ακριβώς ίδιο με αυτό του συντηρητικού σεναρίου όπου τα όρια των χωρικών υδάτων είναι 12 ν.μ., καθώς και οι προτεινόμενες περιοχές που καλύπτουν είναι οι ίδιες. Γεωπολιτικά όμως σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι με την προτεινόμενη αυτή οριοθέτηση, προτείνονται νέες Θ.Π.Π που υπάρχει αμφισβήτηση από την τουρκική πλευρά περί της εθνικής κυριαρχίας της Ελλάδος σε αυτά. Οι καίριες αυτές προτεινόμενες θαλάσσιες περιοχές σε αυτό το σενάριο είναι νοτιοανατολικά της Ρόδου, ολόκληρη η θαλάσσια περιοχή της Σύμης, όλη η ανατολική θαλάσσια πλευρά της Κω μέχρι τα όρια των 6 ν.μ και το βόρειο θαλάσσιο τμήμα της Σάμου. Στην Εικόνα 14 παρουσιάζεται ο χάρτης των προτεινόμενων νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών στο συντηρητικό σενάριο εντός των 6ν.μ.

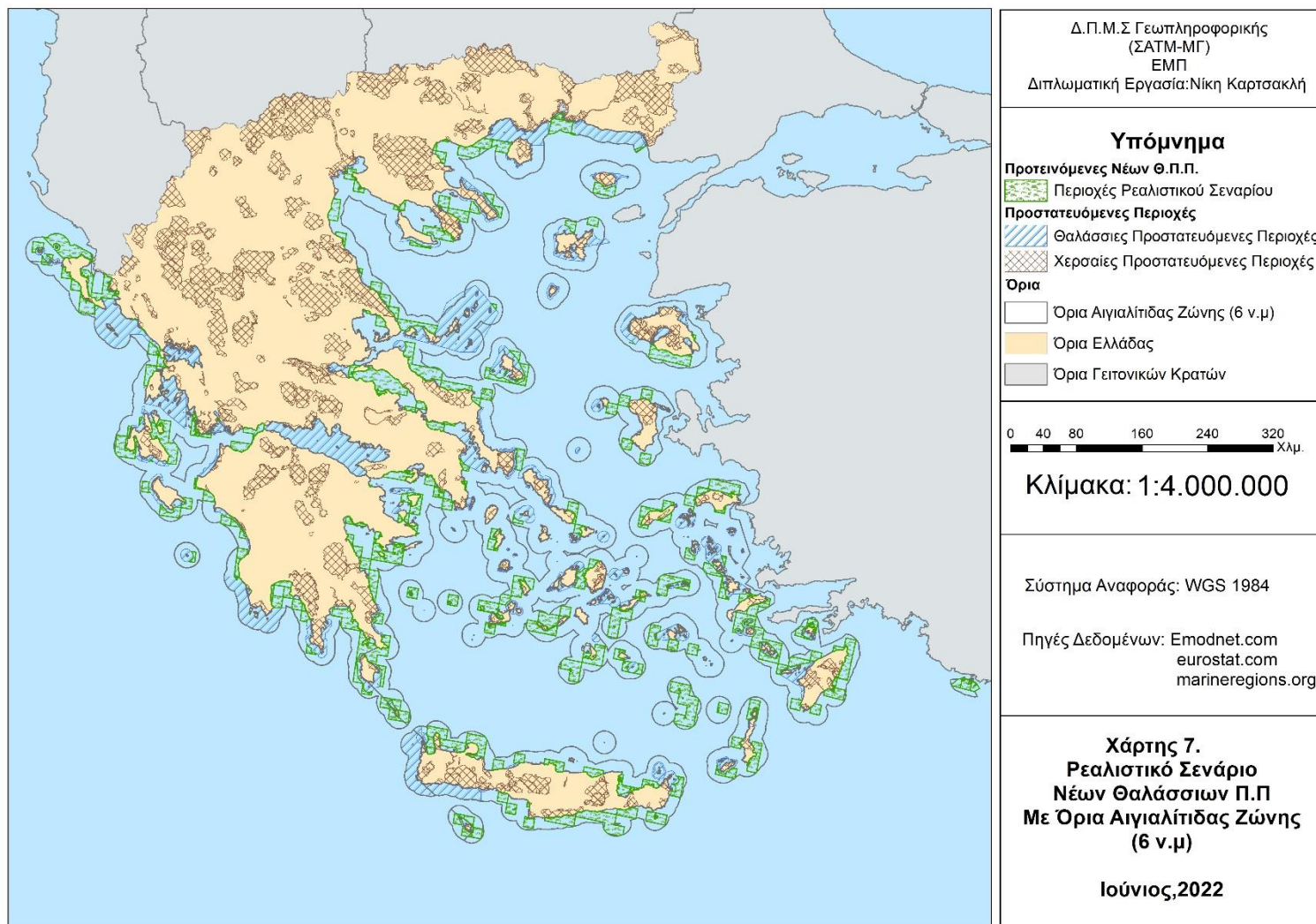

Εικόνα 14:Χάρτης συντηρητικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 6ν.μ.(πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Στην συνέχεια στο ρεαλιστικό σενάριο όπως έχει προαναφέρει στην υποενότητα 4.6.2 λήφθηκαν υπόψιν οι περιοχές εντοπισμού των 4 από τα 5 είδη της πρώτης κατηγορίας ιεράρχησης όπου έγινε η ενοποίηση των περιοχών τους. Τα είδη πρώτης κατηγορίας ιεράρχησης ήταν η Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*), ο Οξύρρυγχος της Αδριατικής (*Acipenser naccarii*), ο κοινός Οξύρρυγχος (*Acipenser sturio*) και το Αστροξυρούγγι (*Acipenser stellatus*).

Το συνολικό εμβαδόν του ρεαλιστικού σεναρίου με όρια αιγιαλίτιδας ζώνης στα 6 ν.μ είναι 22.919 km² με ποσοστό επί της αιγιαλίτιδας ζώνης των 6 ν.μ το 20,01% και επί της Α.Ο.Ζ 4,75%. Το εμβαδόν του ρεαλιστικού σεναρίου εντός των 12 ν.μ είναι 22.923 km² με ποσοστό επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης των 12 ν.μ 12,43%. Ένα πρώτο σχόλιο είναι στο συνολικό εμβαδόν αυτού, υπάρχει μικρή διαφοροποίηση σε σχέση με τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12 ν.μ αλλά οι προτεινόμενες περιοχές που καλύπτουν είναι οι ίδιες. Επίσης στο ρεαλιστικό σενάριο εντός των 6 ν.μ δεν εντάσσονται οι περιοχές που ξεπερνούν αυτά, εκτός της Κέρκυρας και όμορα της υφιστάμενης προστατευόμενης περιοχής GR1110013 (Θαλάσσια περιοχή Θράκης).

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι με την προτεινόμενη αυτή οριοθέτηση προτείνονται νέες Θ.Π.Π που υπάρχει αμφισβήτηση από την πλευρά της Τουρκίας περί κυριαρχίας της Ελλάδος σε αυτά. Με την επέκταση της Ελλάδας στα 12 ν.μ, σύμφωνα και με τις παραπάνω υποθέσεις επικυρώνεται η Ελληνική εθνική κυριαρχία σε αυτά. Οι καίριες θαλάσσιες περιοχές σε αυτό το σενάριο, είναι νοτιοανατολικά της Λέσβου, βόρεια και δυτικά της Χίου, βόρεια και ανατολικά της Σάμου, στην προέκταση την υφιστάμενων προστατευόμενων περιοχών δυτικά της Λέρου, ανατολικά, βόρεια και νότια της Κω, ολόκληρη η θαλάσσια περιοχή της Σύμης, ολόκληρο το Καστελλόριζο και η βραχονησίδα της Ρω. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώνεται η επέκταση των 12 ν.μ και το δικαίωμα οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ. διότι οριοθετούνται σύμφωνα με τον χάρτη της Σεβίλλης (κατά παραγγελία της Ε.Ε), την σύμβαση του δίκαιου της θάλασσας αλλά και τις περιβαλλοντικές νομοθεσίες που είναι επίσημα νομικά πλαίσια. Επίσης ακυρώνεται και το Τουρκολυβικό Μνημόνιο που δεν έλαβε υπόψιν την ελληνική εθνική κυριαρχία εντός των παραπάνω περιοχών. Στην Εικόνα 15 παρουσιάζεται ο χάρτης των προτεινόμενων περιοχών των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών εντός του ρεαλιστικού σεναρίου των 6 ν.μ.

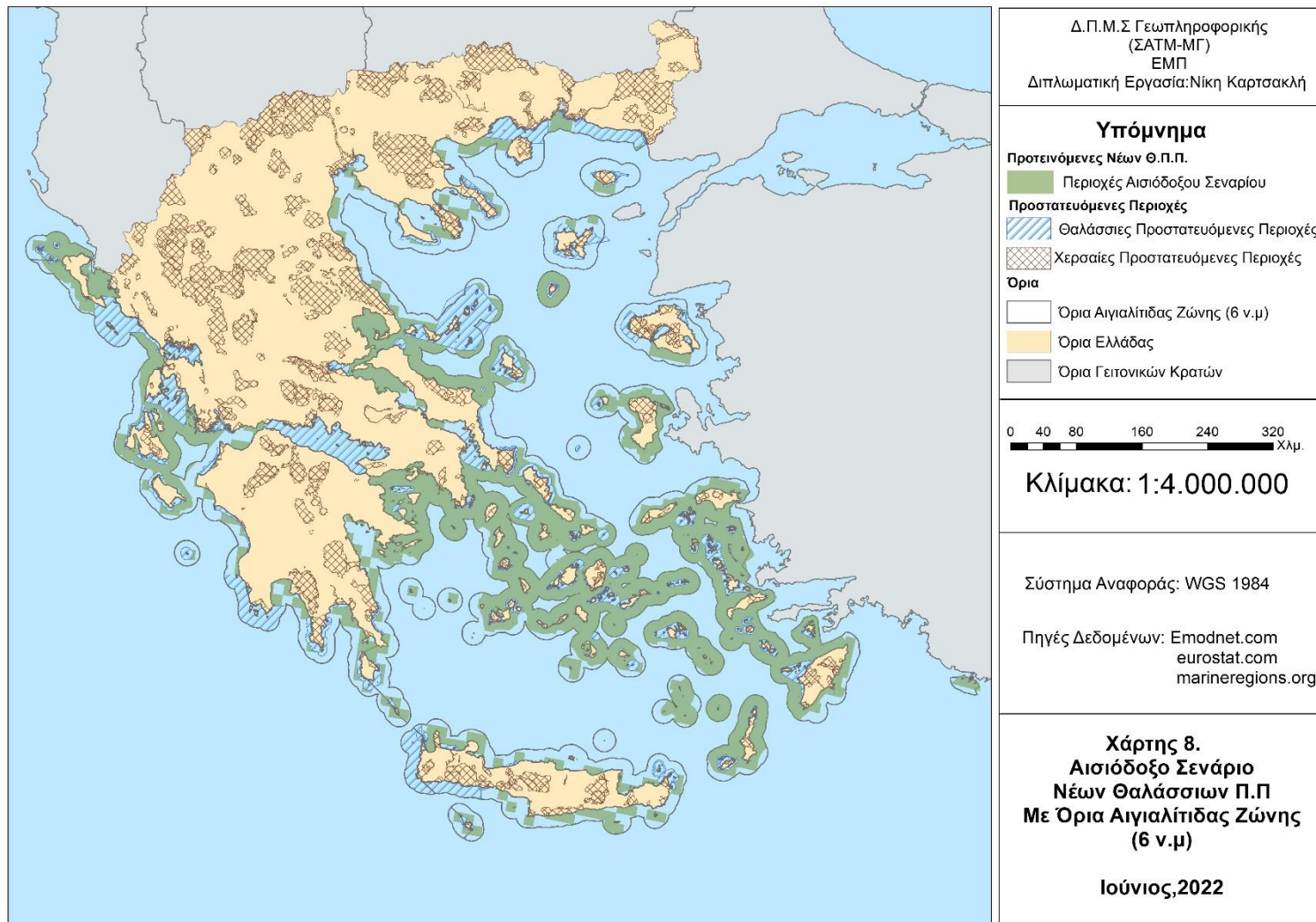

Εικόνα 15:Χάρτης ρεαλιστικού σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης νέων Θ.Π.Π εντός των 6 ν.μ(πηγή: Ίδια επεξεργασία)

Τέλος στο αισιόδοξο σενάριο όπως έχει γίνει αναφορά και στην υποενοότητα 4.6.3, λήφθηκαν υπόψιν οι περιοχές εντοπισμού των πέντε ειδών της πρώτης κατηγορίας ιεράρχησης. Στο παρόν σενάριο απεικονίζονται οι περιοχές όπου εντοπίζονται και τα 5 είδη συνολικά και όχι μονό τα κοινά τους σημεία. Σκοπός αυτού του σενάριο είναι να απεικονιστούν οι περιοχές που εντοπίζονται τα είδη της πιο σημαντικής κατηγορίας ιεράρχησης και που πρέπει άμεσα να ληφθούν μέτρα για την προστασία αυτών. Το συνολικό εμβαδόν του αισιόδοξου σεναρίου εντός των 6 ν.μ είναι 94,260 km² με ποσοστό επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης εντός των 6ν.μ στα 82,31% και επί της Α.Ο.Ζ 19,52%. Ουσιαστικά καλύπτει σχεδόν ολόκληρα τα εθνικά ύδατα των 6ν.μ. Ένα πρώτο σχόλιο της διαφοράς στο εμβαδόν μεταξύ των 6ν.μ και των 12 ν.μ είναι ότι οι προτεινόμενες περιοχές που καλύπτουν είναι ίδιες απλά σταματούν εντός των 6 ν.μ. Το εμβαδόν του σεναρίου εντός των 12 ν.μ ήταν 122.052 km², με ποσοστό επί της Αιγιαλίτιδας ζώνης 66,17% και επί την Α.Ο.Ζ 25,27%.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι με την προτεινόμενη αυτή οριοθέτηση εντός των 12ν.μ προτείνονται περιοχές που ξεπερνούν το εύρος των 6 ν.μ σε όλη την Ελλάδα γεγονός που είναι νόμιμο δικαίωμα της Ελλάδας για την επέκταση των 12 ν.μ στο Αιγαίο αλλά και στο Ιόνιο πέλαγος. Στην Εικόνα 11 του αισιόδοξου σεναρίου των 12 ν.μ προτείνεται ένα μεγάλο ενιαίο buffer προστατευόμενης περιοχής που καλύπτει συνολικά όλη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και μαζί με τις υφιστάμενες προστατευόμενες περιοχές δημιουργεί μια μεγάλη ζώνη προστασίας και αποκλεισμού δραστηριοτήτων. Ουσιαστικά η Ελλάδα μέσω του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού μπορεί να ορίσει τις θαλάσσιες δραστηριότητες που θα επιτρέπονται εντός των προστατευόμενων αυτών περιοχών.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην εικόνα 16 όπου παρατίθεται ο χάρτης του αισιόδοξου σεναρίου των 6 ν.μ υπάρχει ένα μεγάλο buffer προτεινόμενης προστατευόμενης περιοχής που καλύπτει περιμετρικά τις νήσους και βραχονησίδες που η τουρκική πλευρά αμφισβητεί την Ελληνική κυριαρχία τους. Αυτές οι περιοχές είναι η περιοχή του συμπλέγματος των Δωδεκανήσων αλλά και νοτιοανατολικά της Λέσβου, ολόκληρη η Χίος, το Καστελλόριζο και η βραχονησίδα της Ρω. Συνολικά η πρόκριση του σεναρίου αυτού έχει διττό ρόλο, διότι είτε εντός των 6 ν.μ είτε των 12 ν.μ, πρώτον προστατεύονται περιβαλλοντικά περιοχές όπου ενδημούν είδη που κρίνονται ότι πρέπει να προστατεύουν και δεύτερον σε αυτό το σενάριο κατοχυρώνεται με νομικό ορθό αλλά και τεχνικό τρόπο το δικαίωμα της Ελλάδας να έχει αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12ν.μ, με την δημιουργία μιας μεγάλης ενιαίας ζώνης σε όλο το Νότιο Αιγαίο.

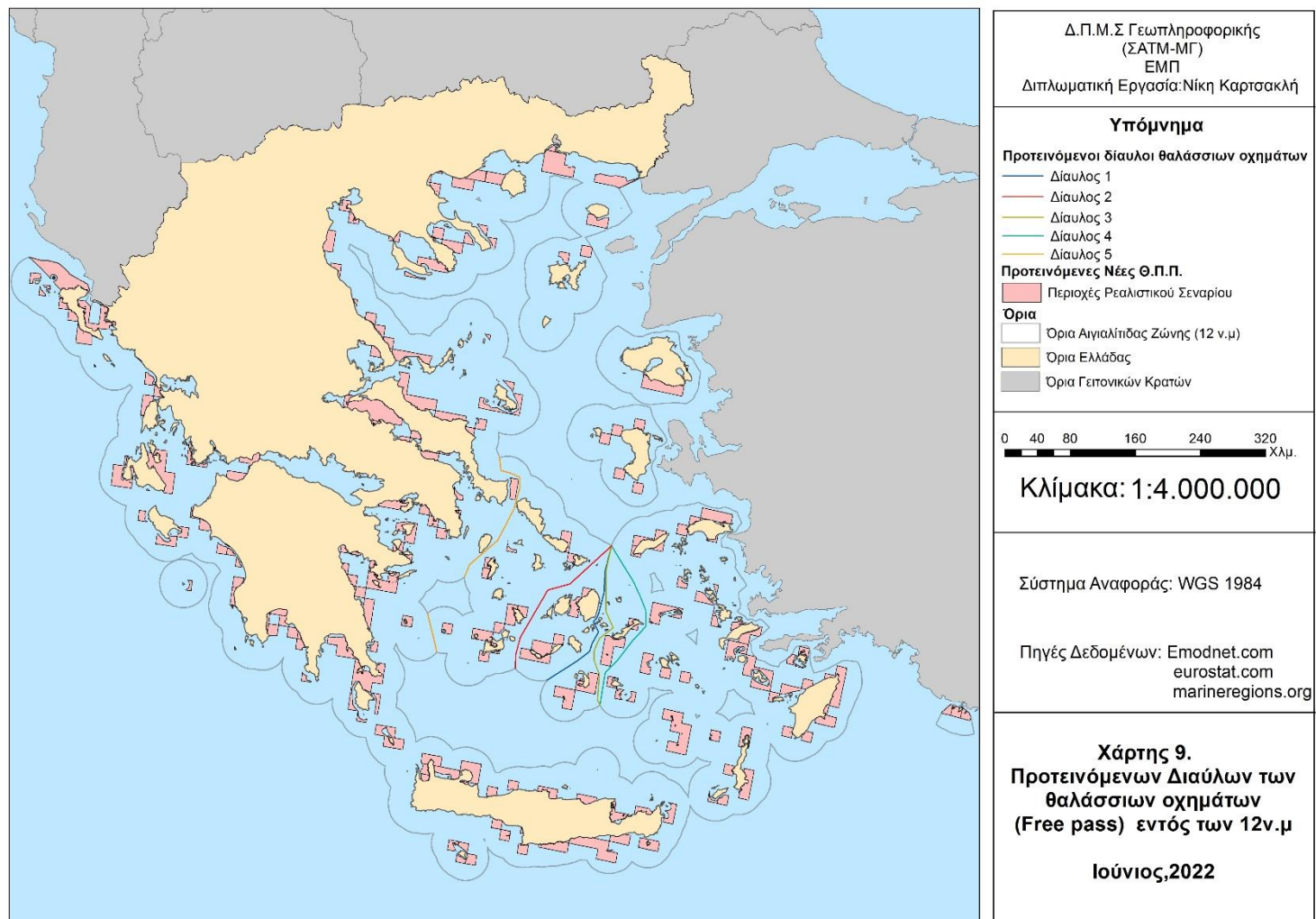
Εικόνα 16: Χάρτης αισιόδοξου σεναρίου προτεινόμενης οριοθέτησης των νέων Θ.Π.Π εντός 6ν.μ (πηγή: Ιδία επεξεργασία)

Εν κατακλείδι και τα 3 σενάρια περιέχουν θαλάσσιες περιοχές με γεωπολιτική σημασία, διότι θεωρούνται γκρίζες ζώνες για την Τουρκία, όπως είναι το Καστελόριζο και η βραχονησίδα της Ρω αλλά τα μικρά νησιωτικά συμπλέγματα και οι βραχονησίδες. Οριοθετώντας αυτές ως Θ.Π.Π κατοχυρώνεται το δικαίωμα επέκτασης των 12 ν.μ, διότι ακολουθούν το νομικό πλαίσιο του εθνικού δίκαιου και ισχυροποιείται από τεχνικής πλευράς η νομικά ορθή θέση της Ελλάδας ότι έχει εθνική κυριαρχία σε αυτές τις περιοχές.

5.5 Προτεινόμενοι δίαυλοι διέλευσης πλοίων εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12ν.μ.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι με την επέκταση των 12ν.μ, τα κράτη μέλη που έχουν υπογράψει την σύμβαση του δικαίου της θάλασσας υποχρεούνται να παρέχουν το δικαίωμα της 'αβλαβούς διελεύσεως' το οποίο επιτρέπει την διέλευση πλοίων κάθε εθνικότητας από τα χωρικά ύδατα μιας παράκτιας χώρας, όταν δεν βλάπτει την ειρήνη μεταξύ των κρατών. Επίσης αναφέρει ότι τα πλοία και τα υποβρύχια όταν βρίσκονται εντός των εθνικών υδάτων των κρατών που διασχίζουν τις διόδους της «αβλαβούς διελεύσεως» υποχρεούνται να πλέουν στην επιφάνεια της θάλασσας και να δείχνουν τη σημαία τους (Ελληνική Δημοκρατία, 1995).

Επιπρόσθετα κάθε κράτος στο οποίο ασκείται το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης καθορίζει τους θαλάσσιους διόδους των πλοίων για να αποφευχθούν περιβαλλοντικά ατυχήματα, καθώς μερικά εμπορικά πλοία που περνούν από τα εθνικά χωρικά ύδατα μεταφέρουν επικίνδυνες ουσίες ή υλικά. Έτσι απαιτείται η διέλευση τους μόνο από συγκεκριμένες θαλάσσιες διαδρομές. Σε αυτό το σημείο και αφού στην παρούσα εργασία έχουν οριστεί τα εθνικά χωρικά ύδατα για την Ελλάδα στα 12 ν.μ, δημιουργείται η ανάγκη πρότασης δημιουργίας διαδρόμων 'αβλαβούς διελεύσεως'. Στο παρακάτω χάρτη παρουσιάζονται πέντε προτεινόμενοι δίαυλοι για τα θαλάσσια οχήματα εντός των 12 ν.μ. Έχει επιλεγεί να σχεδιαστεί εντός του ρεαλιστικού σεναρίου των 12 ν.μ διότι εντός αυτού καλύπτει το 12,43% της Αιγιαλίτιδας ζώνης της και μαζί με τις υφιστάμενες περιοχές ξεπέρνα το 33%, δηλαδή κοντά στο στόχο που έχει θέσει η Ελλάδα έως το 2030, δηλαδή την κάλυψη του 30% της θαλάσσιας έκτασης της. Επιπρόσθετα απορρίφθηκε η υλοποίηση των διαύλων στο αισιόδοξο σενάριο, διότι δημιουργεί μια ζώνη αποκλεισμού σε όλο το Νότιο Αιγαίο γεγονός που είναι απαγορευτικό για τις προτεινόμενες αυτές θαλάσσιες διαδρομές. Στην Εικόνα 17 παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δίαυλοι 'αβλαβούς διελεύσεως' εντός των 12 ν.μ.

Εικόνα 17: Χάρτης προτεινόμενων διαύλων 'αθλαβούς διελεύσεως' εντός των 12ν.μ (πηγή: Ίδια Επεξεργασία)

Στο Πίνακα 11 παρουσιάζονται οι συνολικές εκτάσεις των 5 προτεινόμενων διαύλων.

Προτεινόμενοι Δίαυλοι διέλευσης πλοίων	Μήκος δίαυλου (km)
Δίαυλος 1	200,988105
Δίαυλος 2	203,399592
Δίαυλος 3	210,282306
Δίαυλος 4	225,754616
Δίαυλος 5	236,240734

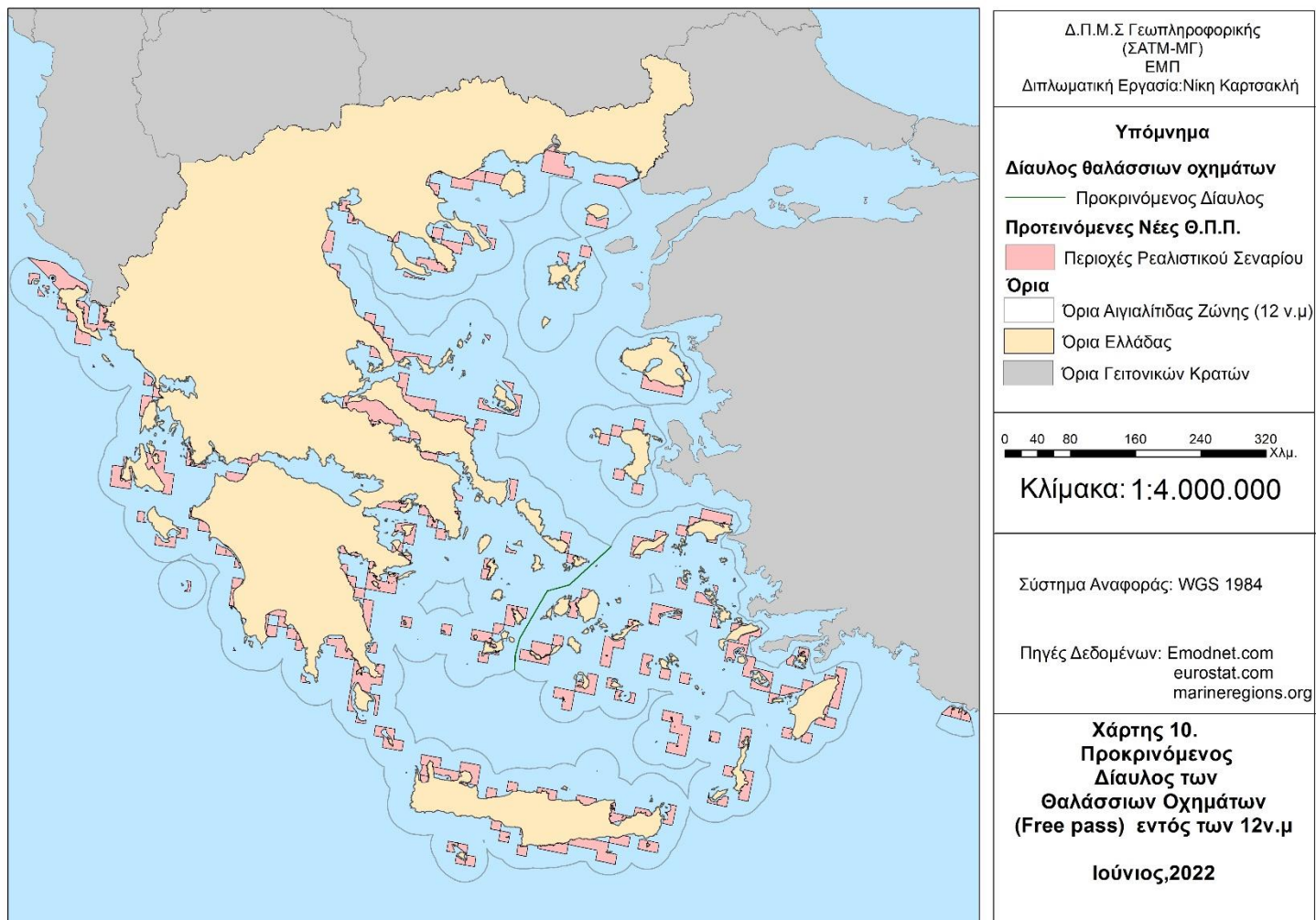
Πίνακας 11: Πίνακας εκτάσεων σε km των 5 προτεινόμενων διαύλων (πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Με μπλε χρώμα έχει απεικονιστεί ο πρώτος προτεινόμενος δίαυλος όπου το μήκος του φτάνει στα 200,98 km και διέρχεται από το βόρειο άκρο του ορίου των 12 ν.μ του Νότιου Αιγαίου Πελάγους και συγκεκριμένα βορειανατολικά των 12 ν.μ της Μυκόνου και νοτιοδυτικά των 12 ν.μ της Ικαρίας, συνεχίζει τη διαδρομή δυτικά από την Νάξο και ανατολικά από τα Κουφονήσια και την Σχοινούσα. Έπειτα συνεχίζει ανατολικά από την Ίο και καταλήγει στο νότιο όριο των 12 ν.μ που είναι μεταξύ των ορίων της Σαντορίνης και της Φολεγάνδρου. Ο δεύτερος δίαυλος έχει απεικονιστεί με κόκκινο χρώμα με μήκος 203,40 km και διέρχεται αρχικά από το βόρειο άκρο του ορίου των 12 ν.μ του Νότιου Αιγαίου Πελάγους, βορειανατολικά των 12 ν.μ της Μυκόνου και νοτιοδυτικά των 12 ν.μ της Ικαρίας, συνεχίζει της διαδρομή ανατολικά της Πάρου μεταξύ της Αντιπάρου και της Σίφνου έπειτα ανατολικά της Κίμωλου και καταλήγει στο νότιο όριο των 12 ν.μ που είναι μεταξύ των ορίων της Φολεγάνδρου και της Μήλου.

Ο τρίτος προτεινόμενος δίαυλος απεικονίζεται με λάδι χρώμα και η περίμετρος του φτάνει τα 210,282306 km όπου διέρχεται από το ίδιο άκρο όπως και οι προηγούμενοι δίαυλοι, αλλά συνεχίζει την διαδρομή του νοτίως διερχόμενος ανατολικά από τη Δονούσα, δυτικά της Αμοργού και ανατολικά του συμπλέγματος των νήσων που συνορεύουν με τα Κουφονήσια και καταλήγει στο νότιο άκρο των 12 ν.μ των Κυκλάδων (ανατολικά της Σαντορίνης και δυτικά της Ανάφης). Ο τέταρτος δίαυλος απεικονίζεται με πράσινο χρώμα με συνολικό μήκος 225,785 km, όπου η όδευση του ξεκινάει όπως και οι προηγούμενες οδεύσεις και συνεχίζει την διαδρομή του νοτίως περνώντας ανατολικά της Δονούσας συνεχίζει στην Αμοργό, δυτικά της Κίναρου και καταλήγει στο νότιο άκρο των 12 ν.μ των Κυκλάδων. Τέλος η πέμπτη προτεινόμενη όδευση που απεικονίζεται με πορτοκάλι χρώμα, έχει συνολικό μήκος 236,24 km και η διαδρομή του ξεκινάει από όριο των 12 ν.μ της Ευβοίας και συνεχίζει μεταξύ της Ευβοίας και της Άνδρου ανατολικά και εξέρχεται από το νότιο άκρο των 12 ν.μ νοτίως της Κέας και της Κύθνου. Έπειτα εισέρχεται η παρούσα όδευση μεταξύ της Φαλκονέρας και ανατολικά της Αντίμηλου και εξέρχεται στο νότιο άκρο των 12 ν.μ των νησιών αυτών.

Καλό είναι να αναφερθεί ότι παρόλο που προτείνονται πέντε θαλάσσιοι δίαυλοι, εκ των οποίων απορρίπτονται η 1^η και η 5^η όδευση, διότι είναι κοντά σε περιοχές με

έντονη τουριστική κινητικότητα αλλά και στις προτεινόμενες περιοχές του ρεαλιστικού σεναρίου, γεγονός που θα επιφέρει περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις περιοχές αυτές λόγω της διέλευσης των πλοίων. Οι προτεινόμενοι τρίτος και τέταρτος δίαυλος διέρχονται από περιοχές που μπορεί να είναι κοντά στις προτεινόμενες Θ.Π.Π και έχουν σχεδιαστεί πολύ κοντά σε τουριστικά κέντρα, γεγονός που είναι απαγορευτικό κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες που διέρχονται και τα τουριστικά πλοία. Τελικά, προκρίνεται ως επικρατέστερος ο δεύτερος δίαυλος, που απεικονίζεται με κόκκινο χρώμα, διότι είναι σε απόσταση από τουριστικές περιοχές και δεν είναι κοντά σε προτεινόμενες θαλάσσιες περιοχές, σύμφωνα και με την παρ. 3 του άρθρου 53 του δικαίου της θάλασσας, που αναφέρει ότι οι προτεινόμενες θαλάσσιες οδεύσεις πρέπει να βρίσκονται στο 10% της απόστασης μεταξύ των νήσων, κατά μήκος των οδεύσεων. Στην Εικόνα 18 απεικονίζεται ο προκρινόμενος δίαυλος εντός των 12 ν.μ.

Εικόνα 18:Χάρτης προκρινόμενου δίαυλου 'αβλαβούς διελεύσεως' εντός των 12ν.μ(πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

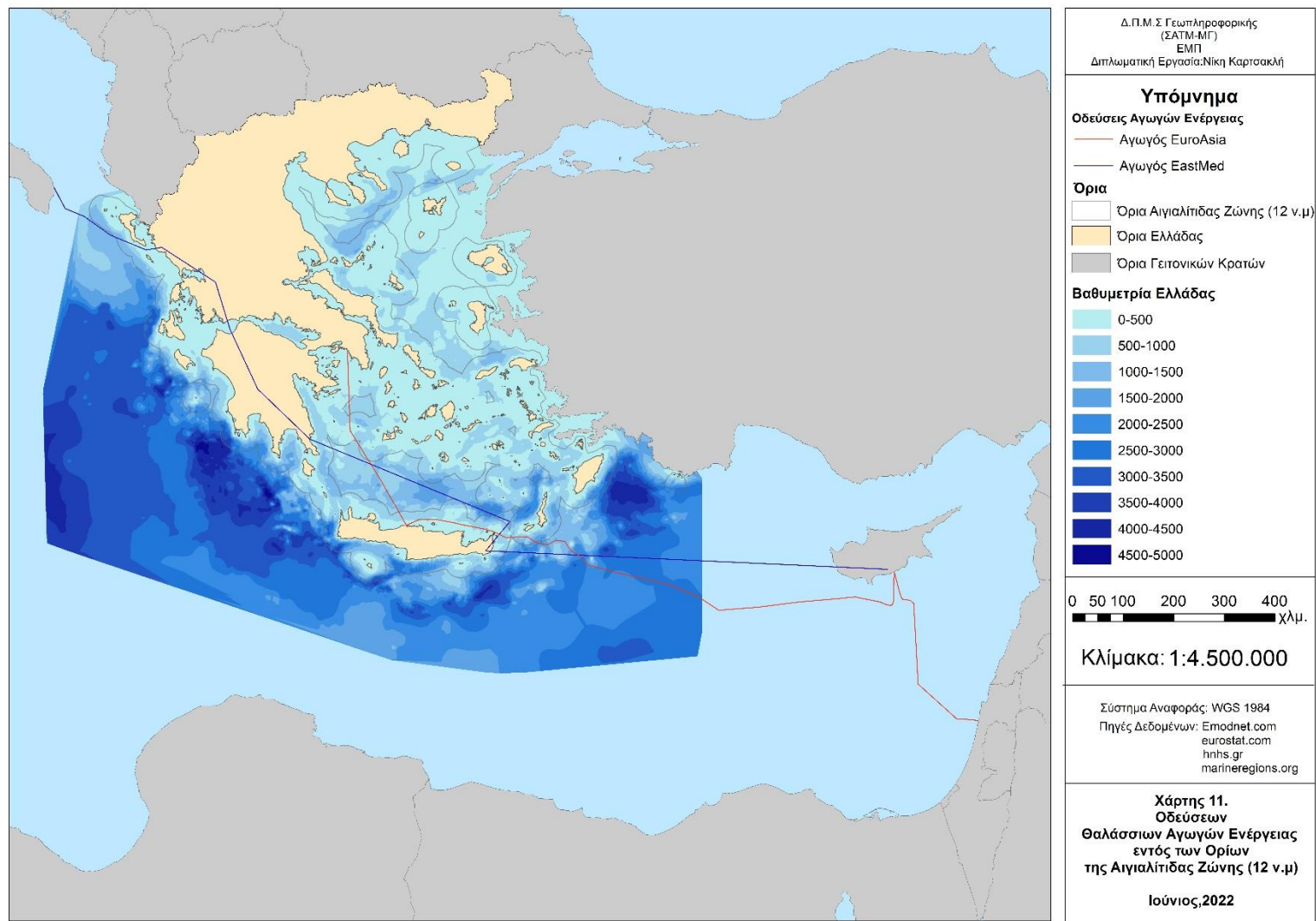
5.6 Η σημαντικότητα των διασυνδεδετικών αγωγών East Med και EuroAsia στην οριοθέτηση των νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών

Η Ελλάδα ως μέλος της Ε.Ε και λόγω της γεωγραφικής θέσης της, αποτελεί σημαντική χώρα στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου για τη μεταφορά ενέργειας, κυρίως φυσικού αερίου. Η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου, Ισραήλ, Αιγύπτου και Ελλάδας θα επιφέρει μεγάλη οικονομική ανάπτυξη στα κράτη αυτά. Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει σημαντικό ρόλο στη μεταφορά των ενεργειακών αποθεμάτων, καθώς αποτελεί διαμετακομιστικό κόμβο προώθησης φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας μέσω κατασκευής και λειτουργίας υποθαλάσσιων αγωγών προς τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Με την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ, η δημιουργία των αγωγών μεταφοράς ενέργειας από τρίτες χώρες μέσω της Ελλάδας προς την Ευρώπη, θα συμβάλλει στην αναβάθμιση της Ελλάδας όχι μόνο οικονομικά αλλά και γεωστρατηγικά. Η Ελλάδα εντάχθηκε στο έργο του αγωγού Transadriatic (TAP) ενώ έχει υπογράψει και τη συμφωνία μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ και Ιταλίας για την υλοποίηση των αγωγών East Med και EuroAsia. Σκοπός αυτών των αγωγών είναι η αποδέσμευση της εξάρτησης από το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια της Ρωσίας και η ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας της Ε.Ε. Όμως αναφέρεται από τον (Mazis, 2017a), η χάραξη των αγωγών East Med και EuroAsia είναι σημαντική για την Ελλάδα την Κύπρο, το Ισραήλ και την Αίγυπτο, διότι θα επιφέρει οικονομική και στρατηγική ανάπτυξη σε αυτά τα κράτη. Ταυτόχρονα, η χάραξη των αγωγών East Med και EuroAsia, στον τμήμα του Ελληνικού θαλάσσιου χώρου εμποδίζεται από την Τουρκία εξαιτίας των αμφισβητήσεων για την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ αλλά και της οριοθέτησης της Ελληνικής Α.Ο.Ζ. Η Τουρκία θεωρεί ότι είναι κυρίαρχη νοτίως του Καστελόριζου και της Κρήτης αμφισβητώντας την ελληνική Α.Ο.Ζ με νομικώς ατεκμηρίωτες συμφωνίες, όπως το Τουρκολυβικό μνημόνιο οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ με το οποίο στοχεύει στην ματαίωση της κατασκευής του East Med αλλά και του EuroAsia (Σταμούτσος, 2015).

Επιπρόσθετα, η ελληνική υφαλοκρηπίδα και η Α.Ο.Ζ. δημιουργούν, θαλάσσιες ζώνες για την προάσπιση των συμφερόντων της Ελλάδας αλλά και για να ανακαλυφθούν αποθέματα υδρογονανθρακικών πόρων. Τα αποθέματα φυσικού αερίου εντός της Α.Ο.Ζ. των κρατών της νοτιοανατολικής Μεσογείου είναι μια πηγή ενεργειακής ασφαλείας, συνυφασμένη με ζητήματα εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς συμφέροντος, για την ύπαρξη συνεργασίας των κρατών στο τομέα της ενέργειας. Σύμφωνα με τους (Τρούλης κ.α., 2020) η Ελλάδα πρέπει να υπολογίζει την ναυτική δύναμη της, όπως αναφέρεται στην θεωρία Rimland, και να στοχεύει στην επίτευξη συνεργασιών με τους περιφερειακούς δρώντες της, όπως είναι το Ισραήλ (Λαζανδρέας, 2019).

Ταυτόχρονα, ο σχεδιασμός και η κατασκευή αγωγών ενέργειας σχεδόν πάντα συνοδεύονται από περιβαλλοντικές ανησυχίες, σε σχέση με τις επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Συχνά, τα γειτονικά κράτη προφασίζονται περιβαλλοντικούς λόγους για να συγκαλύψουν τα συμφέροντα τους, δημιουργώντας αμφιβολίες με σκοπό να οδηγήσουν στη ματαίωση των σχεδιαζόμενων έργων των όμορων κρατών τους. Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια καταγραφής των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των δυο αυτών αγωγών στο θαλάσσιο τμήμα της Ελλάδας για

συγκεκριμένες μεταβλητές. Οι μεταβλητές αυτές είναι η θαλάσσια βιοποικιλότητα, ο θαλάσσιος πυθμένας και τα θαλάσσια ύδατα με σκοπό την καταγραφή και κατανόηση των κινδύνων που ελλοχεύουν από την κατασκευή και λειτουργία των διασυνδεδειγμένων αγωγών East Med και EuroAsia. Οι επιπτώσεις κατηγοριοποιούνται με βάση την επίδραση τους (θετική, αρνητική ή ουδέτερη), το χρονικό διάστημα που επιδρούν (βραχυχρόνια ή μακροχρόνια) και αν είναι ή όχι αναστρέψιμες. Ουσιαστικά, με την καταγραφή των επιπτώσεων για τους 2 αγωγούς, είναι ένας ακόμα τρόπος τεκμηρίωσης την επέκτασης των 12 ν.μ διότι αν δεν επιφέρουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον μπορούν να υλοποιηθούν έτσι όπως έχει σχεδιαστεί η όδευση τους. Οι σχεδιασμένες αυτές οδεύσεις λαμβάνουν υπόψιν ότι η Ελλάδα έχει εθνικά ύδατα έως τα 12 ν.μ και δικαιώματα επί της Α.Ο.Ζ της. Στην εικόνα 19 παρουσιάζονται οι οδεύσεις των αγωγών East Med και EuroAsia εντός των 12 ν.μ

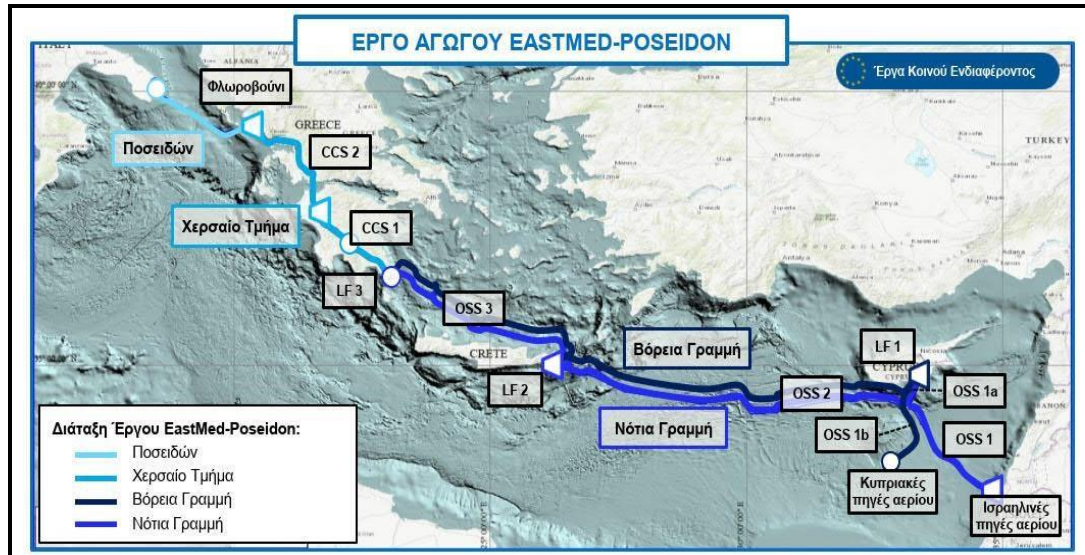

Εικόνα 19: Χάρτης οδεύσεων αγωγών East Med και EuroAsia εντός της ζώνης των 12 ν.μ (πηγή :Ιδία Επεξεργασία).

5.6.1 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του Eastern Mediterranean (East Med)

Ο αγωγός Eastern Mediterranean (EastMed) είναι ένας αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου από τη λεκάνη της Λεβαντίνης, με διακομιστή την Κύπρο και την Ελλάδα και μέσω του Αγωγού Poseidon με διακομιστή την Ιταλία, στην υπόλοιπη Ευρώπη. Ο συγκεκριμένος αγωγός παρέχει στην Ευρώπη έναν νέο ενεργειακό διάδρομο ενισχύοντας την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια του εφοδιασμού και την πρόσβαση σε νέες πηγές φυσικού αερίου και υδρογονανθράκων (Λιάνας, 2021).

Το συνολικό μήκος του EastMed είναι 2.000 km εκ των οποίων τα 1.400 km είναι υποθαλάσσια συνδέοντας το Ισραήλ, την Κύπρο, την Ελλάδα και την Ιταλία. Εντός της Ελλάδας, θαλάσσια φτάνει από την Κρήτη στην Νοτιοανατολική Πελοπόννησο και χερσαία διασχίζει την ηπειρώτικη Ελλάδα για 600 km για να φτάνει θαλάσσια στην Ιταλία, μέσω του αγωγού Poseidon με μήκος 210 km. Ο EastMed περιλαμβάνει ένα βόρειο και νότιο αγωγό με μέση απόσταση 100 m μεταξύ τους. Ο νότιος αγωγός μεταφέρει φυσικό αέριο από τις πηγές του Ισραήλ και ειδικά από την πλατφόρμα συμπίεσης EastMed (ECP), στην Κύπρο μέσω υποθαλάσσιας σύνδεσης (το τμήμα OSS1 του αγωγού φτάνει από το Ισραήλ στην Κύπρο και το τμήμα OSS2 στο σταθμό συμπίεσης και μέτρησης στην Κρήτη (CS2/MS2)). Ο βόρειος αγωγός μεταφέρει ξηρό αέριο από τις κυπριακές υπεράκτιες εξορύξεις υδρογονανθράκων, στο Σταθμό Συμπίεσης και Μέτρησης στην Κύπρο, τμήματος του OSS1, και στη συνέχεια στην Κρήτη μέσω του OSS2N. Το Ελληνικό θαλάσσιο μέρος του EastMed έχει μήκος 830 km, όπου ο νότιος αγωγός περιέχει την γραμμή OSS2 και ο βόρειος αγωγό την OSS2N, OSS3, OSS3N (από την Κύπρο έως την Κρήτη και από την Κρήτη έως την Πελοπόννησο αντίστοιχα), την LF2 (θέση προσαιγιάλωσης στην περιοχή του Αθρινόλακκου του Δήμου Σητείας της Κρήτης) και την LF3 στο νότιο αγωγό (θέση προσαιγιάλωσης του Αγίου Φωκά του δήμου Μονεμβασιάς στη νότια Πελοπόννησο). Το τμήμα του OSS2 στον Ελλαδικό θαλάσσιο χώρο θα έχει μήκος περίπου στα 690 km, με πιθανόν μέγιστο βάθος στα 3.500 m για περίπου 10 km. Ο OSS2N θα έχει μήκος 740 km, οι OSS3 και OSS3N θα έχουν μήκος 430 km με πιθανόν μέγιστο βάθος 1.500 με 2.000 m όπως απεικονίζεται στην Εικόνα 19. Ο χερσαίος αγωγός θα έχει μήκος στα 245 km με κατεύθυνση προς το Φλωροβούνι Θεσπρωτίας όπου θα συνδεθεί με τον αγωγό Poseidon. Σε ότι αφορά στον σχεδιασμό, η εγκατάσταση των αγωγών γίνεται με την μέθοδο S-lay σε βάθη μέχρι 600 m και διακρίνονται σε τρεις τύπους σκαφών απόθεσης: απόθεσης βαθέων υδάτων, ενδιάμεσου βάθους υδάτων S-lay, Φορτηγίδα S-lay ρηχών υδάτων. Η κατάταξη του EastMed, σύμφωνα με τις Υ.Α.1958/2012 και ΥΑ 170225/2014 ανήκει στην Ομάδα 11 που αφορά την μεταφορά ενέργειας, καυσίμων και χημικών ουσιών) και στην κατηγορία A1 (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021).

Εικόνα 20:Χάρτης χάραξης όδευσης αγωγού EastMed (πηγή:IGI POSEIDON S.A)

Στην συνέχεια καλό είναι να γίνει αναφορά των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέση με το θαλάσσιο τμήμα του αγωγού East Med σε ότι αφορά στην θαλάσσια βιοποικιλότητα (είδη και οικοτόποι), στο θαλάσσιο πυθμένα και στα ύδατα.

5.6.1.1 Επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα

Οι επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα σχετίζονται με τις επιπτώσεις στα θαλάσσια χαρακτηριστικά και στη βαθυμετρία. Στην ευρύτερη περιοχή της όδευσης του αγωγού, εντοπίζονται μεσογειακές κοινότητες ιλύων βαθύαλης ζώνης που είναι ουσιαστικά μεγάλες εκτάσεις συμπαγούς αργιλώδους ιλύος, κίτρινης ή γαλάζιας ή γκρι απόχρωσης και με απουσία φωτός (ERM-ASPROFOS Engineering, 2021).

Αρχικά σύμφωνα με την Εικόνα 19, τα επίπεδα βαθυμετρίας βόρεια της Κρήτης από όπου διέρχεται ο αγωγός αυξάνονται και φτάνουν στα 3.000 m. Στο ανατολικό τμήμα της Κρήτης όπου διέρχεται ο αγωγός παρατηρούνται πιο βαθιά νερά που φτάνουν σε μέγιστο βάθος περίπου στα 3.500 m. Στο Αιγαίο πέλαγος παρατηρείται, ότι το βάθος του κατά μέσο όρο κυμαίνεται από 1.000m έως τα 1.500 m, με μέγιστο βάθος στα 2.500 m βόρεια της Κρήτης και νότια του ορίου των 12 ν.μ της Σαντορίνης. Στο τμήμα της όδευσης που διέρχεται από το Ιόνιο Πέλαγο και συνδέεται με τον αγωγό Poseidon παρατηρείται, ότι το βάθος της φτάνει στα 3.000 m δυτικά του ορίου των 12 ν.μ της Κέρκυρας. Συνολικά η βαθυμετρία κατά μήκος της χάραξης του αγωγού East Med φέρει διακυμάνσεις με αυξητική όμως κατεύθυνση και με τα μεγάλα βάθη να κυμαίνονται από 3.000 m έως 4.000 m.

Οι πιθανές επιπτώσεις του θαλάσσιου πυθμένα κατά τη φάση κατασκευής αφορούν στα τμήματά του όπου γίνεται η τοποθέτηση του αγωγού. Στο θαλάσσιο παράκτιο μέρος του αγωγού θα τοποθετηθεί σε βάθος 25 m το οποίο θα καλυφθεί για να μην υπάρχουν μεταβολές στην βαθυμετρία. Η τοποθέτηση του αγωγού αλλά και οι άγκυρες των σκαφών εργασίας επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδα του πυθμένα λόγω της καθίζησης των αιωρούμενων ιζημάτων, και των ρευμάτων. Οι επιπτώσεις στην φάση της κατασκευής ορίζεται ως αρνητικές, μικρές σχεδόν αμελητέες, χωρικά περιορισμένες, δηλαδή περιμετρικά του αγωγού και άμεσα αντιμετωπίσιμες. Κατά

τη φάση λειτουργίας οι επιπτώσεις αφορούν στην παρουσία του αγωγού που θα αλλάξει την υδροδυναμική και θα επιφέρει μεταφορά ιζημάτων στην περιοχή όπου θα γίνει η όδευση το αγωγού. Συνολικά, οι επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα κατά την φάση λειτουργίας θα είναι αμελητέες, χωρικά περιορισμένες χωρίς μεγάλες αλλαγές που θα ελαχιστοποιηθούν σε μικρό χρονικό διάστημα, διότι ο βυθός θα καλυφθεί από ιζήματα και θα έρθει στην πρότερη υφισταμένη κατάσταση του (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021).

5.6.1.2 Επιπτώσεις στη θαλάσσια βιοποικιλότητα

Μια επομένη μεταβλητή που επηρεάζεται από την ύπαρξη του αγωγού East Med είναι η θαλάσσια βιοποικιλότητα και συγκεκριμένα οι θαλάσσιοι οικότοποι και τα είδη που κατοικούν στην περιοχή όπου εντοπίζεται ο αγωγός East Med. Ειδικά εντός των γραμμών εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*). Μερικά από τα είδη πανίδας που μπορεί να εντοπιστούν στην ευρύτερη περιοχή του αγωγού είναι ο Ζωνοδέλφινος (*Stenella coeruleoalba*), ο Ζιφιός (*Ziphius cavirostris*), ο Φυσητήρας (*Physeter macrocephalus*), το Ρινοδέλφίνο (*Tursiops truncatus*), η φώκια Μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*), η Δερματοχελώνα (*Dermochelys coriacea*), η χελώνα Καρέτα-καρέτα (*Caretta caretta*), η πράσινη χελώνα Μύδας (*Chelonia mydas*), η Πίννα η ευγενής (*Pinna nobilis*), το Κοινό Δελφίνι (*Delphinus delphis*), ο Γράμπος (*Grampus griseus*), το *Centrostephanus longispinus*, ο Πετροσωλήνας (*Lithophaga lithophaga*), και το Κόκκινο Κοράλλι (*Corallium rubrum*). Ταυτόχρονα σύμφωνα με την παρούσα χάραξη του αγωγού, εντοπίζεται ότι θα διέρχεται σε μικρό θαλάσσιο τμήμα των περιοχών GR4320006 και GR2540001 του δικτύου Natura 2000 (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021).

Οι πιθανές επιπτώσεις που επιφέρει ο αγωγός East Med κατά την φάση κατασκευής σε σχέση με την θαλάσσια βιοποικιλότητα, είναι από την χρήση των σκαφών κατασκευής, το φως κατά την διάρκεια των εργασιών, τις εργασίες κατασκευής και βυθοκόρησης για την δημιουργία ορύγματος για την τοποθέτηση των αγωγών, και η παραγωγή υποθαλάσσιου θορύβου. Οι επιπτώσεις ανά είδος είναι οι εξής (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021):

- για τα Θαλασσοπούλια ορίζεται ως αμελητέα διότι μπορεί να διαταράξουν το ευρύτερο περιβάλλον τους προσωρινά.
- Για την Ιχθυοπανίδα αν και δεν έχουν εντοπιστεί είδη ψαριών, οι επιπτώσεις θα είναι μικρές και χωρικά περιορισμένες γύρω από τον αγωγό. Μπορούν να προκαλέσουν:
 - Απελευθέρωση ρύπων στην υδάτινη στήλη λόγω της επαναιώρησης των ιζημάτων, των οργανικών ρύπων, των θρεπτικών ουσιών και του υδρόθειου που θα τα επηρεάσει σε ένα πολύ μικρό σχεδόν αμελητέο ποσοστό.
 - Φωτορύπανση, που θα επηρεάσει τα ψάρια, με την αλλαγή κατανομής της τροφής τους, που η χωρική κατανομή τους και η χρονική διάρκεια των εργασιών θα είναι μικρή.
 - Ηχορύπανση, που προκαλεί τραυματισμό και επηρεάζει άμεσα την ακοή τους και μπορεί να επιφέρει μέχρι και τη θνησιμότητά τους. Λόγω της κινητικότητάς τους, τα ψάρια δεν θα παραμείνουν για

- μεγάλα χρονικά διαστήματα σε μια συγκεκριμένη περιοχή, αλλά μπορεί να επηρεάσει για σύντομο χρονικό διάστημα, μόνο μια μικρή ομάδα ψαριών που μπορεί να εντοπιστούν περιμετρικά του αγωγού.
- Μερική απώλεια των λιβαδιών Ποσειδωνίας (*P. oceanina*) που παρέχουν τροφή για τα διάφορα είδη ψαριών, την αναπαραγωγή και ανάπτυξης των νεαρών ψαριών. Επίσης επιφέρει επιπτώσεις στην επιβίωση, την αλληλεπίδραση των ειδών που μπορεί να είναι μη αντιστρέψιμες αλλά είναι χωρικά περιορισμένες περιμετρικά του αγωγού.
 - Για τα θαλάσσια θηλαστικά, οι επιπτώσεις στο θαλάσσιο παράκτιο τμήμα είναι μικρές και εντός των υδάτων ορίζονται ως μέτριες. Μπορεί να προκαλέσουν:
 - Ηχορύπανση
 - Μερική απώλεια οικότοπων και συγκεκριμένα των λιβαδιών Ποσειδωνίας (*P. Oceanica*).
 - Τραυματισμό λόγω σύγκρουσης με πλοία στα βαθιά ύδατα, σε περιόδους εξερεύνησης τροφής, ανάπαυσης ή αναπαραγωγής. Θεωρείται σημαντική επίπτωση αλλά είναι αρκετά μικρή και χωρικά περιορισμένη περιμετρικά του αγωγού.
 - Για τις θαλάσσιες χελώνες οι επιπτώσεις ορίζονται ως μέτριες και μπορεί να οδηγήσει σε:
 - Θνησιμότητα ενδαιτιήματος λόγω συγκρούσεων με τα πλοία. Όμως η χωρική κατανομή των οδεύσεων είναι μικρή και συγκεκριμένα εντοπίζονται στα λιβάδια Ποσειδωνίας εντός της θέσης LF3.
 - Ηχορύπανση που μπορεί να οδηγήσει σε τραυματισμό και σωματικές βλάβες. Η πιθανότητα τραυματισμού είναι εξαιρετικά χαμηλή και μόνο κοντά στο πλοία εργασίας.

Επίσης οι πιθανές επιπτώσεις στις προστατευόμενες περιοχές κατά τη φάση κατασκευής προέρχονται από τις εργασίες κατασκευής. Για στο θαλάσσιο παράκτιο τμήμα εκτιμάται ως μέτρια και για το τμήμα υδάτων ως μικρή, χωρικά περιορισμένες και αναστρέψιμες. Μπορεί να προκαλέσουν (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021):

- Απελευθέρωση και διασπορά ιζημάτων από την θαλάσσια στην υδάτινη στήλη που να οδηγήσουν σε καταστροφή των οικότοπων (λιβάδια Ποσειδωνίας) και την θνησιμότητα των ειδών λόγω της θολερότητας των υδάτων. Ωστόσο, η επανακαθίζηση θα επέλθει σύντομα στην πρότερη κατάσταση.
- Απελευθέρωση ρύπων στην υδάτινη στήλη (λόγω της επαναιώρησης των ιζημάτων, οργανικών ρύπων, θρεπτικών ουσιών και υδροθείου).
- Καθίζηση ιζημάτων που μπορεί να προκαλέσουν αναδιανομή των ιζημάτων, αλλά μεταβάλλονται σε τοπικό επίπεδο σε σύντομη διάρκεια και με σταθερό ρυθμός καθίζησης.
- Ηχορύπανση που οδηγεί σε σωματικές βλάβες και αλλαγή συμπεριφοράς των ειδών που είναι χαμηλή και μόνο αν η θαλάσσια χελώνα και τα θηλαστικά είναι κοντά στα πλοία εργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Τέλος οι πιθανές επιπτώσεις που θα επιφέρει ο αγωγός East Med, κατά τη φάση λειτουργίας, είναι αμελητέες διότι θα είναι σκαμμένος εντός του χερσαίου και θαλάσσιου τμήματος του εδάφους και δεν θα δημιουργεί καμία επίπτωση στη βιοποικιλότητα.

5.6.1.3 Επιπτώσεις στα Ύδατα

Οι επιπτώσεις που επιφέρει ο αγωγός East Med κατά τη φάση κατασκευής δημιουργούνται από τις κατασκευαστικές δραστηριότητες, την τοποθέτηση αγκυρών και θα επηρεάσει την ποιότητα των θαλάσσιων υδάτων. Συνολικά, η επίπτωση στην ποιότητα των υδάτων εκτιμάται ως μικρή, για μικρό χρονικό διάστημα και μερικώς αναστρέψιμη που μπορεί να προκαλέσει (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021):

- Απελευθέρωση και διασπορά ιζημάτων από τον βυθό που όμως με την ανακαθίζηση θα επανέλθει η ποιότητα του νερού στην αρχική κατάσταση του σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στα βαθύτερα τμήματα της όδευσης, θα υπάρξει ελαχιστοποίηση της μίξης του νερού εμποδίζοντας την εξάπλωση των ιζημάτων και των ρυπογόνων ουσιών.
- Απελευθέρωση των ρύπων που θα επηρεάσει την ποιότητα του νερού σε περιοχές με διάσπαρτα ιζήματα επιφανειών των υδάτων. Επιπροσθέτως, η απελευθέρωση υδρόθειου στα βαθύτερα μέρη των θαλάσσιων υδάτων είναι χαμηλή σε οξυγόνο και θα επανέλθει στην υφιστάμενη κατάσταση σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Κατά τη φάση λειτουργίας ο υποθαλάσσιος αγωγός θα επηρεαστεί από τις αυξομειώσεις θερμότητας διότι το νερό θα έρχεται σε επαφή με μέρη του αγωγού που δεν θα είναι θαμμένα. Επίσης θα υπάρχει μικρή αύξηση της θερμοκρασίας που όμως θα είναι προσωρινή και το νερό θα επανέλθει στην αρχική θερμοκρασία του. Η συνολική επίπτωση στα ύδατα ορίζεται ότι θα είναι μικρή έως αμελητέα, χωρικά περιορισμένη, βραχυπρόθεσμη, και άμεσα αντιμετωπίσιμη (ERM - ASPROFOS Engineering, 2021).

Στους Πίνακες 12 και 13 παρουσιάζονται οι επιπτώσεις που αφορούν στις μεταβλητές του θαλάσσιου περιβάλλοντος δηλαδή, τον θαλάσσιο πυθμένα, την θαλάσσια βιοποικιλότητα και τα θαλάσσια ύδατα, κατά την φάση κατασκευής και λειτουργίας του EastMed. Με τον χρωματισμό απεικονίζεται η σημαντικότητα της επίπτωσης και με το σύμβολο + πόσο ισχυρή επίπτωση είναι.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΘΕΤΙΚΕΣ/ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ			ΒΡΑΧΥ-ΜΕΣΟ- ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ		ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ/ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ		
	Θετικές	Ουδέτερες	Αρνητικές	Βρα/νιες	Μακ/νιες	Αναστρέψιμες	Μερικώς Αναστρέψιμες	Καθόλου Αναστρέψιμες
Θαλάσσιος Πυθμένας			++	+		+		
Θαλάσσια Βιοποικιλότητα			++	+			++	
Θαλάσσια Ύδατα			+	+			++	

*Με κόκκινο χρώμα αρκετά σημαντική επίπτωση, με πορτοκαλί μερικώς σημαντική επίπτωση, με πράσινο καθόλου σημαντική επίπτωση. ** Με + :ασθενής επίπτωση, με ++: μέτρια επίπτωση, με +++: ισχυρή επίπτωση

Πίνακας 12:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση της κατασκευής του αγωγού EastMed (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

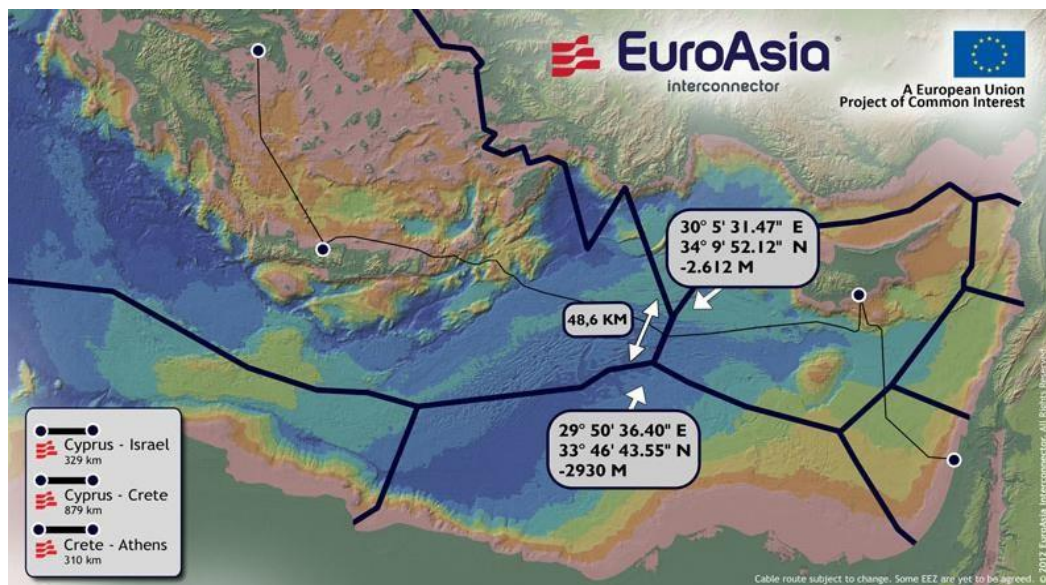
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΘΕΤΙΚΕΣ/ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ			ΒΡΑΧΥ-ΜΕΣΟ- ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ		ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ/ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ		
	Θετικές	Ουδέτερες	Αρνητικές	Βρα/νιες	Μακ/νιες	Αναστρέψιμες	Μερικώς Αναστρέψιμες	Καθόλου Αναστρέψιμες
Θαλάσσιος Πυθμένας		+		+		+		
Θαλάσσια Βιοποικιλότητα		+		+		+		
Θαλάσσια Ύδατα		+		+		+		

*Με κόκκινο χρώμα αρκετά σημαντική επίπτωση, με πορτοκαλί μερικώς σημαντική επίπτωση, με πράσινο καθόλου σημαντική επίπτωση. ** Με + :ασθενής επίπτωση, με ++: μέτρια επίπτωση, με +++: ισχυρή επίπτωση

Πίνακας 13:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση της λειτουργίας του αγωγού EastMed (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

5.6.2 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του EuroAsia

Ο EuroAsia Interconnector είναι ένας διασυνδεδετικός αγωγός μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ Ευρώπης και Ασίας, μέσω του Ισραήλ, της Κύπρου και της Ελλάδας (μέσω της Κρήτης) με υποθαλάσσια καλώδια τάσης ρεύματος (HVDC) 2000 MW. Η συνολική έκταση είναι 1520 km όπου τα 330 km συνδέουν την Κύπρο με το Ισραήλ, τα 880 km την Κύπρο με την Κρήτη και τα υπόλοιπα 310 km την Κρήτη με την Αττική. Το μέγιστο βάθος του αγωγού είναι μεταξύ Ισραήλ και Κύπρου στα 2200 m ενώ μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου στα 3000 m (EuroAsia Interconnector, 2017).

Εικόνα 21:Χάρτης χάραξης όδευσης γραμμής EuroAsia Interconnector(πηγή: EuroAsia Interconnector, 2017)

Για την Ελλάδα, η προτεινόμενη διασύνδεση της Κρήτης με την ηπειρωτική Ελλάδα και συγκεκριμένα με την Αττική αποτελείται από την υποθαλάσσια γραμμή 2 καλωδίων τάσης ± 500 kV με ενσωματωμένες 48 οπτικές ίνες για την προστασία τους από τους εξωτερικούς παράγοντες που θα θάφτουν σε βάθος 2 m. Έπειτα σε βάθος 100 m θα γίνει η κατασκευή της τάφρου και η θέση προσαιγιάλωσης θα είναι στα 30 m, όπου τα καλώδια θάβονται σε σκυρόδεμα. Η θαλάσσια όδευσης στο Ελληνικό τμήμα ξεκινάει από την Κρήτη, στον οικισμό Κορακιά του Δήμου Μαλεβιζίου συνεχίζει νοτιοανατολικά του Πόρου και των Μεθάνων και βόρεια μεταξύ των νήσων Αίγινας και Αγκιστριού στο Σαρωνικό κόλπο όπου καταλήγει στην Πάχη Μεγάρων, στο νότιο-δυτικό τμήμα της Αττικής. Σε ότι αφορά στον σχεδιασμό περιλαμβάνει τις γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής τάσης (± 500 kV) και (400 kV), δύο σταθμούς μετατροπής 1000 MW, την μετατροπή του υφιστάμενου ΚΥΤ Κουμουνδούρου, την επέκταση του υφιστάμενου υποσταθμού Λινοπεραμάτων, την κατασκευή ενός τερματικού σταθμού μετάβασης (ΤΣΜ), ενός υποσταθμού εναλασσόμενου ρεύματος, δύο θέσεις προσαιγιάλωσης και δύο λιμνοθαλάσσιων σταθμών ηλεκτροδίων. Σε ότι αφορά στην τοποθέτηση της θαλάσσιας ηλεκτρονικής γραμμής γίνεται με βαθυσκάφος ROV ή TRENCHER για μεγάλα βάθη, η εγκατάσταση του με υδροβολή, για να γίνει ορθή τοποθέτηση με την ελάχιστη μεταβολή της θαλάσσιας επιφάνειας. Ταυτόχρονα το έργο σύμφωνα με την ΥΑ 1958/2012 (Β' 21) κατατάσσεται στην κατηγορία Α1 (>150 kV) στην ομάδα 11 που αφορά στα έργα μεταφοράς ενέργειας, καυσίμων και χημικών ουσιών και στην ομάδα 10 που

αφορούν στις εναέριες γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και των εγκαταστάσεων τους (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018).

5.6.2.1 Επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα

Οι επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα του EuroAsia σχετίζονται με τις επιπτώσεις στα θαλάσσια χαρακτηριστικά και στη βαθυμετρία. Συγκεκριμένα όπως απεικονίζεται στην Εικόνα 19 της παρούσας εργασίας, το βάθος στο Αιγαίο Πέλαγος κυμαίνεται κατά μέσο όρο από 1.000 m έως 2.500 m, και βορειοανατολικά και νοτιοανατολικά της Κρήτης στα 3.000 m. Σύμφωνα με το (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018) η διέλευση των υποβρύχιων γραμμών χωρίζεται σε 3 μέρη, η πρώτη ξεκινάει από την Αττική με μέγιστο βάθος στα 240 m και βορειοδυτικά της Μήλου με βάθος στα 1100 m. Η δεύτερη μεταξύ της νήσου Φαλκονέρα και Αντίμηλου σε βάθη από 200 m έως 400 m και η τρίτη μεταξύ Μήλου και Κρήτης σε βάθος από 1500 m με 2000 m. Σε ότι αφορά στα εδαφικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής περιέχονται ιζήματα πηλώδους άμμου και αμμώδη πηλού, λύου και λιγότερο αργίλου, πάχους μεγαλύτερα των 2 m και σε μικρότερα βάθη πάχους 0,5 m (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018).

Οι πιθανές επιπτώσεις στο θαλάσσιο πυθμένα κατά τη φάση κατασκευής αφορούν την τοποθέτηση του αγωγού στον θαλάσσιο βυθό, των αγκυρών των σκαφών εργασίας που μπορούν να επιφέρουν μεταβολές της θαλάσσιας επιφάνειας λόγω της καθίζησης των αιωρούμενων ιζημάτων. Επιπρόσθετα η εγκατάσταση των καλωδίων με την εναλλαγή των υποθαλάσσιων γραμμών αλλά η επαναφορά στην πρότερη κατάσταση του γίνεται άμεσα και σε σύντομο χρονικό διάστημα, διότι η διάρκεια κατασκευής του έργου είναι αρκετά μικρή. Συνολικά, οι επιπτώσεις εκτιμώνται ως μικρής έντασης για μικρό χρονικό διάστημα και αναστρέψιμες στην υφιστάμενη κατάσταση του εδαφικού περιβάλλοντος την περιοχή. Κατά τη φάση λειτουργίας οι επιπτώσεις αφορούν στην φυσική παρουσία της γραμμής που διαφοροποιεί χωρικά την υδροδυναμική αλλά και τη μεταφορά ιζημάτων. Οι επιπτώσεις στη φάση λειτουργίας είναι αμελητέες, χωρικά γύρω από τον αγωγό, και είναι μερικώς αναστρέψιμες διότι ο βυθός θα καλυφθεί από τα ιζήματα και σε σύντομο χρονικό διάστημα θα έρθει στην υφιστάμενη κατάσταση του (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018).

5.6.2.2 Επιπτώσεις στην θαλάσσια βιοποικιλότητα

Μια ακόμα κρίσιμη μεταβλητή που επηρεάζεται από την ύπαρξη της γραμμής αυτής είναι η θαλάσσια βιοποικιλότητα και συγκεκριμένα οι θαλάσσιοι οικότοποι και τα είδη που ενδημούν εκεί. Ειδικά στο ευρύτερο περιβάλλον όπου θα χαραχθεί ο αγωγός EuroAsia Interconnector υπάρχουν λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*). Η όδευση της γραμμής στο μεγαλύτερο μέρος της είναι ολιγόφωτη και σε μικρότερο μέρος σε εύφωτη και άφωτη ζώνη. Στην ολιγόφωτη ζώνη υπάρχουν πληθώρα φυτικών οργανισμών και ζωοπλαγκτόν. Επίσης διέρχεται εντός των περιοχών του δικτύου Natura 2000 για περίπου 5 km και συγκεκριμένα στο νοτιοδυτικό τμήμα της περιοχής GR3000020. (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018).

Ταυτόχρονα τα είδη θαλάσσιας πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος που πιθανών να εντοπιστούν στην περιοχή είναι η Πτεροφάλαινα (*Balaenoptera physalus*), ο Φυσητήρας (*Physeter macrocephalus*), το Ρινοδέλφιο (*Tursiops truncatus*), το Κοινό

Δελφίνι (*Delphinus delphis*), η φώκια Μονάχους- μονάχους (*Monachus monachus*), η χελώνα Καρέτα- καρέτα (*Caretta caretta*) και η *Pinna nobilis*. (Frantzis κ.ά., 2003).

Οι πιθανές επιπτώσεις που επιφέρει ο συγκεκριμένος αγωγός κατά την φάση κατασκευής συνολικά είναι χωρικά περιορισμένες και προσωρινές και εύκολα επανέρχονται στην πρότερη κατάσταση. Οι επιπτώσεις στην φάση κατασκευής συμβαίνουν από την χρήση των σκαφών κατασκευής (αγκυροβόληση και ελιγμοί των σκαφών), το φως κατά την διάρκεια εργασιών, από την παραγωγή υποθαλάσσιου θορύβου και από τις συγκρούσεις πλοίων. Πιο αναλυτικά ανά είδος οι επιπτώσεις είναι οι εξής (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018):

- Για τα Θαλασσοπούλια μπορεί να διαταραχθούν προσωρινά στο θαλάσσιο παράκτιο τμήμα και ορίζεται ως αμελητέα.
- Για τα θαλάσσια θηλαστικά είναι μικρή και προκαλούνται από :
 - Ηχορύπανση που επηρεάζουν άμεσα την ακοή τους και μπορεί να οδηγήσουν σε θνησιμότητα. Επίσης μπορεί να οδηγήσει στην φυγή των θαλάσσιων θηλαστικών και των κητωδών έως 25 km μακριά, τα όποια όμως θα επιστρέψουν μετά τη διακοπή της ηχορύπανσης. Είναι προσωρινές και περιορισμένες και μόνο κατά την φάση της κατασκευής (Dähne κ.ά., 2013).
 - Τραυματισμό λόγω σύγκρουσης με πλοία σε περιόδους εξερεύνησης τροφής, ανάπαυσης ή της αναπαραγωγής τους όπου μειώνεται η αντίληψη τους. Θεωρείται σημαντική επίπτωση αλλά είναι αρκετά μικρή.
 - Μεταβολές στους θαλάσσιους οικότοπους λόγω των εκπομπών ενέργειας, της ηχητικής πίεσης και της αιώρησης ιζημάτων που όμως περιορίζονται χωρικά και αποκαθίστανται εντός μικρού χρονικού διαστήματος.
- Για τις Θαλάσσιες χελώνες η επίπτωση εκτιμάται ότι είναι μικρή και προκαλείται από την ηχορύπανση που μπορεί να οδηγήσει σε τραυματισμό, σωματικές βλάβες και αλλαγή στην συμπεριφορά τους, που είναι όμως χαμηλή και περιορισμένη χωρικά μόνο κοντά στο πλοία εργασίας.

Κατά τη φάση λειτουργίας έχει αμελητέες επιπτώσεις στη θαλάσσια βιοποικιλότητα (είδη πανίδας και οικότοπων), διότι είναι σκαμμένο υπό του εδάφους (χερσαίο και θαλάσσιο), και η θαλάσσια επιφάνεια έχει επανέλθει στην υφιστάμενη κατάσταση της (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018).

5.6.2.3 Επιπτώσεις στα ύδατα

Οι επιπτώσεις στα ύδατα που επιφέρονται κατά την φάση κατασκευής είναι από τις κατασκευαστικές δραστηριότητες, την τοποθέτηση αγκυρών στο παράκτιο τμήμα, και επηρεάζει την ποιότητα του νερού. Οι εργασίες στην φάση της κατασκευής δημιουργούν θολερότητα στα θαλάσσια ύδατα. Συνολικά, η επίπτωση στην ποιότητα των υδάτων εκτιμάται ως μικρή, προσωρινή, χωρικά περιορισμένη και μερικώς αντιμετωπίσιμη και προκαλείται από (ECO-CONSULTANTS S.A, 2018):

- Την απελευθέρωση και διασπορά ιζημάτων από το βυθό που όμως το μέγεθος της όδευσης αυτής δεν επηρεάζει την κατείσδυση των υδάτων. Έτσι η

ανακαθίξη θα γίνει σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα επανέλθει η ποιότητα του νερού στην αρχική του κατάσταση.

Κατά τη φάση λειτουργίας του EuroAsia, δεν αναμένονται επιπτώσεις καθώς οι περιοχές όπου θα γίνουν οι εργασίες της όδευσης θα αποκατασταθούν στην προηγούμενη κατάσταση τους. Η συνολική επίπτωση στα ύδατα ορίζεται ως αμελητέα, χωρικά περιορισμένη, βραχυπρόθεσμη και άμεσα αντιμετωπίσιμη .

Στους Πίνακες 14 και 15 παρουσιάζονται οι επιπτώσεις στη φάση κατασκευής και λειτουργίας του EuroAsia Interconnector και αφορούν τις μεταβλητές του θαλάσσιου περιβάλλοντος δηλαδή, τον θαλάσσιο πυθμένα, την θαλάσσια βιοποικιλότητα και τα θαλάσσια ύδατα.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΘΕΤΙΚΕΣ/ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ			ΒΡΑΧΥ-ΜΕΣΟ- ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ		ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ/ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ		
	Θετικές	Ουδέτερες	Αρνητικές	Βρα/νιες	Μακ/νιες	Αναστρέψιμες	Μερικώς Αναστρέψιμες	Καθόλου Αναστρέψιμες
Θαλάσσιος Πυθμένας			++	+		+		
Θαλάσσια Βιοποικιλότητα			++	+		+		
Θαλάσσια Ύδατα			++	+			++	

*Με κόκκινο χρώμα αρκετά σημαντική επίπτωση, με πορτοκαλί μερικώς σημαντική επίπτωση, με πράσινο καθόλου σημαντική επίπτωση. ** Με + :ασθενής επίπτωση, με ++: μέτρια επίπτωση, με +++: ισχυρή επίπτωση

Πίνακας 14:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση κατασκευής της όδευσης του EuroAsia Interconnector (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΘΕΤΙΚΕΣ/ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ			ΒΡΑΧΥ-ΜΕΣΟ- ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ		ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ/ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ		
	Θετικές	Ουδέτερες	Αρνητικές	Βρα/νιες	Μακ/νιες	Αναστρέψιμες	Μερικώς Αναστρέψιμες	Καθόλου Αναστρέψιμες
Θαλάσσιος Πυθμένας			++	+			+	
Θαλάσσια Βιοποικιλότητα		+		+		+		
Θαλάσσια Ύδατα		+		+		+		

*Με κόκκινο χρώμα αρκετά σημαντική επίπτωση, με πορτοκαλί μερικώς σημαντική επίπτωση, με πράσινο καθόλου σημαντική επίπτωση. ** Με + :ασθενής επίπτωση, με ++: μέτρια επίπτωση, με +++: ισχυρή επίπτωση

Πίνακας 15:Μήτρα επιπτώσεων στην φάση λειτουργίας της όδευσης του EuroAsia Interconnector (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

6. Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν συνέχεις εξελίξεις στα θέματα ενεργειακής πολιτικής στην ανατολική Μεσόγειο και συγκεκριμένα στο θαλάσσιο περιβάλλον. Ειδικά από την πλευρά της Ελλάδας γίνονται προσπάθειες για να οριοθετηθεί τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες-Α.Ο.Ζ με συνέχεις διαβουλεύσεις και συναντήσεις με τα γειτονικά εμπλεκόμενα κράτη με στόχο την αξιοποίηση των φυσικών πόρων εντός των Α.Ο.Ζ, για την εξόρυξη ενεργειακών πόρων και την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων με γνώμονα την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα η Ελλάδα επιθυμεί να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνης της από τα 6 ν.μ. στα 12 ν.μ σύμφωνα με το πλαίσιο της συμβάσης του δικαίου της θάλασσας. Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία επικεντρώθηκε στην οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών μέσω σεναρίων και πώς μπορεί η γεωπολιτική να συνεισφέρει στην χωροθέτηση-οριοθέτηση αυτή μέσω υποθέσεων. Ουσιαστικά έγινε μια προσπάθεια ισχυροποίησης της επέκτασης των 12 ν.μ για την Ελλάδα μέσω γεωπολιτικών υποθέσεων.

Σε αυτό το σημείο σημαντική είναι η συμβολή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (ΘΧΣ) στην οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Ο ΘΧΣ ορίζει τις κατάλληλες περιοχές λαμβάνοντας υπόψιν όλα τα κριτήρια, για την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο χώρο (εντός αυτής είναι οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές) και λειτουργεί ως εργαλείο για την οριοθέτηση των Α.Ο.Ζ στα κράτη που υπάρχει ΘΧΣ αλλά δεν έχουν οριοθετήσει Α.Ο.Ζ. Εντός αυτού υπάρχει η κατεύθυνση της ορθής διαχείρισης και οριοθέτησης προστατευόμενων περιοχών με στόχο την αποφυγή συγκρούσεων χρήσεων γης. Επίσης ο συνδυασμός των θεσμικών πλαισίων των Ο.Δ.Π.Ζ με την Θ.Χ.Σ είναι ένας τρόπος οριοθέτησης των 12ν.μ, διότι το πεδίο εφαρμογής στο θαλάσσιο τμήμα όπως αναφέρουν εκτείνεται από την ακτογραμμή έως τα 12 ν.μ (αιγιαλίτιδα ζώνη) και την Α.Ο.Ζ των 200 ν.μ και έχουν ως σκοπό την συντονισμένη προσέγγιση του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου για την βιώσιμη αιεφόρο ανάπτυξη τους.

Στο κύριο μέρος της παρούσας εργασίας έγινε προσπάθεια οριοθέτησης των περιοχών βάσει των ενδιαιτημάτων και ειδών θαλάσσιας πανίδας για τα οποία απαιτείται ο χαρακτηρισμός θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Αφού πρώτα εντοπίστηκαν οι τύποι θαλάσσιων ενδιαιτημάτων και θαλάσσιας πανίδας, όπου βάσει αυτών πρέπει να μπουν σε πλαίσιο προστασίας οι περιοχές αυτών. Βάσει της βιβλιογραφικής έρευνας και από προσωπική έρευνα εντοπίζονται δέκα είδη οικότοπων και 28 είδη θαλάσσιας πανίδας όπου υπάρχουν δεδομένα στον Ελλαδικό χώρο και βάσει αυτού υλοποιήθηκαν τα σενάρια οριοθέτησης των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Για να γίνει πιο εύκολη η υλοποίηση των 3 σεναρίων οριοθέτησης των περιοχών αυτών προτάθηκε η ιεράρχηση των ειδών θαλάσσιας πανίδας βάσει της κατηγοριοποίησης κίνδυνου από το IUNC και της ταξινόμησης των ειδών στα παραρτήματα (II και III) της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του πρωτοκόλλου της Βαρκελώνης.

Για την ανάλυση των τριών εναλλακτικών σεναρίων-προτάσεων οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών υπήρξαν κάποιες βασικές παραδοχές που

βάσει αυτών αποπερατώθηκε η υλοποίηση των προτεινόμενων σεναρίων. Αφού υλοποιήθηκαν τα 3 σενάρια, το συμπέρασμα αυτών είναι ότι το συντηρητικό και το ρεαλιστικό σενάριο είναι κοντά στο στόχο που επιθυμεί η Ελλάδα να πέτυχει, δηλαδή την κάλυψη των προστατευόμενων περιοχών στην θαλάσσια έκταση της στο 30%. Επίσης με το αισιόδοξο σενάριο δημιουργείται μια ζώνη αυστηρής προστασίας που καλύπτει πάνω από το 50% των 12 ν.μ της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Στην συνέχεια έγινε προσπάθεια ισχυροποίησης της επέκτασης των 12 ν.μ μέσω τριών γεωπολιτικών υποθέσεων, όπου εντός αυτής γίνεται και η σύνδεση με την οριοθέτηση νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Σκοπός των τριών υποθέσεων ήταν η τεκμηρίωση της προτεινόμενης οριοθέτησης ως εργαλείο ισχυροποίησης της επέκτασης των 12 ν.μ. Βασικό συμπέρασμα είναι ότι υπάρχουν σημαντικές θαλάσσιες περιοχές και στα τρία σενάρια όπου έχουν ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία, διότι θεωρούνται γκρίζες ζώνες για την Τουρκία και οριοθετώντας αυτές τις περιοχές ως Θ.Π.Π κατοχυρώνεται η κυριαρχία της Ελλάδας στα χωρικά της ύδατα και αναγνωρίζεται η ύπαρξη υφαλοκρηπίδας. Επίσης αναγνωρίζεται το δικαίωμα οριοθέτησης της Α.Ο.Ζ. ακυρώνοντας το Τουρκολιβυκό Μνημόνιο που δεν έλαβε υπόψιν του τις παραπάνω περιοχές. Επίσης με την καθιέρωση των 12 ν.μ και την ανακήρυξη της Α.Ο.Ζ, αποφέρει στον Ελληνικό θαλάσσιο χώρο γεωπολιτικά πλεονεκτήματα αυξάνοντας το κύρος της Ελλάδας. Επιπροσθέτως προτάθηκε, όπως προβλέπει η σύμβαση του δικαίου της θάλασσας, δίαυλος αβλαβούς διαδρόμου των τρίτων κρατών εντός των 12 ν.μ, αποδεικνύοντας ότι η επέκταση των 12 ν.μ δεν συνεπάγει απώλεια του δικαιώματος, με μοναδικό αρνητικό σημείο ότι μειώνεται ο αριθμός των πιθανών διαύλων και είναι πλέον μικρότερης έκτασης και εύρους.

Ταυτόχρονα, η Ελλάδα είναι σημαντική χώρα στο σύμπλοκο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου για την διακίνηση φυσικού αερίου και την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων που υπάρχουν στη ευρύτερη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου. Αποτελεί διαμετακομιστικό κόμβο της προώθησης φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας προς τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Η προώθηση φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας θα επιτευχθεί μέσω του αγωγού φυσικού αερίου East Med και του αγωγού ηλεκτρικής ενεργείας EuroAsia Interconnector. Ο σχεδιασμός και η κατασκευή των αγωγών ενέργειας πάντα συνοδεύονται από περιβαλλοντικές επιπτώσεις για το φυσικό περιβάλλον. Με την καταγραφή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των δύο αυτών αγωγών για τις θαλάσσιες μεταβλητές, γίνεται κατανοητή η ποσοτικοποίηση των κινδύνων που μπορεί να ελλοχεύουν στον Ελληνικό θαλάσσιο χώρο. Τα προαναφερθέντα δύο έργα αγωγών συνολικά στην φάση κατασκευής τους έχουν μικρές έως μέτριες επιπτώσεις για το φυσικό περιβάλλον τους ενώ στην φάση λειτουργίας έχουν αμελέτητες επιπτώσεις. Έτσι παρατηρείται ότι οι συγκεκριμένοι δυο αγωγοί δεν επιφέρουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και μπορούν να υλοποιηθούν έτσι όπως έχει σχεδιαστεί η όδευση τους. Έτσι η Ελλάδα παραμένει τμήμα του ευρωπαϊκού ενεργειακού σχεδιασμού και θα είναι διασυνδεδετικός κρίκος στα ενεργειακά συστήματα των χωρών της Ε.Ε και μπορεί να επιφέρει την ενδυνάμωση της ενεργειακής ασφάλειας της ΕΕ.

Εν κατακλείδι, καλό είναι να γίνει αναφορά των δυο βασικών ερευνητικών ερωτημάτων που θέτει ο παρών συγγραφέας και καλό θα ήταν να απαντηθούν μελλοντικά είτε από τον ίδιο είτε από άλλους. Τα δύο ερωτήματα είναι τα εξής:

1. Θα επηρεάσει η χωροθέτηση των οικονομικών δραστηριοτήτων του ελληνικού θαλάσσιου χώρου την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12 ν.μ και την οριοθέτηση της Ελληνικής Α.Ο.Ζ;
2. Θα αλλάξει η εικόνα των προτεινόμενων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, λαμβάνοντας υπόψιν όλα τα είδη που μελλοντικά μπορεί να εντοπιστούν στην Ελλάδα;

Συνολικά το αποτέλεσμα της εργασίας αυτής συμβάλλει στην ισχυροποίηση της επέκτασης των 12 ν.μ ως εργαλείο της προτεινόμενης οριοθέτησης νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, ακολουθώντας τα περιβαλλοντικά νομοθετικά πλαίσια και το δίκαιο της θάλασσας αλλά και αντίστροφα, δηλαδή η προτεινόμενη οριοθέτηση των νέων Θ.Π θεωρείται ως γεωπολιτικό εργαλείο ισχυροποίησης της επέκτασης των 12 ν.μ. Έτσι στις προτεινόμενες θαλάσσιες αυτές περιοχές δίνεται ιδιαίτερη σημασία, διότι δημιουργούν για την Ελλάδα μια συμπαγή και ισχυρή παρουσία στην Ανατολική Μεσόγειο και επιφέρουν μεγάλη επιρροή για την εσωτερική ενεργειακή ανάπτυξη της Ελλάδας.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- Καρυώτης, Θ. (2019) *ΑΟΖ - ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ*, Εκδόσεις ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
- Μάζης, Ι. και Σγούρος, Γ. (2020) *Γεωπολιτική Ανάλυση Στο Ενεργειακό Σύμπλοκο Της Ανατολικής Μεσογείου*. Εκδόσεις Λειμών. doi: 10.13140/RG.2.2.36113.58720.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αγοράκης, Χ. (2017) «Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας σύμφωνα με τη θεωρία των περιφερειακών εδαφών (Rimland)». Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Νομική Σχολή Δ.Μ.Σ «Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης». Διαθέσιμο στο: <https://repo.lib.duth.gr/jspui/handle/123456789/10897>.
- Αδαμόπουλος, Δ. (2014) Γεωπολιτική ανάλυση των σχέσεων Ελλάδας – Ισραήλ και Κύπρου – Ισραήλ. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Σχολή Οικονομικών Και Περιφερειακών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών Και Ανατολικών Σπουδών, Π.Μ.Σ Οικονομική Και Πολιτική Διακυβέρνηση Στη Ν.Α. Ευρώπη. Διαθέσιμο: <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/16244>
- Αποστολάκης, Μ. (2012) *Προστασία και Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών: Το Διεθνές, Ευρωπαϊκό και Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο*. Χαροκοπέιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωγραφίας, Π.Μ.Σ Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου, Κατεύθυνση: Διαχείριση Φυσικών και Ανθρωπογενών Καταστροφών. Διαθέσιμο στο: <https://estia.hua.gr/file/lib/default/data/8492/theFile>.
- Αρβανίτης, Α. και Γιαννακοπούλου, Σ. (2016) 'Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός - Θαλάσσιο Κτηματολόγιο: Μια αναγκαία αμφίδρομη σχέση για την Ελλάδα.', *Αειχώρος*. Ειδικό τεύχος, Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: <http://www.aeihoros.gr/article/el/thalassios-xorotaksikos-sxediasmos---thalassio-ktimatologio-mia-anagkaia-amfidromi-sxesi-gia-tin-ellada>.
- Αργυρού, Ι. (2015) *Κυπριακή ΑΟΖ- Ενεργειακοί παράμετροι*. Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου, Νομική Σχολή, Μ.Π στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο,. Διαθέσιμο στο: <https://hephaestus.nup.ac.cy/handle/11728/6845>
- Βλάσσης, Π. και Κυριαζής, Ε. (2014) *Χωρικός υπολογισμός και μέθοδοι χάραξης ΑΟΖ*. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/320419380_Chorikos_ypologismos_kai_methodoi_charaxes_AOZ.
- Βογιατζάκη, Μ.-Ε. (2017) *Διαδικτυακό εργαλείο συμμετοχικού θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11615/48780>.
- Γεωργακόπουλος, Ι. (2019) *Νομικές και πολιτικές αρχές που διέπουν την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών της Ελλάδας με τις γειτονικές χώρες*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Π.Μ.Σ: Διακυβέρνηση, Ασφάλεια Και Ανάπτυξη Στην Μεσόγειο. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/19411>.
- Γιασεμής, Α. (2012) *Χωρικός προσδιορισμός θαλάσσιων ζωνών οικονομικής εκμετάλλευσης της Κύπρου*. Αντρέας Γιασεμή. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αγρονόμων και

Τοπογράφων Μηχανικών. Διαθέσιμο στο: https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6367/giasemia_eez.pdf?sequence=4.

Γιασεμή, Μ. (2020) *Γεωπολιτικοί Ανταγωνισμοί στη Νοτιο-Ανατολική Μεσόγειο: η περίπτωση οριοθέτησης ΑΟΖ Ελλάδας-Λιβύης-Αιγύπτου*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστήμων Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας Και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών, ΜΣ Ναυτιλία, Μεταφορές και Διεθνές Εμπόριο. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/22082>.

Γκίζας, Γ. Ε. (2019) *Οι διεκδικήσεις της Τουρκίας στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, το Διεθνές Δίκαιο και ο ρόλος του Καστελόριζου*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών σπουδών, ΔΠΜΣ Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια. Διαθέσιμο στο: <http://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/23852>.

Γλυκός, Ρ.-Π. (2019) *Υποθέσεις θαλάσσιας οριοθέτησης σε κράτη της Λατινικής Αμερικής*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστημών της Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/21148>.

Δαμπάλη, Σ. (2008) *Η Οριοθέτηση των Θαλάσσιων ζωνών στο Δίκαιο της Θάλασσας μέσα από την κρίση Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Νομικής Σχολής, Τομέας Διεθνών Σπουδών, Π.Μ.Σ Διεθνών Σπουδών. Διαθέσιμο στο: <https://law.duth.gr/wp-content/uploads/2018/04/SophiaDampali.pdf>.

Δημητρίου, Α. (2017) *Προοπτικές αξιοποίησης των θαλάσσιων ζωνών με βάση το δίκαιο της θάλασσας. Η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων και άλλων μορφών ενέργειας υπό το καθεστώς του δικαίου της θάλασσας*. Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Μ.Π.Σ Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/10981>.

Δημητρούλη, Μ. (2015) *Αρχές και Προδιαγραφές Θαλάσσιου Κτηματολογίου στην Ελλάδα*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών, Μ.Π Τεχνικές Και Μέθοδοι Στην Ανάλυση, Σχεδιασμό και Διαχείριση του Χώρου, Κατεύθυνση: Κτηματολόγιο και Διαχείριση Χωρικών Δεδομένων. Διαθέσιμο στο: <https://ikee.lib.auth.gr/record/281209/files/GRI-2016-15720.pdf>.

Δημίδης, Κ.-Θ. (2009) *Κύπρος και αποκλειστική οικονομική ζώνη - προκλητική συμπεριφορά Τουρκίας και στάση της Ελλάδας*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστήμων της Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών, Μ.Π Ναυτιλία, Μεταφορές Και Διεθνές Εμπόριο. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/12893>.

Δημοπούλου, Ε., Αβαγιανού, Θ. και Ζέντελης, Π. (2007) 'Συγκρότηση Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών Για Τη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών', *Πρακτικά Του 50ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου Του Ε.Μ.Π*, σ 17. Διαθέσιμο στο: http://old.ntua.gr/MIRC/5th_conference/ergasies/30_ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ_ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ_ΖΕΝΤΕΛΗΣ.pdf. Δουράτσου, Φ. (2017) *Το Δίκαιο της Θάλασσας και Ενεργειακά Θέματα*. Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Μ.Π.Σ Ενέργεια: Στρατηγική, Δίκαιο & Οικονομία. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/10423>.

- Ελευθεριάδου, Ν. Γ. (2012) *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη της Ελλάδας. Τα όρια και η οικονομική σημασία των θαλάσσιων συνόρων της*. Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών, Π.Μ.Σ στη Ναυτιλία. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/5252>.
- Ελληνική Δημοκρατία (1978) ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 786/1978- ΦΕΚ 101/Α/21-6-1978. *Περί κυρώσεως της εν Αθήναις την 24ην Μάϊου 1977 υπογραφείσης Συμφωνίας, μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας, "περί της οριοθετήσεως των ζωνών της υφαλοκρηπίδος των ανηκουσών εις έκαστ. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-sunthekes/nomos-786-1978-phek-101a-21-6-1978.html>*
- Ελληνική Δημοκρατία (1986) Νομός 1650/1986-ΦΕΚ Α'160/16.10.1986-Για την προστασία του περιβάλλοντος, Εφημερίς Της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/269310/nomos-1650-1986>.
- Ελληνική Δημοκρατία (1995) Νόμος 2321/1995 - ΦΕΚ 136/Α/23-6-1995 *Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους ΧΙ της Σύμβασης*. Διαθέσιμο στο: <http://elib.aade.gr/elib/view?d=/gr/act/1995/2321/>.
- Ελληνική Δημοκρατία (1998) ΚΥΑ 33318/3028/1998- ΦΕΚ 1289/Β/28-12-1989- Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/koine-upourgike-apophase-33318-3028-1998.html>.
- Ελληνική Δημοκρατία (2001) Νόμος 2971/2001 : *Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις.*, Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <http://elib.aade.gr/elib/view?d=/gr/act/2001/2971/art/33>.
- Ελληνική Δημοκρατία (2002) Νόμος 3022/2002 - ΦΕΚ 144/Α/19-6-2002 *Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης της Βαρκελώνης του 1976 «για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση» και των τροποποιήσεων του Πρωτοκόλλου του 1980 «για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρ. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/prostasia-thalassiou-periballontos/nomos-3022-2002-phek-144-a-19-6-2002.html>*
- Ελληνική Δημοκρατία (2010) Κ.Υ.Α 37338/1807/Ε.103.Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Διαθέσιμο στο: [https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Perivallon/Diaxeirisi Fysikoy Perivallontos/Nomothesia/Tropopoiisi.pdf](https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Perivallon/Diaxeirisi_Fysikoy_Perivallontos/Nomothesia/Tropopoiisi.pdf).
- Ελληνική Δημοκρατία (2011a) ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3937- ΦΕΚ 60/Α/31-3-2011-*Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις.*, Εφημερίς Της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/126877/nomos-3937-2011>.
- Ελληνική Δημοκρατία (2011b) ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3983. *Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις*. Ο. Διαθέσιμο στο: <https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/10/YA-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ-METPΩN-1.pdf>.

Ελληνική Δημοκρατία (2012) Κ.Υ.Α 8353/276/Ε103-Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/ 1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/Ε. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/koine-upourgike-apophase-37338-1807-e103-2010.html>

Ελληνική Δημοκρατία (2013) 'Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.', Ελληνική Κυβέρνηση, σσ 1–10. Διαθέσιμο στο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/G-PLAISIO-EIS.pdf>.

Ελληνική Δημοκρατία (2014) Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός- Εναρμόνιση με την Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014. Διαθέσιμο στο: http://www.opengov.gr/minenv/wp-content/uploads/downloads/2016/11/Sxedio_Nomou_thal_xor_sxed.pdf.

Ελληνική Δημοκρατία (2018) ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4546 Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/89/ΕΕ «περί θεσπίσεως πλαισίου για το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό» και άλλες διατάξεις, Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: www.et.gr.

Ελληνική Δημοκρατία (2019) ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4607 Ι. Κύρωση της Συμφωνίας για την Ασιατική Τράπεζα Υποδομών και Επενδύσεων, ΙΙ. Εναρμόνιση του Κώδικα Φ.Π.Α. με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/1065, ΙΙΙ. Ενσωμάτωση των σημείων 1, 2, 4 και 5 του άρθρου 2 και των άρθρων 4, 6, 7 και 8 της Οδηγίας, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <https://www.kodikio.gr/nomothesia/document/513334/nomos-4607-2019>.

Ελληνική Δημοκρατία (2020a) ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4716/2020. Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας για την οριοθέτηση των αντίστοιχων Θαλασίων Ζωνών τους., Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-suntheke/nomos-4716-2020-phek-163a-28-8-2020.html>.

Ελληνική Δημοκρατία (2020b) Νόμος 4717/2020 - ΦΕΚ 164/Α/28-8-2020. Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ των δύο Κρατών., Εφημερίδα Της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-suntheke/nomos-4717-2020-phek-164a-28-8-2020.html>.

Ελληνική Δημοκρατία (2020c) Νόμος 4685/2020 - ΦΕΚ 92/Α/7-5-2020-Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις., Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-periballon/nomos-4685-2020-phek-92a-7-5-2020.html>.

Ελληνική Δημοκρατία (2020) *General reporting format for the 2013-2018 report* General reporting format for the 2013-2018 report. Διαθέσιμο στο: <http://www.biodiversity-info.gr/index.php/el/national-reports/habitat-dir-reports/4i-ekthesi-odigias92-43-eok/4i-exaetis-art17-general-report>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2005) *Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θεσπίσεως πλαισίου για κοινοτική δράση στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (Οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική).*, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005PC0505&from=el>.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2007) *Ανακοίνωση της Επιτροπής Στο Συμβούλιο, Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στο Συμβούλιο, Στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών-Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση.*, Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0575&from=EL>.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001) *Οδηγία 2001/77/ΕΟΚ - Για Την Προαγωγή Της Ηλεκτρικής Ενέργειας Που Παράγεται Από Ανανεώσιμες Πηγές Στην Εσωτερική Αγορά Ηλεκτρικής Ενέργειας.* Διαθέσιμο στο: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiGwZyvxezwAhUSHuWkHZDrDt8QFjABegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fp.europa.eu%2Fel%2Fpublication-detail%2F-%2Fpublication%2Ff4babcd4-724d-453c-9d7c-60108fbf7979%2Flanguage-el>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2007) *Κατευθυντήριες γραμμές για τη συγκρότηση του δικτύου Natura 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον. Εφαρμογή των οδηγιών για τα ενδιαίτηματα και τα άγρια πτηνά.* Διαθέσιμο στο: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiTjPuqwk71AhVkgv0HHYMcCiiQFnoECAUQAQ&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fenvironment%2Fnature%2Fnatura2000%2Fmarine%2Fdocs%2Fmarine_guidelines_el.pdf&usq=AOnVaw2yzuw196sDdZSTVI6ibg8J

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010) *Ανακοίνωσης της Επιτροπής Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, - Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην Ε.Ε – Επιτεύγματα και Μελλοντικές Εξελίξεις.* Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0771&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012a) *Σημείωμα της Επιτροπής σχετικά Με τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για τους τόπους Natura 2000.* Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_EL.pdf.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012b) *‘Σημείωμα της επιτροπής σχετικά με τον χαρακτηρισμό Ειδικών Ζωνών Διατήρησης.’* Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note_EL.pdf.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013a) *Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Και το Συμβούλιο για την αξιολόγηση των οικονομικών της Ένωσης βασιζόμενη στα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί, Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης.* Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0458&from=EL>.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013b) *Οδηγία-πρόταση 2013/0074 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών ., Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης.*

- Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013PC0133&from=EL>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) *Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1380/2013 σχετικά με την Κοινή Αλιευτική Πολιτική*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0424&from=EL>.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021) *Ανακοίνωση της Επιτροπής Εκτίμηση σχεδίων και έργων σε σχέση με τόπους Natura 2000 — Μεθοδολογική καθοδήγηση σχετικά με το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους, Ευρωπαϊκή Επιτροπή*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/methodological-guidance_2021-10/EL.pdf.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1984) *Οδηγία 84/132/ΕΟΚ: Απόφαση του Συμβουλίου της 1ης Μαρτίου 1984 για τη σύναψη του πρωτοκόλλου για τις ειδικά προστατευόμενες περιοχές της Μεσογείου*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31984D0132&from=EL>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1994) *AGREEMENT relating to the implementation of part XI of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982*. Διαθέσιμο στο: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A0820\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A0820(01)&from=EN).
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1999) *Απόφαση 1999/800/ΕΚ σχετικά με τη σύναψη του πρωτοκόλλου για τις περιοχές ειδικής προστασίας και βιοποικιλότητας στη Μεσόγειο καθώς και την αποδοχή των παραρτημάτων του εν λόγω πρωτοκόλλου (σύμβαση της Βαρκελώνης)*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999D0800&from=EL>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2000) *Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, Επίσημη Εφημερίδα Των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0060&from=EL>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2002) *Ύψυταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2002, σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών. Οδηγία 2002/413/ΕΚ, Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002H0413&from=EL>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2004) *Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004 σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας., Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/10605/i-odigia-200435ek-sxetika-me-tin-periballontiki-euthuni-oston-afora-tin-prolipsi-kai-tin-apokatastasi-periballontikis-zimias-septembrios-2006/>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2008) *Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 , περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της*

πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική)., *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0056&from=EL>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2009) *Οδηγία 2009/89/ΕΚ. Πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου του πρωτοκόλλου για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου στη Σύμβαση για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος και των παρακτίων περιοχών.*, *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://docplayer.gr/6254041-Protokollo-gia-tin-olokliromeni-diaheirisi-ton-paraktion-zonon-tis-mesogeioy.html>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2012) 'Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών- Γαλάζια ανάπτυξη ευκαιρίες για βιώσιμη ανάπτυξη στους τομείς της θάλασσας και της ναυτιλίας.', *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0494&from=EL>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013) *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1379/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για την κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1184/2006 και 1224/2009 του Συ, Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1379&from=LV>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2014a) 'Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών- Καινοτομία στο πλαίσιο της Γαλάζιας Οικονομίας: Αξιοποίηση του δυναμικού των θαλασσών και των ωκεανών μας', *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52015JC0009&from=EL>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2014b) *Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014 , περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.*, *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0089&from=EL>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2015) *Παραρτήματα της Έκθεσης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά τον καθορισμό προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών (σύμφωνα με το άρθρο 21 της οδηγίας-πλασίου για τη θαλάσσια στρατηγική, Ευρωπαϊκή Επιτροπή*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0134&from=EL>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017) *Τροποποίηση οδηγίας 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία- πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική)*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008L0056-20170607&from=LT>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2020) *Ανακοίνωση της επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Γαλάζια ενέργεια- Απαραίτητα μέτρα για την αξιοποίηση του δυναμικού της θαλάσσιας και*

- της ωκεάνιας ενέργειας της Ευρώπης έως το 2020 και εντεύθεν, *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0008&from=EL>.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (1981) *Απόφαση 82/72/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3ης Δεκεμβρίου 1981 για τη σύναψη σύμβασης περί της διατήρησης της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης*, *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31982D0072&from=EN>.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2009) *‘Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Προς μια ενοποιημένη θαλάσσια πολιτική για καλύτερη διακυβέρνηση στη Μεσόγειο*’, *Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009DC0466&from=MT>.
- Καναβάκη, Σ. (2017) *Οριοθετήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και γεωπολιτικές αποφάσεις στην περιοχή*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστημών Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/20324>.
- Καραβέλλας, Δημήτρης κ.ά. (2003) *‘Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*’, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξία και Δημοσιών έργων. Διαθέσιμο στο: <https://www.contentarchive.wwf.gr/images/pdfs/egxiridiopa.pdf>.
- Καπράλος, Π. (2018) *Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη Και Υφαλοκρηπίδα. Ποια από τις Δυο Ζώνες θεωρείτε ότι εξυπηρετεί περισσότερο Τα Ελληνικά Συμφέροντα*. Σχολή Εθνικής Άμυνας- 70η Εκπαιδευτική Σειρά Κανονικής Φοίτησης. Διαθέσιμο στο: https://setha.army.gr/sites/setha.army.gr/files/diatrivi_shis_pz_pantelis_kapralos.pdf.
- Καρατζάς, Δ. Γ. (2016) *Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Ελλάδας και Ελληνοτουρκικές Σχέσεις - Κήρυξη ΑΟΖ*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Νομικής, ΜΠΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ. doi: <http://dx.doi.org/10.26257/heal.duth.11647>.
- Καστρίσιος, Χ. (2017) *Ανάλυση και υλοποίηση οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών και συνόρων σε ψηφιακό περιβάλλον*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ). Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών. Τομέας Τοπογραφίας. Εργαστήριο Χαρτογραφίας. doi: 10.12681/eadd/41282.
- Καράτσαλος, Ι. (2017) *Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός ως απαραίτητο εργαλείο για τη βέλτιστη χρήση των ενεργειακών πηγών*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Νομικής, Π.Μ.Σ. «Ευρωπαϊκό Και Διεθνές Δίκαιο Της Ενέργειας». Διαθέσιμο στο: https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/13443/1/KaratsalosI_2017.pdf.
- Κατσάνη, Γ. (2014) *Ζητήματα Οριοθέτησης Ελληνικών Θαλασσών*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Νομικής. Τμήμα Νομικής, Π.Μ.Σ Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης. doi: <http://dx.doi.org/10.26257/heal.duth.9590>.
- Κουρούτη, Φ. (2017) *Οριοθετήσεις στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου και γεωπολιτικές προεκτάσεις*. Σχολή Επιστημών Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/19204>.
- Κυβέλου, Σ. και Ποθητάκη, Ι.-Β. (2016) *‘Ενσωμάτωση του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού στα εθνικά συστήματα σχεδιασμού : συγκλίσεις, αποκλίσεις και προοπτικές’*, στο *Θαλάσσια χωρικά ζητήματα. Θαλάσσια διάσταση της εδαφικής συνοχής - Θαλάσσια*

χωροταξία - Βιώσιμη γαλάζια ανάπτυξη. Εκδόσεις Κριτική, σσ 1–26. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/308094398_Ensomatose_tou_Thalassiou_Chorotaxikou_Schediasmou_sta_ethnika_systemata_schediasmou_synkliseis_apokliseis_kai_prooptikes Stella Kybelou Ioanna-Basilike Pothetake

Κυπριώτη, Μ. (2006) *Η προοπτική ανάπτυξης ενιαίας Α.Ο.Ζ. στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου*. Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές. Διαθέσιμο στο: http://pandemos.panteion.gr/getfile.php?uri=http://localhost:8080/fedora/objects/iid:838/datastreams/PDF1/content&mimetype=application%2Fpdf&filename=355_kyprioti.pdf

Λαζανδρέας Ευάγγελος- Γεώργιος (2019) Γεωπολιτικά ζητήματα διεθνούς δικαίου θάλασσας: Οριοθετήσεις Α.Ο.Ζ. στην Ν.Α μεσόγειο. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών, Μ.Π«Ναυτιλία, Μεταφορές και Διεθνές Εμπόριο – ΝΑ.Μ.Ε.». Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/19876>.

Λαζαρίδης, Σ. (2017) *Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας με βάση το Θαλάσσιο Κτηματολόγιο*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών, Π.Μ.Σ Τεχνικές και Μέθοδοι στην Ανάλυση, Σχεδιασμό και Διαχείριση του Χώρου, Κατεύθυνση: Χαρτογραφική Παραγωγή & Γεωγραφική Ανάλυση. doi: 10.26262/heal.auth.ir.288867.

Λαπατσιώρας, Σ. (2019) 'Διεκδικήσεις του Ελληνικού και Τουρκικού κράτους στο Αιγαίο και τη μεσόγειο.', *Θέσεις*, (146), σσ 13–41. Διαθέσιμο στο: http://www.theseis.com/downloads/01_Lapatsioras_146.pdf.

Λεγάκις, Α. και Μαραγκού, Π. (2009) 'Ψάρια-Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας', στο *Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας*. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία, σσ 5–24. Διαθέσιμο στο: http://dipe.ker.sch.gr/kainotomes/To_Kokkino_biblio.pdf.

Λιάνας, Ν. (2021) *Ο αγωγός Eastern Mediterranean (East Med) και η βιωσιμότητά του*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Νομική Σχολή, Π.Μ.Σ. Διεθνές Και Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Ενέργειας. doi: <http://dx.doi.org/10.26257/heal.duth.12223>.

Λυμπερίου, Β. (2014) *Αρχές Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Τοπογραφίας. doi: <http://dx.doi.org/10.26240/heal.ntua.6017>.

Μαγειράκη, Α. (2020) *Δίκαιο της θάλασσας: σύγκριση - αναγωγή της ελληνοτουρκικής διαφοράς στο Αιγαίο με την Νότια Σινική Θάλασσα*. Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Π.Μ.Σ. «BRICS:ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ». doi: 10.32388/5I34co.

Μάζης, Ι. Θ. (1997) 'Γεωπολιτική Ανάλυση Του Εμπορευματικού Θαλάσσιου Διαύλου', σσ 1–17. Διαθέσιμο στο: *Γεωπολιτική Ανάλυση%0ΑΤου Εμπορευματικού Θαλάσσιου Διαύλου Δαρδανελίων – Αιγαίου1*.

Μάζης, Ι. (2013) *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*. Διαθέσιμο στο: <http://foreignaffairs.gr/articles/69545/ioannis-th-mazis/metatheoritiki-kritiki-diethnon-sxeseon- kai-geopolitikis>.

- Μάζης, Ι. (2016) 'XVII . Γεωπολιτική ανάγνωση του Συστήματος της ΝΑ Μεσογείου και ερμηνευτικός αναθεωρητισμός.', στο, σσ 581–586. Διαθέσιμο στο: http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/yianmazis/files/2_xvii.pdf.
- Μάζης, Ι. (2017a) 'XVII. Από τον Νικόλαο J . Spykman στον Alexandre Kojève : Το άγνωστο ταξίδι στην αντίληψη της ασφαλείας της Δύσεως.', στο, σσ 231–239. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/321361265_Apo_ton_Nikolas_J_Spykman_ston_Alexandre_Kojeve_To_agnosto_taxeidi_sten_antilepse_tes_asphaleias_tes_Dyseos.
- Μάζης, Ι. (2017b) 'XVI. Η Χρήσις της γνώσεως στις γεωπολιτικές επιδιώξεις των κρατούντων της γης.', στο *Έπιτροπή Κοινωνικής Πολιτικής και Υγείας. Άριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*, σσ 222–230. Διαθέσιμο στο: <http://scholar.uoa.gr/yianmazis/publications/η-χρησις-της-γνωσεως-στις-γεωπολιτικες-επιδιωξεις-των-κρατούντων-της-γης>.
- Μάζης, Ι. και Σγούρος, Γ. (2020) *Γεωπολιτική ανάλυση στο ενεργειακό σύμπλοκο της Ανατολικής Μεσογείου.*, ΛΕΙΜΩΝ. doi: 10.13140/RG.2.2.36113.58720.
- Μάζης, Ι. και Τρούλης Ι., Μ. (2019) 'Η αιγιακή πολιτική της Ελλάδος κατά τη μεταψυχροπολεμική περίοδο.', *Civitas Gentium*, 7(2), σσ 29–39. Διαθέσιμο στο: <http://scholar.uoa.gr/yianmazis/publications/η-αιγιακή-πολιτική-της-ελλάδος-κατά-τη-μεταψυχροπολεμική-περίοδο>.
- Μαυροπούλου, Α. (2014) *Θαλάσσια Χωροταξική Πολιτική Στην Ελλάδα. Εφαρμογή Στις Δυνατότητες Αξιοποίησης*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Δ.Π.Μ.Σ. Περιβαλλον & Αναπτυξη. Διαθέσιμο στο: https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/40410/Θαλάσσια_χωροταξική_πολιτική_στην_Ελλάδα_Εφαρμογή_στις_δυνα.pdf?sequence=1.
- Μηλιάρης, Π. Ι. (2017) *Το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας –με αναφορά στην ΑΟΖ: Καταψήφισαν ΗΠΑ, Τουρκία, Βενεζουέλα και Ισραήλ*. Διαθέσιμο στο: <https://hellasjournal.com/2017/08/to-diethnes-dikeo-tis-thalassas-me-anafora-stin-aoz-katapsifisan-ipa-tourkia-venezouela-ke-israil/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20 Φεβρουάριος 2022).
- Μπάλιας, Γ. (2010) 'Οι διεθνείς και ευρωπαϊκές ρυθμίσεις σχετικά με τον καθορισμό και τη διαχείριση θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών', *ΠερΔικ*. Διαθέσιμο στο: <https://eclass.hua.gr/modules/document/file.php/GEO200/Γ. ΜΠΑΛΙΑΣ ΘΠΠ ΔΙΚΠΕΡ 3-2010.pdf>.
- Μουλουδάκης, Π. (2014) *Ολοκληρωμένη θαλάσσια Πολιτική - θαλάσσια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΠΜΣ - Χωρική Ανάλυση και Διαχείριση Περιβάλλοντος. Διαθέσιμο στο: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/43158/12687.pdf?sequence=1>.
- Μπανούσης, Δ. (2017) *Η συμβολή του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού στην ενδυνάμωση της αναπτυξιακής προοπτικής της Ελλάδας*. Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο: <https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2018/02/Banousis--Thalassios-xorat.-sxediasmos.pdf>.

- Ναθαναήλ, Κ. (2015) *Εκμετάλλευση Α.Ο.Ζ στην Ελλάδα: η περίπτωση των υδρογονανθράκων*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας, Επιχειρηματικότητας, Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. Διαθέσιμο στο: <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/16889>.
- Ντόκος, Θ. (2011) Ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο: Το Γεωπολιτικό <Τετράγωνο > Ελλάδας-Κύπρος-Ισραήλ-Τουρκίας. Διαθέσιμο στο: <https://www.eliamer.gr/publication/ένταση-στην-ανατολική-μεσόγειο-το-γεω/>.
- Ξηνταρόπουλος, Ε. (2013) *Σενάριο Β: Η Ελλάδα ανακοινώνει την ΑΟΖ της σε ολόκληρη την επικράτεια της στον ΟΗΕ και σε όλους τους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς. Ποιες είναι οι πολιτικές, στρατιωτικές, στρατηγικές συνέπειες, μιας τέτοιας απόφασης. Ποια είναι τα σενάρια που θα κληθεί*. Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο: <https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2017/04/Ksintaropoulos-Ellhnikh-eksoterikh-kai-eurwpaikh-politikh.pdf>.
- Πανταζάτος, Π. (2013) *Η ΑΟΖ στη νοτιοανατολική Μεσόγειο, Κύπρος-Ισραήλ*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστήμων της Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/9596>.
- Παπαναστασούλη, Ν. (2016) *Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός: η περίπτωση του Νότιου Αιγαίου*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11615/46065>.
- Παπαφίγκος, Α. (2013) *Η Γεωπολιτική του Αιγαίου πελάγους και το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστήμων της Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας Και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: https://scholar.google.com/scholar_url?url=https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/9525/file0.pdf%3Fsequence%3D1&hl=el&sa=T&oi=gsb-ggp&ct=res&cd=0&d=8326866251860424195&ei=g73eYfahMbvGsQLdzZaQCg&scisig=AAGBfm25oBBs0LFf0ToZpzy16IWv8cOusQ.
- Παραγιουδάκης, Κ. (2019) *Ο Στρατηγικός Άξονας Ελλάδας-Κύπρου: Προκλήσεις Και Προοπτικές Στην Περιφέρειά Τους*. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Σχολή Οικονομικών Επιχειρηματικών Και Διεθνών Σπουδών, Τμήμα Διεθνών Και Ευρωπαϊκών Σπουδών ΠΜΣ: Διεθνείς Και Ευρωπαϊκές Σπουδές. Διαθέσιμο στο: https://scholar.google.com/scholar_url?url=https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/12422/PARAGIOUDAKIS_mu16015.pdf.pdf%3Fsequence%3D1&hl=el&sa=T&oi=gsb-ggp&ct=res&cd=0&d=11624018697515959748&ei=kpHeYfLDBIf0mgGA5LjwCQ&scisig=AA GBfm1H_AMki7LtxrHrYGIJ7DfIMEATnw.
- Παυλοπούλος, Π. (2021) *ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. Κατά το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (Σύμβαση του Montego Bay του 1982), ΑΗΕΡΑ HELLAS 2021*. Διαθέσιμο στο: <https://www.openbook.gr/to-kathestos-thalassion-zonon-tis-elladas-kata-to-diethnes-dikaio-thalassas/>.
- Πιτέρης, Σ. (2017) *Ελληνικός Θαλάσσιος Χώρος : Γεωγραφική Προσέγγιση Της Δυναμικής Του Με Άξονα Την Ενέργεια*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική Σχεδιασμός Του Χώρου» Κατεύθυνση Β «Πολεοδομία

Χωροταξία». Διαθέσιμο στο: [https://scholar.google.com/scholar_url?url=https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/44530/%25CE%2594%25CE%2599%25CE%25A0%25CE%259B%25CE%25A9%25CE%259C%25CE%2591%25CE%25A4%25CE%2599%25CE%259A%25CE%2597%2520\(1\).PDF%3Fsequence%3D1&hl=el&sa](https://scholar.google.com/scholar_url?url=https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/44530/%25CE%2594%25CE%2599%25CE%25A0%25CE%259B%25CE%25A9%25CE%259C%25CE%2591%25CE%25A4%25CE%2599%25CE%259A%25CE%2597%2520(1).PDF%3Fsequence%3D1&hl=el&sa).

Πολυχρονάκου, Μ. (2017) *Η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών: Η περίπτωση Ελλάδας - Τουρκίας*. Σχολή Επιστημών Διοίκησης, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/18072>.

Πουρναρά, Σ. Ι. (2015) *Ζητήματα και προβληματισμοί πάνω στο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου Κατεύθυνση: Πολεοδομία – Χωροταξία. Διαθέσιμο στο: https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/41750/Πουρναρά_Σεμέλη_Διπλωματική.pdf?sequence=1.

Πρωϊμάκης, Ζαχαρίας (2013) *Ελληνικά Είδη CITES-1ο Μέρος: Πανίδα, 2η Ενότητα: Πτηνά, ΥΠΕΝ*. Διαθέσιμο στο: https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Dash/Efarmogh_Symvasis_CITES/Ellhnika_Eidh_CITES/ptinaCITES.pdf.

Πρωϊμάκης, Ζαχαρίας (2013) *Ελληνικά Είδη CITES-1ο Μέρος: Πανίδα, 3η Ενότητα: Ερπετά*. Διαθέσιμο στο: https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Dash/Efarmogh_Symvasis_CITES/Ellhnika_Eidh_CITES/erpetaCITES.pdf.

Πρωϊμάκης, Ζαχαρίας (2014) *Ελληνικά Είδη CITES-1ο Μέρος: Πανίδα, 4η Ενότητα: Ιχθύες, ΥΠΕΝ*. Διαθέσιμο στο: https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Dash/Efarmogh_Symvasis_CITES/Ellhnika_Eidh_CITES/IXTHISCITES.pdf.

Πρωϊμάκης, Ζαχαρίας (2014) *Ελληνικά Είδη CITES-1ο Μέρος: Πανίδα, 5η Ενότητα: Ασπόνδυλα, ΥΠΕΝ*. Διαθέσιμο στο: https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Dash/Efarmogh_Symvasis_CITES/Ellhnika_Eidh_CITES/ASPONDILACITES.pdf.

Ρεμπής, Ν. (2020) *Σύνταξη πλαισίου και διερεύνηση των διαδικασιών για την εφαρμογή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Γεωγραφίας. doi: <http://dx.doi.org/10.12681/eadd/47985>.

ΣΕΒ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών) (2018α) *‘12 Θέσεις Για Έναν Θαλάσσιο Χωρικό Σχεδιασμό Με Αναπτυξιακό Πρόσημο.’, Οικονομία & Επιχειρήσεις. Special Report η Ρύθμιση του θαλάσσιου Χώρου.,* σσ 1–28. Διαθέσιμο στο: https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51019/SPECIAL_REPORT_SEB_MSP_28_3_2018l.pdf.

ΣΕΒ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών) (2018b) *‘Ειδική Έκθεση Εμπειρογνωμοσύνης Για Την Προσαρμογή Των Σχετικών Με Την Επιχειρηματικότητα Πολιτικών Και Διαδικασιών Από Τη Θέσπιση Ειδικού Θεσμικού Πλαισίου Για Το Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό.’* Διαθέσιμο στο: https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/52131/MELETI_final.pdf.

- Σταμούτσος, Ι. (2015) Η γεωπολιτική της ενέργειας υπό το πρίσμα των Διεθνών Σχέσεων ως οδηγός χάραξης υψηλής στρατηγικής – Η περίπτωση της Α – ΝΑ Ευρώπης. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών & Περιφερειακών Σπουδών, Π.Μ.Σ. Διεθνών Σχέσεων Και Στρατηγικών Σπουδών. Διαθέσιμο στο: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&lang=el&pid=iid:16615>.
- Σιούτης, Δ. (2015) *Οι γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο: το οικόπεδο 12 της ΑΟΖ της Κύπρου*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Επιστημών της Διοίκησης. Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών.
- Σταυρίδου, Μ. (2016) *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στην περίπτωση της Ελλάδας*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Βαλκανικών, Σλάβικων Και Ανατολικών Σπουδών, Π.Μ.Σ Οικονομική και Πολιτική Διακυβέρνηση στη Ν.Α. Ευρώπη. Διαθέσιμο στο: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/19628/3/StauridouMariaMsc2016.pdf> .
- Σταυρόπουλος, Π. (2017) *Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση - η περίπτωση της Ελλάδας*. Σχολή Ναυτιλίας και Βιομηχανίας, Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών, Π.Μ.Σ στην Ναυτιλία. Διαθέσιμο στο: http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/10251/Stauropoulos_Panagiotis.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- ‘Συνθήκη Λωζάνης, Συνθήκες Ιταλίας-Τουρκίας, Συνθήκη Παρισίων’ (1923). Διαθέσιμο στο: <https://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/DOD/011-057.pdf>.
- Ταουξή, Γ. (2014) *Τα ζητήματα θαλάσσιων ζωνών και οριοθετήσεων. Οι περιπτώσεις υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ. Οι επιπτώσεις της ΑΟΖ στην Ελλάδα*. Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Π.Μ.Σ στις Διεθνείς Σχέσεις και Ευρωπαϊκές Σπουδές. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/6906>.
- Τασούλης, Ι. (2014) *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο δίκαιο της θάλασσας και η περίπτωση της Ελλάδας: κήρυξη και οριοθέτηση, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις, σχέσεις με άλλες ζώνες*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Π.Μ.Σ στις Διεθνείς Σπουδές. Διαθέσιμο στο: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15980/3/TasoulisIoannisMsc2014.pdf>.
- Τζήκα, Ε. (2014) *Θαλάσσια χωροταξία: βασικά δεδομένα και αναγκαίες θεσμικές προσαρμογές για την εφαρμογή της πρότασης ‘οδηγία για τη θέσπιση πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών’ για την Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11615/4315>.
- Τίνανας, Σ. Π. (2018) *Οριοθέτηση ΑΟΖ από την Τουρκία στη Μαύρη Θάλασσα και ενδεχόμενη απόπειρα οριοθέτησης στη Μεσόγειο. Πως επηρεάζονται τα ελληνικά συμφέροντα στο Αιγαίο*. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών, ΠΜΣ, κατεύθυνση Στρατηγικές Σπουδές Ασφάλειας,. Διαθέσιμο στο: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&pid=iid:18110&lang=el>.

- Τόλλιου, Α. (2018) *Ενέργεια και Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες στην Ανατολική Μεσόγειο*. Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης Και Αυτοδιοίκησης, Κε Εκπαιδευτική Σειρά, Τμήμα Εξειδίκευσης Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων. Διαθέσιμο στο: https://repositoryesdda.ekdd.gr/bitstream/123456789/229/1/ΤΟΛΙΟΥ_ΑΝΝΑ_ΤΕ.pdf
- Τρεχλής, Σ. (2018) *Η εκμετάλλευση της θαλάσσιας ενέργειας και το καθεστώς της ΑΟΖ. Νομικό πλαίσιο και αδειοδοτήσεις (Ελλάδα- Κύπρος-Ισραήλ-Αίγυπτος)*. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ Ενέργεια: Στρατηγική, Δίκαιο και Οικονομία. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/11790>.
- Τσακίρη, Θ. (2018) 'Η Ελληνική Ενεργειακή Γεωπολιτική από τη Βαλκανική έως τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο', (96).
- Τσίγκα, Σ. (2017) 'Όροι και προϋποθέσεις της ελεύθερης ναυσιπλοΐας σύμφωνα με το σύγχρονο δίκαιο της θάλασσας.', σσ 1–69. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/10796?show=full>.
- Τσιράκη, Γ.-Ε. (2019) *Υιοθέτηση γραμμών βάσης από την Ελλάδα, σύμφωνα με τη σύμβαση του Montego Bay ως συμβολή στην επέκταση της κρατικής κυριαρχίας στη θάλασσα*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστημών της Δικονομίας, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11610/19088>.
- Τσιτώνα, Δ. Π. (2016) *Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών της Ελλάδος με τις γειτονικές χώρες*. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Νοτιοανατολικών Σπουδών. Διαθέσιμο στο: <https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/10348/1/Tsitona.pdf>.
- Φανός, Α. (2020) *Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης . Διερεύνηση των δυνατοτήτων και προϋποθέσεων εφαρμογής στην περιφέρεια Πελοποννήσου*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διαθέσιμο στο: <https://core.ac.uk/download/pdf/323472917.pdf>.
- Φειδογιάννη, Χ. Θ. (2014) *Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός: περιοχές προστασίας φυσικού περιβάλλοντος*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Χαραλάμπους, Α. (2017) *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη της Ελλάδας τα όρια της-τρόποι καθορισμού-πρόοπτικές*. Πανεπιστήμιο Νεάπολης Πάφου, Νομική Σχολή, Μ.Π στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (LLM). Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11728/10046>.
- Χρυσόχου, Γ. (2014) 'Προοπτικές Οριοθέτησης της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στο φως των Πρόσφατων Αποφάσεων των Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων', στο *Hellenic Naval Review*. Αθήνα, σσ 76–95. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/299528749_Prooptikes_Oriotheteses_tes_Ellenikes_Apokleistikes_Oikonomikes_Zones_AOZ_sto_phos_ton_Prosphaton_Apophaseon_ton_Diethnon_Dikaiodotikon_OrganonGreek_EEZ_Delimitation_Perspectives_in_the_Light_of_Recen.
- Χουρδάκης, Κ. (2020) *Γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών και γεωοικονομία: η περίπτωση του ενεργειακού χάρτη των χωρών της Μεσογείου*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα

Ναυτιλίας Και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο:
<http://hdl.handle.net/11610/20974>.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Cenaj, K. (2015) 'Albania - Greece Agreement on Setting Maritime Boundaries, According to International Law', *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 4(3), σσ 143–148. doi: 10.5901/ajis.2015.v4n3p143.
- Chrysochou, G. και Dalaklis, D. (2019) 'CHAPTER 5. Offshore Energy Exploration Activities and the Exclusive Economic Zone Regime: A Case Study of the Eastern Mediterranean Basin', στο Patrick Chaumette (επιμ.) *Wealth and miseries of the oceans: Conservation, Resources and Borders Richesses et misères des océans : Conservation, Ressources et Frontières*. GOMILEX, σσ 137–173. Διαθέσιμο στο: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01983521>.
- Drevet, J.-F. και Theophanous, A. (2020) *Cyprus and the EU: Appraisal and Challenges., The European Union and the Cyprus Issue & The Republic of Cyprus in perspective: the record and future challenges*. Διαθέσιμο στο: <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2020/08/eucyprusdrevet-theophanousne-cceiasept12-1.pdf>.
- European Commission (1977) 'For the protection of the Mediterranean Sea Against pollution sub-regional agreements , for the protection of the marine environment of the Mediterranean Sea against the General Assembly of the United Nations , nor the 2 . Any Contracting Party which beco'. Διαθέσιμο στο: https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/35759/77ig9_inf3_bc_eng.pdf.
- European Commission (1999) *Protocol concerning specially protected areas and biological diversity in the Mediterranean.*, Επίσημη Εφημερίδα Της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:21999A1214\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:21999A1214(01)&from=EL).
- European Commission (2012) *Criteria and guidance for protected areas designations.*, European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/environment/system/files/2022-01/SWD_guidance_protected_areas.pdf.
- European Commission (2016) *Report From The Commission To The European Parliament And The Council-Assessing Member States' monitoring programmes under the Marine Strategy Framework Directive*. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52017DC0003>.
- European Topic Centre on Biological Diversity (ETC/BD) (2009) *Additional guidelines for assessing sufficiency of Natura 2000 proposals (SCIs) for marine habitats and species*. Διαθέσιμο στο: http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/08.Additional_marine_guidelines.pdf
- Durán, M. D. (2020) *Geopolitical tools , concepts and ideas*, World Geostrategic Insights. Διαθέσιμο στο: <https://wgi.world/geopolitical-tools-concepts-and-ideas/>.
- General Assembly Security Council (2020) 'Letter dated 14 October 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General', *United Nations*.

- Liquete, C., Somma, F. και Maes, J. (2011) *A clear delimitation of coastal waters facing the EU environmental legislation: From the Water Framework Directive to the Marine Strategy Framework Directive, Environmental Science and Policy*. Elsevier Ltd. doi: 10.1016/j.envsci.2011.02.003.
- Kapsi, K. (2019) *The Greek Exclusive Economic Zone*. University Of Piraeus, School Of Economics, Business And International Studies Department Of International And European Studies, Graduate Program Energy: Strategy, Law & Economics. Διαθέσιμο στο: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/12357>.
- Mazis, I. T. (2017a) 'Geopolitics and contemporary international reality: knowledge, interpretation and prediction.', *Civitas Gentium*, 5(4), σσ 71–107. Διαθέσιμο στο: <http://scholar.uoa.gr/yianmazis/publications/geopolitics-and-contemporary-international-reality-knowledge-interpretation>.
- Mazis, I. T. (2017b) 'Geopolitical analysis of the Russo-American energy antagonism in the sub-system of the Balkans, in the greater system of the Mediterranean.', *Civitas Gentium*, 5(4), σσ 1–103. Διαθέσιμο στο: <http://scholar.uoa.gr/yianmazis/publications/geopolitical-analysis-russo-american-energy-antagonism-sub-system-balkans-and>
- Mazis, I. T. (2018) 'Turkey, Israel, Greece- Reshuffling in the Eastern Mediterranean', *Civitas Gentium*, 6(1), σσ 13–80. Διαθέσιμο στο: <http://scholar.uoa.gr/yianmazis/publications/turkey-israel-greece-reshuffling-eastern-mediterranean>.
- Mazis, I. T. και Sgouros, G. A. (2012) 'The Greek EEZ: Principles of a geopolitical analysis', στο *Regional Science Inquiry*, σσ 109–132.
- Marghelis, A. (2021) 'The maritime delimitation agreement between Greece and Italy of 9 June 2020: An analysis in the light of International Law, national interest and regional politics', *Marine Policy*, 126(January). doi: 10.1016/j.marpol.2021.104403.
- Myriantithis, M. L. (2019) *UNCLOS 1982, The Mediterranean area and EU's Southern Rim*. Διαθέσιμο στο: https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2019/04/105_2019_-_WORKING-PAPER-_M.L.Myriantithis.pdf.
- Ortolland, D. (2009) 'The Greco-Turkish dispute over the Aegean Sea: a possible solution?', *Diploweb.com: la revue géopolitique*. Διαθέσιμο στο: <https://www.diploweb.com/The-Greco-Turkish-dispute-over-the.html>.
- Petza, D. κ.ά. (2019) 'An operational framework to assess the value of fisheries restricted areas for marine conservation', *Marine Policy*, 102, σσ 28–39. doi: 10.1016/j.marpol.2019.01.005.
- Sgouros, A. και Mazis, I. (2010) 'Geopolitics of Energy in the Kastelorizo-Cyprus-Middle East Complex.', στο *Regional Science Inquiry Journal*, σσ 133–150. Διαθέσιμο στο: <https://ideas.repec.org/a/hrs/journal/viiv2010i2p133-150.html>.
- Sini, M. κ.ά. (2017) 'Assembling ecological pieces to reconstruct the conservation puzzle of the aegean sea', *Frontiers in Marine Science*, 4(347), σσ 1–22. doi: 10.3389/fmars.2017.00347.
- Suarez de Vivero, J. L. και Rodríguez Mateos, J. C. (2006) 'Maritime Europe and EU enlargement. A geopolitical perspective', *Marine Policy*, 30(2), σσ 167–172. doi: 10.1016/j.marpol.2004.11.002.

Subra, P. (2012) 'Geopolitics : A Unique or Multidimensional Concept ? Place , Issues and Tools of Local Geopolitics', 146(3).

Ratner, M. (2016) 'Natural Gas Discoveries in the Eastern Mediterranean', στο *Congressional Research Service*, σσ 1–14. Διαθέσιμο στο: <https://sgp.fas.org/crs/mideast/R44591.pdf>.

The Constitutional Court of the Republic of Albania (2010) 'The examination of the compatibility with the Constitution of Albania of the Agreement between the Hellenic Republic and the Republic of Albania "On the delimitation of their respective continental shelf areas and other maritime zones to which they are en'. Διαθέσιμο στο: <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale>.

YNEP (2017) *Agenda item 3 Review of proposed IMAP Common Indicator Guidance Facts Sheets (Biodiversity and Fisheries) IMAP Common Indicator Guidance Facts Sheets (Biodiversity and Fisheries), 6th Meeting of the Ecosystem Approach Coordination Group*. Routledge. doi: 10.4324/9780429052347-62.

Zenetos, A. κ.ά. (2005) 'Annotated list of marine alien species in the Mediterranean with records of the worst invasive species', *Mediterranean Marine Science*, 6(2), σσ 63–118. doi: 10.12681/mms.186.

Οπτικοακουστική βιβλιογραφία

Ελληνική Δημοκρατία-Επίσημο κανάλι του Πρωθυπουργού (2021) *9η Τριμερής Σύνοδος Κορυφής Ελλάδος – Κύπρου – Αιγύπτου | Δηλώσεις ηγετών*. Διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=plzu085_mMc.

GreeceMFA (2021) *Χαιρετισμός ΥΠΕΞ, Ν. Δένδια, στη διαδικτυακή εκδήλωση ΕΛΙΑΜΕΠ «Albania and Greece Relations*. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=Yv5hgGnbaUc>.

Ελληνικές διαδικτυακές πηγές

ΑΡΙΩΝ (2018a) *Ζωνοδέλφινο- Striped dolphin (Stenella coeruleoalba (Meyen, 1833))*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/striped-dolphin/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).

ΑΡΙΩΝ (2018b) *Κοινό Δελφίνι- Short-beaked common dolphin (Delphinus delphis (Linnaeus, 1758))*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/short-beaked-common-dolphin/#tab-id-7> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μάιος 2022).

ΑΡΙΩΝ (2018c) *Πτεροφάλαινα- Finback whale (Balaenoptera physalus)*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/finback-whale/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).

ΑΡΙΩΝ (2018d) *Ρινοδέλφινο- Bottlenose dolphin (Tursiops truncatus (Montagu, 1821))*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/bottlenose-dolphin/#tab-id-7> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).

ΑΡΙΩΝ (2018e) *Φώκαινα-Harbour porpoise (Phocoena phocoena)*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/harbour-porpoise/#tab-id-2> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μάιος 2022).

- ΑΡΙΩΝ (2018f) *Σταχτοδέλφινο -Risso's dolphin (Grampus griseus)*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/rissos-dolphin/#tab-id-3> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μάιος 2022).
- ΑΡΙΩΝ (2022) *Ζιφιός-Cuvier's Beaked Whale (Ziphius cavirostris)*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/ziphius-cavirostris/#tab-id-7> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- ΑΡΙΩΝ (2022b) *Φουσητήρας- Sperm Whale/Cachalot (Physeter macrocephalus)*, ΑΡΙΩΝ. Διαθέσιμο στο: <https://arion.org.gr/mammal/sperm-whale/#tab-id-3> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- Βογιατζής, Γ. (2020) *Δίκαιο της Θάλασσας και Οριοθετήσεις Θαλασσιών Ζωνών., Η Ροδιακή.* Διαθέσιμο στο: <https://www.rodiki.gr/article/434382/dikaio-ths-thalassas-kai-oriothethseis-thalassiwn-zwnwn> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μάρτιος 2022).
- Ελληνική Δημοκρατία (2015) *Γκρίζες ζώνες-Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικότερα κείμενα.* Διαθέσιμο στο: <https://web.archive.org/web/20150316211804/http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/gkrizes-zones.html> (Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Φεβρουάριος 2022).
- Ελληνική Δημοκρατία (2018) *Θαλάσσια Χωροταξία.* Διαθέσιμο στο: <https://government.gov.gr/thalassia-chorotaxia/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάρτιος 2022).
- Ελληνική Δημοκρατία (2022) *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων.* Διαθέσιμο στο: <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Φεβρουάριος 2022).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1984) *Σύμβαση της Βαρκελώνης για την προστασία της Μεσογείου.* Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I28084> (Ημερομηνία πρόσβασης: 9 Ιούνιος 2022).
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2021) *Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης., Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.* Διαθέσιμο στο: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/121/η-ολοκληρωμενη-θαλασσια-πολιτικη-της-ευρωπαϊκης-ενωσης> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάρτιος 2022).
- Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center (2008) *Centrostephanus longispinus (Philippi, 1845), Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center.* Διαθέσιμο στο: <https://icgf.myspecies.info/ειδη-species/centrostephanus-longispinus> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάιος 2022).
- Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center (2008b) *Lithorhaga lithorhaga (Linnaeus, 1758), Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center.* Διαθέσιμο στο: <https://icgf.myspecies.info/ειδη-species/lithorhaga-lithorhaga> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάιος 2022).
- Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center (2020) *Puffinus yelkouan (Acerbi, 1827), Κέντρο Απογραφής της Πανίδας της Ελλάδας - Greek Fauna Documentation Center.* Διαθέσιμο στο: <https://icgf.myspecies.info/ειδη-species/puffinus-yelkouan> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).

- Λιμαντζάκης, Γ. (2016) *Οι λεγόμενες « Γκρίζες Ζώνες » στο Αιγαίο : Ποιά νησιά διεκδικεί η Τουρκία και με ποιά επιχειρήματα ;*, *aropseis.gr*. Διαθέσιμο στο: <https://aropseis.gr/oi-legomenes-gkrizes-zwnes-sto-aigaio-roi-nisia-diekdikiei-i-tourkia-kai-me-roi-epixeirimata/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 21 Φεβρουάριος 2022).
- Καθημερινή (2021) *Δένδιας για ΑΟΖ με Αλβανία: Νέο κεφάλαιο η απόφαση για Χάγη, Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/politics/foreign-policy/561415888/dendias-gia-aoz-me-alvania-neo-kefalaio-i-apofasi-gia-chagi/>, (Ημερομηνία πρόσβασης: 19 Φεβρουάριος 2022).
- Συρίγος, Α. Μ. (2018) *Ακινήσια και διάχυτες απειλές πολέμου.*, *Η Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/opinion/941333/akinisia-kai-diachytes-apeiles-polemoy/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20 Φεβρουάριος 2022).
- Σφουγγάρης, Θ. (2009) *Ύθλαστικά-Το κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας'*, στο *Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας*. Διαθέσιμο στο: <https://www.contentarchive.wwf.gr/images/pdfs/mammals.pdf>.
- Το Βήμα (2022) *Λιβύη – Συζήτηση με την Ελλάδα για ΑΟΖ και τουρκολιθυκό μνημόνιο.*, *Το Βήμα*. Διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2022/01/03/politics/livyi-syzitisi-me-tin-ellada-gia-aoz-kai-tourkolivkyko-mnimonio/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 18 Φεβρουάριος 2022).
- Υπουργείο Ενέργειας-Εμπορίου και Βιομηχανίας της Κύπρου (2020) *Άδειες Έρευνας Υδρογονανθράκων που έχουν Χορηγηθεί*. Διαθέσιμο στο: http://www.meci.gov.cy/meci/hydrocarbon.nsf/page16_gr/page16_gr?OpenDocument (Ημερομηνία πρόσβασης: 24 Μάρτιος 2022).
- ΥΠΕΝ. *Χωροταξία/Διεθνές Πλαίσιο -Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός, ΥΠΕΝ*. Διαθέσιμο στο: <https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/diethnes-plaisio/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάρτιος 2022)
- ΥΠΕΝ (2022) *Εθνική Χωρική Στρατηγική για Το Θαλάσσιο Χώρο*. Διαθέσιμο στο: <https://ypen.gov.gr/ethniki-choriki-stratigiki-gia-to-thalassio-choro/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μάρτιος 2022).
- Ξενόγλωσσες διαδικτυακές πηγές**
- Adriatic nature (2018) *Fishes of rivers and lakes. Guide-book Adriatic sturgeon (Acipenser naccarii)*, *Adriatic nature*. Διαθέσιμο στο: <https://adriaticnature.com/archives/3577> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάιος 2022).
- Aguilar, A. & Lowry, L. (2010) *Mediterranean Monk Seal (Monachus monachus)-Mediterranean*, *The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/13653/4305567> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μάιος 2022).
- Aguilar, A. & Gaspari, S. (2018) *Striped Dolphin (Stenella coeruleoalba)-Mediterranean*, *The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/20731/2773889> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).

- Baird, R. W. (2018) *False Killer Whale (Pseudorca crassidens)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T18596A145357488.en>.
- Baird, R.W., Brownell Jr., R.L. & Taylor, B. . (2018) *Cuvier's Beaked Whale (Ziphius cavirostris), The IUCN Red List of Threatened Species*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T23211A50379111.en>.
- Bearzi, G. (2012) *Common Dolphin (Delphinus delphis)-Mediterranean, The IUCN Red List of Threatened Species*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2012-1.RLTS.T134817215A195829089.en>.
- Bearzi, G., Fortuna, C. & Reeves, R. (2012) *Common Bottlenose Dolphin (Tursiops truncatus)-Mediterranean, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/22563/2782611>.
- Birkun Jr., A.A. & Frantzis, A. (2008) *Black Sea Harbour Porpoise (Phocoena phocoena ssp. relicta)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T17030A6737111.en>.
- Braulik, G., Minton, G., Amano, M. & Bjørge, A. (2020) *Harbor Porpoise (Phocoena phocoena)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/17027/50369903>
- BirdLife International (2021) *European Shag (Gulosus aristotelis)-Europe, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/22696894/166316717> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- BirdLife International (2021) *Yelkouan Shearwater (Puffinus yelkouan)-Europe, The IUCN Red List of Threatened Species 2021*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22698230A166330721.en>.
- Butler, M., MacDiarmid, A. & Cockcroft, A. (2009) *Mediterranean Slipper Lobster (Scyllarides latus), The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/169983/6698918> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάιος 2022).
- Casale, P. & Tucker, A. D. (2015) *Loggerhead Turtle (Caretta caretta)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-2.RLTS.T3897A119333622.en>.
- Cooke, J. G. (2018) *Humpback Whale (Megaptera novaeangliae)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/13006/50362794>
- Crivelli, A. . (2006) *Mediterranean killifish (Aphanius fasciatus)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/1847/8316811> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).
- Eionet (2019) *EL_Article17_report_2013-2018 - Redelivery, Eionet*. Διαθέσιμο στο: <https://cdr.eionet.europa.eu/gr/eu/art12/envxz8njg/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20 Μάρτιος 2022).

- energia.gr (2018) *Ο « Πορθητής» Διχοτομεί την ΑΟΖ Καστελόριζου.*, energia.gr. Διαθέσιμο στο: <https://www.energia.gr/article/148703/o-porthhths-dihotomei-thn-aoz-kastellorizoy>
- European Environment Agency (2022) *Nationally designated terrestrial protected areas in Europe, Eionet.* Διαθέσιμο στο: <https://www.eea.europa.eu/ims/nationally-designated-terrestrial-protected-areas> (Ημερομηνία πρόσβασης: 9 Ιούνιος 2022).
- Freyhof, J. (2010) *Mediterranean killifish (Aphanius fasciatus)-Europe, The IUCN Red List of Threatened Species.* Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/es/species/1847/8316633> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).
- Freyhof, J. & Kottelat, M. (2008) *Twaite Shad (Alosa fallax)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species.* doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T904A174776207.en>.
- Garrabou, J., Bavestrello, G., Cattaneo-Viatti, R., Cerrano, C., Garcia, S., Goffredo, S., Linares, C.L. & Ocaña, O. (2014) *Red Coral (Corallium rubrum)-Mediterranean, The IUCN Red List of Threatened Species.* Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/50013405/110609252> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).
- Gesner, J., Williot, P., Rochard, E., Freyhof, J. & Kottelat, M. (2010) *Atlantic Sturgeon (Acipenser sturio)-Global & Europe, The IUCN Red List of Threatened Species.* Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/230/13040963> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).
- Gesner, J., Williot, P., Rochard, E., Freyhof, J. & Kottelat, M. Bronzi, P., Congiu, L., Rossi, R., Zerunian, S. & Arlati, G. (2011) *Adriatic Sturgeon (Acipenser naccarii)-Global & Europe, The IUCN Red List of Threatened Species.* doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2011-1.RLTS.T224A175973332.en>.
- Kersting, D., Benabdi, M., Čížmek, H., Grau, A., Jimenez, C., Katsanevakis, S., Öztürk, B., Tuncer, S., Tunesi, L., Vázquez-Luis, M., Vicente, N. & Otero Villanueva, M. (2019) *Fan Mussel-Pinna nobilis (Global & Mediterranean), The IUCN Red List of Threatened Species.* Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/160075998/160081499> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάιος 2022).
- María del Mar Otero, Catherine Numa, Marzia Bo, Covadonga Orejas, J. G. κ.ά. (2017) *Overview Of The Conservation Status Of Mediterranean Anthozoa, The IUCN Red List of Threatened Species— Regional Assessmen.* Διαθέσιμο στο: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/RL-2017-003.pdf> (Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μάιος 2022).
- NatureServe (2003) *Sea Lamprey (Petromyzon marinus)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species.* doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2013-1.RLTS.T16781A18229984.en>.
- Panigada, S. και Notarbartolo di Sciara, G. (2012) *Fin Whale (Balaenoptera physalus)-Mediterranean, The IUCN Red List of Threatened Species.* Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/2478/2787161> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).

- thalassapedia (2012) *ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ*, *Thalassapedia*. Διαθέσιμο στο: <https://www.thalassapedia.gr/thalassia-thilastika-tis-elladas> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- Seminoff, J.A. (Southwest Fisheries Science Center, U. S. . (2004) *Green Turtle (Chelonia mydas)- Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. doi: <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2004.RLTS.T4615A11037468.en>.
- Suciu, R. & Qiwei, W. (2010) *Stellate sturgeon (Acipenser stellatus)-Europe, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/229/13040054/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- Species account by IUCN SSC Cetacean Specialist Group (2007) *Common Minke Whale (Balaenoptera acutorostrata)-Europe, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/2474/9443827> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- Wallace, B.P., Tiwari, M. & Girondot, M. (2013) *Leatherback (Dermochelys coriacea)-Global, The IUCN Red List of Threatened Species*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iucnredlist.org/species/6494/43526147> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).
- Wikipedia (2007) *Σχεδιάγραμμα της υφαλοκρηπίδας*, *Wikipedia*. Διαθέσιμο στο: https://el.wikipedia.org/wiki/Υφαλοκρηπίδα#/media/Αρχείο:Continental_shelf_gr.png (Ημερομηνία πρόσβασης: 24 Μάρτιος 2022).
- Wikipedia (2014) *Η οριοθέτηση των θαλασσιών υδάτων κατά το διεθνές δίκαιο.*, *Wikipedia*. Διαθέσιμο στο: https://el.wikipedia.org/wiki/Αποκλειστική_Οικονομική_Ζώνη#/media/Αρχείο:EEZ_el.jpg (Ημερομηνία πρόσβασης: 24 Μάρτιος 2022).
- Wikipedia (2022) *Θαλασσοκόρακας*, *Wikipedia*. Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki/Θαλασσοκόρακας> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Μάιος 2022).
- WWF (2013) 'Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές-Πυλώνες Προστασίας για έναν ζωντανό πλανήτη'. Διαθέσιμο στο: <https://edozoume.gr/wp-content/uploads/2018/11/marine-protected-areas.pdf>.
- 4fishingtackle.gr (2017) *Φάλαινα Φυσητήρας*, *4fishingtackle.gr*. Διαθέσιμο στο: <https://4fishingtackle.gr/2017/11/12/φαλαινα-φυσητήρας/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Μάιος 2022).